SCALIGE

DE

PLANTIS

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

IULII CAESARIS SCALIGERI IN LIBROS DUOS, QUI INscribuntur de Plantis, Aristotele Authore,

LIBRI DUO.

Denuò nitori suo restituti, & in lucem editi.

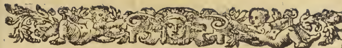

MARPURGI,
Apud Paulum Egenolphum.

M. D. XCVIII.

V. C.

Dn. LEONHARDO DOLDIO,

Philoſopho, & Medico Norimbergico,

IOHANNES HARTMANNI *Profeſſor Mathematicus, S. D.*

QUI πολύχοον illam naturæ immenſitatem, quæ de Plantis agit, ſolerti inveſtigatione amplexari conantur, tum delectatione, tum uſu in eam rem toti ferri videntur: Quis enim eſt, qui Herbas unius anni intervallo & naſcentes, & intereuntes diligentius in magno illo DEI cognitionis Libro, nimirum MUNDO, contemplatus non lætetur, cùm videat eas tam variis formis, ac innumeris figuris eſſe diſtinctas, ut ſingulæ quaſi literis notisq; hieroglyphicis inſignitæ ἐν πᾶσι φυσικοῖς θαυμαστόν τι, ut inquit Ariſtoteles, reperiri, locupletiſſimũ perhibeant teſtimonium! Quis eſt, qui in unam humano generi utiliſſimam MEDICINAM ἐπιπολαίως duntaxat oculos convertens non fateatur, ejuſdem principia non aliunde ferè derivari, quàm ex hac plantarum ſtirpiumque ſapientiſſima cognitione, cùm meridiana luce clarius ſit, harum tantam tamq; variam eſſe virtutem, ut ad omnia morborum genera ſint utiles, & divina quadam providentia genitæ! Qui itaque neq; Delectationis neq; Uſus evidentiſſimo τεκμηρίῳ convictus eſſe velit, illi proculdubio, ut cum poëta loquar,

— has ne possit natura accedere partes,
Frigidus obstiterit circum præcordia sanguis:

Verumenimverò vulgaris isthæc est, & crassa propemodum plantarum herbarumq; investigatio; ex qua postmodū apud homines ingeniosissimos & penè divinos mirabilium contemplationū multitudo confluxit. Ii enim, præter multiplicem plantarum figuram, virtutesq; vulgò decantatas, altius mentis aciem in causas è terra prosiliendi, crescendi, fœticandi, fruticandi intenderunt, cœteraq; omnia vigiliis innumeris eruerunt, quæ ad benè PHILOSOPHANDI, fœliciterq; MEDENDI rationem apprimè necessaria esse, longo usu diligentiq; meditatione deprehendebantur. In eo genere palmam omnibus præripuisse videtur acutissimus SCALIGER, fœlix ille rei literariæ Sol, cujus claritas non ad eos solùm qui nunc sunt, sed ad posteros diffundetur, quamdiu quidem vivet in terris nomen literarum. Is enim dono quodam Providentiæ (ceu Quintil. de Cicerone loquitur) genitus est, in quo totas vires suas PHILOSOPHIA experiretur: subtilis, gravis, acutus: qui divina ingenii fœlicitate, quicquid in reliquis admirabile, politum, ingeniosum, subtile reperitur, id suis in Operibus totum effinxit. In hoc uno (absit invidia verbo) Vis ARISTOTELIS, Copia PLATONIS, Gravitas AVENRHOIS universa continetur. Quis enim hoc in Demonstrando subtilior? in Differendo acutior? in Retinendo vehementior? Illi itaq; in hoc de Plantis Commentario, perinde ut in reliquis scriptis, quotquot eorum ab ipso nobis non invidit hujus sæculi ingrata ingratitudo, omnis de Rebus & Veritate cura fuit: Unde profectò Philosophi perfectissimi munere defunctus esse videtur. Possunt autem hi duo de Plantis libri magno argumento esse, quàm gravem, quàm subtilem SCALIGERUM habituri fuissemus, si ejusdem tum Historiæ plantarū, tum Commentarii in universos Theophrasti.

phrasti libros non interiissent. Quam sanè jacturam hodiè ægrè ferunt omnes, quibuscunq; eruditi hujus juxta ac elegantis sæculi amplificatio aliquid curiositatis affert. Cæterùm ne eadem fortuna hisce de Plantis commentariis, annis abhinc XLII. Luteciæ Parrhisiorum à Vascosano excusis, metuenda esset, siquidem jam dudum desiderari incœpissent, unà cum Præstantiss. Philosopho D. ROD. GOCLENIO, Collega meo & Compatre honorando, autor fui Typographo nostro, ut eâ suarum operum partem faceret: Id quod studiosè præstitit: Ideoq; SCALIGER DE PLANTIS, ex veteri novus est factus. Hunc autem παλαιόνεον ad te, Præstantissime DOLDI, vadis loco mitto, eum potissimum in finem, ut pro jure amicitiæ mihi abs te impetrandæ (si modò ea dignus visus fuero) spondeat. Gratissimum mihi certè fuit, tum à Doctissimo LIBAVIO, tum etiam abs te in literis ad Dn. Physicum nostrum, virum præstantissimum CHRISTOPH. MULDENERUM, Doctorem Medicum, superioribus diebus datis, honorificam fieri mei mentionem. Quod itaq; ille tibi, tu verò Dn. LIBAVIO me nominare non dedignati estis, ambo certè aliqua animi grati testificatione rursus mihi promerendi videbamini. Erga collegam meum D. Muldenerum alio Problemate utar: Tu verò Præstantissime DOLDI in hoc acutissimi SCALIGERI vadimonio pro me acquiesce: & reliquã ad Dn. LIBAVIŨM mihi viam muni, quò paulò post in Usum tanti viri totus irrepere possim: neq; enim ejus ego auditum solùm magno emerim, sed potius visum; qui instar alicujus arcani gaudii me subitò multorum, quæ non nisi coràm ventilari exquirique volunt, saturum reddere queat. Vale. MARPURGI, Cal. Martii, Anno Salûtis 1598.

AD LECTOREM.

Ert nova ver terræ fragrantia germina, Sylvæ
Viva fronde virent, prataq; flore nitent.
Iam decus hortorum rediviva stirpe resurgit,
Et quæ clausa fuit, terra reclusa patet.
Quas glacialis hyems violas & lilia texit,
Ver nive depulsa conspicienda refert.
Iam quoq; SCALIGERI, *quem livor clauserat, hortum,*
HARTMANNI *bonitas, arsq; patere facit:*
Non malè sideribus plantas conjungit, & artem
Sectatur Medicam, Spagiricamq; Scholam:
Nec vult quæ data sunt sepelire talenta, sed usu
Illorum recto, fœnora mille capit.
Ergò age plantarum vires qui inquiris & usum,
Hunc lege Scaligeri, lector amice, librum:
Laudibus & meritis HARTMANNI *nomen honora,*
Scaligeri manes qui revocavit, ave.

CHRISTOPHORUS MULDENERUS, M. D. & physiol. Professor ord. in Acad. Marpurg.

JULII

JULII CAESARIS SCALIGERI IN LIBROS DE PLANTIS, FALSO ARIſtoteli attributos,

PRÆFATIO,

AD GABRIELEM MINUtium præfectum præturæ Rutenorum.

MULTA *verſantur in opinione hominum, Gabriel Minuti, quorum partim obſcura ſunt propter excellentiam nobilitatis, cujus fulgori comparatus intellectus penè tenebroſus eſt: alia contrà, latent nos propter exiguitatem naturæ ſuæ, quæ nullam penè ſui ſpeciem creare poſſunt in animis noſtris. Illorum exemplum capiendum eſt ab iis ſubſtantiis, quæ nullis commiſtæ materiis longinquæ ſunt à ſenſibus humanis. Idea verò materiæ primæ nullis æquè pictæ accidentibus à mortalium cognitione tam longè ſita eſt, vix ut olim cognita, unius Ariſtotelis cultu ſera ceperit incrementa: quæ haud ſcio, an etiã nunc adepta ſint ultimã perfectionem. Atq; horum quidem*

quidem natura talis fuit. Ea verò philosophi pars, quæ plantarum atq; animalium complectitur explicationem, cum per se esset difficilis quòd variis dissitas res terrarum spatiis, simul cum populorum mutatione, quæ quotidie pene contingit, necesse fuit etiam nomina commutare: tum est facta morosior, ne dicam odiosa, vel priscorum ignavia, vel posteriorum negligentia simul, & temeritate. Illi enim quæ sua tempestate pro cognitis habebant, describere aggressi, tanquam de æternis atq; incorruptibilibus agerent, pauca sæpè, non rarò nulla signa apposuere, quibus à successoribus recognoscerentur. Hi ad primam quanq; vel levissimam interdum notam certas digesserunt ignotarum formarum classes, alienis suppositis, atq; etiam contrariis aliquando: adeò ut nocentissima venena quoq; vice salubrium medicamentorum invexerint impudenter. Nonnulli dum nihil non scisse videri volunt, aggestis in unum verè chaos, atq; indecorè coagmentatis omnibus, eam tentarunt molitionē, quæ importuna opulentia sua facilè ostentaret inopiam. Contrà, horum odio exacerbati iÿ, quos vel metus culpæ, vel imbecillitatis conscientia,

ſcientia, vel provinciæ perplexitas abſterrebat, univerſum conſilium, quod ad id negotij ſpectabat, ita putarunt abjiciendum, ut ſummam ſcientiam in ea ſtatuerent ſecuritate, quæ per alieni regni contemptum ſuæ magnitudinis faceret opinionem. Neq; horum longè à primis ſeculis exempla ſunt petenda. etiamnum hodie viget utraq; factio: & ea, quæ tribus herbulis, ac potius tribus verbulis populariter, atq; etiam ſeditiosè jubet, ut à ſe nobis ſatisfieri poſſe cenſeamus: & ea, quæ niſi Germanicas herbas quoq; pro Syris atq; Africanis ſubdat, univerſam operam noſtram perditam ducat in re medicamentaria. Quorum, Minuti, velitationes haud tam ex mea recenſione cognoſcens, quàm ex tuo judicio perpendens (quanvis juſſu regio & armis te oportet tueri præturam tuam, & judiciis publicis ejus omnes ordines in officio continere) mecum tamen mirari ſæpè ſolitus es. Neq; verò extrema hæc abs te probari, ſcilicet vel ambitionem ſatagendi, vel ignavos faſtuoſosq; contemptus, ſed utroſq; decere temperari: horum deſidiam vividioribus diſquiſitionibus, illorum præcipites cupiditates metis iis, quibus humanorum commo-

commodorum ratio præscriberetur. Ad cuju tam prudentis sententiæ confirmationem ad debas ea, quæ nullis objectionibus labefactar posse viderentur. Nam tametsi unam quampiam ad ægritudinẽ profligandam unius plantæ speciem posse facere scriptum est: tamen cùm in Natura nihil esse frustrà fateamur, & sub eodem genere, proxima facie, ac viribus, plures certis factis periculis exploratæ sint: tum sæpenumero, quæ ita conveniunt in illo ambitu similitudinis, inter se privatis facultatibus dissimiles reperiantur: non ab re factum videtur, si ab iis, qui & scientiæ nomen, & sapientiæ opinionem sunt consequuti, receptæ, atq; adjunctæ sint ad illam primò cognitam: hæ quoq; aliæ, quæ postea sese vel obtulerunt casu, vel ab aliis judicatæ dicerentur. Quocirca sæpè contigit, ut quas priorum vicarias putabamus, inventæ multis, variis, exquisitis experimentis utiliores illis, reponi mererentur in prima commendatione. Ne nunc depugnemus illud, omnino id penè in omnibus evenire: ut secundaria ope hac addatur protagonistis (ut ita dicam) illis aliquid supplementi, quod sine controversia desideretur. Ita è contrario.

Quia

Quia nequaquam congiarium damus, sed ut veteres Latini loquebantur, prœbia modicis haustibus: efficacissima quæq; seligenda sunt ab ignavioribus, atq; ad nostram operam tam feliciter, quàm prudenter transferenda. Qua moderatione fiet, ut etiam nescisse quædam, non sit flagitio ascribendum. Plerunq; enim à Natura id elaboratum est, ut quando non sit ad manus, quod in ultima Aethiopia suis illa indigenis apparavit: non negarit communis utriusq; loci parens in tua regione quædam, ut lenissimè dicam, minimè negligenda. Quanquam hæc pro aliis potius, quàm mea causa dixisse videri possum: qui jam tot annos ita versatus in cognitione stirpium, ut meipsum everterim, nondũ etiam vel in aliorum inventis, vel in meis judiciis acquiescam. Cæterum quemadmodum in theoria cupidi sumus, atq; etiam haud parum iniqui nobis ipsis: ita in officiis quotidianis tale sequimur temperamentum: ut si modestia prudentiaq; sola curatio perfici queat, nemo videatur in provinciis capessendis cautior, nemo in absolvendis felicior. Atq; ipsas quidem historias nostras nondum audemus publicè profiteri,

propter

propter eas causas, quas aliàs dixi tibi. In Theophrasti verò libros omnes à nobis & versos, & sectos alio modo, quàm quo perperam digesti circunferebantur, commentarios jam pridem absolutos propediem edituri sumus. Interea verò hosce, qui Aristotelis nomine proscripti sunt hactenus, cum jam operariorum manus poscant, tibi mitto muneri. Vt de quibus per hujus anni (quod meminisse potes) initia inter vos à Bajulio disputatum sit, cognoscas: an integra serenaq; maneat in mutila nebulosaq; ætate memoria, cujus in ætate meliore fueras admirator. Quod si quid exciderit (vereor enim) fortasse mihi: te illa tua, quam à Natura larga, ut ajunt, ut ego soleo, etiã utraq; manu datam, jurisprudentiæ exercitiis, humanioris literaturæ cultu, philosophicæ ac medicæ theoriæ cognitione, divinæ scientiæ præceptis cumulatissimam fecisti, castigare, demere, addere quantum desit, atq; mihi innumeris occupato negotiis, familiaribus, civilibus, literariis, ignoscere non pigebit.

JULII CAESARIS SCALIGERI IN LIBROS DUOS, QUI INSCRIBUNTUR DE Plantis, Ariſtotele authore,

LIBRI DUO.

Ontinebamur domi difficillimis hybernis tempeſtatibus ego, & Gabriel Minutius, qui me ut viſeret, unà cum Joanne Bajulio, & Augerio Ferrerio, natalitiis feriis venerat in Aquitaniam. Hujus ergo tam importunæ quaſi ſolitudinis moleſtiam, tum literatis, jucundisq́; colloquiis, tum affinium frequentia, qui ad nos officii gratia quotidie confluebant, facilè delebamus. Ea præſertim dies, quæ Calendas Januarias anteceſſerat, tantis hilaritatibus conſumpta eſt, ut non prius earum ſatietas obrepſerit, quàm intelligeremus, haud parvam tertiæ vigiliæ partem exactam eſſe. Tum in eo cujusq; diſceſſu ego, quem pridianarum diſputationum reliquiæ non mediocriter exercebant, ad meipſum haud ſecus atq; longinqua ex peregrinatiòne quapiam redeundum ratus, eas tanta animi contentione, quod noctis ſupererat, elucubravi: ut imminens ſomnus labenti penè corpori, neq; tum ſatis ſpatii daret ad ſeſe colligendum, atque ad quietem capeſſendam. neq; pòſt ullo matutino ſtrepitu

 ſolvere-

ſolveretur. Quod ſuaviſſimis tandem ſuſurris experrectus, ſenſi hoſpites eſſe in cubiculo, atq; inter ſe confabulari. Bajulius, opinor, de auſpiciis ineuntis anni dixerat aliquid. Nam tum primũ viſus ſum excepiſſe verba hæc: Nolite, inquit, exiſtimare, quicquã eſſe peſtilentius humano generi, quàm populares perſuaſiones: quippe quæ & conſtantes animos interdum labefactant, & ſimpliciores aut irretitos occupãt vana ſpe temerariæ credulitatis, aut per ſe in deteriorem partẽ pronos impellunt ſæpenumero ad mala facinora perpetranda. Quid exultat vulgus, quaſi nova momenta vitæ hac ipſa die ſuppeditentur ſibi? Nam verò quidnam hujuſce temporariæ poſſit accedere, quod nõ de illa futura perpetua dematur nobis? Neq; potius hodiernum diem de præſenti facie commendare deceat, quàm metiri animo craſtinũ, vel heſternis incommodis, vel hoc ipſo, quòd ille non amplius, iſte nondum, hic ut abſit, adeſt nobis. Quibus ex verbis, ut mirificam animo capiebam voluptatem, ita, quòd priora non audiſſem, ſomno graviter ſuccenſebam. Dum tamen aliquid additurum prætereà ſperarem: non equidem audebam me commovere. Cæterum cùm ſecutũ eſſet ſilentium (credo, quòd ille ſatis à ſe factũ exiſtimaret: illi, quia graviſſimis ſententiis animo repetitis fortaſſe fruerentur) diducto conopeo, imò verò, inquã, ſalvete viri optimi. Tum progreſſus ad lectulum Minutius, Quid ita, inquit, Scaliger? ſatin ſalve? cùm adeò lentus es. Quid te hoc diei detinet in ſtragulis, tam alto meridie? An ceras iſthic tecum habes, ut veteres illi poëtæ Græci ad ſpondas, &

das, & parietes grabatorum, in quas repentinas effunderent commentationes? an potius ab istis nivibus metuisti? Quamquam puto nescire te, quantæ sunt nocte hac hesternos Aquilones subsequutæ. Mihi quidem, inquam, è sententia sic satis. Animo tamē malè est, quòd non sum maturius excitatus. Nam quantum hic ceperim quietis, me quidem pœnitet: præut vellem nivibus istis interfuisse, quas de Bajulii Cœlo, quantum licuit ex pauculis quibusdam postremis verbis, demissas intellexi. Quem si Homerus orantem semel audivisset, ab illo suo Heroë in hunc illam transmovere gloriam minimè dubitasset. Ad hæc Bajulius, Jam tu, inquit, more tuo immodicus in amicis dilaudandis. Sed surge: nam rectà hinc ego in bibliothecam, ne tuis hîc nivibus obrigescam. Vos verò aut præite dum, aut me sequimini. Interea iste curabit corpus. Et jam prandiūm corrumpitur. Illi ita fecerunt, uti dixerat Bajulius. Ego me expedivi. Mensa disposita est. Igitur evocatis è bibliotheca: tum jubente Minutio, ut arcesserentur mulieres familiares: negavit puer, ex toto grege illo quicquam comparere. Nos assedimus. Cumq; haud multum obsonii afferretur, quòd monuerat Minutius partem suam mulieribus asservandam: Dubia, inquam, heri cœna fuit apposita: an verò vobis hodie prandium hoc incertum dicere liceat? Habemus tamen, ut video, Cantabricam pernam in istis assulis, quæ apud vos in provincia rarior est: è Maguntia, & Creta nulla: à Rutenorum pratura tua, Minuti, frequentior. Verùm ut jocemur inter

patinas, hispidior Rutenicæ sapor est, & similior suis popularibus. Tum Ferrerius, *Rectè tu quidem: sed semisse tantùm, haud jure, potes totum persolvere. De Rutenis id sanè quod est, & scitè admodum: de Bascis tuis quid verò tandem? Insulsam tuis ergo legibus oportet esse hanc, & alio modo, nisi fallor, acrem. De Cretensi verò nonnihil habemus politioris literaturæ. Ut vicissim aliquid exhibeamus iis, qui nimis ineptè turgent Galenica illa toties decantata porcinæ carnis commendatione. Ad cujus rhythmum atq; harmoniam non obscuros medicos, omissis etiam (tantum potuit vecordia) perdicibus, saltasse non ignoro. Quid ad hoc novi? Minutius inquit. Non equidem tibi, ait Ferrerius: cui nihil librorum intentatum est. Mihi ergo nihil dicetur istius, inquit ille: & audiens non audiam. Nihil sanè tanquam novum, respondit Ferrerius: satis est, modò ne rancidum sit. Ne in tam recentem, ac planè musteam pernam teter sapor ullus meis hisce nugis impingatur: né ve contrà, sibi adeò placeant isti Mosaici in suilli cibi vituperatione. Jovem Cretensis in Idæ vallibus, putarunt Præsii, pro nutrice suem habuisse. Quam ob causam illi porculenæ rem divinam facerent eo nomine. Mihi verò non fit verisimile. Namq; lupam & canem Romulo donemus, licet, ac Cyro. Conveniunt mores, qui cum lacte simul hauriuntur. Jovem è salacissima quapiam bestia, non de gulosæ ullius mamma suxisse par est. Igitur esto vel lepus, cujus fœcunditas versatur in opinione hominum: vel canis. Nihil enim cane fertur amentius in venerem.*

venerem. Quanquam nec equum minus calere puto: ſemper enim furit mas: fœmina verò ſola ex iis, quæ non ſuperfœtant, prægnans admittit marem. Et aliquando mihi oblatum eſt in quodam mercatu Pyrenaico ternum aſinorum fœdiſſimum ſpectaculum. Quare magis placeat, Maſticheum (ut ait poëta) numen illud interea dum cavetur, ne ſit cibus patri, habuiſſe tum pro cibo aſininum lac ætate prima: poſtea cum barba ſimul, non tam pilum aſini, quàm ſpurciſſimos induiſſe mores. Nobis leniter arridentibus: Quod, inquit Minutius, hiſce diebus ſpiſſius, ac quaſi furtivis horis vix captare licuit, ſecurius, ac prolixius aliquid elegantioris eruditionis afferetur epulis hodie pro condimento. Rectè ſanè, Ferrerius inquit, ſi iſthæc pro embammate. Nam Dipnoſophiſtæ illi, aliiq; Græculi convivæ mihi cœnare videntur verba, non attagenem, aut acipenſerem. Uſq; adeò ſunt immodici, raroq; temporis, ac loci ſolent habere rationem. Id quod eis à Cicerone quoq; ſatis objectum eſt, cum ajebat ineptos eſſe. Hæc cum dixiſſet, convertit nos ad jucundiſſimas fabellas. Allatæ interea ſunt anaticulæ, quarum una, quæ crus alterum, nullis extantibus veſtigiis, certò nunquam videretur habuiſſe. Quare Minutius: hoc quidem præter naturæ morem, tametſi contigit in natura. Hanc enim eſſe duplicem, noſtra intellectione capiendum jubet Ariſtoteles. Tum addit: monſtra, quæ vocat ibi φύσεως παρεκβάσεις, *quanquam præter naturæ ordinem, haud tamen extra naturæ cenſum, atq; œconomiam judicanda. Factum,*

quia potuit: Fieri potuit, quia potuit illa facere. Cui Ferrerius: Multas more tuo gemmas illi adjungis auro, quod ex opulentissimis apothecis accepisti. Ego verò canem quoq; vidi bipedem: & ejus è catellis unum modò talem, cum multos alioquin edidisset quadrupedes. De cane, inquit Minutius, nunc primùm: idq; præter jus illud ordinarium. De avibus, quæ verè sunt ἄποδες, non ut apud Philosophum Cypselli, quia κακόποδες, etiam genera duo legimus ex Hispalicis navigationibus. Quæ abs te, Cæsar, puto non esse in historiarum Commentariis omissa: quos expectant magnopere studiosi. Profectò nihil aliud quàm expectant, inquit Ferrerius. Nam quando per te fiet, ut ne amplius expectent? Hæc me respiciens, ea vultus modestia, dicebat ille: ut in suavitate facilè intelligerem, consistere tempestivam reprehensionem. Propterea quando, inquam, mihi me non amplius expectare licuerit. Sedeo namq;, sto, abeo, insto, fugio, urgeo meipsum. Vos verò, ut video, nihil aliud, quàm gestare cupitis: & mihi vix ipsum ambulandi jus reliqui factum est. Ego verò tuam erubescerem, Ferreri, castigationẽ, nisi senes prohiberet magnus ille dictator noster: quando tibi tanto viro meũ consilium minus probari sentio. Verum istis instigatoribus duo prius à me tollenda esse dico, quã meas ineptias extorquere posse sperent. Quanam? inquit ille. Primum, inquam, dedecoris metum: cujus nimis securos animadverti complures extitisse: qui sese præcipites dediderunt, non in pistrinum (in eo namq; tandiu sumus, dum perstamus in sententia supprimendi)

autor ſpiritus (omnibus origo eadem, ζῶς, ζῆν, ζεῖν) ac forma ipſa. Deinde Neptunus, qui eſſet materia. Nam quæ ὕλη Græcis dicitur, ſapientibus Chaldæis priſcis aquam ſignificavit: cujus autor ille peculiari numine nuncupatur. Ab illis namq; totius arcanæ ſapientiæ myſteria dimanarunt. Sic ex eorum IOVA noſtrum quoq; JOVIS propagatum fuit. Nam recto caſu hoc appellatum ſono, manifeſtò cognoſcitur ex augurum libris, in quibus illi duo verſus:

Juno, Veſta, Minerva, Ceres, Diana, Venus, Mars,
Mercurius, Jovis, Neptunus, Volcanus, Apollo.

Sibilum verò, qui vocem claudit, nequaquam vacare exiſtimetis. Nempe ab intelligentia cæleſti τῷ ὀνοματοθέτῃ, cum ſermonem conderet, cælitus infuſum lumen reor, quod aperire deberet id. Aliquando elementum illud in admirabilis nominis medio futurum: ut novæ gratiæ, veteriſq; legis nexus unicus, univerſi compleret ævi myſticam præſcriptionem in ſervatore noſtro JESVA. Secunda namq; vocalis utriq; una eſt indifferens prolationi: quæq; auditur in JOVA, & quæ percipitur in JESVA. At media conſonans, quæ principio finem copulavit, ineffabili nomini, haud ſine magnis, atq; admirabilibus legibus interpoſita fuit. Ea ſiquidem ſimplex interdum, aliàs duplex cum ſit, priſtina ſubſtantia non mutata: Ita Dei filius ante omnia ſecula ſimplex erat Deus: poſtquam Patri placitum eſt, ex Deo vero ſimplici, vero puro Homine factus eſt

ctus est unus JESUA. Missus quidem mittenti par, major autem illis, qui ab eodem mittente ad minora mittuntur ministeria. Ad hæc trivertex illa una inter omnes litera signum est immensæ Trinitatis in unitate, pro ejusmodi nomine, quod in cœlis natum, ab illis per humanæ salutis nuncium delatum, ei est impositum, per quem unum Trinitatis *mysteriis initiati, ad immortalitatem capessendam evecti sumus. Dis autem Saturni tertia proles fuit: qui designat corruptibilium rerum consumptionem. Igitur neq; Iovem devoravit: id est vitam concessit rebus ita extra se, ut ab illis non excludatur: in eas ita se inspirans, ut in illis non sit inclusus. Neq; Neptunum. Propterea quòd fluxis rebus opus erat reparatione, quæ humore subinde reposito succos instauraret. Ut & ad consistendum esset materia sub forma: id est, Neptunus sub Jovis imperio, & ad rerum jam constitutarum conservationem, deficienti priori materiæ supplementum. Quamquam est, præter hæc, nobis aliquid ex hoc profundissimo simul atq; dulcissimo pelago hauriendum. Quis enim non videt parentis sui sobolem hanc motionem illam in seipsam sese colligentem imitari? Cum enim triplex aquarum motus sit, eos omnes aliquo modo circulares esse deprehendemus. Unum certò talem, alterius verò semissem. Est motus is, quo litus alliditur: unde falsò nominis rationem ex allusione soni veteres deducebant. At res se aliter habet. Est enim litus λιτός. Sic enim tenuem terram vocarunt Græci. Is maris appulsus ad terram ita cietur, ut in se recurrat.*

Hoc

primendi) sed extra pistrinum in gurgitem exprobrationum. Alterum est, mearum editionum pœnitentia. At isti vendibiliores suos faciunt libros, secundæ, tertiæ, atq; etiam, ut scitis, septimæ editionis ascriptione. Neq; verò tantum mihi sumo, ut existimem, ulla mea cunctatione à me præstari posse, ne quid in meis monumentis desideretur. Quin hoc in nullius esse hominis arbitror potestate: ut exhauriat imminentium judiciorum expectationem. Sed danda mihi, cæterisq; omnibus cordatis viris opera est, ut & verecundia mea, & diligentia, & amor tam veritatis, quàm posteritatis, cujus commodis studemus, veniam meruisse videatur. Hæc me dicente aliud super aliud aggerabatur. At ea cuncta, post aliquantum silentii seriis jocis nonnunquam interruptum, jussit auferri Minutius. Et structori, Huc, inquit, aliquid bellariorum. Haud ita multò pòst satagentibus famulis: Ecce, inquam, vobis λύσιν fabulæ. Imò verò δέσιν, Minutius ait. Nam quorsum tanta lancium multitudo, varietas, ἐπιποκλή? Jam hoc de te quæro. Quoniam hæc πέμματα prisci perhiberent, ecquid te moveri deceat, si iis comparaveris ἀπεψίαν? Quid hoc? An de integro alterum prandium inchoandum? Nam qui ista discutiat, nostrum hîc nactus es neminem. Non enim Lituani sumus. Et hinc surgendum est, ut quantum præteritis nō potuit diebus, præ turba multa, id adeò hodie faciamus: atq; aliqua in re frugi hoc tam pingui otio, quod Cauri, niviumq; beneficio paratum est, perfruamur. Neminem enim arbitror tam vel negotiosum, vel

animo soluto, ut domo velit efferre pedem. Et mulieribus edicemus, nobis esse negotium benè magnum, at serium: cujus causa me huc contulerim. Postquam consiliorum inierimus rationem: tum facti, cujus eas haud quaquam pigeat, participes facturos. Atq; heus tu (unum è suis vocans) hæc illis ita relata curato, ut à nobis dicta sunt. Ille tum abiit. Alter, cujus hoc semper officium fuerat, dum placentem secat: Quid, inquam, Minuti, stomacharis? quod hic caseoli, crustula, cremores, colostra, fructus, condimenta tot adsunt? An excidit tibi, Saturnalibus hæc olim, missilia quæ dicerent, fuisse? Hodie sunto nobis Saturnalia, sed literata. Est enim Saturnus sidus secretioris illius sapientiæ: quæ sempiterna constantia sui similis, quoniam nihil extra se habet, infinita scilicet, recurrit in seipsam. Quapropter ille suos vorasse liberos creditus est: ut unde illi principium ducerent, eodem quoq; videlicet ad suum finem, reducerentur. Rhea perennis ille fluxus est (quod & nomen indicat) suiipsius contemplationis: ex qua gignit id ille, quod, uti dicebamus, reciprocat in eundem. Nulla namq; in Deo rectæ lineæ fit designatio, quia caret extremis. Ne verò circulari sola illa intima cognitione semper oblectaret sese: quin eam proferret, atq; produceret ad sui participationem: infinita bonitas oblata est ei, ab ipsa contemplatione, id est à Rhea, Bætylon. sic enim lapidem vocant illum suppostititium. Quocirca servati sunt liberi tres, alius post alium. Primum igitur est rebus communicata vita. Hoc sanè Juppiter agnoscitur, vitalis

æstum Latini dixere, ut apud Horatium videre : propterea quòd quemadmodum quæ fervet aqua, lore sublata in ampullas, resîdit rursum: ita in se repitur unda denuò, quæ sese litori applicuerit. Altera aris agitatio est, quæ de Lunæ cursu pendet. Eam amq; sub certas usq; metas sequitur, quoad relegat ractum iter. Hic est ille motus, cujus semissem, non nitatione, ut ii, sed revera cœli more sese urgens, atq; lem fugiens perpetuò rotetur. In Occidentem enim uit semper impetus Oceani Maidegascaritæ. Tertia erò gyratio adeò mirabilis est, ut à paucis cognita, ultorum inscitia sit explosa. Cum tamen nihil veius sit, quàm fluviorum agmina, quæ sese in alveum volvunt maris, subterraneis recepta cavernis eò subie, unde rursus demittantur. Hujus tam difficilis sententiæ demonstrationem extraordinaria opera explicavimus in exotericis. Nam proprius locus est in quino nostrarum nobilium exercitationum. Nónne videur vobis meritò Neptunus Jovis frater, aliqua ex parte consors imperii, referre parentis illius divinitatem? Vita enim hæc in motu, & à motu primo. Et meministis, hasce aquas ab illis separatas. Quid? De aquis quod dicamus, nihil est præterea? Imò maximè. Nam quod de vita hîc tum constitutione, tum redintegratione dictum est, ad ea quoq; spectat corpora, quorum forma nullius capax est beatitudinis. At enimvero ipsi homini, cujus gratia cuncta hæc molitus est primus opifex, ab eodem vita est duplex destinata. Una hoc in communi templo rebus omnibus: altera in

æterno

æterno illo domicilio: cujus ipsemet Sol sempiternæ lu-cis autor, absq; ortu, absq; occasu diem facit. Cuj- opulentia, in tanta ac tam varia civiū inæqualitat- unius, uniusmodi, unius immensitatis spiritus illius æ- qualis est. Sic inexplicabilis illa Sapientia, posteaqu- vitæ radiis consuluit huic primæ constitutioni, compa- ravit deinde perpetuitatem: quæ ut nullius egebat in- staurationis, ita voluit illa, ut opus haberet aquis, hu- manæ quidem caligini haudquaquam notis: quarum signa essent ea, quibus præest Neptunus ille: unde no- men ei quoq; fuit à lotione attributum. Id enim faci- in ipso νίπτειν, quod in Acheloo (hoc omnes aquas Græ- ci nominabant) λούειν. Ne vos fallat illorum authori- tas, atq; abducat à veritate, qui à nando Neptunum sane quam populariter deducebant. Sed ut à verto Ver- tunus, à portu Portunus: sic à νίπτω Neptunus: à qu- etiam, nitor. Neq; Jovem igitur, uti dicebamus, in s- resumpsit, neq; Neptunum: neq; verò Ditem, quòd i- rerum est earum meta ultima, quæ termino finiun- tur. At ille quo, quando, quoto finiatur? Hæc me ita vestigantem attentè Minutius observabat. Inde cæte- ris tacentibus, ô Scaliger, inquit, quanto sunt suavio- res aquæ istæ tuæ, quàm preciosissima vina illa, quæ dubium è Vasconia, Provincia, Cantabria, in tuum allatis, atque depactis vitibus, suburbanum, propi- nabas. Jam verè latices sunt hi, qui adeò latue- runt hactenus, ut ne guttam quidem ex tot Sapien- tum fontibus gustare licuerit. Bone Deus, quantum jacturæ fit ab iis, qui te non audiunt. Imò verò ab

iis, qui

, qui me audiunt, inquam. Audit verò perver- turbæ colluvies hæc quotidie, quicum mihi nun- uam potuit convenire: nempe quando ſuus cuique gioni (ſicut elegantiſſimè canit hic Augerius) genius t: quomodo aut ab iſtis ego, aut iſti meis dictis bea- ores fiant: ſi cujus terræ ſeſe ridiculè iactant indige- us, ea mihi fatorum aſpera, immiti, inexorabili, in- icta illa neceſſitate pro exilio, atq; ut verius dicam, o ſupplicio data eſt? Quare non, ut ille ſolebat, nun- uam minus ſolus, quàm cum ſolus: ſed ut nos, nun- uam magis ſolus, quàm cum iſtis. Verùm haſce rugas frontibus explicemus. Guſtate modò placentam: rem obis quidem novam, vel quod antehac nullam for- aſſe videritis, vel quod ejus novum nomen à nobis ex- ogitatum inter Ariſtophanea non importunè referri oteſt. Quid id, inquit ille, nominis eſt? Ariſtoteles, nquam, γλῶτ]αν vocat: ubi vox quæpiam certæ na- ioni, aut oppido peculiaris eſt. γλῶτ]αν hanc ego ex ti maritimis Liguribus iis, qui à Nicea tractu ad l uſcum uſq; litus pertinent, ὁλόδειπνον, & ὁλόδορ- ον, vocari juſſi. Hoc namq; ſolo cibo prandium inte- rum, opiparam cœnam conficiunt ſæpè. Bene, inquit erreriuſ, ſit latronibus illis: ſunt enim piratæ omnes, tq; graſſatores. Neq; mare, neq; terra ab illorum ma- eficiis tuta ſunt: perfidiis commercia produnt: exce- tos viatores morte afficiunt, aut in Africam venum ranſvehunt: excurſionibus vicina, longinqua, hoſti- ia, fœderata æquè, omnia infeſta faciunt. Quid, in- uit, ergo Minutius illis benè vis? Quia, inquit ille, ſuis moribus

moribus facetas efficiunt orationes. κακόβιοι nam[que] *ἀβίωτοι sunt. Et suavissimi cibi, mihi quidem vide*[n]*tur authores: si modò tales πλάκας conficere nor*[unt] *illi. Imò, inquam, multò elegantiores. Et clement*[ia] *apud eos cœlum, quàm bonitatem hominibus abjur*[a]*vit, in herbas maluit transfundere. Et versatili atr*[o] *ingenio, in quod intendunt, id præclarè præstant.* [Et] *tu, inquit ille, quibus præsidiis nunc herbulas tuas* [ab] *iniquissimi Septentrionis feritate vindicasti? An qu*[od] *tuus ille popularis: tu sub eo natus atq; educatus al*[i]*quid cum ipso habeas constitutum? At tu semper, in*[quam], *delitias facis. Artis tamen nonnihil hîc. Et e*[st] *operæprecium vobis eam non nescire: saltem, ut a*[d] *acetaria etiam alienissimo tempore paratas herba*[s] *habeatis. Quî fit? inquit. Res, inquam, perfacili*[s]. *Quas tibi velis immunes pruinæ, gelu, nivium, in a*[*] *reolam tempestivè conjicito. Eis tentoriola ex arun*[*] *dinibus & phalis excitamus. Stramine superinject*[is] *conteguntur. Neq; verò satis. Filiceis ramis benefo*[*] *liatis herbæ ipsæ sunt insternendæ. Certum est hoc mu*[*] *nimentum adversus quaslibet injurias hyberni cœli*. *In asparagorum verò pulvillos, ne eorum capita, qu*[æ] *illico sub terræ cuti subsunt, urantur frigore, colum*[*] *binum fimum corbe incernunt. Ita etiam curatur, u*[t] *& commodius habeant, & celerius enascantur. Ben*[e] *est, inquit Minutius. At tu audebisné hodie nos acci*[*] *pere merenda luculenta, ex tuis herbis illis, quas tam*[*] *diu dolemus latitare, neq; terra potius tegi, quàm per*[*] *tinacis animi dissimulatione? Nam quando nobis eas*

videre

idere licebit saltem, si gustare non licet? Non, inquam, hodie. Vides enim, quæ quanta cœli facta sit in earum perniciem conjuratio. At hîc, inquit, ad ignem, si prodeant ex ore tuo, nihil eis ab externis incommodis periculi. Age modò, aperi hortos istos tuos. Quin saltem, subdit Ferrerius, quando tu non vis flecti posse: adjuta nos amabò ad cogendum hunc Baiulum, ut ex hac materia promat aliquid seipso dignū. Attulit enim secum, si nescis, Aristotelis duos libros de plantis, non antehac vulgò visos, ut solet, pro commeatu: non sine accuratissimis, quos ego & apud eum pridem, & in bibliotheca modò, cum Minutio vidi, commentariis. Et puto te non aspernaturum tam bellam occasionem audiendi super h[illegible] re philosophorum Principem disputantem, ex ore præsertim maximi philosophi. Ad quem ego: An mihi quicquam gratius esse queat, quàm & onus transferre disputationis in humeros validissimi Herculis? Et haurire de præceptoris fontibus mihi hactenus ignota dogmata, per mundissimos alveos derivata? Et experiri, quàm gratiosus apud Bajulium, si vobis id negavit, esse queam? Postremò, hæc de illius iudicio metiri, atq; perpendere, quæ me destinent in ancipiti, quominus Historias meas de plantarum natura divulgandas esse ducam? Neq; profectò tanti fecerim salutationem vestram: quippe cuius frequentia creberrimis literis vestris ubertim frui licet: neq; præsentem conspectum: eius enim absentiam, quandocunque lubet, abesse cogo, atque etiam iubeo perpetuis imaginibus & virtutis,

virtutis, & amoris erga me vestri: quantum audi libet, doctißimum atq; sapientißimum virum, de Naturæ partibus, ex admirabilis oraculi sententia d ferentem: quæ & per se graves sint, propter inexplic bilem penè seriem, atq; connexionem, πολυχοῖαν ea causa Theophrasto appellatam: & ab authoribus eff ctæ difficiliores, ob ignaviam veterum, recentiorum t meritatem, nominum confusiones, aut mutation seculorum intervallis, regionum distantia, regnoru eversionibus. Inde conversus ad Bajulium, orare eum sese nobis tantillum daret: neq; committeret, ut pl potuisse preces viderentur, quàm jus & amicitiæ, qu habet omnia communia, & literarum necessitud quæ viris sapientibus à Deo videntur impertitæ: u quod ab eo gratis acceperint, optimo cuiq; reponan non inviti. Hic ille, ut est omnium bonarum artium tum felicißimus alumnus, tum facillimus administra tor: Mitte me, inquit, orare, ut faciam, quod ultrò fa cturus eram, modò id ita vobis cordi esse intelligerem. Quamobrem neutiquam postulo, hoc ab ullo vestrum gratiæ apponi mihi: præsertim cui neq; conducibiliu ad scientiam, quam enixè quæro, neq; honorificentiu ad gloriam, si ambitiosè quæram, evenire posse reor, quàm te in tuo regno habere mearum actionum spectatorem. Quanquam ut libens tua maximè causa facio, ita invitus ut facerem, tuo exemplo moveri poteram. Qui enim amplius viginti annos, nisi illi dilapsi essent, ostentare potes in hujusmodi perplexißimis disquisitionibus explicatos, comminutos, exactos: qualem ani-

m animum re adimis nobis, quem verbis addere vi- eris? Dicam tamen cum hoc meo libello, quid sen- iam: atq; in eum, si quid à vobis evaserit mihi alior- um, atq; sperabam, id incommodi refundam. Tum sic epit: Ego hanc philosophiæ partem Musarum tri- odi sæpenumero solitus sum comparare. De quo Plato n quinto de legibus ita scribit: Super illo poëta cum ederit, minus esse sui compotem. Sic nobis de planta- um formis, differentiis, figuris, facultatibus, causis, eneratione, verba facturis, quid asseverandum sit, lerumq; me nescire fateor. Sequimur enim venato- es sæpenumero vestigia canum, aut negligentium, aut nertium, aut malignorum. Vestra tamen modestia retus, atq; taciturnitate (neq; enim, si quid erravero, oras elaturos) audebo quàm accuratissima, quamq; otero simplicissima oratione, sustinere veritatem. So- a enim hæc utriusq; fortunæ regina est. De qua idem n libro, quem ipse inscripsit quintum, divinum ego vocare consuevi. Quippe in eo non tam de suo dare le- es. quàm de cœlo deducere videtur. Sic igitur ait ibi: ἀλήθεια δὲ πάντων ἀγαθῶν ἡγεῖται θεοῖς. *Itaq; veluti Solis lumen sic Dei veritas assecla est: imò ipsemet ve- ritas. Quòd si quando vel attentior, vel etiam paulò morosior vobis visus fuero: ne quæso me ad id animi vitio potius inclinari, quàm propter rerum subtilita- tem cogi credere velitis. Nihil enim viro studioso præ- termittendum censeo, quod ad pleniorem sese offerat contemplationem. In memoria namq;, atq; etiam in promptu semper habenda sunt illa verba, ex eadem*

officina: φιλόσοφον ἐνθυμητὴν σοφίας, οὐ τῆς δὲ τῆς δ' οὔ, ἀλλὰ πάσης. At quæ verba subdit? τὸν δὲ δὴ ἀφθόνως ἐθέλοντα παντὸς μαθήματος γεύεσθαι, καὶ ἀσμένως ἐπὶ τὸ μανθάνειν ἰόντα, καὶ ἀπλήστως ἔχοντα, τοῦτον δ' ἐν δίκῃ φήσομεν φιλόσοφον εἶναι. Glaucon verò, qui suscipit orationem, non solùm evasit philosophus, sed etiam repentè divinus factus est. Ad hunc enim modum de obtrectatoribus otiosis ac saturis nostris vaticinatus fuit, πολλοὶ ἄρα, καὶ ἄτοποι ἔσονται σοι τοιοῦτοι. Hæc iccirco dixi vobis omnibus, ut me tuerentur ab hujus Cæsaris judicio, si quid acrius persequerer extra vulgatas opiniones. Et huic ipsi privatim, ut ad suam dignitatem satis esse putaret obsequia bonorum. Quin livoris fastidia suis virtutibus intelligeret esse multò minora. Nam quid tibi vis? Aut quid quæris amplius? Plus enim es apud sapientum judicia consequutus, quàm apud factiosorum invidentiam amisisti. Habes, quod paucis bonis viris contigit, clarū nomen: passus es, quod sæpè fortissimi cives, obtrectationem: ablatū est, quod ignavissimi complures obtinuere, sordidorum favor. Ergo apud vos ita sunt mihi deponēdæ sententiæ meæ, quasi quisquiliæ illæ audiant: ita sentiendum, quasi tu leges illis dare videaris. Sic & calumniatoris nomen effugiemus, neq; veritati labes afferetur ulla. Cum adeò rotundam, scitam, circumspectam orationem, omnium nostrum assensione videret exceptam, sic deintegro auspicatus est: Ego, inquit, libros illos (duo namq; sunt) non sine maximis ærumnis excussi. Cum enim, ut postea intellexi, ex Arabico in Latinum versi primum

fuerint.

fuerint: inde Latini facti à Græculo nescio quo, veluti postliminio pristinæ patriæ restituti, me verò nihilo secius idipsum ignorantem, augusti, ac penè divini nominis veneratio illico perculisset: mox quasi Aristotelis legenti phrasin arriderent omnia: haud ita multò post quibusdam offendiculis lectionis cursus retardatus est. Verum vobis ingenuè fatebor: interea devoravi nonnulla, satis acida quidem illa, atq; aspera, quæ pristinæ opinionis meritis, audebant sese pro genuinis ac probis, & gerere, & profiteri. Ita quæ antea barbara existimassem, cum sese offerrent nobis in iis ambulacris, in quibus ego jampridem aram statui elegantiæ, ac veritati, non perinde atq; κίβδηλα, ut ille solet, sed ut ἀτ]ικώτατα in Commentarios meos relegebam. Tum porrò monstrosa quædam, hoc ipso nimirum, quod essent teterrima, nec boni cujuspiam authoris nomen referre possent, tuebar ultrò, rejiciens omne crimen in scriptorum incuriam, seculorum barbariem, temporum injuriam: quid non? Donec eò tandem ventum est, ut non jam de ludicris, ut ille ait, ac poculis ambigendũ esset, sed de rebus ipsis certo judicio pronunciandum. Hunc habuit exitum cæcus ille ac factiosus amor, dũ sese mihi detegit supinitas mea. Ibi quasi philosophi meam vicẽ miserantis vocibus revocatus, intellexi data esse verba mihi, ita ut impensè jubere videretur, ne suam esse dictionẽ arbitrarer, sed barbari cujuspiam, atq; etiam infantis, & animadverterem dissidium sententiarum, quando prioribus non subscriberent posteriores. Illæ enim cum viderentur

ex illius officina prodiisse, has alius authoris esse prodi-dere. Quid? inquit Minutius, ain tu? Libri illi non sunt Aristotelis? Non isthuc, inquit ille. Quin potius hoc ago nunc, & curo: ut vosmetipsi judicetis. Est apud Laërtium, duos hoc ab illo conscriptos argumento. Me-mineram ex quinto historiarum, suos de plantis agno-scentem libros. In primo de generatione animaliū, neq; scripsisse, neq; nō scripsisse, scribit his verbis: περὶ μὲν φυ-τῶν, αὐτὰ καθ' αὑτὰ χωρὶς σκεπτέον. At in extremo ejus-dem, jam à se peractū dicit: ἐσκέπται, inquit. Avenroi quoq; in primo Physicorum, ubi ait Philosophus, post universalium cognitionem descendendum à principiis ad composita naturalia: ibi Arabs particularia docet intelligenda, cujusmodi sunt metalla, plantæ, anima-lia. Verum de metallis, inquit, nullus extat liber: de plantis verò habemus duos. Huic igitur anchoræ com-mendabitis interea phasellum vestrum, dum ego cur-sum teneo meæ disceptationis. Tum videbitis, in eá ne statione vobis esse tutius liceat, an conducibilius cen-seatis, me hac, qua intendo, sequi. Ego quoad rudentes apto, Ferreri, nisi piget, affer huc libellum è bibliothe-ca, ubi me deposuisse meministi. Atq; etiam majo-rem illum alterum, scin? qui sub eo jacet patens, unde ego Latinæ versionis, quam antehac nullam videram, certo loco judicium expiscabar. Illo abeunte surgens Bajulius obdidit ostio pessulum: deinde cum libris re-verso, sede hîc propter me, inquit, Ferreri, tanquam triarius in subsidiis. Crebra enim, ac fortasse perpetua opera tua mihi opus est. Scito sanè, tuis auribus ex ore

meo

meo sententias, oculis in tuo codice lectionem, aliquando etiam interpretationem, certè semper trepidationem assequendam esse tibi. Ubi sessum est, sic *incepit ille:*

Aristoteles cum scientiarum orbem universum, vel solus, vel cum paucis intellectione complexus esset: eaq; omnia in animo haberet, tanquam altera natura, suo quæq; ordine digerere: tum ipsam propterea naturam certa librorum serie dispositã ordinare: coactus est adversus philosophos quosdam extra ordinẽ disputare. Cujusmodi commentationes à discipulis exceptas ejus nomine circumferri videtis. Etenim qui commentarii contra Zenonem, & Xenophanem, tanquam ab illo conscripti leguntur, illius quidem inexhausti fontis perennes aquas sapiunt, alveos tamen aliorum esse, manifestum est. Ergo cum inter philosophi veras ac legitimas lucubrationes referat idem Laertius, facilè convincitur, quos recenset, non omnes perlegisse. Nam & plerosq; alios ab eodem enumeratos, discipulorum exceptos ex dictantis ore, atque confectos esse puto. Quemadmodum contrà, ex nobilissimis aliquot sunt in ea recensione præteriti. Præterea videmus eadem argumenta tum ab illo tractata primùm, tum ab aliis postea repetita, aut acta commentariis. Nedum ut vererentur, quæ injuria temporum interiissent, quibuscunq; scirent modis, instaurare. Quo in numero, plantarum item libros arbitror reponendos. Id quod ut propius, accuratiusq; videamus, Aristotelis instituta cognoscenda sunt. Principiò illud ejus divino judicio

factum est, ut nihil usquam, nisi unum agat. Nihil enim deformius philosopho, qui ab signis discedens, à veritate imperatrice nostra notatur ignominia. Quas ergo leges ipse præscripsit sibi, eas alius quoq; fixit. Docet hoc nos simplici præceptione in libro Poëtices, unde suum illud accepit Horatius: Sit simplex duntaxat, & unum. Ita verò esse faciendum probat invictis argumentis, in Posteriorum primo. Interpres Naturæ philosophus est, atq; imitator. At illa nihil, nisi unum, agit. Quippe unum est, quodcunq; est. Præterea constanter illud quoq;, ut seriem disponat, & ab universalibus aut notioribus incipiens nihil immisceat alieni. Quibus legibus tantum abest, ut iste noster usus sit, ut vix prudentis modò viri nomen retinere possit. Quatuor ex naturæ decretis proposita nobis sunt. Primùm, historia plantarum: quæ veluti aurium pictura quædam est. Alterum, earum differentiæ, quibus species constituuntur. Tertium, causæ, non quidem specierum: nihil enim medium est inter definitum, & definitionem: sed causas accipimus, aut partes, ut materiam, & formam: aut partium, atq; earum accidentium fines. Exempli gratia, quæ forma? Anima, non simplex natura. Quæ materia? Elementa passa corruptionem, ut excellentiùs essent in essentia nobiliori, quod lignum appellatur. Quare brachia, & ab iis rami? Ut diductus humor opportuna mensura distribueretur ad frondes, flores, fructus: ideoq; commodius accipere vim cœli posset ad perficiendum. Quare sapor pungit, aut secat? Quia calidus. Quarto loco de

genera-

generatione quærendum est. Quem modum atq; ordinem in naturis animalium & diligenter observavit, & exactè est exequutus. At iste noster exorditur à substantia, continuò dilabitur ad differentias. Neq; eas tum explicat, apponit aut consilium, aut causam: neq; adjungit exempla, præter pauxilla ea quidem, atq; ut ita dicam, febriculosa. Sed & quod pessimum est, neq; plenè rem exhaurit ipsam, & à propositis argumentis abhorrentia quamplurima commiscet. Veluti de aquarum generatione, de arenarum substantia, atq; etiam, si per vos licet, de terræ motu. Quæ quis nescit, in Meteoron libris jampridem excussa esse? Hæc igitur hîc, ut ille, Plato, Theophrastus, Galenus dicere soliti sunt, ὡς τύπῳ, vobis objeci, suo quæq; diligentiùs examinaturus. Nam ut quàm modestissimè loquar, indigna videbitis interdum vel primis philosophiæ rudimentis. Hîc Minutius humana judicia vehementer admiratus, Deus, inquit, bone, quàm mira narras Bajuli. Verùm ut liberasti me ea solicitudine, ita injecisti scrupulum, cujus offensione animus nequit conquiescere. Quid isthuc? inquit Bajulius. Quia enim, inquit ille, nõ penitus nihil fuisse reor illud, quod viros hosce doctissimos excitarit, vel ad inscribendum, vel ad inscribentium consilium approbandum. Ad hæc Bajulius paulò hilarior, Ergo, inquit, etiam vis me divinare tu. Dicam tamen, quod mihi videtur. Multorum ingenia me fuisse admiratum, judicium in paucis invenisse: motos tamen suspicor non pessimis rationibus. Nam cum Philosophi libri de plantis inter-

 cidissent,

cidissent, & de numero conveniret: filum ipsum disputationis adversus antiquos aliquam faceret opinionem: brevitas morem, modumq́ divinæ orationis adumbraret: boni viri verba sibi dari facilè passi sunt. Quarum rationum illa, quæ declarabat, quemadmodum Priscorum placita diruit, tantum potuit, ut ad eam quoties respexissem, vix pro me facerem. Consuevit enim ille, positis veterum sententiis, atq; dijudicatis, tanquam ignem è collisis lapidibus, sic elicere veritatem. Hoc quoq; libro tam diligenter atq; acutè disputatur contra Pythagoram, Empedoclem, Anaxagoram: ut Aristotelem loqui putes ipsum, non dictare discipulum. Fuit & aliud indicium satis, ut putarunt, validum. Quodam enim loco refert se se ad libros suos Meteoron. Verum alii quoq; Meteora scripserunt. Sic enim Albertus etiam loqui potuit in suis lucubrationibus de natura plantarum. Habetis, opinor, argumenta, quibus & illi sunt decepti, & alios fefellêre. Cui Minutius, Et tu quid ad hæc? Ego, inquit ille, si sapientior hujus esset oratio, si sententiæ firmiores, admiserim haud invitus rationes. Verùm pleriq; locis adeò puerilis, putida, inanis illa est: ut ab inimicis Aristotelis suppofita videri possit: quo de jure illius divinitatis, cujus incomparabili sapientia cæteris in libris sese principem ostendit, aliquid hac calumnia detraheretur. Nam quòd veri libri de plantis periere, communem cum aliis fortunam in eo nacti sunt. Brevitas verò hujus adeò brevis est: ut etiam manca ac mutila, sententiam, ut ita dicam, suffocet ipsam. At divina

brevitas

revitas præceptoris cum ipso naturæ opere contendit ita ut fucus addi, non res ulla, queat: deponi verbum sine rerum detrimento, sine veritatis pernicie nequeat. Ita nihil aufert otiosi, ut nihil omittat necessarii. Iste ... digitum vix intendit: abitq́; prius penè, quàm videat. Ita arcessit supervacanea, ut præterfugiat necessaria. Illud verò, quod adversus philosophos disputat, more totius Lycei fit. Quod ex Academia mollius atq; laxius acceptum nervosius exercuere. Sic, inquit Minutius, existimandum est. Nam ita affectus jam sum, ut propemodum putem, jacta esse semina quædam assensionis meæ. Cæterùm ut enatis cultus aliquid adhibeatur, cedo, cujus esse censebas tu? Ad quæ Bajulius: Dubium equidem conquerebar, quòd me augurem agere juberes: nunc verò etiam, uti video, Apollinem vis efficere. Neq; enim sine magnarum, abstrusarumq́; artium cognitione divinare possum. Divina igitur, inquit Minutius: Nam te nihil latet artium, quæ & bonum, & sapientem, & divinum efficere potuerunt. Quas non iste Græculus Apollo, sed ineffabilis ille spiritus, largissima, munificentissimaq́; sua collocavit manu. Age ut vis, inquit Bajulius. Reor è textrina Theophrasti detracta fila quædam: iisq́; clavos additos, tametsi neq; aureos, neq; purpureos. Quòd si protinus authorem tibi dari vis, ad Arabum diligentiam propius accedit. At enimvero, inquit Minutius, à Græco saltem scriptos suspicabar: quamquam tibi assentiebar, quod de Aristotele negabas. A Græculo balbutiente versi sunt, respondit Bajulius. Id quod ipsemet,

met, quasi Q. Mumium profligarit, in fœdißima præfatione sua, quam postea legi, gloriatur. At scin quomodo? Quo adducor, ut suspicer interdum, quempiam semilatinum ineptire ultrò voluisse. Quippe ut omittam, quàm infeliciter græcisset, tanta ejus in præfatione illa putidula infantia est, ut fatear ingenuè multis in locis me nihil intelligere potuisse. Ejusmodi profectò, quam κακοζηλίαν veteres appellabant: ego verò ματαιολογίαν, ut quandoq; fastidium diluere cogar miseratione. Attribuêre viri docti, alius alii. At quidem qui aliorum viderim nihil, Planudem authorem facienti malim assentiri. Extant enim illius aliis in libris similis vestigia semilatinitatis: in quibus si quis pedem ponat, haud ita longè ab hujusce locutionis idea perducetur. Vel hæc videritis, quæ de scholasticis, quæ de Ovidianis versiculis depravavit. Ergo aliter ei cecidit, atq; aliis evenire consuevit. Quippe è Græcis haud ita bonis (ne quid privatim de Herodiano dicã) nitidiora faciunt Latina, quo consulant ignaris exoticæ literaturæ. Iste verò ex Latino fortasse non malo (non enim mihi videre contigit) adeò Græca interpolavit, ut ne à popularibus quidem suis percipi queant satis commodè. Quæ ut exactius cognoscantur, unde pristinam deponamus opinionem, particulatim omnia sunt inspicienda. Et in animalibus, inquit, & in plantis vitæ ratio comperta est. Verùm in animalibus manifesta, in plantis non item.

Optimum quidem à forma principium. Est enim plantæ forma, vitæ actus, quam vegetatricem vocant animam.

imam. At quare in animalibus apparet vita, in ...ntis non apparet? Nam vita percipitur aut ex mo... aut per incrementū, aut ab aliis officiis: non à mo... simpliciter. Elementa namq; moventur, nec tamen ...vunt. Tantò minus præscribitur motu voluntario. ...aterea (dicamus aliquid non vulgare) motus ani...alis ab elementorum motu non differt, qua motus .... Cum enim sint à Platone & Aristotele tria gene... posita, à medio, ad medium, circa medium: non a...s, quàm iis movetur animal motibus. Sed primò, & ...r se, & necessariò insunt alicui corpori: secundaria ...tione (sic est nobis loquendum cum philosophis de ...ilosophia) deinde insunt aliis per illa. Eo tamen dif...runt, quòd leve movetur in animali voluntario mo...u deorsum quoq;. Verū hoc ita illi accidit, sicut aqua, quando sursum movetur à non voluntario. Ad hæc, ...oluntarius tametsi est in animali, primò, & per se: nō ...amen inest omni. Quamobrem ne in animali quidem ...er eum fieri queat de vita demonstratio: siquidem a...imalia nonnulla nunquam mutant locum. Quale est ...Muricum genus adhærens saxis, nobile divini carmine Maronis. Et ea, quæ Tethya philosophus, Theodorus Tubera, mihi placet Papillas appellare. Oportuit igi...ur discernere vitæ rationem per eas differentias, quæ ...viventibus omnibus competerent. An igitur fuerit in...crementum? Accipio nunc τὸ πεφυκὸς crescere. Neq; ...nim convertuntur inter se: omne vivens crescit: omne crescens vivit. Prior namq; falsa est. Sed sic: aptum natum crescere. Quare ne hæc quidem via est, quam insista-

insistamus: quandoquidem ætatis certæ parti attributum est crementum à natura. Alioqui adulta quæ sunt, mortua dicerentur. Nam tametsi vivens omne nunc augetur, nunc diminuitur: (is enim est ῥοῦς Anaxagoræ) nequaquam tamen iccirco dicatur crescere. Augetur id, cui reponitur ex alimento supplementum in defectæ partis loco. Id quod etiam senibus evenit, quoties oppletur cavum intus non auctis partibus. At illud crescere judicandum est, cum apponitur omnibus dimensionibus quantitas. Intelligamus etiam subtilius hoc. Ubi omnes dico dimensiones, tot accipio, quot à natura debentur, per id temporis negotium peragente: ne quis objiciat fortasse juncos, aut jumenta, quæ dicuntur statis temporibus solius altitudinis explere mensuram. Lapides enim non crescunt, sed augescunt. Hanc loquendi legem, quæso, condonetis mihi ex philosophicæ militiæ prærogativa. Sic obtinebit augmentum generis proportionem ad incrementum. Ut illud sit apposita cujuscunq; modi quantitate: incrementum fiat per occupationem quoquoversum capacioris loci, ex promotione ambitus extimi, admissis intrò partibus, mutatis, atq; unitis. Non enim compressa spongia, si dimissa dilatetur, crescet. Majorem illa quidem occupat locum diffuso ambitu exteriore: at id, quod recipitur intrò, neq; pars ejus est, puta aër, aut aqua: neq; cum partes nō sint ea, queunt uniri. Unum fortasse mathematicum est: unum naturale non est. Arbitror autem verbi hujus vim multò esse validiorem, quàm ejus postulent principia. Videntur

itur namq; de carne primùm dicta vox hæc ex eo, od erat κρεάζειν, unde fuerit Aeolensibus, quos La- i sequuti sunt, κρεάσκω. Non defuere tamen, qui pides quoq; crescere arbitrati sint: quos etiam, si Lu- æ placet, parere nugarentur. Quemadmodum de earcho recitat Themistius. Quam stultitiam emol- ipse ibi, sed satis molliter. Ait enim lapides æquivo- parere. Hoc ea de causa, ut diceret, adductus est: òd lapidem quendam Aetiten appellant. Ex iis u- um, tametsi magno emptum cùm fregissem, animad- rti massam ex humore concretam. Cavi superficies rtim æqualis, ac lævis, partim pustulata videbatur. larum guttarū aliquam à cætero corpore delapsam, eo sinu non tam partum lapidis, quàm fœtum esse. ui nisi manu nostra, tanquam Bacchus alter edu- us fuisset, etiamnum intus manens Elephanti pro- erbium in se facilè transferre posset. Cæterum in hac ulgatissima re non vulgaris est difficultas. Auditur ntus lapilli motus à sono. Auditionis igitur facultas ficitur specie non materiali. Non enim exire potest er inde, qui sese in aurem insinuet. Et illa maxima ubtilitas. Sonus ab auditu percipitur, neq; propterea amen quid rei sonus sit, ab eo cognoscitur. Verum ad ropositum. Animæ primariæ, ac principis officium ùm sit intelligere, neq; ab ejuscemodi functione pos- it attribui plantæ vita: proximè verò animæ vis sit, entiendi, ac manifesto comprehendere nemo queat, an plantæ sentiant, tum autem alias quoq; potestates sive harum duarum, sive tertiæ Themistius agnoscat

ex Ari-

ex Aristotele tres, alendi, augendi, gignendi, illis pri-ribus addat Jamblichus etiam quartam, movendi: neq; à motu, neq; ab incremento vitæ possimus in-rationem: reliquum omnino est, ut perspiciamus, facultas alendi præbere nobis velit hujus indicii spe-ciem, ut in plantis vita per eam deprehendatur. Pro-fectò sola ejus consideratione in cognitionem vitæ d-duci posse videamur. Veteres autem, quorum ingeni multis difficultatibus ob rerum novitatem circumve-niebantur, à sensu solo judicium mutuabantur. Qu-ratione qui in plantis non esse sensum intelligerent, vi-tam quoq; negarent. Qui vitam attribuerent, etiam sensum assignarent. Nam neq; ab officiis vitam ipsam colligebant illi, & non facilè adducebantur, ut cre-derent, à fructibus aut foliis argumentum vitæ de-bere comparari: propterea quod existerent plantæ, quæ carerent iis. Qui verò vitam ipsis à natura da-tam intelligerent: quia sensu quoq; præditas arbitra-rentur, ii somnum quoq; capere profitebantur. Quasi cum essent vacuæ atq; otiosæ à muneribus suis, ad quietem diverterentur. Adversus quos in præsentia disputatur. Verùm quibus modis autor primùm, qui-bus verbis interpres deinde, videamus. Ac primùm qui-dem ait, in animalibus apertè cognosci vitam, in plan-tis non constare. At equidem, ut jam patet, vitam, quatenus vita est, in utrisque æquè difficilè cognosci posse docui: si quis ea, quæ propria natura, sola, so-lam, semper, vitam comitantur, adducat ad facien-dam fidem. Nam quæ de vi generandi, movendi, sen-tiendi,

ndi, intelligendi, crescendi, suprà dicebamus, ea o-nia nobis afferunt difficultates. Multæ namq; plan-nunquam, nullum animal semper, aliqua nun-am generant. Sola potestas alendi, κατὰ τὴν αὔξησιν*, ad id fuit idonea. Idq; apud Sapientes tan-m, atq; in rerum natura exercitatos. Ejus tum ma-riam, tum effectionem vocat Galenus* τροφὴν*, usus muni voce Aristotelis, è secundo de generatione, &, inor, ex libro, quem fecit idem philosophus, huic ar-mento privatim dicato. Opinor, inquam, propterea uòd cum ad eum nos alleget, nondum Græcè legimus: Arabico autem versum habemus unum, unde Gale-us optimas quasq; sententias transtulit in suos. Plato octavo de Repub. & in septimo de legibus, etiam pro lucatione, atq; institutione usurpat. Hæc cùm dixit utor, porrò pergit ad concludendum, quod è re censea-ur. Ait ergo, proponendam quæstionē, optimo quidem onsilio. Præcedit enim quæstio conclusionem, conclusio ientiā. Verum ipsa in quæstione paulò minus accura-è loquutus est.* Πότερον ἔχουσι τὰ φυτὰ ψυχὴν, καὶ δύναμιν ἐπιθυμίας ὀδύνης τε, καὶ ἡδονῆς, καὶ διακρίσεως. *Neq; enim cujusvis animæ est, habere hasce omnes potestates: sed aut sentientis solius, aut ejus quæ ipsam continet sentientem, quemadmodū in tertio de anima declaratū est. Aristoteles ita consuevit alibi: ita dixis-set hic:* Utrum habeant plantæ animā. *Deinde si ha-bent, alendiné, augendiq; solis potestatibus ea prædita sit: an etiam moveantur appetitu: sentiantq; dolorem, ac voluptatē, & an habeant dignoscendi facultatem.*

Cæterùm

Cæterùm excusandus est, quoniam Pythagoras, ej
successores, de quibus mox, vires hasce à nulla an
segregavit. Quid enim disjungeret ille potestates,
diversas substantias animarum uno in corpore, q
in ergastulo, aut catasta concludebat? Experian
autem, Græcé ne possimus eam, quam dicebamus,
tentiam ἀειστοτελίζειν. Audebo? ἔχει ἡ οὐχὶ τὰ φ
ψυχήν. καὶ εἰ μὴ ἔχει· τίνα δέ. τὴν κατέχουσαν τῆς ἐ
θυμίας, καὶ λύπης, καὶ ἡδονῆς· ἡ τὴν αὐξητικὴν, καὶ τ
ἀλλοιωτικὴν τοῦ θρεπτικοῦ εἰς τὸ θρεπτὸν μόνην. Plato v
τὸ ἐπιθυμητικὸν, tametsi facit ἀλόγιστον, non tam
aufert ab eo dignotionem. Ideò dictum est hîc, καὶ δι
κείστεως. Verum enimvero si cognoscit, licet non dir
gatur ratione, nihilo secius potentia cognoscit anim
li. Quam appetentiam cum in jecore posuere, min
bene naturalem nominarunt, ut animalis detrah
rent appellationem. Unico *namq; fine moventur na*
turalia, veluti ad ascendendum, & descendendum.
ajunt, τὸ ἐπιθυμητικὸν dolorem fugere, appetere v
luptatem: propterea quod hoc dijudicat conducibil
illud non. A rationali propterea non suppeditari co
gnitionem: sed ei frenum imponi, tanquam equo, ibi
dem Plato sentit. Quo in libro scribit, τὸ ἐπιθυμητ
κὸν ὑπὸ τῶν εἰδώλων καὶ φαντασμάτων moveri. A
enimvero hoc est cognoscere. Quare jecori divina
tionem attribuit, propter imaginationes, quas etiam
φάσματα vocat. Quod si ita est, alia quoq; in parte
quàm in cerebro, sita erit cognitio. Ac propterea sequi
tur, vel ex ipso Platone, tum spiritus, tum functione

animale

imales alibi quoq; existere, quàm in cerebro. Quo-m principium in corde esse, nemo nisi pertinax, ne-re tentaverit: præsertim cum hoc ipsum dicat Hip-crates, & in quarto de Republica τὸ θυμικὸν *in cor-statuatur. Quod in Timæo vocat* ἀνδρείαν ψυχὴν. *nè irascimur nunquam nisi re cognita. Irascuntur am sapientes, in quibus habitus nequit consequi incipia fortitudinis absq; ratiocinatione. Didicit c à sapientibus Aegypti Plato: à Chaldæis Aegyptii: orum è decretis sanctiores omnes literæ dimana-nt. Chaldæi namq; in corde omnium nostrorum otuum principia, tanquam in principio posuere. alenus autem à Platone accepta hæc laxius intelle-t: oculorum sensum secutus, non aciem rationis. Ve-m de his non est hic disputandi locus. Descivit enim e in hoc ab Hippocrate. Neq; verò fidelius à Platone. le namq; propter cerebrum caput factum censet: Ga-nus maluit, propter oculos.* τὸ θεῖον, *inquit ille,* κρ-ἔχον, *ac propterea dicit erectum* πρὸς τὸ πᾶν, *cujus set simile divinum illud, quod contineret. Sic ille, qui ratulit alibi ridiculè cordi testiculos, dum ineptè ex ristotelis calumnia famam apud philosophiæ ignaros uptat: potuit eodem periculo, ejusdem dialectices sub-ilitate anteferre oculos cerebro, stipatorem Regi. Hæc arrabat ille animo maximè sedato, sed intento ta-men in dicendo. Verùm ubi me subridentem animad-vertisset: ut acutissimi, promptissimiq; ingenii est: Quid agas, inquit, non me clam est. Dum vides me persequi jus vestri Lycei contra instituta nostra, vel*

meam miraris inconstantiam, vel ad te respectum h buisse me, id lætus es. Erat enim tibi gratificandu ut commodiore uterer ad hanc rem, quam paro. Na ubi meus ero, faciam, & me alium, & tibi aliter se tiendum esse sentias. Tum ego, fruar tamen inter usura hac tuæ facilitatis: semperq; te habebo, quẽ ob ciam tibi. Novi ego te Bajuli, acerrimo judicio philos phum, oratorem eloquentissimum. Quocirca nos oli deambulatores, nunc Romani non sponte facti, quib sedendo vincendum est, perlibenter patiemur abs te pote deludi: teq; contra teipsum tam vera, tam subt liter disputantem æquo animo feremus. Neque eni audeamus ἄορνον illud vestrum oppugnare, αὐτὸς ἔφ Et ille, Quam toties abs te audivi, minus liberali, nobili viro dignam dissimulationem, tam te exerce nunc arbitror intempestivè, quàm est à me, præter ra tionem, pro Aristotelicis disputatum. Sed ad rem. Ha beo namq; de plantarum appetentia, quæ nolim obli visci. Persuasio sanè festiva admodum ab ipsis vitibu quibus datæ manus videri possint. Nisi piget vos meta phoræ, ac potius cum vulgo malitis ἕλικας, & capreo los, & claviculas: captant namq; his fulturas, ac peda menta, quorum ope surrigantur. Eas, inquam, ma nusculas animadvertere est, diu nimis protentas nu tare, quoad quippiã apprehendant. Haud secus ac ver miculus proles roris, atq; hospes Ocymi facit, dum po sterioribus forcipiculis innixus, sublime tollit caput captatq; locum, in quem sese demittat. Ita primu lum illæ tentantibus similes videntur: deinde ubi ali-

quid

uid attigerunt, invadunt, atq; advolvuntur illico. llud à me præterea curiosè observatum est: si quid ad-t alieni, rarò suis vel pampinis, vel sarmentis obvo-itas. Quasi nobis instituant persuadere, nolle se na-uræ consilia pervertere: ne, quod utilitatis ac præ-dii causa datum est, noxium faciant: néve quo ju-ari debeant, strangulentur. Ad hæc igitur, atq; alia alia cùm respiceret Anaxagoras, asserebat plantas es-e animalia. Quinetiam dolere casu foliorum: quibus leinde restitutis vicissim caperent voluptatem. Sic nim hic scribit author: Empedoclem quoq; putasse, « n ipsis esse confusum sexum, sive, ut ipse dicit, com- « nistum. Ejus namq; verba sunt, εἶδος κεκερασμένον. « Platonem verò existimasse, iccirco præditas appeten- « ia, quia indigerent alimento, quod sibi vis altrix & « ppetat, & interpolet. Deinde hanc Platonis senten- « iam eandem efficere vult cum superioribus. Nam, in- « uit, si hoc ita constitutum sit, necesse id erit quoque, « it & voluptate, & mœrore afficiantur. Tum illud « onsentaneum est, ut & somno opus habeant, & « vigilia. «

Est Platonis opinio hæc ad hunc modum. Humanæ naturæ naturam congenerem aliis formis, & sensibus miscentes ita, ut alterum esset animal. Quibus verbis non solùm & ζῶον vocat, & attribuit αἴσθησιν: verumet-ã ἀνθρωπίνης φύσεως φύσιν ξυγγενῆ agnoscit. Reddit etiam rationem, quare ζῶον vocet. πᾶν, inquit, ὅπερ μετασχῇ τοῦ ζῆν, ζῶον μὲν ἂν ἐνδίκη λέγοιτο. μετέχει γε μὴν τοῦτο, ὃ νῦν λέγομεν τοῦ τρίτου ψυχῆς εἴδους. ᾧ δόξης μὲν

 καὶ λο-

καὶ λογισμοῦ, καὶ νοῦ μέτεστι τὸ μηδέν· αἰσθήσεως δὲ ἡδεί
καὶ ἀλγεινῆς μετ' ἐπιθυμιῶν Et paulò pòst: *ζῇ μὲν, ἔστι*
οὐχ ἕτερον ζώου. Ubi divinus ille vir aliter & facie
dum censere, & ipse facere debuisset. De hominis en
partibus dicere cum instituisset, medio in sermo
plantarum naturam admiscere aggressus est: qua a
soluta, ad relicta membra redire cogeretur. Hic Min
tius: Quid ages hodie Bajuli? Quem neq; Galeri s
cramentum, neq; Platonis reverentia queat in offi
continere? Nam equidem propemodum mihi habe
videor, quid pro illo tibi respondeam. Hominem cu
ita exædificasset, ut eum intelligeres, & solubilem
inanibilem: oportuit ejus opera exemptos catos ill
δημιουργοὺς, qui tam perfectum architectum primu
essent imitati. Iccirco illorum ostendit apparatum a
instaurandum recreandumq; opus illud suum, ut d
vinis declarat verbis, *τηκόμενον, καὶ κενούμενον.* Du
namq; modi sunt, quibus usu venit, ut cibo nobis op
sit. Aut quia resoluta, aut quia expulsa pars aliqu
nostri sit: cujus loco in adultis tantundem, in adole
scentibus etiam cum fœnore sit reponenda. Itaq; vir i
le nunquam satis laudatus, qui præceptoris Pythagor
constanter insisteret vestigiis, è penu terræ parentis vi
ctum, non ex animantibus immanes epulas volui
suppeditari. Quo consilio fecit, ut eo in loco, in quo de
clararetur corporis indigentia, subsidiarias nihilo se
cius opes ostentaret: non ex barbara consuetudine ju
gulantium tum mite pecus, tum benemeritos vetera
nos boves: sed ex eloquentissimis silentiis innocentissi
mi senis

ſenis. Hæc cum dixiſſet Minutius, ille ſeſe pauliſper ſlligens, ubi leniſſimè arriſiſſet: Nullus, inquit, unquam transfuga tantos cepit fructus perfidiæ ſuæ. Tua profectò efficaciſſima opera factum eſt, ut cujus me debebat pœnitere, id me maximè commiſiſſe juvet. Sed nequaquam mutari poteſt, quod ab illorum ſcholis pro certo aſſeveratur. Amicorum Genios inter ſe conſpirare, communiterq́; transferri ad eadem conſilia, operas, fortunas communicandas. Quocirca quod meum ſemper fuit, ut Platonicos ab accuſationibus tuis defenderem, ſiquando illorum tu picturas (hoc enim nomine moroſius appellare ſoles) aut deleas, aut inducas: id tibi nunc adverſus me ſumpſiſti faciundum. Vel quo colore uſus es, cum etiam intereſſe putaſti ad defenſionem: ſi explicares hominis diligentiam, qui non temerè, ſed ſummo maximeq́; opportuno conſilio inter humana membra plantarum naturam perinde relatam, atq; rem neceſſariam componeret. Sed ad rem. De Anaxagora, deq́; Empedocle quid ſtatuendum ſit, mox videbimus. Plato autem non magno negotio ſuo potuit animam quoq; noſtram dare plantis: qui in Timæo, primùm corpus ipſum, deinde animam vino caleſieri ſcripſit. Quare appetitum haud penitus ſtolidum attribuat illis: ſi etiam vinum meditentur, ut poëtriæ valeant evadere. Et videor meminiſſe neſcio quem affundere ſolitum platanis ſuis vinum, & apud Athenæum quidam etiam lactucis. Sed videamus, quid appetitus iſte ſit. Sic igitur definiamus: Affectio, ejus quo caremus, potiundi. Hoc autem ſine aliquo

motus genere fieri non potest. Nam quæ appetunt ποῦ, motus iis secundum locum datus est: Quæ quantitatem, accretionis: Quæ qualitatem, alterationis: Quæ substantiã, transmutationis. Id quod attribuunt materiæ primæ, propter imperfectionem. Ejus equidem essentiam puto, appetitum perfectionis: quo parata est ac præstolatur omnibus formis. Unde Plato vocat ipsam χώραν, ὑποδοχὴν, πανδεχῶς. Quo etiam modo ignis, differentiam, quam in præsentia levitatem dicimus, appetitum loci superioris. Hunc autem appetitum in materia illa non esse accidens: sed ambiguè dici vocem hanc in essentia materiæ, & in affectibus animalis. Hæc igitur natura perficit ipsam materiam duobus momentis. Primo, ut sit materia, & hoc quod ipsa est sibi. Altero, ut sit hoc quod est, nunquam separatum nec tempore, nec natura ab eo, quod est esse alterius, non tanquam termini, ad quem referatur, sed tanquam pars totius. Quare natura illa cum sit prior, quàm esse, quo est alterius: erit etiam prior, quàm illa potentia, qua potest alterius esse. Igitur hæc potentia non erit τὸ τὶ ὂν εἶναι materiæ: sed τὸ ἴδιον, manans ab illa natura, quæ differentia est illius essentialis. Non enim verum est, formarum carentiam esse essentiam materiæ primæ. Privatio cum sit nihil, entis causa nullo modo esse potest. Ac tametsi privatio introducitur à Philosopho in naturæ scenam ad generationem, pro uno ex tribus principiis: tamen haud ita statuitur, ut pars, sed ut quædam notio necessaria extra totum futurum: non quæ statuat, sed quæ non statuat, ut statuatur.

tur. Si enim fit, quod non eſt, ergo neceſſe eſt, non , quod fit. At inanes quidam cum inter ſe philoſo- rum placita compararent, recitarentq; priſcorum ncipia item tria, Materiam, Formam, Mentem: ſunt Ariſtotelem irridere, qui repudiata mente poſuerit privationem. Hi ſunt, qui propter inſci- m, atq; inſcitiæ ſobolem temeritatem, poculis oppu- are contendunt eas notiones, quarum præſcriptio- bus idem ſubjectum ſecatur varias ad ſcientias. Quis im paulò provectior in philoſophiæ ſtudiis audeat ofiteri, datorem formarum pertinere ad naturalis ilosophi contemplationem, quando ille careat o- mnino motu, huic à motu nunquam liceat diſcedere? atis igitur fuit Motorem primum indicare in extre- o Phyſicorum, atq; interea dicere illud: Sol & homo enerat hominem. Verùm mures iſtos in piſtrino re- inquamus, atq; ad appetitum redeamus.

Hi motus omnes, de quibus ſuprà dicebamus, unum tantum reſpiciunt finem: alterã ſcilicet contradictio- nis partem. Quippe nequit ignis appetere deſcenſionẽ. Sic auctabile ſuapte natura non poteſt affici, quin au- geatur: deniq; alterabile, quin alteretur: materia pri- ma, quin per formam ſuſceptibilem perficiatur. Ab his aliud motionis genus eſt, de quo ſuprà, non quidem forma diverſum, ſed efficiente. Namq; manus meæ mo- tus deorſum non differt, ut indicabamus, à terræ mo- tu, qua motus eſt: ſed eo, quòd in terra motus à for- ma fit ad unum: in manu ab anima ita ad id, ut etiam poſſit ad contrarium. Ratio eſt: Quia terra forma

una, simplex, simpliciter est. Anima simplex, multiplex, multipliciter. Simplex substantia, multiplex potestate, multipliciter objectorum cognitione, à quibus eliciuntur actiones. Iccirco hîc appellatur motus διακρίσεως, quasi dicas dijudicationis, & electionis. Quamquam nos melius, quàm Græci. Illi enim τὴν κατὰ προαίρεσιν κίνησιν vocant: nos liberius voluntarium. Voluntatis species προαίρεσις est, ac perfecta quidem. Is sanè ordo. Velle in communi. Deinde liberare, est actus intellectus per cognitionem, promovens se in voluntatem. Tum eligere. Itaq; sic sese consequuntur, βούλησις, βούλευσις, αἵρεσις, πρᾶξις. Sic enim à divino philosopho. Differunt apud Platonem quoq;, ἐθέλειν, & βούλεσθαι. Igitur electio cum sit actus voluntatis sequens intellectionem conclusionis, non omnis voluntas erit cum electione. Non ergo motus omnis ἐθελοντὴς, προαιρετικός. Hinc in Augerium intuitus, Ecquid habet iste tuus hospes ad hanc διάκρισιν? Hoc, inquit ille, curabam. Lego hîc, discretionis. Haud ineptum nomen, etiam apud Ciceronem. Verbum frequentissimum. Græcum est, κρίνειν Quod ad sensuum operam transtulit Philosophus in secundo de Anima. Latini commodiorem atq; expeditiorem fecerunt pronunciationem, transpositis elementis, sicut ἁρπάζω rapio. Compositum autem hoc, si me ludere permittis, acutius deducam παρὰ τὸ κιρνᾶν. Qui enim discernit, dissipat τὰ κεκερασμένα. Sed hoc sic dictum putatote, velut Lenæum à leniendo, & Thus à tundendo. Cæterum per me, sequare, licet. In plantis, inquit,

t, igitur appetitus est, alendi, & crescendi: quippe vim illam attractionis, transmißionis, distributionis, mutationis, unionis non haberet planta: neq; traheret, neq; attracta conficeret ad vitæ munera. mpe ab Sole solo non fit attractio, ut putarunt quim, qui non animadverterent, quàm maximas rades excrescere deorsum versus in profundum ad conrium punctum lineæ dimetientis radios solares. q; multò melius sentit Theophrastus: non posse races prolixius demitti, quàm quantum Solis vis subi terram valeat. Nam neq; lumen eò delabitur, quod oqui vehiculum Peripatetici statuunt cœlestium eftionum: neq; in telluris parte intima sentitur calor lus: quam in partem vel ad duodecim pedes pertinre vidimus radices. Et formæ, non Solis est, quantites terminare. Utitur enim, ut Philosophus ait, care natura, tanquam ministro, aut instrumento, non nquam legislatore, aut opifice. Alioqui radicibus onibus eadem quantitas produceretur, atq; prolatatur. Omnibus enim Sol idem: à terræ parentis penu emensum idem. Et contra evenire constat. Aquiloniis nim regionibus arbores grandiores, radices vastiores. ræterea in metallis omnia sine Solis admissu geneantur. Intelligo nunc & lumen, & calorem, quorum trumq; Philosophus ille cum cæteris Peripateticis sierum instrumentum, uti dicebamus, appellarunt. Cum tamen aliter ab acutioribus disputetur: nihil nim rerum in intimis terræ sinubus gereretur. Verùm quemadmodum ultra pellucida corpora trasmittitur

lux, unde nomen est eis comparatum: ita per nõ translucida vis illa sese insinuat, ac penetrat, quæ luce ipsa multò est efficacior. Tollit simul cum dubitatione probandi curam quotidianum magnetis exemplum, ad cujus motum sub mensa, movetur ferrum pensile super ea. Nec propterea (quamquam hoc in disputationibus de semine genitali discussum est à nobis aliter) delentur eorum placita: quum sine subjecta materia formam negant posse agere. Virtus enim cœlestis illa, per lumen delata huc, afficit terræ superficiem. Ea affecta proximam sibi partem immutat æquè, dum ad certa loca destinetur. Sicut ab eodem lapide ferrum etiam non attactum agitatur. Ad hæc si Solis attractione crescerent plantæ, nequaquam demitterent radices ullas, sed totæ in altum surgerent. Sed attractio ac dispensatio fit à vitalis caloris facultate sub imperiis animæ, cujus spiritus illi sunt apparitores: divina quædam res, sincera, secretaq; atq; alia prorsus ab elementis. Frigidissima namq; Mandragora multum in foliis, plurimum in radicibus capit incrementi: quantum profectò nullum aut Lepidium, aut Chærefoliũ, aut Smyrnium, aut Pyrethrum: quæ ab isto calore elementari calida sunt. In hac autem appetentia stirpes intellectionem habent nullam: nihilo sanè majorem, quàm lapis ille cum trahit ferrum: aut ferrum ei lapidi affricatum, ut ad Mundi verticem convertatur. Sed est proportio quædam actionis, & passionis, qualis inter ignem & stipulam, quæ non est inter ignem & lapidem: suo tamen quæq; modo. Stipulæ

*passio pertinet ad corruptionem, ferri ad perfe-
...em. Hæc enim affectionum genera duo sunt apud
...osophum in libris de anima. Non continuò con-
...ens erit igitur, debere sentire plantas, ac tantò
...us vel lætari, vel contristari: nisi si quid habes ad
Minuti. Ille verò, Nihil, inquit, præter assensio-
...1, atq; etiam plausum: ita subtiliter atq; acutè re-
...i naturas ac rationes excussisti. Quamobrem non
...ortis inter plantas versari, sæpè etiam vexari, sed
...hilosophiæ sinu conquiescere mihi visus sum. Ca-
...um de somno dudum quid dicebas, quod aut exci-
...it, aut differendum videatur? Nescio sanè, inquit
...iulius. Corruptum enim puto codicem: nisi subve-
Augerius. Sic enim scriptũ est:* ἂν δὲ συμβαίνη τοῦτο, ἐπιθυμεῖν, εἰ καὶ ἀεὶ τῷ ὕπνῳ ἀνακτῶνται, καὶ ἐγεί-...νται, ταῖς ἐγρηγόρσεσι σύμφωνον ἔσται. *Non equidem
...id illud sit, somno semper opprimi, ac nihilo secius
...igilare, planè percipio. Verùm fortasse hunc ad mo-
...m admittere possimus: Si appetitus attribuatur,
eis somnum quoq; ac vigiliam agnosci debere:
...q; adeò ita sequi, si appetitum animalem, non au-
...m purum naturalem intelligamus. Nam (ut nunc
...sentiamur Avenrois, qui in Apala daapala sentit
...a) res materiatas in suis functionibus fatigari. Et
...mni finis est instrumentorum quies, atq; etiam in-
...auratio reductis ac retractis spiritibus ad fontem
...um: lassitudo verò subvehit tristem sensionem: quies
plantis appetetur necessario. Is autem est somnus.
...ed quid divinat Augerii Actius Navius? Cotém-*

nesse-

ne secabimus novacula? Aves, inquit Augerius, nobis felicius addixere. Nam & ademit, ἀεὶ: & ἀνακτῶνται, reficiuntur, interpretatus est. Ut non *iterata possessio, atq; captivitas: unde, Heri, κεκ-μένοι, sed recreatio. Dixerim:* εἰ χαί ποτε τῷ ὕπνῳ ταφερόμενα πάλιν ἀναφέρενται πρὸς τὸ ἐγρηγορέν σύμφωνον *ergo consentaneum dicit esse, in eis appe-tum inveniri, si somno foveantur per vices, & vigi*
» *restituantur. Eo conticescente, secutus Bajulius, P*
» *ponit, inquit, alias quæstiones, numero duas. Prior*
» *an spirent plantæ. Altera: an sexum in se habea*
» *confusum. Quam sententiam suprà dixerat Emp-doclis esse. Si ergo Peripatetico more disponamus qu-stiones: An vivant: Si vivant, an appetant: Si app-tunt, an sentiant: Si sentiunt, an dormiant. Item vivunt, an spirent: &, an habeant sexum. Quas sa quæstiones tractaturus, assert rationem consilii s Negat enim in horum singulis minutatim ponenda esse operam, hisce verbis:*

τὸ δὴ πάντα παραλιμπάνειν, ϗ μὴ διαναλῶτ περὶ τὰ καθ᾽ ἕκαστον ἐρεύνας ἐν διατρίβειν, πρέπον *Facturum enim importunè: neq; è re producturu sermonem in quæstionibus. Quam tamen proposita sententiam neq; eum servare video: nempe de omnib hisce disputat: neq; servandam censeo viris doctis. Ni hil enim superfluo quæritur, aut non necessariũ. Qua re nisi verba sequerentur idem edicentia: putarem quod asseveranter statuit, addita negatione vetare de buisse: scilicet non esse hac indiscussa relinquenda*

Consu

ꝛſulendus ergo tuus, Augeri, codex. Idem ſonat, in-
t ille. Et τὸ ἀναλώτοις, interpretatur, in quibus
llum ſit operæ precium, ſcitiſſimè. Vilium namq;
um precium nullum. Frivola ſanè ſunt τὰ ἀνά-
τα: quamquam ἀλώτους potius dixerim diſqui-
ones, quæ parvi ſunt roboris, ac momenti. De ſpi-
ione verò qui negarit etiam moroſius diſceptan-
m, parum habuerit compertum, quot involvatur
fficultatibus is, qui libros de ſpiritu & de ſpiratione
erit, vel Ariſtotelis, vel Galeni. Ac quenquam haud
ta fuit hic illa ſupellex explicanda, referre tamen
o more debuit ad illa loca philoſophus ſummam rei.
eriſſima hæc omnia, Bajulius ait. Tractat enim mox
ec ipſa, quæ tractanda negat. Explicat interea quæ-
iones de anima plantarum: Animatas eſſe, generari,
li, augeri, adoleſcere, ſeneſcere, interire. Quarum af-
ctionum nihil inanimi cum ſit particeps, animatæ
runt illæ. Molliuſcula tamen oratio eſt, ac minus ef-
cax, ἔχειν ψυχὰς, ὅτι γεννᾶσθαι. Languidior paulò co-
ulativa illa. Acutius, ἔχειν ψυχὰς ὅτι γεννᾶται. Quip-
e hoc vult, tametſi ratio debilis atq; manca eſt, niſi
probet generationem, & cætera illa, eſſe animæ opera.
Eadem argumenti forma uti potes à contrario ſic:
Cortice præditæ ſunt, & foliis, quæ in nullo inſunt a-
nimali: ergo non ſunt animatæ. Quia poſſunt gene-
ratio & crementum competere naturæ ſuperiori: ſub
qua ſint lapides, & metalla: quæ vivere mordicus qui-
dam tenent etiam nunc. Tum ego, cave, inquam, Ba-
juli. Quid enim agas non vides. Nimis tu ſubtilis diſ-
putator:

putator es: neq; te respicis. In ejusmodi namq; d men adducentur istæ tuæ vestigationes: ut à Gal vestris, & sophista, & desertor appellari posis. C sar, respondit ille, tu me apricationibus tuis inso Contraxi namq; animum ex simpliciore contem tione, spinosioribusq; his objeci. Quibus in locis na sum colorem hunc ex calore isto tuo, qui rimatu mnia: etiam quæ nusquam extant aliquando. N enim audis hoc genere scholasticarum literarum. non audio, inquam, ab Aristotele, qui in secundo brorum de cœlo præcipit hunc ad modum: Δεῖ δὲ μέλλοντα καλῶς ζητήσειν, ἐζητικὸν εἶ). *Sed potiu jam audiam. Ergo, inquit, philosophi ordinē anima vertisti? Animam posuit primū, deinde facultates ej Atq; earum generationem primam, mediam nutriti nem, postremum incrementum. Non admodum le res est, si dicamus, generari, ergo animatum esse. N est absurdum, si jam constet, uti dicebatur, opus e animæ generationem. Siquidem haud convertitur (enim loquuntur) id est, nō reciprocat sensus oration Falsum est, animatū, ergo generans. Non omni com petit ætati: nempe seni, vel infanti. Non omni gener quippe Mulo, Anguillæ, Adianto, Ephemero. Non o mni regioni: ut Palmæ in Liguribus. Haud imbecil lum tamen argumentum compares: idq; penè omnibu commune. Nam tametsi non omnes generant sibi si mile totū, at saltem partes: puta ramos, frondes. Dixi, penè omnibus: propterea quòd neq; tuberibus neq; fungis, horum quicquam usu venit. Quod enim dubitat*

Theo-

eophrastus, partésne sint plantarum rami, quo-m sine iis vel cultu, vel alio eventu queunt vivere, s rei solutio facillima est. Non sunt partes ad vitam essariæ: ut quibusdam radix, aliis cacumen, non-llis cortex, maximæ parti medulla. Abies præciso rtice moritur: ablato cortice, præter suberem, vivit lla. Salicem sine ullo medullæ momento vidimus: a- non ferant. Absq; radice non paucæ, vel exemptæ, Sempervivum, & Aloe: aut sua natura, ut aquati- Lenticula. Sic Homo vivit mancus, & Lacertæ a- issa cauda. An verò arbor integra dicetur, quæ puta- est? Integra quidem, si vitam spectes: at non inte-a μαθηματικῶς: quando quæ aderant, absunt. Quo-am verò non solum mathematicum corpus est, sed iam naturale: quodq; natura direxit ad finem gene-tionis, ea dicetur integra, quæ partibus ad germi-andum apparatis prædita fuerit. Quam ob causam r ablatis brachiis alia succedunt lætiora, & quæ re-anent, sunt vegetiora. Sicuti mancis quoq; contin-it hominibus, ut sæpè cæteris membris sint valentio-es. Præterea plantæ redduntur vivaciores. Est enim uæsitum hoc in propositis disputationibus apud Ari-totelem. Sunt autem partes quædam, quæ non pro-ter individuum factæ sunt, sed speciei causa propa-andæ, cujusmodi testiculi. Iis animal ubi carebit, sui nius tantùm gratia vitam aget, non propter spe-iem. Sunt item partes aliæ necessariæ: quædam uti-s tantùm, aliquæ non nisi ad decorem, ut quibusdam ocis caro, quæ non nisi ad explendum vacua com-

parata

parata est ibi. Intelligitis divisionem, & deductione
Tum Minutius, Non vos solos hæc exercuit scab
Nostri namq; Jureconsulti nihilominus de navi, cu
pristinis ablatis partibus aliæ substitutæ sint, qu
runt, an sit eadem navis. In qua tamen materia p
rò alia quæstio longè difficilior accidit nobis, quæ ac
ratiùs excoquenda, apud vos nulla est. Nunqu
enim fiet, ut tota planta, mutatis omnibus partib
toti substituatur. At in corpore arte compacto id ev
nire potest. Satis enim manifestum est hoc in navic
la, aut arcubalista. Vester autem Theophrastus
perplexus admodum videtur. Est, inquit ille, ut ai
Minuti. Quare huic Scaligero locum illum multis cu
aliis relinquamus. Et ad rem. Illorum quoq; hinc pa
tet error, qui vim informatricem aliam ab anima, et
iam ab anima rationali putant. Siquidem folia, &
brachia, & surculi, in stirpe jam perfecta conforman
tur. In homine caro nova substituitur, non sine figur
præscriptione. Opus hoc attractricis, retentricis, alte
ratricis, mutatricis, unitricis: quæ potestates cuju
sunt? nónne animæ intelligentis, quæ una est forma i
homine? adeò, ut eam Plato ἐκ τριῶν συγκερασθεῖσα
dixerit. Complectitur verò hasce illa, tanquam circu
lus tres species trianguli, quibus præterea lunulas ad
dit in ambitu, quasi cœlestem rem: quæ triangula qui
dem illa capiant ipsæ, at ab illis nulla queant capi ra
tione. Imò verò quarū proportiò ullis quadratis, aliis
vé rectilineis figuris incomprehensibilis sit. Quæ Mi
nutius admiratus: Ut, *inquit, Bajuli planè ac vero*
vis

divinus es. Felicissima verò Platonis illa semina, in te talem frugem extulere. At hæc verba tua, ut fiteor ab alio nullo me antehac audisse: ita magno- vereor, ne nõ à multis intelligãtur. Sed porrò. Non lta, inquit, supersunt ex hac parte. Verba modò edam sunt animadvertenda. νεάζειν, *adolescere ellexit, quo vegetam denotaret ætatem. Videndum um,* χλοάζειν *ne acceperit pro eo, quod est, fructum re. Habemus apud Nicandrum vocem, pro, virenti. Augerius, licet ne? Habeo namq; splendida quidem . Virescere? quæ earum quædam juventus sit, se- q; dissolvi. Nitida hæc, & concinna: si sibi scripserit terpres. At hæc est versionis servitus, imò boja, mi- rima conditione: ut authoris, quem sequimur, ar- ratu destineamur. Non enim est virescentia stirpi- s juventus ulla: sed in juventute viror. Neq; id au- or ille dicit. Sed* χλοάζειν, καὶ νεάζειν: *quando ne id idem verum est, viriditatem esse solius juventutis. am & vetulæ virent arbores, & quibus post unum terúmve mensem imminet interitus.* χλοάζειν *ergo at, non tam fructum fundere, quàm frondescere, s quidem, quæ frondibus vestiuntur: omnino verò loris herbacei nota est: unde* χλωρὸν *Galenus osten- t, non solùm esse luteum, sed etiam subviride apud iscos Asiaticos, ex Hippocrate. Viror autem ille omni mpetit ætati, primori, statæ, deteriori. Et laxius for- sse, atq; ex vulgi vitio loquutus est philosophus iste, m dixit, senecta dissolvi. Senecta namq; mors esset. e interprete, accipio, Bajulius inquit. Nihil enim eis*

D *periculo-*

periculosius, quàm audacia fidem temerare. Pro a thore quæ dicam, habeo. Parabilis illa, & è foro sensio. Dicam, posuisse διάθεσιν *pro fine. Sed tibi a to, non satis. Igitur nos quoq; acriusculè. Non est, cet ille, mors quæ dissolvit: sed aut pugna contrar rum, aut naturalis humidi defectus. Hoc posteriore nectus fit. Mors autem privatio est, quæ sequitur t ctum illum dissolutionis. Inferri ergo deinde ex illor placitis, cùm hæc habeant, habere etiam appetitu Quare voluptatem quoq; capient ex satietate, mœ rem ex inedia. Quod si ita sit: sensu quoq; esse præ tas. Hoc ubi recitavit, etsi admirabilem adducit se tentiam: tamen pro falsa refutat, neq; id immeri Non enim ex eo, quod appetunt, eliciatur illud nec sariò, voluptatem capere. Quamquam huc nobis fu afferenda verba, potius ut quid sentiatis, intelliga quàm elicienda è verbis sententia, quasi ego me pro tear intelligere. Sic igitur ait:*

Λέγομεν τοίνυν, ὡς ἐὰν, εἴ τι τρέφεται, ἤδη καὶ ἐπιθ μεῖ, καὶ ἥδεται μὲν τῷ κόρῳ, λυπεῖται δὲ, ὅτε πεινᾷ. οὐκ ἐμπίπτουσιν αὗται αἱ διαθέσεις, εἰ μὴ μετὰ αἰσθήσεα τούτου ἄρα θαυμάσιος μὲν, οὐ μὴν φαῦλος πλανᾶτ σκοπὸς, ὃς καὶ τὰ φυτὰ αἰσθάνεσθαι καὶ ἐπιθυμεῖν ἐδόξ σεν. *Ergo cum ista admirabilitate non conjungit a surditatem, sed laudationem, quandoquidem neg pravè eos intendere. Hæc verba statim dixit Augeriu ubi ille Græca recitare desiisset. Et subdidit: Non igit id sonant hæc, quasi repudiet. Quis enim non admi tat, quod neq; pravum est, & est admirabile? At e*

contr

trà potius, neq; admirabile, neq; verum esse, neq; è dici. Posita namq; videtur deductio argumentanis ἐξ ὑποθέσεως vulgi. Itaq; non faciet admiranem, quod vulgò fertur. Quòd autem non sequa-, patet ei, qui distinguet ambiguam verbi natun. Appetitus enim ὁμωνύμως dicitur, in igne ad upanda loca superiora, in ferro ad sui conjunnem cum magnete, in planta ad humorem sugdum, in equo ad venerem, in homine ad beatituem. Quarum rerum quales, quoti, quanti gradus psis sunt formis, talem esse decet ordinem accidenm, quæ formas illas consequuntur. Illud verò forse impetret apud vos veniam interpellationis meæ, od interpres noster etiam de suo posuit, quod efficesententiam depravatiorem. Sic enim invertit: Dinus itaq;, si quid alatur, idem quoq; appetitu duci. voluptate afficitur per saturitatem, dolore autem r saturitatem. Et absq; sensu affectiones illæ non nt. Paradoxus igitur est, quamvis non adeò temeerret ejus intentio, qui plantis sensum appetitumq; e attribuendum, ita existimarunt. Videtis enim, n quasi recitet opinionem, sed perinde atque ipse am dicat sententiam, ita loqui. At Græcè, ut amadverti, aliter: Si, inquit, ita est, ut quod alir, continuò item appetat, exq; satietate voluptan, ex fame dolorem capiat, nec absq; sensu tales eniunt affectiones: admirabilis est illorum perspintia, non absurda tamen, quibus placet plantas sensu esse præditas, & appetitu affici. Neque

vitare potest ambitionis suspicionem, ubi δαιμά Graeca voce maluit expressum, quàm Latina. Neq; gatio illa jus suum exercere potest in utramq; vo illam, φαῦλος, & πλανᾶται. Si enim dixero, non n lus mentitur Itiobrix, necesse est altero sublato a rum stare incolume. Ut sit, aut bonus mentitur, malus vera dicit. Ille sic disseruit, sic Bajulius est quutus. Ex istis, Augeri, tenebris clarum emicuit n

* *lumen è luce judicii tui. Assentior enim, & perpla*

„ *Quare ad pristinum. Post hæc Anaxagoræ disponi*
„ *pinionem simul, & Democriti atque Empedocli*
„ *quæstione de sensu. Neq; enim solùm sentire plant*
„ *verumetiam tum cognoscere, tum intelligere. Qu*
loco notandæ sunt voces duæ, νοῦς scilicet, & γνῶ illa est vis, hæc actio. Ea cum diceret, atq; Minuti audisset ingemiscentem, Quid hoc, inquit? Unde tam repentina mollities animi Præfecto armatæ no litatis? præsertim inter lignorum duritiem, & as ritatem. Pietatem, inquit Minutius, ô philoso Christiani. Quam si armis vel oppugnatam tueri, oppressam vindicare liceret, non tam gemitus n haurirctis, quàm telorum flictus, atq; crepitus, jam est, audivissetis. Nam quantum vero præstat lux il seculi, nostræ tenebris tempestatis? Quam enim bru in quibus nulla esset, mentem ascribebant, nostra i monstra Epicureorum nobis, in quibus esset, amove Ea namq; de anima nostra blaterant, quibus refere dis in me ipsa exhorrescit. Bono, inquit, animo es, spondit Bajulius. Omnia, spero, in melius vertet Pri

ca

s æternus veritatis. Ego verò non penitus inops præ-i videor, quo & me muniam, & te consoler con-ntiorem, & labefactatos constituam, modò ne fa-dium monitis saluberrimis antevertant. Hoc enim stantibus respondent: Curiosus es. Nugæ Aristotelis. eliria scholasticorũ. Tum effutitis ineptiolis, abeunt tius sub cultro, quàm relinquant benemonentes. incipio retineamus illam cælitus demissam verita-m. Tum aggrediamur hosce semiphilosophos porcos suis hortis, Alexandreos verò in Lyceo: neque aliis, iàm quibus ipsi vincere consueverunt, armis convin-ntur. Extremæ duæ hinc atq; hinc contrariæ directæ ies constitere: Epicureorum cum evocatis Aphrodi-ensibus, qui animam interficiunt: & Pythagoreo-um, qui in canes eam, atq; etiam fabas, tanquam in lonias ut deducant, transcribunt. Cum errent u-iq;, horum tamen alterum si mihi proponatur ad-iittendum, malim equidem cum Mnesarchi, quàm um Neoclis filio. Quod verò superabit & expectatio-em fortasse vestram de Galeni sectatore, & doctio-um fidem in recepta persuasione, & improborum per-inaciam propter judicii perversitatem, nunc jam di-am. Existimare animam & creditam fuisse Aristo-eli mortalem, & argumentis descriptam, quidam se-e cogi certis illius verbis professi sunt. Adversus quos nulti boni doctiq; viri quæ dixerint, non est hic locus ecensere. Quæ nobis dicenda reliquerint, partim dixi-nus alibi: pauca hæc hîc dicere neq; me pigebit, neque vos audisse fortè pœnitebit. Nova enim sunt, ut in im

etiam bona. Firma verò adeò, ut nullo contentiosori impetu labefactari posse videantur. Principio, si, volunt, è nihilo nihil fit, igitur id, quod aliquid est, nihilum reverti nequit. Par enim ratio creationis, corruptionis. Nam si è punctis nullum confieri pot corpus, corpus item nullum in puncta resolvi poten Præterea cum triplex substantia sit, Materia, Form Compositum ex utraq; hoc quidem compositum di tur generari, materiã scilicet ineunte forma, eadẽ ve abeunte corrumpi. Sanè materia ipsa neutiquam p se corrumpitur. Nempe suum semper obtinet τὸ τί. S per accidens corrumpitur, cum aliam subit forman At forma cum longè sit nobilior, quàm materia: tan minus eam corrumpi decet. Si enim quod fit, ut sit ho id est, materia ipsa, non aboletur: tantò minus abol bitur id, quod facit, ut illa sit hoc. Ea verò forma est. A id confugient. In materiæ potentiam reverti: de qu etiam formæ omnes educantur. Hoc neq; respondet v ribus argumenti, neq; verum est. Non respondet pro fectò, propterea quod materia, quæ est ignobilior, ex istit aliquid actu semper. Igitur extare quoq; sempe actu formam, quæ sit nobilior, necesse est. Est autẽ no bilior undecunq;, scilicet præstantia virium, functio nibus, titulo causæ, atq; ut loquuntur, entitate. Quo verò sit etiam falsum, patebit ex his. Si enim form essent omnes istæ in materiæ potestate, quemadmo dum in ovi potestate pullus est, quippe qui ex eo fier potest: & veluti figuræ artificiales in ligno: sic materi prima comprehendens universas formas ens esset nobi-

lißimum

num, Deoq; simillimum. Verùm sicuti dicebamus, eriæ potentia susceptibilitas tantum est. Formæ dantur ab intelligentiis, acceptæ ab Opifice pri- Anima nostra à Deo statim ipso, nullo interea vel dio, vel sequestro. Neq; propterea corruptibilis, quia erata: neq; finem habitura, quia principium ha- t. Quippe alio modo generatur, quàm quomodo a- uid fit ex aliquo. Ipsa enim ex nihilo fit. Quid mi- m? Mundum totum ex nihilo creatum esse, neces- est. Nam quis insanus dixerit, Deum ex suiipsius ateria confecisse Mundum? Deum verò esse causam undi efficientem, etiam Aristoteles dixit. Nulla umq; ratione fieri potest, ut quod à primo pendet, n pendeat universo genere causarum. Neq; verò fi- em habebit, quia principium habuerit anima: nisi uomodo mentes illæ cœlestes. Nutu creatæ, nutu dis- lventur, si libuerit. At libuit, ut ne liberet. Voluit, t nollet. Tantum verò abest, ut animam deleri mor- e putaverit, ut etiam per interrogationem subdubi- arit, an omnia essent animarum plena? His de cau- is Plato materiam primam, non πανεχὼς, sed uti di- cebamus, πανδεχὼς appellavit sapientissimè: qua vo- ce utitur etiam Aristoteles, quoniam susciperet ex- trinsecus adventantes formas: nihil ex seipsa prome- ret, quia haberet nihil. Ac quemadmodum à seipsa dif- fert τῷ εἶ, ut ait idem: neque ad nihilum redigitur unquam, neq; reponitur in potentiam alicujus, sed actu sub aliqua forma perpetuis successionibus existit, ita forma, quæ multò est excellentior, quippe cui

 dat,

dat, uti dicebamus, ut sit hoc aliquid: non differt seipsa τῷ ποιεῖν εἶναι illam: semper enim eadem erit neq; unquam ad nihilum evanescet, neque in materiæ potentiam reponetur: quandoquidem ipsa illam, ut actu sit, facit. Esset enim materia omne ens actu. Siquidem nequit inesse forma, quin informet. Et esset unum multa. Materiam nunc accipio materiæ quamlibet portionem. Nam in tota materia universa, formæ planè sunt omnes. Verùm in materia prima simi nego esse formam vel Muscæ, vel Muris, vel actu, vel potestate. Sed in materiam formis primoribus corporatam imponi qualitates ab astris, quibus affecta illa possit recipere eis conveniens sibi convenientem formam à sideribus iisdem. Quæ omnia bonam in partem, quippe in illorum desperatam pertinaciã quatefaceremus, quæso accipiatis. Neq; sanè sic sentio. Sed quæ pro veris & recepta sunt, & constituta à sacrosanctis viris, vobiscum æquè & agnosco, & recipio libens. Alioquin essent formæ certo numero circumscriptæ. Quare etiam animæ: id quod à veritate prorsus penitusq; est alienum. Hæc erant impræsentia, quæ modicis angustiis coarctatus dicerem: paulò quidem acrius, non ab re tamen: sive rei spectemus nobilitatem, sive quod de anima plantarum agebatur: haud absurdum fuit de anima nostra dicere: quoniam vox illa, νοῦς, hanc ipsam apud Aristotelem, Anaxagoræ verò etiam præstantiorem significans, ad hoc nos vocabat. Cum perorasset, ait Minutius, rem veterem tanta novitate, controversam tanta claritate nunquam satis admirari sese debere.

re. Proinde pergeret adversus hosce terræ filios pro
is stare. Ille cætera sic est prosequutus: Videamus,
uit, hujus philosophi censurã. Rejicienda hæc, tan- «
um prava, atq; inania. In plantis namq; vel appe- «
um, vel sensum inesse nullum. Appetitum nusquam «
sine sensu. In plantis neq; sensum, neq; sensus exta- «
vestigia. Nempe nullam partem sensu præditam, «
q; eo, quod sensus obtineat proportionẽ. Nihil quod «
sensus genere contineatur. Nihil quod sensus natu- «
m consequatur. Nullum siquidem in illis esse loca- «
n motum. Nullam iccircò viam ad aliquid asse- «
endum, quo sensu percipiatur, institutam. Nullum «
dicium offerre sese, quo in illis sensum intelligere de- «
amus. Quemadmodum alia comperta sunt argu- «
ẽta nobis, quibus eas & ali, & crescere sciamus. Non «
go colligi posse, in illis appetendi vim inesse ullam. Il- «
co Minutius: Magna, præclaraq; argumenta, Bajuli,
uæ mihi adversus tuam sententiam renovarunt du-
itationem: nam si animalem appetitum plantis adi-
nas, naturalem attribuas, non appetet planta, quà-
enus animata: sed quatenus (audebon' dicere?) na-
urata. Hîc ille paululum cunctatus, Mirificus es tu
uidem mortalis, Minuti: qui res judicatas deintegro
rahas in judicium, præsertim tantus Jureconsultus.
Verùm sic habeto. Omnia post Deum ad materiã usq;
primam ita distincta, ut sese aliquo pacto contingant
tamen. Nam si per mentes æternas illas, earumq; co-
gnationes atq; ordines teipsum ad formam usq; ulti-
mam demittas, ut nihil invenias unum, ita nihil item

D 5 *dispara-*

disparatum. Vel cum inter animalium plantarum naturam communem quendam nexum videris: q quasi sit vel transitus, vel portorium, vel apparatu cujusmodi in iis, quæ ζωόφυτα nominantur, patet. A verò cùm lapides immobiles ipsos habere nihilo feci motionis facultates: qualem observamus in Hercu leo. Ad eundem modum cætera quoque sese res haben Perfecta intellectio existit in homine manifestò. Eji vestigia clariuscula in quibusdam, in aliis obscurior sunt animantibus. Appetitus in nobis est, ex quo, & ratione, soboles oritur Electio. Electio cum consilio, a deliberatione: in pecude appetitus absque electione con sulta. Neque enim propositis vino & aqua cani, mali ille, quàm vinum, aquam, ulla facta rerum ultro ci troque comparatione. In plantis autem, in quibus cognitio nulla, nullus sensus, deprehenditur appetitu ullus humidum trahendi, quia sint eo ex humore concretæ. Verùm similitudo causa coitionis est: id quod ab Hippocrate, Platone, Aristotele refertur ad proverbium ex Homeri vulgato versu. Iccirco non quemvi humorem trahit, quoniam non ex quivis est constituta. Quare igitur, inquit Minutius, dudum naturalem dicebas, non animalem? Propterea quod, inquit, ex Platonis atque Galeni tyrannide hæc evenit servitus mihi, qui cognoscendi facultatem animalem vocant: alia verò officia, attrahendi, expellendi, atque ejusmodi nominant naturalia. Quæ prolixioribus disputationibus alibi sunt explicata. Bene habet, inquit Minutius. Imprudenter enim subtrahemus ab

animalis

nalis appellatione, si animæ ea quoq; sunt. Nam ta est animata, & hoc ipso, qua animata est, vi- vivit autem quia nutritur: nutritio ejus erit o- cujus & vita. At vita ab anima. In nobis longè uc manifestius. Si homo unum est: unum per for- m: forma una: ab una forma cunctæ potestates: na anima: ab anima erunt potestates: ergo & de- ninationes. Neq; verò natura illa, quæ aliis in re- extra animam est, hoc agit, quod vis illa cibum petens ad succum, retinens opportunum, exigens xium, mutans proprium, aptans atq; uniens com- ratum. Est, ut ais, inquit Bajulius. Cæterum de minibus, ut toties à Galeno moniti sumus, nihil causæ, cur tant operè soliciti simus. Sed ad inter- etationem. Imò verò ad me prius, inquit Auge- us. Nam mihi quoq; discendi cupido est: an liceat, st multarum artium cultum, humanis ingeniis, ulto labore excogitatum, compositum, constitu- um, soluto atq; inepto animo in iis ipsis agere, præ- rtim viro sapienti? Tanto minus, opinor, ea in par- e, quæ ratione recta gubernatos animos inter se con- ungit ad communis societatis necessitudines: quæ est ic apud nos civilis beatitudo: finis quidem temporariæ felicitatis, via verò certa ad illam ultimã sempiterni- tatis fruitionem? Quidnam est hoc, dices, vinculi? O- ratio, Bajuli, oratio: de cujus usu atq; efficacia jã dixi: de nobilitate verò tanta habeo, ut tertia rerum pars, quibus rebus completur orbis, planè judicari debeat. Quicquid enim est, aut extra nos est, aut in nobis,

Aut

aut à nobis. Res extra, rerum ſpecies in mente, ſpe rum notæ à mente in oratione. Quæ notiones ni qualeſ ſint ſpeciebus compoſitis, falſum creant. Se ratæ verò ac ſingulæ ſi ſint deformes, aut licentiu liorſum accipiantur, atque par eſt: falſitatis hab quandam proportionem. Leonis enim nomen, quod huic impoſitum animali quadrupedi, ſi ad biped beſtiam transferatur, quamquam neq; verum, n falſum dicet: tamen falſa notio eſt ipſa, & illius co poſitæ falſitatis principium manifeſtum. Niſi enim eſſet, uti dico, non eſſet illa falſa: Leo bipes eſt. Neq; cendum hæc eſſe frivola, & ad dialecticos aut ſophiſ pertinere: quin contra potius ſophiſtarum illa licen eſt: noſtra verò ſedulitas vel ab illis tuetur nos ſimp ciores animas, vel etiam illorum diruit machinas. G leno equidem faveo tanquam præceptori: non ipſe m eget patrocinio: per ſe ſatis magnus eſt. Sed quema modum ille repetebat, vincat utilitas: ita nos, vinc veritas. Cum adverſus Cleanthem Chryſippus diſp tare cogeretur: verſiculos illos duos identidem pronu ciabat: quos mutato nomine vidi ſcriptos in codi Diogenis nudiuſtertius ex hujus Scaligeri bibliotheca etiam addito tertio, quos recitabo: quia ſunt anim temperato, atq; imprimis pio, nec ingrato, pleniſſimi digni profectò, qui memoria teneantur:

Ἐγὼ μὲν ἄλλα μακάριος πέφυκ᾽ ἀνὴρ,
Πλὴν εἰς Γαληνόν. τοῦτο δ᾽ οὐκ εὐδαιμονῶ.
Ὑπὲρ δ᾽ ἀληθοῦς, κεῖνο δ᾽ ὑπερευδαιμονῶ.

Galenus verò, & Plato, vel ſi quis alius, ut etiam per-

ſtringit

git in Topicis Aristoteles, verborum curam putat gnam viro sapiente. Mirum verò qui nos doceat sapientes, cum homines esse dedocet. Qui fiet, ut elligas, si quispiam pro libidine loquatur aliter, ali- pro re sentias tu? Est primum Sapientis officium, è sentire, ut sibi vivat: proximum, benè loqui, ut riæ vivat. Quippe quòd animal sit jure sociabile, utiquam suos aget conventus impulsu naturæ sim- i, formicarum, apúmve, aut etiam locustarum mo- Sed ratione adductus, induet sese in commune jus: tietur q_3 ipse, patiq$_3$ alterum jubebit simul. Et Gale- s ipse, quot locis, quantum producit moræ, unam odo ut explicet voculam? Quot miris modis Archi- nis dictionē vellicat, eius quoq$_3$ minutissimas quasq$_3$ mans portiunculas, in secundo de locis malè affectis. ujus libri titulum, si ut cordatos decet viros, cordi uisset puræ atq$_3$ inculpatæ ratio loquutionis, ita fecis- nt, sicut à me nunc factus est. Nemo enim nescit, uemadmodum etiam benè valentes partes affectæ di- untur. Ut omittam, ita potius inscribendum fuisse, περὶ τόπων παθόντων, quàm πεπονθότων. Quod πέπονθε, non amplius patitur. Non igitur eget operæ nedici. Quin præsenti potius utendum participio. Quin ajo: non rectè factum ab Hippocrate, περὶ παθῶν. Subjectum enim est homo, aut partes hominis. Ratio verò considerationis, id est præscriptio animi no- stri circa materiam contemplandam, quam Barbari vocant rationem formalem, est affectus ille, quem pas- sionem dicere veritus est M. Tullius. Non est igitur

materiæ

materia libri πάθος, sed πάθους πείσασις. Nec rum, hæc admitti vulgò flagitia impunè. Illotis e & pedibus & manibus, ad ipsam statim operam cedimus, securi de Galeni commentario: in quo ne ullum esse posse bonum medicum, quin idem bo quoq; sit philosophus. Hæc illo censorio judicio dicer cùm me ita subridere vidisset Bajulius, ut ei magn pere viderer assentiri: Mirabar, inquit, si hic Thes sine Hercule magni quidquam auderet. His tu omn bus seminaria, ζώπυρα, arvum, uliginem, solem su peditasti. Neq; enim æque animo te audire queunt v ri doctissimi, cum toties à Galeno descis is, cui h ipsum, quo ei, videris tibi, facessere negotium, deb totum. Bona verba, inquam, vir omnium, quos equi dem noverim, modestissime. Nam si negem, me etian multò plura debere viro illi nunquam satis laudato non illi quavis obtrectatione majori, sed mihi ipsi in jurius sim. Quòd si quid ei obtigit à nobis incommodi propter libertatis nostræ tuitionem: quodq; sibi iten ille adversus tum alios, tum Aristotelem ambitiosè interdum etiam ridiculè, voluit licere: ne id mihi frau di sit, & illi maximæ laudi, si tales habet discipulos, quorum operâ ipse sibi nunc sit magister. Punctim semper, inquit, Scaliger. Non tamen illa dicta velim putes, tanquam à castigatore. Sed erat mihi religio, te sacramento solvi. Nemo enim nescit, quàm sis illius studiosus. Id adeò, ut penè totum manu tua descriptum Græcè primus attuleris in Aquitaniam: ubi ante adventum tuum, præterquam ex libris de interio-

ribus

..s (sic enim loquebantur) & articellari, atq; com-
..ntarios in Aphorismos, vix ejus nomen audiretur.
.. ego: Magis te moveat, si, quæ me res impulerit ad
..bendum, intelligas. Nam qui tum Aldi opera vul-
..os haberem, haud satis habebam causæ ad eas æru-
..as exequendas. Verùm apud Aristotelem diu mul-
..nq; versato tam gravis illa visa est multiloquen-
.., ut sæpius à proposito destiterim. Nihil mihi ma-
.. unquam mutilum antea compertum fuerat,
..àm prolixitas ista ipsa explicationum. Tandem
..rò quoniam necessario malo mihi fruendum erat,
..gi genium meum, vel invitum, ac reluctantem,
..ura pati, quò pauciorum fastidium dilueretur. Ita
..itur animum ad scribendum appuli, ut ne liceret,
..uod antea faciebam, saltuatim transmittere verbo-
..s παρεκβάσεις, & sublegere carptim, quibus rem fa-
..re, atq; opes parare posse viderer è commerciis medi-
..rum. Nunc verò, quia descripta essent de Nicolai
..eoniceni præceptoris, quæ mihi commodaverat, ex-
..nplaribus: ex eis id capio emolumenti, quòd licet
..um Germanicis conferre. Quæ commoda nuper au-
..a sunt hujus Minutii munificentia, qui tum ve-
..ustos, tum ornamentis visendos mihi muneri misit
..odices. Quod verò pertinet ad factiones, nihil equi-
..lem de hac suspicione me purgabo tibi. Scio namq; me
..ibi notiorem, quàm egomet mihi sim propior. Imò
..erò eò tendere studia mea, ut factiones ac secta peni-
..us extinguantur. Nos in omnibus occasionibus, quæ
..ese offerent ad officia literaria præstanda, nullum
periculum

periculum recuſamus: laudem nullam quærimus: pa volumus vacare. Quin enixè petimus, atque eoramus, ut viciſſim abſq; contentione, ſed hum atq; liberaliter unuſquiſq; conferat in medium, q habet, ad literariæ reipublicæ incrementum. Nihil bi poteſt eſſe beatius, quàm ſcire. Diſcendum verò ſciamus. Ego quidem Sapientiæ ambitum, tanqu animi noſtri ærarium quoddam ſemper judicavi quod communia commentationum noſtrarum ve galia inferenda cenſeo, ſed probæ: unde ſibi ſuũ qu in uſum ſumat, ſine invidia, atq; ſimultate. Un *enim corpus ſumus, unusq́; ſpiritus hujus corporis, à Deo profectus pro communi excubet utilitate. nimis diu in hac umbra ſumus otiati: proinde in via redire tempus eſt. Non antè, inquit Augerius, qua hanc apud vos ſarcinam deponam. De magnetis atq; appetitu ferri dicebas modò, Bajuli: qui appeti ſit gradus, quaſi imago cujuſdam tranſitus naturæ, appetitu elementorum, quo locorum ſuorum deſide moveri videntur ad plantarum appetitum, quo de gitur. Sarcina verò mea eſt, quorundam inſania, q propterea magnetem vivere dicebant. Quòd ſi in eo f cit vita: multò ea eſt, quàm vita hominis, nobilio Non enim niſi tacta, atq; etiam prehenſa trahimu Ille verò ad nutum, ut Pontifex viventium dici me reatur. Hoc in philoſophia: illud in literis mitioribu Heſychius Sideritin lapidem facit alium ab* Hercule *Alteri colorem ferreum attribuit, quòd & ferrum tr bat: alteri argenteum. Credo illius ſeculum fuiſſe a*

modun

lum βαρβαρῶδεν. Multis enim deprehendere licet, congeßiſſe in illud horreum ſimul cum frugibus m ſcarabeos cum ſuis tabernaculis: dum omnibus reis omnia converrit, ſine vanno, aut cribro. Hæc t, quæ volebam. Nunc ſi pergere libet, per me licet. æ propoſita ſunt, ſigillatim expendamus. Primum, “ in plantis neq; appetitum, neq; ſenſum eſſe. Melius “ Appetitus non eſt, quia neq; ſenſus. Quia non eſſe ſit hic abſq; illo. Curioſius ab origine verbi: ἐπιθυ-μίαν namq; παρὰ τὸν θυμόν. Hunc ſi non habent plan- ne illam quidem obtinebunt. Ita illud quoq; dixit, definitionem, eſſe finem voluntatis, & ad ſenſum verti. Definitio quidem illa haud mala eſt. Verùm od addit: appetitum converti ad ſenſum, minus be- eſt. Imò verò permovetur is à ſenſu. Præcedit ſiqui- m ſenſus. Quamquam ne illud quidem placet, ap- titum eſſe finem voluntatis. Sunt enim hæc ſic, ξις, primus impetus, qui cietur ab objecto. ὁρμὴ, otus ſequens, nondum illuſtratus ratione. βούλησις, ntinuatio illius motus, ab objecti ſpecie, id eſt à co- itione, ad rem uſq; ſcilicet potiundam, aut agen- um. βούλευσις, voluntas hæc poſtremo loco poſita, ſed m formata rationibus. αἵρεσις autem eſt judicium. uippe recurſus conſiliorum, & comparatio cum aliis xtremis. Verùm hæc à paucis ita ventilata. Antecedit erò cuncta hæc πάθος, id eſt receptio ſpeciei: ſubſe- uitur autem omnia πρᾶξις. Nam & actio eſt cum gimus, & cum facimus, & cum patimur, quod ad- irabilius eſt. & quod maximè mirum, etiam cum

agere nolumus. Ac duo quidem priora manifesta.
Quorum alterum ad quasdam virtutes pertinet,
bi gratia, cum damus. alterum ad artes. Duorum
rò posteriorum natura lexq́, ita est, ut alterum
stitua fortitudinem, alterum temperantiam.
qui fortiter tolerat incommoda pro patria, patitu
passio πρᾶξις quædam est: alioqui non esset vir
aut virtutis. Cum verò abstinemus ab actione, jus
ctæ rationis, tunc est ea actio, qua constituitur tem
rantia. Hoc enim agimus, quod non agimus. Qu
test? dicat aliquis. Quid mirum Sapientibus? Co
tuitur enim animus in ea statione studiosa, cùm à
gitioso cursu inhibetur. Ita in fortitudine, firmatu
patiendum. Hæc ante nos à nullo philosophorum
quitur πρᾶξιν σχέσις: quæ est παρασκευὴ quædam
ἕξιν: quod & Galenus docet, sed alio fine: quoniam
aliis principiis. Probat autem sensu carere plantar
nus obscuris quidem, sed non ignobilibus argume
Primò à partibus: ὅτε μέλος αἰσθανόμενον: qu
quam minus accuratè. μέλος enim est pars, ex Ari
tele, quæ non dividitur in consimiles partes, ut ca
At sensus non est in talibus, ut talia sunt: sed in co
milibus primò, & per se, sive sit illud caro, sive ner
Videtur, ὅτε, quasi, ὅτι. Post hæc addit τρία· ὁμοί
τα, εἶδος διωρισμένον, ἀκόλουθον: quibus adumbra
methodus Aristotelis. Sensus enim in Cæsare, & C
ne, idem specie. Quibus autem diversus est animali
in illis ea differentia tribus evenire solet modis: aut
tentione, aut specie, aut proportione. Nam in Lyn

vi

sus à meo differt intentione. Quam hic interpreta-
nis hujus author in Aristotelis schola minus exerci-
tus, ὁμοιότητα nominavit. Secundo modo diversa
t oculi species in homine ab oculo Cancri. Et alio
do, sed occulto plebejis ingeniis, oculus hominis ab
ulo Leonis. Is posterior propter totam speciem à specie
ferentẽ: alter verò prior etiam propter oculi priva-
n speciem: quoniã cancer σκληρόφθαλμος. Hoc satis
natè dixit, διωρισμένον. Est enim ὅρος finis essentiæ
jusq;. Tertium modum pessimè, ἀκόλουθον: Aristote-
, ἀνάλογον. Neq; enim in Cochlea oculi sunt. Nõ est
go visus, sed pro visu tentamenta proportione quadã
ncti atrioris in summo cornicularũ. Idem nobis deq;
stu deq; tactu est intelligendum. Aliud à motu præ-
rea ducit argumentum. In tertio de anima declara-
um est: Animali datam motionem, propter sen-
m, ut id, quod appeteret, adipisceretur, quod nol-
t, declinaret. Posuit autem duo, motum, & locum,
bi dixit, ὁδόν. Quoniam motus omnis in loco fit, et-
m cœli. Tametsi vulgò aliter. Sed non permittit tem-
us. Item finem: cum dixit, πρός τι αἰσθητόν. Si igitur
nis est, τὸ αἰσθητὸν, in natura, & ὁδὸς, & κίνησις: ho-
um autem neutrum plantis datum est ab illa: igitur
e id quidem, propter quod dantur hæc, datum fuerit.
lantarum quoque animæ quomodo queat animæ
latonicæ competere definitio, considerandum est. In
ecimo de legibus ita definit: τὴν δυναμένην αὐτὴν
αὐτὴν κινεῖν κίνησιν. Oportet ergo de motu alio quàm
ocali dictum ibi: aut huic animæ non conveniet.

At cæteros motus si quis negare velit motus esse, pos
Mutationes potius sunt: sola loci variatio, motus e
Græca origo, μάω, μῶ. unde μῶσαι, non autem qu
μαῖαι, sicut Plato: sed ab incitatione, à qua & fur
Hæc autem, quæ dixit, cum egerent probationis, ac
pit demonstrationem, quam vocat Aristoteles τὴν ὅ
à signis. Nam si ea, quæ in plantis existunt, per ext
riora signa percipiuntur (explicat autem hoc per il
τρέφεσθαι, αὐξάνεσθαι) ita sensus quoque, si in plantis
set, signis aliquibus perciperetur. Ergo cognoscimus
ipsis animam nutritivam, quia nutriuntur: qua
sensitivam non æquè cognoscimus, quia sentiunt?
lud quoque potest quæri: Quæ sit argumenti vis, à sen
ad vitam. Sic enim balbutit: ἡ γὰρ αἴσθησις αἰτία ἐ
ἐλλάμψεως ζωῆς. Nam dormientes vivunt, nec se
tiunt: Ecstatici, Carotici, Matrices suffocatæ. Qu
verò dicit: τὸ δὲ θρεπτικὸν αἰτία ἐστὶν αὐξήσεως πρ
γματος τινὸς ζῶντος: quamquam passim jactatu
est, nondum tamen sic defunctum arbitrantur mul
Opus enim altricis perpetuum, ad finem usque: auctri
officium certo spatio terminatur. Qui tuentur eam
pinionem, dicent: vires easdem esse, materiam inep
esse ad eam quantitatem: quæ addita facit, ut quod
litur, etiam crescere dicatur. Parum refert hoc: & a
bi discutiendum. πρᾶγμα posuit pro re naturali: qu
aliis quoque philosophis est in usu. χρῆμα tamen ad ha
significationem commodius est. πρᾶγμα verò, si re
pro causarum portione feces, potius ad aliud prædic
mentum referatur: cujus explicatio πράττειν sit. Pau

etia

m superius, quæ verba præterii, urebant animum. ... ητικὸν αὐτὸ μὴ εἶναι μὴ ἰσχυρεῖν οὐ δεῖ. *Ambitiosè* ... *ntum. Sanè simplicius.* οὐ νοεῖ αἰσθητικὸν εἶναι. *Quó-* ... *n modo concinnavit Augeri tuus? Non ineptè ad-* ... *dum, inquit Augerius, sed abusus est flexu denomi-* ... *tionis. Sic enim scribit: non esse sensilem, nequa-* ... *um, non est admittendum. Ubi vides vitium ma-* ... *num in sententia. Nemo negat, plantam sensilem* ... *. Corpus enim est, & solidum, & coloratum: est* ... *tur* αἰσθητόν. *At an sit* αἰσθητικὸν *dubitatur. Sed ad* ... *era. Tum Bajulius. Descendit hinc ad dubitationē* « ... *uendam. Ergo planta, dicet aliquis, si non sentit,* « ... *n est animal. Tum autem si non est* ζῶον, *non est* « ... *ν. Hæc, ut potui, explicavi, hujus enim oratio sanè* « ... *àm inepta est. Negat autem rectè sic statui: atq; in* ... *nc sententiam apponit oppugnationis rationem.* ... *fficilem provinciam capessere illum, qui velit attri-* « ... *ere plantæ functionem functioni animæ animalis.* « ... *c enim interpretor* διοίκησιν, *id est gubernationem.* ... *d hæc probatio frivola est: Planta non est animal,* ... *ia non elucent in ea functiones animales. Dicam* ... *im: ergo non est animata. Et verò, omne animatum* ... *imal est, sua quidem natura: sed usus intercepit ra-* ... *onem. Est autem modestè loquutus,* δυσχερὲς, *non* ... *utem* ἀδύνατον. διοίκησις *autem apud Galenum u-* ... *q;, rectio est: De facultatibus & principiis in ani-* ... *ali: De præturis Cicero, Isocrates in re familiari,* ... *emosthenes in oratione de pace, laxiore significato.* ... *d quæstionis solutionem affert disjunctionem.* ζῆν

 accipi

accipi dupliciter: aliquando cum sensu, velut in animalibus: sic plantæ ȣ ζῶσι. Interdum sine sensu: quemadmodum plantæ dicuntur ζῆν. Erant igitur τὰ φυ- ζῶντα, non ζῶα. Jocemur verò vestra venia paulisper sicuti diebus hisce super Homerica dictione. Sic enim dicebamus: μύεια, cum dena tantùm millia significat, translatum à veteribus accentum fuisse de tertia à fine in penultimam, ut infinita per μυεία deberent intelligi: perinde quasi propter onus amplioris numeri sarcina sit ex humeris in crura delapsa. Ita hoc loco leniamus consuetudinis tyrannidem lusu quopiam. Ut ζῶν sit τὸ φυτὸν, natura sua curtum. Cui si accessio fiat potestatis, atq; substantiæ sensitivæ: addamus etiam vocalem, & fit, ζῶον. Quamobrem, sicut & Aristoteles, & ζῶν dicit τὸ φυτὸν, & ζῶον negat. Verùm imprudenter addit, καὶ σπέρμα. Neq; enim τὸ κατὰ δύναμιν τυγχάνον τοιονδὶ ὂν, contra distinguitur per differentias sub eodem genere, πρὸς τὸ ἐντελεχείᾳ ὂν. Hæc quidem rectè. Non tamen accipimus satisfactionem. Non enim planta atq; animal alia atq; alia vita vivunt, qua vita est. Neq; si deficitur planta quibusdam perfectionibus, quibus animal præditum, continuò in planta quæ vita est, minus est vita, quàm quæ est in animali vita, qua vita est. Nam eadem ratione diceremus, animal non esse animal: si homo est animal. Plus enim distat equus ab homine, quàm ab equo ficus. Ego igitur planè fateor, me pro ratione quid afferam, nihil habere: sed arbitrari, dictum potius κατὰ συνθήκην, ut verbis utar Philosophi, quàm κατὰ λόγον.

im-

*verò potius, κατὰ λόγȣ. Iste verò dictus suis, quibus
um placita diluebat, pejorem appendit caudam
Scorpione. Ait enim: καὶ γάρ εἰσί τινα ζῶα γνώσεως
μένα. Hoc quid ad rem? Imò tantò commodius
ibui posse contendas τὸ ζῶον etiam plantis: cum
acta quibusdam intellectus natura, non continuò
en adimetur, uti dicebamus, animalis nomen.
ndus tamen author est, qua id fieri queat ratione.
o poni vitæ gradus. Nam quemadmodum vita stet
intellectu, & sine intellectu: sic etiam cum sensu,
sine sensu. Cæterùm quæ sequuntur, vehementer
vellunt animum meum, abducuntq́; ab hujus sen-
tiæ assensione. Exemplo namq; utitur conchylio-
n. Quem ad finem id faciat, haud equidem scio.
uippe ostendit, ab animali plantam certis in rebus
ilo differre. Quare concludet aliquis: Si ζῶον a-
nal est: & animal à planta non differt: planta erit
ῶον. Demonstratio perfectissima, ab eadem defi-
tione ad commune prædicatum definitorum. Affe-
mus tamen opem huic quoq; parti. Credamus hæc
ci, quibus ostendatur, nihil esse medium inter ani-
atum, & inanimũ: ne ab anima excludatur plan-
. Sic enim scribit: εἰσὶ φυτὰ ἐν τωυτῷ, καὶ ζῶα. Quo-
iam intellectione quædam careant animalia. Verùm
se haud ita multò pòst medium agnoscit quoddam
ter vivere, & non vivere. Quid me mirabundus
pectas, Minuti? Hæccine illius ex officina prodiis-
, penes quem nihil aliud invenias, quàm constan-
iæ incudem, malleum diligentiæ, ignem veritatis?*

Aristotelem dico. Et argumentum per se nimis languidum est, aut nimis temerarium. Neq; enim citius probes non esse ζῶα, quæ hoc appellas nomine, quia carent intellectu, quàm ea, quæ ἐν ταυτῷ cum ipsis sunt, id est plantas esse ζῶα concedere cogaris. Ita est hoc præsentissimum, maximumq; periculum: plantas quoq; ζῶα dici posse: si quibusdam in speciebus nihil differre planta cognoscitur ab animali. Præterea quid aufert intellectum, propter quod planta fiat idem cum animali? Neq; enim intellectu differt animal à planta. Sive sit intellectus in animali, sive non sit: nihilo secius ab animali plantæ natura diversa est. Nempe intellectus animalis essentia non est, quatenus animal est, sed quatenus est τοιῦτο τί. Neutiquam desciscit igitur propter hoc ab animali Concha: neq; propter hoc planta fiet. Interpres verò minus accuratè posuit pro eo, quod est γνώμη, γνῶσις. At nos facultatem, non actionem quærimus impræsentia. Nam tametsi hæc ab illa fluit, atq; iccirco posita ponit illam, tamen philosopho sic est loquendum, ut vis exprimatur ἐντελεχείας, non autem accidens. Verùm ne isthuc quidem rectè disposuit, non dari medium inter animatum, & inanimū: propterea quòd animal morte vitam amittat: quam vitam conservet per generationem. Quid attinet iccirco medium tollere, quia per generationem in individuis vita propagetur? Ad hæc, si morte vita finiatur, non continuò per hæc quidem verba vita & mors contraria sunt eorum ex genere, quæ medio carent. Tollitur albedo per nigredinem, at viride, cæ-

eruleum, alia media sunt. Aufertur per avaritiã igalitas, inter quæ liberalitas intercedit. Volupta- statuunt adversariam dolori, est quod neque do- neq; juvet. Proinde ἡδονὴ per ἀλυπίαν minus sa- ter definita est. Est enim jucundi sive convenien- rceptio, sive mavis fruitio: non autem privatio ris. Simplicissimè Aristoteles: inter habitum & ationem nihil. Nam hoc tum à Dialectico decla- um est, tum à Transnaturali disputatũ. At quàm ta illa? φύσις τῶν τῶ ζῶν ζωὴν ἐν τῷ θανάτῳ φθεί- . Venit in mentem illius, cujus figuratas ineptias det Seneca. Qui, quod vulgò dicitur, salve, ut ma- m quiddam sonaret, ad hanc formulam maluit: o tibi dicere, ut salvus sis. Perspiciatis quæso, divini ceptoris more, argumenti formam: claudam inve- tis. Eadem sub forma ponatur hæc materia, Mors it in homine calorem: ergo frigus & calorem inter est medium. Aliud efficacius: Ab homine mors au- t intellectum, qui in planta nullus est: igitur inter ninis naturam, & naturam plantæ nullum me- m. Barbarissimam verò loquutionem præteriissem ens, nisi vos mihi succensere, si non omnia diligen- s excuterem, subvererer. Videatis hîc cujusmodi mosthenem nacti simus. πάντη ἀσύμφωνόν ἐστιν, ἵνα σον πιθῶμεν. Latinum sequutus filum Græculus bel- nos inter senticeta spatiatum duxit. Infinitivo ve- s Græcus explicasset. Sequuntur verba, quibus pro- t, solum sensum esse id, propter quod & dicantur, & t animalia. Genera, inquit, suis speciebus dant &

E 5 *nomen,*

nomen, & definitionem. Hoc si introspectes, haud sa[...] verum est. Animal quidem genus: non tamen homi[...] dat nomen. Verum esto, ut homo animal dicatur, pr[...] pterea quod ejus sit species: at animal neutiquam d[...] homini definitionem. Daret enim Leoni quoque. Igit[...] hominis definitio cum definitione Leonis esset eaden[...] Dimidio sanè, vel etiam minore construit animal ho[...] minis definitionem. Est enim genus materiæ loco. [...] materia neque tota est essentia, neque major pars, ne[...] potior: sed forma, quæ per differentiam designatu[...] Subtilius agamus. Si animal dat homini definitio[...] nem: Quid tum postea? An propterea sensu circum[...] scribitur animalis cognitio, quo à planta separetur[...] Minimè. Quod verò attinet ad generis potestatem [...] specie constituenda, videamus etiam veterum errorem illum, qui dicerent, in generis communitate differen[...] tias contineri: quippe quæ sint in ejus potentiæ ambi[...] tu. Neque enim bonus Metaphysicus profiteatur, in po[...] testate animalitatis esse rationalitatem. Si verum es[...] set hoc: verum illud esset item, in materiæ potestat[...] rationalem quoque inesse animam, atque ex ea prorsu[...] educi. Nos in ipso genere potestate dicimus esse diffe[...] rentiam passivè, non activè: non quod speciei differen[...] tiam genus exhibeat, sed quia recipere potest eam, eumque terminum, ac præscriptionem sui, ut ex utroque simul juncto una fiat species in mente, quæ repræsen[...] tet speciem (ut loquuntur) realem: id est extimam rem, quæ ex materia & materiæ ipsi adventante for[...] ma composita est. Tum porrò longè imbecilliore ful[...]

tura

munit hunc vitiosum parietem: Oportere ge- « & una, & communi causa in multis esse. Qui- « erbis, Genus haberet causam, propter quam in is esset, ac de multis diceretur. At hoc quónam modo posit? Quippe animal in equo & bove est, quia sunt sensilia: sed è contrario, bos & s sentiunt: quoniam animal sensile est. Pejus adhuc loquitur, cum apponit verba illa: καὶ οὐκ *ολλῶν. Non enim, inquit, multis evenit de cau-ut genus in multis sit speciebus, sed ex una. Quod naximè abhorrens à veritate. Causa namq; si esset, una esset tantùm differentia, & una spe-: at multæ sunt species: ergo totidem differen-, quibus scinditur in partes genus.* Ut *genus quod stituitur per irrationalitatem, sub se habet mul- quia in multa secari potest. Verba, quibus tan-n claudit hanc sententiam, minus mihi perspi- sunt:* ὁ λόγος, *inquit,* τῆς αἰτίας, δι' ἣν βε-*ιοῦται τὸ γένος, οὐ τῷ τυχόντι ἐπὶ γνώριμος. Cau-ratio haud cuivis nota est. Ergo causa haberet cau-n. Ambitio loquutionis sententiam depravavit. nplex fuisset oratio:* διὰ τί βεβαιοῦται. *Et quid rbi hoc sit, scio: quid hîc agat, nescio.* βεβαιοῦσθαι *citur, quod à filiofamilias actum est, quoties ra-m habet pater. Quod populus scivit: si fuissent au-ores patres. Hîc suspicor ab hoc Battaro,* συνίσταται *ὡς τὸ εἶδ ἐν πολλοῖς. Quanquam non vulgum solùm tere causam illam suspicor, quare animal sit in ho-ine: sed certus sum, nemini quamlibet sapienti com-*
pertam

pertam esse. Atq; hæc ubi dixisset, conticuit. Q paulò pòst cur faceret, roganti Minutio sic respond Me quidem cœpti piget. Nam si adversus duos ne H cules quidem: nunc quid me fiet, cui tot sunt debell da monstra? Animus mihi primùm tuus averten ab opinione illa pristina, cùm putabas esse hosce lib Aristotelis. Deinde istorum impetus sustinendus, sementem fecerant hujus superstitionis. Tum ab i terprete barbaria simul atq; inscitia animadverte da. Præterea mendosi codicis perversitas corrigen Postremò deformia confidentis authoris abolenda d liria. Quibus tantis congressibus an satis futúrus si haud satis scio. At ego, Minutius inquit, sanè scio: i etiam certò scio, te à me adjutum iri. Unum enim his Procustis nihil jam magnoperè posse (Interpre ignaviam dico) unum haud multum valere. Qu enim? Si tu in corruptum exemplar incidisti, in ea f vea damnandúsne es? Fortunæ munus est, libros na cisci bonos, non ingenii: felicitatis, emendare: divin tatis verò, ex depravatis, efficere, ut aliquid fructus c piatur. Nusquam enim felicius mihi desipere vis sum, atq; ubi cogor in mendosis libris ineptire. In n tida atq; opulenta fortuna, haud ita magna res es aliquid splendidum moliri: at in re nihili, atq; etia nequam, inopia consiliorum vel tantillum erigere, constituere: illud verò Herculeum puto. Non id ut pro bent eruditi, (nihil enim à quoquam exigimus) se ut cognoscant, probo in negotio quantum à me, sin arrogantia, præstari potuerit. Tertium verò monstrū

ô bon

ne, jam morte affectum ostentabo tibi. Et cum ille rvelle indicasset: Me, inquit, vide: assentior jam- em, nullam hoc in libro ab Aristotele positam o- m. Quamobrem ea, quæ sequuntur, ne me de sta- e dejiciant, quam tu tantus imperator servare isti, perge porrò palam facere, non multò esse me- a. Haud quidem illa, inquit: jam enim nulla in ra author est, quin talem sese vobis offerat, qualem teñus præbuit spectandum. Nam præter proposi- n hìc de animalibus dicere aggreditur, cùm tamen nstituto plantariæ rei faceret expectationē. Quem ursum faciliori animo exciperemus, nisi & alieno o, & ineptè, & falsa diceret. Sic enim scribit: Ani- " lia quædam sunt, quæ fœmineo carent sexu: alia, " æ non generant: alia diversorum colorum: alia, " æ fœtum edunt dissimilem sibi: alia, quæ terra cre- " nt, atq; arboribus. Hæc profectò speciosa: sed ita, si " rè, si probè, si inter se respondentia, si suo loco dicta. uid enim faciunt hìc colores? An sexum faciunt? uomodo respondet hæc pars huic partitioni? Hoc ex gligentia, illud ex inscitia. Nullum animal fœmi- o caret sexu, quin alterius quoq; sit expers. Ratio æstò est. Animalia vel generant, vel non: veluti quæ mulorum genere sterilia censentur. Hoc ita dico, opterea quòd apud Aristotelem, Muli videntur ali- uibus in terris gignere. Id apud nos pro monstro ha- etur: quemadmodum & in Assyria. Meministis quæ arrat Herodotus in prodigio futuræ captivitatis Ba- ylonia. Quæ generant, generant in seipsis, aut in alio.

Si in

Si in alio, masculasunt. Necesse igitur est, habere minam. Si in seipsis, fœminæ sunt: cujusmodi legi ex Aristotele Channam, & Erythinum. Altera c sis non gignentium, jucundißimam habet intellec nem. Ad hunc enim modum digeremus: Quæ neq, gignere, neq, gigni: ut Ricinos. Quinetiam ferentiam hanc quibusdam in speciebus indifferen esse, ut in Soricibus. Repentè namq, natos, æquè aboleri: felici voce Aristotelica. Vocat enim ταχυ κίαν. *Id autem per accidens (ut dicere consuevim evenire. Etenim si vivant, tametsi non genitos, gnere tamen. Tum divertemus ad eorum historia quæ neque generant, neque non generant. Purpu namq, etsi non coëunt, edunt nihilosecius ex se f tum similem sibi: quippe salivam certa in loca demi tunt, unde oriantur Purpurillæ. Apponemus & il Quædam gigni, neq, tamen gignere. Hoc & patet Mulis, uti dicebamus, in quibus uterq, sexus est: & insectis quibusdam, apud Aristotelem, in quibus agn scitur sexus nullus. De Apibus verum si arbitremu quod à Virgilio atq, aliis proditum est, referantur a eam partem, quæ de Purpuris statuebat. Illud ve partitionis membrum nimis supinè à superioribus di stinctum est: Quædam non moveri. Nam suprà di cebat, appetitu carere plantam, quia sensum habere nullum: ideoq, nec motum. Hac lege, si sunt anima lia, quæ non moventur: ea sensum quoq, nullum ha bent. Non ergo per sensum à plantis distinguentur Hem, inquit Minutius. Tum tu non magis hunc im-*

pugnas

nas, quàm omnes nos. Hoc, inquit ille, mihimet gratum feci, cum te commovi: qui ad vitandos rendosq; ictus tam semper paratus es. At si in me-ia habes, quæ de naturæ gradibus narrabamus, us feras hoc: Consilii motum in homine: Brutæ untatis in pecore: Utrumq; *perfectè localem: Sim-em in elementis: Compositum in proximis ex gra- & levi mistis: ut in lapide. In plantis motum esse litum, incrementi scilicet. Inter hæc esse ostreacea edam, quæ partim moverentur, partim mane-t immota. Atq; in his gradus. Moveri totos pecti-, vibratione, ac saltu: ex quibus maximos ex isto stro Oceano mensis appositos hesternis mirabamur: Arcmoricis, ut audio, Barenas appellatos. Ostreas, n totas.* Urticas *hærentes, dilatatione sola. Nihil thya. In hisce quoq; speciebus modum, quem omi-ramus, intelligendum censeo. Hærentes saxis quæ-m sunt semper, quorum tamen pars fluitans mo-tur. Earum quædam à cautibus absolvunt sese, atq; pastum abeunt. Duæ harum species: esculentæ, & rosæ. Quibus de causis hoc quasi confinium quod-m, ac transitum naturarum appellabamus. Sic im à lapide, qui non vivit, ad hominem, qui verè vit, per bruta, quæ imperfectius vivunt, commea-us. Haud tamen intelligo, vitam intendi, ac remit-: sed vitæ officia tum plura, tum meliora. Quapro-ter pro modo sensuum, instrumenta data sunt: pro modo cognitionis, sensus. Iccirco à planta ad homi-em egrediare per sensum tactus. Quem obscurum in*

Tethyis

Tethyis suspiceris potius, quàm deprehendas: q[uo]niam proximè plantarum naturam sunt. At qu[...] digressus in Urticam *hærentem, inde in Liberam, [...] abeas per alia animantium genera, duce motu, at[...] auspice hujusce contemplationis. Tum Minutius, [...] mnia tu quidem rectè, & exactè. Non enim os ist[...] alioqui divinum, sed Natura ipsa loquuta videtur [...] mihi. Sed ad reliqua. Quæ dicit, sibi dissimilem fœt[...] ferre, non uno modo sunt à natura condita. Nam [...] perstat dissimilis, velut Apuæ: aut non, sicut ova, [...] vermiculi. Sed vermiculi quidam in parentum f[...] mam restituuntur, ut Apes: quidam non item. Ab i[...] dem namq; Apibus tradunt & Apes, & Fucos, & R[...] ges oriri. Alia mutationis exempla petenda ex hist[o]riis, in quibus meminerimus, Bombycum, Erucæ, P[a]pilionum, Chrysalidos. Alterum verò membrum i[...] consultius. Non enim fuit is in Aristotelis perfectio[...] exercitatus.* ἄλλα, *inquit,* αὐξάνεσιν ἐκ τῆς γῆς [...] δένδρων. *Intelligit, Cossos, Lumbricos, Asellos, Por[...] cidas. Verùm aliud est* αὐξάνεσθαι, *aliud* γίνεσθαι. [...] *sanè differentiæ & ab Aristotele, & apud Galenum [...] Platone sejunctæ sunt. Quædam enim ex lignis non g[i]gnuntur, quæ tamē* ἐκ τῶν δένδρων αὐξάνεται. *Quem[...] admodum avicularum genera ab eodem recensita Ph[i]losopho. Quinetiam Buffo ex Buffone ortus, terra v[...] scitur.* Utar *vulgato nomine, quod ne Latinum qu[i]dem putant quidam. Neq; Græcis* μυοξὸς, *ut alii scr[i]psere. Is enim Glis est Oppiano. Quibusdam aqua so[la] pro victu est: cujusmodi Apuarum genus: quas Aqu[...]*

rell

us ideò nonnulli vocant. Alia solo aëre, non exem-Chamæleonis: insectis enim vescitur: sed quadru-s Indici, quem Canem levem nominant: & avis, m dicunt Manucodiatam. Nonnulla vorant sa-um, ut Anseres. Quæ in natura vobis mirum nar-e possum. Perdices in ea parte Vasconiæ, cujus ager ulosus est, esitavi. Offensi sunt dentes inter man-dum, lapillorum duritia. Primum ibi cum misero uo putata est ratio ejus operæ, non sine jurgio. Ille are. Atq; ut innocentiam securiorem fecerat sui scia sedulitas, poposcit alam, ac momordit. Illico tundem causatus, sectam intus ostendit lucidissi-arenæ grumulis distertam. Postridie narravi ordi-quasi miraculum amicis. Quos inter Regulus qui-n aucupii studiosus: Quid mirum, inquit, si in sa-etis victitans avis, sui cibi refert primordia? Ubi æ sementes sunt, inops pabuli aliò se confert perdix. inde sues secuta sub subcribus, aut ilicibus glandis, Acyli micas, quæ ex illorum cadunt ore, sabulo ob-tas vorat. Hæc ut vera sunt, ac propterea diluunt estionem illam, non continuò tollunt alteram. Quis m non quærat, quibus meatibus milio grandiores illi subire poßint, atq; à jecore in membrorum an-stias penetrare? præsertim cum tam compacta car-sit avis illa. Elephantes verò etiam lapides vorare ptum est in historiis. Sunt quæ aluntur limo: quo ensu Mugiles ponuntur. Stercora sues, anates, ca-appetunt. Ferrum concoquit Struthius Arabs: cui eci ineptè Cameli cognomen addidere. Licuit illis

F hoc

hoc tam bellè, quàm ex naturæ legibus Ursis, qua[…] cœlo essent collocaturi, caudas adhibere. Aliquibus [..]mina pro cibo sunt: ut avicularum compluribus. A[…] fructus, ut Gliribus, & Sciuris: Frondes, ut capris: H[…]bas pascuntur pecudes. Radices erodunt Talpæ, S[…] eruunt: unde & cognomen Panis porcini. Ligna ab[…]munt Tineæ: Carne aluntur Leones: Piscibus Ard[…]læ: Salsamentis Polypi: Scarus Thymo: Phycis Al[…] Non desunt, quæ sui generis hostes inventa sint a[…]mantes: contrà quàm observatum fuerat ab Aristo[…]le. Esu mutuo victitare Lucios à nobis deprehensu[…] est: qui minusculos in majorum ventre vidimus. Qu[…]re neq; rectè, neq; exactè, neq; suo loco, ut philosoph[…] decuit, docuit nos. Tum æquè sinistris avibus duct[…] est ad quærendum, in media plantarum historia, Qu[…] esset animalis animæ principium. At hoc pertinet [..] illam primæ philosophiæ partem, quæ cognoscit de [..]mnibus omnium rerum principiis. Sanè animæ essen[…]tia in anima est. Quorsum igitur illa verba? ἡ α[…]χὴ ἐν ψυχῇ. Est ne principii principium? An hîc quæ[…]rit, τὸ ὅθεν ἐστὶ, καὶ ἀπογίνεται τὸ τί ἦν εἶ(ναι). Ergo, ψυχῆ[…] debuit: non autem ἐν ψυχῇ. Verùm quid tibi dari v[…] βοτανικὸς narrator? Cum tamen ne inter primos qui[…]dem philosophos satis constet, quis sit formarum dator, aut unde proficiscantur: ἐκ τίνος ἐκμαγείου depromantur illæ. Non enim facilis patere videtur ingeniis hu[…]manis aditus ad hujusce sacrarii penetralia. Adeò ver[…] exagitati sunt sapientes, ut Deum quendam (loqua[…] illorum more) subalternum crearit Avicenna tuus ille.

Scaliger

liger: cujus Dei tum beneficio facta, tum officio da- ormæ reciperentur in materiam. Quam opinio- cum rideant docti: quomodo præceptoris illius ac potius numinis tuebere dignitatem? Ecce verò, uam, constantem animum. Autorem modò impro- as, qui hîc ineptiat alieno & loco, & tempore: te respicis, eandem in arenam qui me voces. Revise- Timæum tamen: uno te ut absolvā verbo: & simul iè Platonem proponam irridendum. Ibi Dii qui- n è minoribus ordinibus, acceptam primo ab Opi- animam, detornato ab sese amiciunt corpore. Ve- n hæc hîc deponamus, de integro, ubi voles, resum- ri. Nunc jam revertor, inquit ille, postquam te per- refeci. Ait hic noster, Animæ principiū esse animal « bile, quod ambit cœlos, Solem, sidera, & planetas. « uasi verò non omnium rerum principium illud sit. nt ea, quæ sunt, quia ipsum est. Proinde sapienter ismegistus: Unum *omnia esse, & omnia unum. A o Parmenides acceptum cùm reliquisset indiscus- n, præbuit occasionem vobis Peripateticis deambu- ndi. Est autem principium ejusmodi, ut, tametsi s aliquid sumus, ex eo tamen nihil sit sumptum. ra sanè res. Nanq; de nihilo cuncta qui crearit, pro- r infinitam potentiam, à seipso attribuit, quod fo- nostrum, propter infinitam bonitatem: nihil sibi npsit, ob infinitam sapientiam. Neq; enim potuit i deesse: qui & nobis adesse voluit, & non quivit n superesse. Quippe immortalis ipse cùm sit, nulla bitur materia. Si non capitur, in partes non secatur.*

 Verùm,

Verùm, ut solemus dicere, merum hoc mare est: cu æstu vel nolentes rapimur. Et Jamblichi auram ill prosperam habebamus, qua hunc secundiorem curs teneremus. Is de anima nostra loquens principiis: I tellectus, inquit, divinus dat esse animæ nostræ illa i intellectione, quam sibi habet essentialem. Quare a ma ipsius esse quoddam, sit propensio naturæ ejus intelligendum Deum. Si enim Deus, Deiq; à Deo i tellecti essentia unum est, & nihil aliud quàm De atq; ea quidem reflexio fiat sine motu, loco, tempo nostrumq; esse sit per eam intellectionem: tandiu a erimus, quandiu Deum intelligemus. Anima ve plantæ, quia inferior est, non habet hoc esse per intel ctionem suam ab intellectione Dei, sed per essentia ab essentia. Non solam verò essentiam, sed essentia vegetabilem. Quo in loco videtis, secundariæ ope precium excedere totius primarii propositi æstimati nem. Iste verò Deum animal appellavit: tametsi ne solus, neq; primus. Mundi quidem dicit animam Proclus, & Plotinus Deum, ex Platone. Animal er Mundus, non Deus: ut est apud Jamblichum & Arist telem secundum placita Pythagoreorum. Zeno quo definivit Deum, animal immortale, beatum. Sic Epicurus, quamquam alia ratione statuunt anima Is enim ordo: Deus summus: Dii secundarii: ut tu Fe reri solitus es jocose dicere, quasi Panes, aut lora. Tu Dæmones, Heroës, intellectus humanus, anima huma na. Quamobrem nomen animalis à superioribus se gregant. In septimo & octavo Physicorum, & in duo decim

mo primæ Philosophiæ hoc est disputatum: Sitne ma intelligentia Deus, an alia supra illam, cujus è u & hæc & aliæ pendeant. Quæ sint in opere jussu : cujus operis illa expers, atq; immunis. Unde non verum quod ait Avenrois adversus Aboali: primum losophum accipere à naturali, Deum esse. Si enim us aliud est, à primi orbis motore, neutiquam per tum cognovit naturalis, Deum, sed motorem prim primi orbis. Nam postea velle Dei substantiam , vim perscrutari, nequaquam interest ejus, cujus ellectio motus finibus præscripta est. Ad ipsum verò um nullo gradu naturali potest ascendere quispiam. ntò minus erit animal, siquidem ambit atq; capit iversa, tum animata, tum animantia, tum hac uq; natura carentia. Sic enim accipio vocem hanc, imans, activè nunc, longè prudentius, quàm Romam forum totius ignarum philosophiæ. Qui verò um dicat animal, ei cœlum attribuat pro corpore: e quo non possit esse principium. At ipsius quoq; cœli ncipium est. Omnino verò si primum movens in mo mobili sit Deus, stultè nimis unum illi officium ribuere. Seneca verò nihilo majore sapientia loutus est. Animum, inquit, constat animal esse. Aue verò improbam probationem. Addit enim hæc: um ipse efficiat, ut simus animalia. Scriptum est hoc, ectè memini, in libri vicesimi epistolarum vestibu- Id quod cum cæteris quibusdam, vellem, reticuis. Cum verò unius rei naturalis principia multa t: qui dixit, unum principium esse Deum, debuit

apponere, primum. Hac prudentia Galenus usus est in tertio de locis. Nervorum principium cum diceret cerebrum, addidit, primum: propter eos scilicet nervos, quorum principium videtur esse spinalis medulla. Et Aristotelici principium ipsum dicunt: sed non primum, quippe cor. Ita Proclus ille divinus, ac verè magniloquus, Principium quidem primum omnium rerum statuit Deum, idq; ex Timæo. Deinde ex eodem, principia alia media. In Alcibiade primo Dæmonas ipsos: quorum opera atque rectione mortalia nostra hæc eas affectiones nanciscantur, ut inde & plantæ & animalia consequantur essentias suas. Plato verò, & Platonici omnes à principe Deo intellectualem animam conditam volunt. A recentioribus verò Diis, quos equidem ludens aliquando vocabam Deunculos, creatam irrationalem. Quibus legibus eorum opus arbitremur esse plantas ipsas. Nam Deos cœlestes, igneos, aëreos, aqueos, terrestres fingebant. Hos postremos etiam nunc agnoscit Germania, & peculiari designat nomine. Ego verò in Platonicorum fabulis etiam, quos nolo dicere, aliquot invenio. Atq; ut vos hilarius accipiam tot è salebris egredientes, valde metuo, ne plus Deorum ab hisce Platonicis pictoribus effictum sit, quàm hominum ipsi unquam Dii fecerint. Nostri nanq; generis, si verus homo quæratur, infrequentiam, ne dicam vastitatem, videtis. Illud verò interpretísne sit, an autoris, equidem ambigo: ait enim, περιοδεύει. Quid enim est animal quod stellas circumit. An Aristoteles præter stelliferum cœlum

aliud

..liud agnovit superius? Nullum ille sanè. An verò si ..eum intelligit, Deo motum circuitionis attribuere ..usus est? An autor verus, περιέισι, scripsit: mona..us iste, περιοδεύει? An Deus supra cœlos est, subter ..os non est? At illud cœlum si creavit animam: corru..tibilis ea fuerit necessariò. Neq; enim motu quicquã ..t, quin idem sit corruptibile. Solus ille opifex imma..terialis incorruptibilia fecit, similia sui, quæ voluit: ..oluntate sola sua movens, non motus: nõ motu usus, ..ui motionis momentum esset ipse: non qui motus i..psius assessor quasi quidam existeret. Rectius Pythago..ras, animam esse ab ætheris substantia avulsam. Facit ..enim sic autorem Deum: non rectè tamen à finito au..fert portionem sine illius detrimento. Et profectò qui cœlum fecit, necesse est ex nihilo fecisse: proinde animam quoq; indidem non è cœli parte fecisse decuit. In Timæo Mundum gignit Deus, & animam Mundi. Ut jam ne Deus quidem, id quod aliqui ex ea familia dictitabant, mundi sit anima. Tum anima illa Deos ex igne generat: & Deos quasi ascriptitios. Dii verò Ideas animarum, quibus constant animalia: quas animas ab anima Mundi acceptas, quemadmodum dicebamus, obsepiunt corporis amictu. Omnia verò ex se gignere dixit idem, in decimo de Repub. miris profectò verbis. ὁ θεὸς, inquit, ἑαυτὸν ἐργάζεται. Ac si dicam: seipsum quasi diducit in opera sua. Itaq; inter hæc verba tam divina horror me occupat. Inveni enim in Epinomide eas leges veritatis: ut is qui scripserit, potius à nobis intelligi, quàm ea ipse sine nobis

 intelligere

intelligere potuisse videatur. Neq; enim ducem animi sui habuit, quem nos habemus, dominum JESUM CHRISTUM. *Quæ verba, viri pii, rogo, atq; obsecro, pro vestra pietate, attentiore animo audiatis. Ea namq; sunt, quæ inexplebiles istas mentes vestras affatim saturare queant. Audite verò:* ζωαποτελῶν κόσμον, ὃν ἔταξε λόγος ὁ πάντων θειότατος ὁρατόν. *Quis non Joannem loqui putet? Nónne indidem, unde & ille illa* ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, *id est, è cœlo videtur rapuisse? Ad hæc Minutius: Divinum equidem utrumq; semper existimavi, & Platonem & Aristotelem. Illum tamen quæ invenisset, authoritate sola, tanquam bonum virum: hunc nihil sine ratione, quasi acerrimum judicem statuisse. Cum igitur eorum libros lego, utriusq; ab utroq; scriptos arbitrari libet: unus enim spiritus & sapientiæ, & veritatis: alter pictior, alter compositior: ille ad apparatum, hic ad pugnam: incitat ille animum, hic explet. Utriusq; sum equidem, sed ita, ut in opinione hominum, si qua est super illorum oraculis controversia, si sit alter deferendus, sciam quid facturus sim. Alter enim est naturæ lingua: alter altera natura, sed eloquentissima. Ad quæ Bajulius: Haud miror isthæc ego verba tua. Jampridem exploratum mihi fuit, non solùm veterum authoritate, sed etiam exemplo tui, transformatum* τὸ φιλοῦν εἰς τὸ φιλούμενον. *Id quod & ab eorum altero scriptum est, & acceptum ab eo, quem admirabatur ille, præceptore. Sapientiæ istius initium fuit contemplatio, non sine admiratione. Deinde cognitionis firmitas ex recepta persuasione.*

fione. A quibus amor ipse creatus est, qui te & ad rum induxit laudes, & continet in officio imitanis. Sic est in Epinomide: ὃν ὁ μὲν δαίμων πρῶτον ύμασιν, ἔπειτα δὲ ἔρωτα ἔχων τοῦ καταμαθεῖν. Et adit illa magnifica verba: quorum equidem succum rsarum regũ delitiis universis antepono: ἡγούμενος θ' οὕτως, ἀτυχώστατα τε διάξειν τὸν βίον. Sed ad eptũ: tametsi piget ad ineptias. Mirum verò, si liber sit Aristotelis, cujus author inter olera venatur ane principium: cum in libris de anima ne verbum idem. Iste verò vester (sic enim jam vos affectos vio) vellicator appellat, ἀγυιές: vocabulo quidem lgi auribus apto, verùm apud sapientes impio. Non im unquam natum fuit illud animal. In historiis rhetoricis à philosopho declaratum est, γενναῖον esquod sui generis naturam servat. Quo pacto dicar etiam Asinus generosus: ut ex Arvernis, Arcadis, Aegyptiis, Reatinis. ἀγυιὲς autem, quod bono sit nere prognatum. Quale sit igitur hoc aliarum rem principium, quod ipsum habuerit principium ane sui? quippe unde ortum sit. Planetas ab astrorum crevit appellatione: ut illa fixa intelligeret. Sic plait antiquis eos nuncupare, non ab errore, ut Plato lumniatur, & obtrectat Cicero sequutus illum: sed illo vario digressu, quo abscedunt à linea media siiferi. Quo in spatio cum sol nunquam visus sit, ab ujus constantia palantes illi observati nomen hinc venerunt: Luna, quae frequentius ab ea linea discurret, quare non invenit? An quia lux prius quàm

motus sese ostendit pastoribus: unde in urbes, ac postea in scholas nominum usus invectus est. At tametsi lux ea mutuatitia est: adeò, ut etiam à priscis philosophis dicta fuerit ψευδοειδὴς: gratiam tamen ejus nominis ab iis illi factam puto, quorum opera etiam in tenebris uteretur. Cujusmodi pastores & nautæ sunt, atq; viatores. Gratus profectò animus, atq; officiosus eorum, qui corpus suapte natura parum, aut nihil: alieno beneficio nunquam totum: providentiæ legibus aliquando etiam totum non luceret, luminis affectu ac designatione dignati sunt: meritis alterius temporis pensantes naturale detrimentum. Videamus verò præterea, quibus verbis βρενθύει noster hic philosophus, τὰ ἀπὸ τῆς ἐνειργμένης ἐξωτερικὰ ἀμφιβολίας. Quid hoc ad nos, quærentes animæ principium? Nam etiam si Sol aptus natus esset ad excipiendas externas impreßiones: si Deus est animæ principium, non idcirco animæ principium mutabitur. Quid verò sibi quærat ex illa voce ἀμφιβολίας, haud sanè queo percipere. An id apposuit, quasi de Sole ac cœlo nihil dubitetur? De motibúsne? An de numero? An de materia? Quod ad numerum attinet, unum addidit Aristotelicis Ptolemæus. Huic insuper unum Thebith. Nunc contrà inventi sunt, qui sublatis Epicyclis motum servari contendunt. De motu verò quid dicam? Fabricati sunt in Germania nuper compedes Soli. Quin ei addita sarcina, qua in citeriorem regionem sui cœli ejus corpus detraxerunt. Nec desunt, qui minentur, extra totum signiferum Planetarum omnium

futuram

turam divagationem illam. Proinde minoris Ursæ tremum sidus applicaturum sese verticis puncto, à o nunc abest aliquot partibus. Ergo nihilosecius άνητες erunt illæ quoq; stellæ, quas fixas & ἐνδεδε-ας vocat Aristoteles: Præsertim cùm sit nullum si-s, quod non alicui cœlesti globo non sit infixum. De teria verò tū vetus, tum sublimis quæstio est. Qui-m negarant omnino materiam ullam inesse cœlo: se enim illam subjectum corruptionis, Cœlum esse corruptibile. Hoc Peripatetici. Theologi quidam stri materiam propterea subjecerunt, quia cœlum iquando corrumpetur. Maximo hi errore. Non sanè rrumpetur superinducta forma alia naturali: non im habet contrarium: sed ab opifice Opt. Max. fu-a extraq; naturæ leges omnes ita solvetur, ut nihil us, quod nunc est, futurum sit reliquum. Nam cujus-odi flammam illam? Unde? Nónne illius nutu o-nia? Taceant igitur istorum mortales argutiæ. Peri-atetici verò illi præceptori faciunt injuriā. Materiam im ponit in cœlo Philosophus, propter quantitatem, guram, loci mutationem. Non enim materia subje-tum est corruptionis, nisi cùm est sub corruptibilibus ormis naturalibus: à quibus fluunt accidentia, quæ abent contrariū, vel contraria, posita sub differentiis tem contrariis. Cœlum verò est extra omne prædica-nentum, & à nostratibus substantiis distat plusquàm enere. Quid? si nostra hac & cœlestia non sunt sub odem genere: quomodo igitur una erit materia pri-na communis his, & illis? Icciro Avenrois in libro

de sub-

de substantia orbis, pinxit suam sententiam nominibus, quibus nulla ratione res ipsæ respondere possunt. Ait, non esse materiam, sed corpus. Quasi dicat, ut joco ponam rem ante oculos, panis est sine farina. Quare longè tutius alii materiam statuunt, sed ab hac inferiore diversam. Sic Jamblichus admirabili potius, quàm verisimili utitur oratione: In cœlo materiam, aut nullam, aut, si ex hac nostrati constat, adeò illam immutatam, ut effecta sit forma. Cœlum enim, quod videmus, materiam formalem esse: sicuti contrà, formam, quæ in rebus sit inferioribus, factam materialem. Ita si libeat ei Latinè gratum facere, duo finges verba: Formascere materiam ibi: apud nos formam materiascere. Cæterùm qui formidant materiæ vilitate futurum, ut sordescat forma cæli, in pauca intuentur. Longè namq; nobilior est hominis intellectus, quàm cœlestis corporis forma: si (quod & verum est) neq; informatur cœlum ab intelligentia, & humanum corpus informatur ab intellectu. Non igitur oportet materias absque necessitate multiplicari. Et quod argumentum ex Aristotelis sententia reliquum est: Quæcunq; communem habent materiam, communem quoq; habent naturam ad mutuam actionem ac passionem: ac propterea cœlum, si eandem cum igni contiguo materiam possidet, ab eo consumptum iri: hoc, inquàm, argumentum jam deletum est. Non enim habet ignis qualitates cœlestibus qualitatibus vel contrarias, vel nobiliores. Huc abduxit ab agris barbari hujus ambiguitas, sive ἀμφιβολία. Quam si

quis

is vestrum quærat, cur ἐνειργμένην sive coërcitam xerit: respondebo me nescire. Sequuntur verò illa: ὡ ἀπαθῆ εἰσί. Nimis sanè laxè loquitur herbarius: n pati illa corpora. Nam sanè in natura nō quidvis odvis patitur. Non patitur ignis putrefactionē. Non tiuntur formæ divisionem, non intensionem, non otum localem. Omnino verò nihil est, quod pati pos- (auribus honor sit) annihilationem. Num igitur a corpora nihil horum quicquam patiuntur? Nónne oventur ipsa: atq; ab alio quidem. Ajunt enim o- nes, rotatrices mentes illas sola sui intellectione gyro itare orbes suos. Plus igitur patiuntur, quàm gleba, m descendit. Habet enim gleba in se suiipsius impe- um. Quippe si movetur, etiam movet hoc quod mo- tur. Et illud est controversum. Quandoquidem ple- luniis noctes sub Canicula sunt æstuosiores: quæri- r, an Luna sic à Sole calefiat, quemadmodum illu- ratur. Nam quod calorem exceptum reflectat terris, detur eo prius affici ipsa, quàm nos afficere. Hoc alibi scussum est. De obscuratione verò quis dubitat? Quis non dicat pati, quod recipit illud, quo carebat: à uo tollitur illud, quod habebat? Iccirco Proclus cum dditamento loquutus est: Ait enim, ἀπαθῆ ἀπὸ τῶν ιτεώρων: id est eorum affectuum expertia, à quibus ementa, atq; imprimis aër patitur. Quin cœlestes a- imi cùm Deum intelligunt, perficiuntur. Ac tametsi n mutantur, quia perpetuant æqualiter intellectio- em, propterea tamen quòd aliunde accipiunt, unde pendent, dicuntur ab eo sic affici. Sed videte quæso

confirma-

confirmationem: ἡ γὰρ αἴσθησις τῶν αἰσθανομένων πάθος ἐστί. Sunt igitur ἀπαθῆ, quia sensus est rerum sentientium paßio. At enimverò παθεῖν, non est solius sensus. Quare probatio inanis est: Non sentit: ergo non patitur. Non est homo: igitur non est animal. Sed post tam prolixam errationem ad signa revertamur. Antequam isthuc procedis, inquit Ferrerius, tantò minus assentiaris interpreti meo, qui αἰσθανομένων, cognoscentium, vertit: neq; ex fide, neq; ex re. Non enim fecit rem meliorẽ: & corrupit fidem. Neq; id sonat Græca vox: & angustiore loco versatur, quàm si à sensu argumentetur. Affectio namq; cognitionis in paucioribus est, quàm sensus. Quanquam si Cœlum animal est: imperiti aut inconsulti hominis esse dicam opinionem, quæ ab ipso auferat intellectum. Bene, inquit, habet, Bajulius. Rectè tu castigas hominis temeritatem: sed promoveamus. Sciendum, inquit, quòd „ plantæ ex seipsis non habent motum: Quippe terræ „ impactæ sunt: At terra immobilis. Nunc à motu repetit argumentum, quo distinguat eas ab animalibus. Verùm modestius accipiendum quod dicit, κίνησιν. Ponit enim pro mutatione totius loci. Nam sanè aliquot animalia terræ aut saxis adhærescunt. De Pinna est aliquid in historiis: de Urtica satis patet. Qua de re ita modũ statuemus, τὴν ὅλην κίνησιν. Hæc tametsi μόνιμα, καὶ στάσιμα dicuntur ab Academicis, atq; Peripateticis, motum tamen habent partium. Diffundit Urtica crines, quos item contrahit in cirros. Aperit Ostrea tuguriolum ad capsæ modum. Quæ verò

...ò subdit, piget jam & refellere, & referre. Etenim ...rupta sunt: barbara sunt, repetita sunt. Suprà ...nq, de vita & sensu item dixerat. Verum quod ...x ponit, Animalium vitæ causam sensum esse, non ...omittendum. Nemo enim vel mediocriter sapiens ...ere audeat, id quod est consequens, esse causam an-...tecedentis. Sanè vita est, actus animæ in corpore in-...strumentato, naturali: Si monstrosum verbum videa-...r, ne armamentarium quidem, neq, corporatum ...mittatur. Instructum, dixissem, ut apud Jurecon-...ltos: sed ambigua vox erat. Is igitur actus, quan-...tam est eadem in anima cum actu sentiendi conjun-...us, prior tamen est: quippe vis vivificandi. At hanc ...tionem sensum antecedere, patet ex ipsa substantiarũ ...functione. Datur enim vita sine sensu. Quare & ci-...t sensum. Illud quoq, sapientis auribus indignum pu-..., Sensum facere διάκρισιν μέσον ζωῆς καὶ θανάτου. O-...itto barbarum, qui μέσον pro μεταξὺ, non semel. O-...itto defectum articulorum: quæ res adducit ipsum ...suspicionem, ut dicebam, semilatinum quempiam ...isse, non natione, quam irridet, sed infantia, qua ri-...ndus est. Rem putemus ipsam, non solùm pravã, sed ...iam sibiipsi adversantem. Nanq, si sensus facit, ut ...scernamus à morte vitam: nullum vivens erit, quin ...ē sit sentiens. Hoc jam & per se falsum est, & contrà ...uàm profitetur. Sic enim bis adversatur sibi. Plantis ...signabat: ergo etiam nunc vitam. Sensum plantis ...ferebat: ergo nunc etiam vitam. Cœlum vivens est: ...itur & auditum tribuat, & cæteros sensus. Ut non

temerè

temerè ridiculus ille Diis suis coquinariis, atq; prostibulariis sacrificiorum nidorem exprobrarit. Si ergo sentit cœlum: patietur etiam. At hoc negabat. Hic cum Minutius surrexisset, Pupugisti nos, inquit, Bajuli. Aut doce nos, aut dedoce. Quid isthuc? inquit subridens ille. Sensus, inquit Minutius, non est cum animali (ut loquuntur) convertibile? Missa faciamus, respondit Bajulius, quæ Pythagoras, & ab eo Plato, in Atlantico: Etiam in brutis inesse animam rationalem, qua non utantur, propter corporis ineptitudinem. Sed hoc, quod quæris, est, & non est. Animal enim haud univocè dicitur: si cœlum animal est. Nempe non eodem modo, quo tu: Sicuti dicebatur, extra omne prædicamentum. At quare sensu non eget animal cœleste? Propterea quòd intelligit sine phantasmatibus, quæ, si per vos licet, Latinè dicemus imaginacula. Et Mens illa, quæ globum suum perpetuis rotat gyris, alia ipsum informat ratione, quàm te tuus intellectus. Neq; enim ad ejus motum movetur ipsa, vel per se, vel per accidens. Proinde tu vel sede, vel quære amplius. Sedebo, inquit ille, jam. Nullo namq; modo efficacius jubere potes, quàm sic: cum à me causam, propter quam surrexerim, sustulisti. Sed perge obsecro. Facerem perlibenter, inquit ille. Verùm magnoperè vereor, ne nunc mihi surgendum sit. Ea namq; objiciuntur impedimenta nobis, quibus velocissimus quisq; cursus
„ inhiberi queat. Cœlum, inquit, cum habeat meliorem
„ constitutionem, & digniorem, quàm hæc nostra sit
„ habitatio, ab his longè dissitum fuit. Oportet igitur &
perfe-

*perfectum, & diminutum animal aliquid habere «
commune. Hoc autem est vitæ finis. Hujus ergo priva- «
tione, à vocibus his abstineamus, necesse est: Scilicet «
non dari medium. Nam vita medium est. Etenim in- «
animatum neq; habet animam, neq; ipsius partem «
ullam. At planta non est ex iis, quæ carent anima: «
propterea quòd animæ pars inest quædam. Non tamen «
animal est, quippe nullus in ea sensus. Sed abscedit à «
vita in non vitam paulisper: quemadmodum & sin- «
gularia. Hæc iste sic. Quæ quoniam, ut potui, Latina «
feci, vehementer aveo scire, quantum distent ab inter-
pretis tui vel diligentia, vel dexteritate, vel felicitate.
Tum Augerius ad se converso respondit ita: Quod tu
constitutionem, hic functionem: puto Græcè scriptum,
διοίκησιν, sicut & suprà.* Utrumq; *tolerabile. Tuum
plus explet veritatem: hoc magis exprimit authoris fi-
dem. Est enim διοίκησις, quod οἰκονομία. Ab officii ta-
men nobilitate non assignatur à natura locus rebus
vel inferior, vel superior. Tametsi aliter alicubi Philo-
sopho videatur. Exempla sunt inter dissimilia genera
non pauca: Aurum, ac gemmæ non nisi subter terram.
Videamus quot minus preciosa superficiem teneant.
Sic in diversis substantiis homo nobilior, quàm ignis in
sua sphæra. Ex iisdem quoq; naturis species ad nostram
sententiam confirmandam, multæ sese exhibent. Sa-
turno longè præstantior est Sol: cujus nobilitati cedunt
non pauca sidera primi cœli. Quapropter Leucippus
fortasse statuebat ei globum in loco ultimo: sicuti Lu-
nam citimam agnoscebat. Pejus consuluit, cum ita*

 scripsit:

scripsit: quia medium non est. Nónne est Græcè scriptum sic? ὅτι μέσον οὐκ ἐστί. Quod cùm Bajulius annuisset: pessimè, inquit. Nam Latinè conjunctio illa causam reddit: Græcum verò ὅτι, hîc adjunctivũ est: φημὶ, ὅτι οὐ καλῶς ἑρμηνεύεται. Hoc etiam pueri non nesciunt. Itaq; per infinitum rectè tu. Idem verò est, ὅτι, hîc, quod τό. Illud scilicet totum, μέσον οὐκ ἐστί, non est admittendum. Quod verò paulisper dixisti tu, si apud Græcum est κατὰ βραχὺ, parumper dicerem potius, aut modicè: nam hîc malè, paulatim. Non enim cujusquã essentia in motu est: At paulatim motum denotat: Paulisper verò fortasse extra tempus non invenerim. Arridet admodum mihi tua diligentia, Bajulius inquit. Neq; tu abscedis à tuo ingenio, neq; ego ab isto judicio. Arabica verò pigmenta verbis illis olet, τῇ ταύτῃ στερήσει δεῖ: ἵνα πρός τις ἀποχωρεῖ τῶν τοιούτων ὀνομάτων, ὅτι οὐκ ἔστι μέσον. Et profectò ab his vocibus haudquaquam discedendum: probæ namq; sunt, & Atticæ: sed à complexu vocabulorum, si damnat sententiam. Rem tamen ipsam expendamus. Suprà cum è re negasset, inter vivens & non vivens medium constitui: nunc sibi visus subtilius atq; acutius sapere, si seipse de priori sententia deturbaret. Ait ergo, dari medium: atq; ita proponit, Cœlo, nobisq; esse commune quiddam: propterea quòd utrunq;, tum Cœlum, tum Homo, dicatur animal: & utriq; sit idem finis: vita scilicet. Quare cum status hominis cœli perfectione sit inferior: ita erit plantæ cõstitutio minor perfectione nostra. Iccirco ex eorum natura & ratione egredietur:

quibu

quibus attribuitur vita. Ad quem modum, nisi fallor, concludit: inveniri medium inter vivens & nō vivens. Verùm nemo unquam tam plenis verbis sententiā dixit inaniorem. Examinemus ergo, praeceptoris illius nostri more, verba ipsa. Nam quid est medium: aut quotnam dicitur modis? Est, quod inter extrema duo situm intelligimus. Accipio nunc extrema, respectum habens ad illum. Siquidem ipsa quoq; ne extrema sint, evenire potest. Haec definitio: modi hi. Medium mathematicum, quod nihil extremorum est. Quale punctū aequè distans à circularis ambitu lineae. Proximae, ac similis naturae medium morale: cujus neq; partem capiunt extrema, neq; partibus extrema capiuntur. Medium naturale mobilium: aut à quo, ut levis: aut ad quod, ut gravis: aut circa quod, ut ejus substantiae, quae quatuor elementorū ratione, quinta olim dicebatur: à nobis hîc, duorum mobilium ordine, tertia, si per vos licet, appellabitur. Medium aliud, quod est ejusdem generis cum extremis, velut tepidum. Perspiciamus ergo, qua natura duce, sit hîc medium inter habitum & privationem constitutum. Ac sunto, more veterum, in numeris positae rationes. Decem, in quibus Coelum. Quinq;, in quibus Homo. Quatuor, in quibus pecus. Tria, in quibus planta. Nullo modo possit accipi pro medio ternarius inter denarium, & quinarium. Quod si respicias ad perfectionem: qui etiam medii modus quidam à gradibus designatur, ne sic quidem dici queat, ut inter vitam coelestem incorruptibilem, & animalis vitam sensitivam, medium statuatur.

 Potius

Potius namq; inter cœlum & plantam, medium sit animal. Prudentius profectò dici ab eo potuisset: inter animal, & lapidem, mediam dari plantam. De cœlo verò mentionem faceret nullam. Hæc in summa sic se habent: nunc particulatim sensa ipsa capiamus. Ait cœlum abesse ab imperfectione nostra, propter locum: si sic διοίκησιν interpretemur. At è contrario dicam verius, datum ei locum potius, ut abesset. Locus enim locati finis est: & ejus causa comparatur & natura. Quid? Ne sic quidem. Non tam ut abesset, quàm ut ibi esset. Alioquin & locus, & situs illius esset cum hoc nostro, ut usitatè loquar, correlativus. Quod quare non liceat Lyceo, si licere sibi voluit Romanum forum, Conreum, & Contutorem. At enimvero inter illius loci nobilitatem, & ima nostræ regionis humilitatem nulla est proportio, nisi, ut loquuntur, æquivoca. Quod si Augerii sententiæ, fidelior enim est, hæreamus, ut διοίκησις sit gubernatio: ne ea quidem causa fuerit illius collocationis. Nam præter tuas, Augeri, subtilissimas rationes, illa quoq; dissuadet. Non enim à superioribus cœlis gubernantur inferiores. Et jocosè dicam. Tenuis illius naturæ cœlestis futurus fuisse videtur magis peculiaris ascensus, quàm descensus. Congener enim, cognatusq; illis aliqua ex parte Aether favet huic opinioni: sed illud haud parum acutè per qualitates. Nam si qualitas eadem est, & in summo, & in imo elemento: nihil ad locum differentia hæc: nihil locus ad hanc differentiam. At est in terra, & in igne siccitas. Et in orbe nono ac decimo si non sunt sidera,

major

major vis inesse videtur in octavo ad multiplices œconomias, atq; dispensationes: in quo & motus, ut in illis, & præterea lumen est. Tum si verum est, quod ajunt: Terræ firmitatem comparatam, ut esset, circa quod cœlestium versionum motus haberent legitimas proportiones æqualitatum: terra esset aliquid illarum vertiginum, ut modestè loquar: ne obtundam, si causam dixero. Quamquam equidem hoc admodum puerile censeo. Nihilo enim magis egent terræ stabilitatis illæ rotationes, ut moveantur, quàm terra ipsa indiget puncti illius medii, ut ne moveatur. Nam etiam tellure amota, nihilo secius agitaretur giris illis sempiternis cœlum. Cujus motionis, ut etiam subtilius dicam, non est causa puncti immobilitas, sed hujusmodi in loco motionis. Si enim esset alibi punctum, aliubi quoq; moveretur Cœlum. Quin ne hîc quidem obtorpeamus. Punctum illud nihil est: quomodo erit ergo causa existentis rei. Motus res est. Dico etiam plus: non esse punctum id principium ullo modo cœlestis circinationis, quemadmodum nostrorum circulorum: sed è contrario, effectam puncti speciem in nostris intellectibus ex illa circuitione. Neutrum igitur illorum verum est. Nam neq; opus habet corpore stabili; neque super puncto, tanquam super immobili re, vertitur cœlum. Sed de his satis. Deinde dicit, Oportere imperfectum ac diminutum animal habere aliquid commune. Ego aliter sentio. Nihil esse rei æquivocis commune. Alia ratione perfectum cœlum est, quàm quo modo nos perfici possumus. Neque sic videtur inter nos convenire,

quemadmodum inter animal, & plantam: quando, ficuti jam dictum est, plusquam genere distamus. Post hæc declarat commune illud, σκοπὸν τῆς ζωῆς, *vitæ finem: quasi vita propter aliquid aliud sit. At contrà, vita finis est generationis animatæ rei. Verborum ambitionem omittendam censeo, ut res ipsas colligamus. Nihil hæc illam impediet diligentiam, inquit Augerius. Et sub verbis res subsunt, ut dicebat Epicurus. Velim scire, quid hîc sibi velit vox illa,* σκοπός: *quam tu finem, meus hic tutor, scopum. An habet Natura scopum? Videamus ergo quid significet. Græcum verbum* σκέπειν *primo suo significatu nihil aliud quàm tegere denotavit. Periti sagittarii postquam intenderunt, haud prius amittunt, quàm teli mucrone punctum obtexerint: cujus mucronis objectu scilicet inobscuraverint puncti visionem. Iccirco ad eam primùm exercitationem deducta vox: atq; inde ad mentis agitationem: unde sceptici dicti Pyrrhonii, qui & ζητητικοὶ, & ἐφεκτικοὶ, eandem ob causam, quia semper essent in disquisitione, statuerent verò nihil. Potéstne igitur ad naturæ functiones accommodari? O bone Deus, quàm iniquè comparatum est, ut divinitatem nostris decempedis metiamur. Quasi Natura sit aliud, quàm Dei potestas ipsa. Quasi Deus sedeat ad Teloneum, putetq; cum institore suo rationes. Nec nos hujus pudet ὁμηρότητος? Sed ne quippiam κενοτομῶμεν, prosequamur ex usu. Naturam opificem appellamus: quare, ut artifici, ita ei scopum attribuamus. Est autem scopus, opera, sive officium: finis autem est, quod*

movet

movet artificem ad operam, & est operæ perfectio. Movet quidem etiam opera opificem (quanquam potius ipsamet motus est) sed non primò, quia finis primò: non simpliciter, quia movet propterea quòd movetur. Iccirco finis etiam nomine donatus est scopus ab Aristotele. Duplicem namq; finem dicit, ᾧ, καὶ δι' ὅ. Opera, & scopus, est finis quo. Opus autem ipsum factum, est finis, propter quem omnia sunt, quæ ante ipsum sunt. Iccirco Medici scopus, & finis medius, est medicari: finis verus, & ultimus, primum movens, est sanitas. Quod est naturæ quidem opus aliquando, sed non absq; nobis: quandoq; totum nobis acceptum fertur, ut luxati membri restitutio. Hæc ita dixi, quia multi ἐκ τῆς τέχνης καταστάσεως, putant non esse finem medici sanitatem: quia non semper suum finem indipisceretur: ergo non esset ars. Quamobrem nescio quos στοχασμοὺς etiam è Platonis placitis invexere. Ego verò ita censeo: Qui morbi sunt incurabiles, extra artem esse. Quid mirum? Sunt etiam extra naturam. Qui medicas poscunt manus, nostriq; capaces sunt beneficii: si non tolluntur ii Thessali opera: at non est artis vitium, aut frustratio, sed hominis. Nam ipsam quoq; Naturam idem posse conqueri, satis patet, si mancos homines intueamur. Incidunt enim multa impedimenta, quibus opera depravantur. Atque hæc quidem in rebus atque operibus quæ dicerem, visa sunt mihi: in libris verò quid dicemus? Passim legitur: hujus, aut illius, hic, aut ille scopus. Est ne Respublica Platonis scopus in libris illis: &

anima in Phœdone? Non: ſed finis. Nam quis dicat, motum eſſe ſcopum librorum περὶ φυσικῆς ἀκροάσεως? *Sed ſcopus in Politicis eſt, Reipublicæ conſtitutio per præceptiones. In Phædone, diſputatio adverſus animæ interfectores, illius naturæ declaratio. In Phyſicis natura finis eſt, & motus: ejus conſideratio, ſcopus: unde & diſceptationes dictæ. Deniq; tam in libris, quàm in aliis operibus, verſatio ipſa ſcopus eſt. Finis autem id, quod formalem rationem vulgus barbarorum vocat: exempli gratia, Motus, quo circumſcribitur ambitus conſiderationis corporis naturalis: Quantitas, qua præſcribuntur limites corporis mathematici: Tranſmutatio, qua finiuntur Chymiſtarum ſomnia circa naturale corpus. Hæc ſic in præſentia. Qui meliora inveniet, in medium ponat. Tu ad rem Bajuli. Ille: Etiam loquutionem illam animadvertamus: Vitæ hujus privatione medium neceſſariò ſtatuendum. Sic enim loquitur, quamquam non his verbis. Libuit verò periculum facere, an orationis nobilitate ſententiæ labes detergi poſſet.* δεῖ ἀποχωρεῖν ἀπὸ γνώμης ταύτης, ἥπερ ἐξαρνός ἐστι τοῦ μέσου. *Hic Minutius: Hem Bajuli. Jam huic tu perſonam impones Ariſtotelicam peſſimæ ſententiæ. Si ſic ſcriberet, ſaltem delirũ eloquentem haberemus. At quónam tandem modo vitæ illius privatione ponit medium? Quia, inquit, recedit à cœli perfectione animal: & ab animalis, planta: erit planta media inter illorum vitam, & non vitam, puta lapidis. Verum contaminavit omnia, cum addidit,* ἡ ζωὴ δὲ ἐστι μέσον. *At ſupra erat commune quiddam cœlo,*

& ani-

& animali. κοινότης *autem à Galeno definitur,* ποσότης ἐν πλείοσιν. *Quomodo erit idem cum viventibus, si est medium inter vivens & non vivens. Et flagitiosa licentia illa,* ἐξέρχωνται ἐκ τῆς ζωῆς εἰς μὴ ζωήν. *Digna verò flagro vox. Nam si* ζωὴ *est primò, & per se actus vegetativus: non est vita primò, & per se propter sensum, sed secundariò. Haud molliore scutica est castigandus, qui substantiam dixit intendi, & remitti. Omittamus in præsentia formas elementorum: si inter* ἔμψυχον & ἄψυχον *est* τὸ μὴ ζῆν πως, *ut ipse dicit: erit animalis vita magis vita: plantæ minus. At omnis* ἐντελέχεια *est indivisibilis. Gravius etiam fecit negotium sarcina fœdissimæ sententiæ: Recedere à " vita in non vitā plantas, quemadmodum individua. " Quæ vox contra Aristotelem stat à Platone potius, ac Parmenide. Tot locis id scriptum est, species nusquam extare præter individua. Quin Aristoteles individua primas esse substantias, genera, speciesq; secundas. Quin ambiguo, ne dicam odioso, verbo Philosophus utitur: ubi dicit,* μᾶλλον οὐσίας, *in prædicamentis. Plato verò res ait hîc esse, quia species earum præsint. Individua redegit hîc in ordinem* τῶν μὴ ζώντων *hac de causa noster hic, quia non verè sint. Vivere, quia sunt: non vivere, quia corrumpuntur. Ad quem modum accipit, solas species verè esse, quoniam nullo modo corrumpuntur. Vis autem sententiæ Peripateticorū longè alia est: Ab æterno constitutas species in individuorum successione perpetuari. Est igitur existentia in hoc, aut in illo corruptio: essentia nunquam. Duæ sunt ergo di-*

versæ quæstiones, quas subjiciam. Una est: An sublatis omnibus hominis individuis, hominis remaneat species. Negandum est. Altera: An sublatis omnibus animalibus, vera sit hæc: Homo est animal. Vera. Non enim existentia facit definitionem, sed essentia. Non potest autem fieri, ut Homo non sit animal. Humanitas enim est ex animalitate & rationalitate id, quod est. Essentiam verò aliud esse, & aliud existentiam, solis claris ac divinis ingeniis compertum est, qui abducto à factionibus animo soli student veritati: quam tot locis Plato commendavit, Aristoteles celebravit, pollicitus est Galenus se, quoad fieri posset, sequuturum: & integro commentario brutos dicit medicos, qui non sint iidem præstantes philosophi. In memoria quoq; semper habui Platonis verbum illud, quod in Epinomide legeram. Nam ille plebejos Deos ibi quosdam cùm recenseret, ἀνοργιάστους appellabat. Quo nomine medicellis istis nullum convenientius adaptari potuit. At Plutarchus in libro, quem inscripsit ὑγιεινῶν παραγγελμάτων, semimedicum irridet quendam, qui tanquam Mysorum, & Phrygum, ita philosophorum dissitas putaret regiones: ut etiam proverbio adversus hominis insolentiam ibi usus sit. Hæc tametsi vulgò non profiteor palàm, tamen in pectore veritas ipsa turget. Est enim divinum fermentum, quod neq; ab alio capi, neque seipsum queat capere. Proinde quod in decimo de Republica dicitur ἀρετὴ ἀδέσποτον, hoc ad ἀλήθειαν nos. Quod Regi Phocion olim, nos id ad studia literarum: non

posse

osse me uti & amico, & adulatore. Nunc ad rem. Quam appositurus est sententiam, tametsi suprà posuit, tamen hîc turpiter repetit, & quasi recentem affert obliviosus. Aliter etiam, inquit, dicere possumus. Tum refert eadem, quæ jam commemoraverat, de sensu scilicet, quo carent plantæ. Verùm pessimam adjungit caudam. Planta, inquit, res imperfecta est. At, ô bone, imperfectus etiam tu: etiam cœlum, si Deo comparetur. Contrà verò, seclusa rerum collatione, species quæ sit imperfecta, nulla invenietur. Quicquid est, per suam essentiam est. Essentia verò efficit, ut & ens, & unum, & bonum, & totum sit. Si enim non est totum, ne est quidem. Totum verò, & perfectum idem. Est enim unumquodq; totum sibi, & perfectum: cùm eorum, quæ habere debet, nihil desit ei. Itaq; ut nihil est simpliciter perfectum, nisi Deus: ita nihil est, quin suo in genere sit perfectum. Nam quid illud tandem est, quod est sibiipsi alienum? Hoc autem esset, si id non esset, quod est. Imperfectum sanè nondum est. Et aliud à seipso, quando est. Plantæ nihil abest, quo planta esse debeat. Si esset imperfecta, nunquam Natura quiesceret, quoad extremum finem imponeret generationis: & τῇ ἐνδελεχείᾳ imponeret ἐντελέχειαν. Ita mihi loquendum intelligo apud viros raræ atque spectatæ eruditionis. Alterationes enim aliæ super alias antegrediuntur illam perfectionem, quæ à forma præstatur illi continuatæ promotioni. Transferamus argumentum ad aliam materiam: atque illico ejus agnoscetur

insolen-

insolentia. Dicam sic: Sensu prædita planta esse nequit, propterea quòd si cum Leone comparetur, imperfecta est. Ergo Leo carebit sensu: quoniam collatus homini, non accedit ad ejus perfectionem. Verùm interea me piget mei, dum quippiam vos hinc expectatis novi. Cogor tamen obtundere: idq; & peßimo errore, & extra causam. » *Rursus, inquit, Animal habet discreta* » *membra: planta verò & indiscreta, & indefinita. Hîc & error est, & ad statuendum differentiam inter animal, & plantam, nihil attinet. Naturalia corpora tribus constare modis ajunt sapientes:* ἐκ διεστώτων, *ut tritici cumulum:* ἐκ συναπτομένων, *ut navem:* ἐξ ἡνωμένων, *ut animal ex anima, & corpore. Addunt alii* τὸ κατὰ μίξιν, *ut mulsum. Verùm eadem ratio, aut* ἀνάλογον, *vel* πρὸς τὸ ἑνοῦσθαι, *vel* πρὸς τὸ συνῆφθαι: *sicut &* τὸ κατὰ σύνδεσμον. *Nostrum corpus,* καὶ καθ᾽ ἕνωσιν, καὶ κατὰ συναφήν. *Est enim naturale duobus hisce modis unum. At non est* ὁμογενῶς ἕν. *Diversæ namq; partes sunt. Nec minus in planta: cortex, caro, medulla, liber. Quin harum partes aliquæ adeò discretæ, ut etiam absistant. Quin animalia quædam longè sunt ignobiliora, quibus partes dißitæ sunt certis segmentis. Quare hac in natura propior est planta homini, quàm vespa. Sed quis ignorat, unguium substantiam in rosariis esse penitus à virgultis suis separatam? Primus* » *error is: alter ab hoc statim. Habet, inquit, materiam* » *propriam motus, quam obtinet in seipso. Omitto, quòd malè cohæreat oratio. Neq; enim magis ad animal, quàm ad plantam referri queat: imò ad hanc faciliùs,*

quando

quando propior est. At quam dicat materiam motus? Materia semper accipitur passivè. Nihil agit illa: sed hoc ipsum est, quod fit secundum quid. Omnis autem materia ab aliqua forma solet moveri. Voluit, opinor, dicere principium motus. Verùm materia neutiquam motus principium est, sed elementum: sicut & forma: quorum utrumq; compositi pars est. Prosequitur deinde argumenta repetita: Anima præditas esse plantas, propterea quòd author anima sit eorum motuum, qui deprehensi sunt in illis. Qamquam interpretis lapsum existimabam, qui κινήσεις *posuisset,* ἀντὶ τοῦ, μεταβολάς. *Et minus commodè,* γίνεσθαι κινήσεις. *Neq; enim* γίνεται, *sed* γίνεται: *si Aristotelicè loqui didicisset balbutitor iste. Repetit & id: Appetitum, & localem motum non esse, nisi cum sensu. Tandem verò ab animæ parte recolit argumentum. Suprà dicebat, inesse plantis* τὸ θρεπτικόν. *Nunc ait animali plantæq; communem* τὴν ἕλκυσιν. *Verùm ad eam attractionem sensu nihil opus esse. Atq; hoc quidem verum est. Attrahens namq; non dignoscit: non enim attraheret venenum. Quin apud Peripateticos ne anima quidem ipsa tota noxia dignoscit omnia suapte natura, sed arte atq; experimento edocta. Eatenus expultricem cognoscere Galenus profitetur, qua premitur onere, aut urgetur distentione, aut vellicatur acrimonia, salsugine, acore. Scio tibi, Scaliger, secus visum esse. Secretricem omnino cognoscere: expultricem non minus. Nam quid sejungat à malo bonum, cujus illa sit nesciens? Aut quamobrem non hoc potius, quod propius*

est,

est, propellat, atq; exigat morosa illa expulsiva: sed assentiatur potius, ac cedat officio retentricis, quæ sibi vindicat probum illud, atq; conducibile. Haud parum tamen facessit negotii segregatio illa auri ab argento, quæ fit nullo calore animali, sed à brutissimi liquoris facultate. Verùm hæc alterius instituti. Nunc videa-
„ *mus, quid attulerit pro causa. Propterea quòd, in-*
„ *quit, quodcunq; alitur, hoc ipso alatur, duarum certa-*
„ *rum qualitatum opus habet: caloris, dico, atq; frigo-*
„ *ris. Iccircoq; alimento indiget humido, & sicco. Sanè*
„ *verò calor ac frigus, in cibis humidis ac siccis inveniun-*
„ *tur. Ideóne sine sensu fieri attractionem: quia quod alitur duarum egeat qualitatum? Bellam verò causam. At profectò contra fiat, ut credam, non id absq; sensu fieri, cum sensiles nominat qualitates. Deinde vult, necessarium illis esse frigus, & calorem: ac propterea humidum, & siccum. Vereor ne major siccitas in ipsa sententia sit. Non enim eadem effectio, non modus, non essentia, non finis. Alimentum humido & sicco, tanquam materia constat. Hæc in cibo sunt. At qui calor in cibo est, non agit in cibum: sed calor, qui est in corpore nutriendo. Frigus verò, quod in cibo est, etiam resistit: obtundit namq; calorem naturalem. Neq; propter se quæritur, sed ad temperationem caloris illius, qui excederet in alimento, unde periret naturalis, aut exuberaret in animantibus: quo utrumq; humidum absumeretur, & quod antea in ipsis existebat, & quod eis reponendum est à nutrimento. Oportet enim inter ea certis æqualitatum proportio-*

portionibus convenire. Itaq; & defectibus nomina data sunt, famis, ac sitis: & ad instaurandum substantiam totidem, quot in eam impresserat Natura qualitates, extrinsecus in adventitia massa comparatæ. Ait deinde: Harum naturarum nullam ab sua participe separari. Atq; ob eam causam factum ab initio fuisse nutrimentum nutrito continuatum: quoad fiat, ut corrumpatur. A principiis scilicet generationis, ad tempus usq; corruptionis, cibum corpori statuit unitum: ut ostendat etiam finem attractionis, alterationem & unionem transmutati, donec corruptione dissolvatur. Nunc ad cæteras quæstiones, quas proponit deinceps, partim repetitas, partim recentes transeamus. De appetitu, De motu, De anima plantæ propria. Præterea an spiret: Ad hæc an dormiat, & vigilet. Anaxagoram itaq; arbitratum, spirare plantas. Hanc opinionem diruit sic: Verum hoc esse non posse, quando ne animalia quidem spirent omnia. Cæterum apud multos hæc objectio controversa est. Nam qui censebit arborem spirare, spirandi usum iis item attribuet animalibus, quibus eum dicitur Aristoteles adimere. Pisces nanq; non sine aëre aquam trahere. Plinius ex antiquorum sententia, atque ex sensu, quem illi pro judice ducunt, ostendit in aquis aërem, bullarum argumento, quæ ex natantium erumpant ore piscium. Ad hæc, pisces in aëre diu vivere: diutius victuros, si ad aquæ illis convenientem æqualitatem vis aëris remittatur. Et Ausonius Barbo pisci attribuit, in Mosella, spirationem. Gryllos quoq; nocturni cantus gratia

gratia pueruli cum in pyxidem inclusos haberemus, tertio post die mortui sunt inventi: non quidem fame: arrosæ namq; lactucæ supererant etiamnum, quas in cibum pridem apposueramus. Quamobrem alii postea pertusis pyxidibus, aut fiscellis, totam æstatem servati sunt. Hunc postremæ orationis impetum vultus significatione cùm Minutius excepisset, ostendit, sibi esse quod haberet dicere, si liceret. Illo igitur conticescente sic cœpit: Ex inferiore Volcarum provincia viros doctos memini, Tolosam litium causa cum venissent, multa super hac re disputantes, impulisse me ad repetendas Aristotelicorum librorum lectiones. Unus enim, qui rectè dixisset, duas esse spirandi rationes, alteram pulmonibus, aut eo quòd proportione responderet: alteram per arteriarum oscula, quod διαπνεῖν vocaretur: non rectè dixit, hanc Aristoteli non fuisse notam. Commoverat hominem Philosophus adversus antiquos disputans: quorum ille sententiam fovere in animum induxerat. Trahere namq; pisces & aquam, & aërem cum aqua. Sed aquam per branchias aut fistulas exigere: aërem ad usum refrigerationis retinere sibi. Mihi verò ita videbatur: In pertinacia potius, quàm in inscitia tantum hærere culpæ. Non enim respondebat ad illud: Quónam quallo, quo fisco, aut cribro ab illa recepta aqua separaretur aër. Tum verò si aër sub aqua est, cur non evadit ad locum suum superiorem. Itaq; utrinq; urgentur. Nam si non unum corpus est aër & aqua, exiverit aër: sin est unum mixtum, non erumpet aër ex aqua: sed ne separabitur

quidem

quidem in ore piſcis. Quin per branchias ſi alterutri egrediendum eſt: facilius tranſmittet, quòd tenuius. Tenuior autem aër. Aqua remanebit igitur: abierit aër. Quid ergo dicendum? Cùm ſit animantibus à Natura parata reſpiratio, ut refrigerentur, ut humectentur, ut inſtauretur ſpiritus: quis dubitet, aquatilibus aquam ejusmodi uſum præſtare ſolam poſſe, non tam qualitatibus, aut ſubſtantia, quàm certa qualitatum temperatione, quæ in aqua ſit: certa craſſitiæ eſſentiæ proportione conjuncta, quæ in aëre non ſit. Nam quòd [illegible]i conſtituant privilegium ſoli ad illud officiũ, ita ut amoveant ab aqua in aquatilibus, nullum habent à ratione. Hoc igitur in humore. At quæ in aëre degunt animantes, ſpirántne, an totius hujus operæ ſunt immunes? An verò & illud verum eſt, ablatum iis ab Ariſtotele ſpirationis omnem modum. Neq; eum ſciſſe, aut prodidiſſe, quid eſſet illa tranſpiratio: quam è ſolo Galeno ſe hauſiſſe jactant διαπνοήν? *Otio veſtro non incommodabo judicii mei interventu. Loca Philoſophi proferam. Ex ea narratione vobis pernoſcere licebit, quantum adierint periculi negligentiæ atq; reprehenſionis ii, qui ſecuri de aliis libris, in vulgatioribus modò verſati ſunt. Verba ſunt illius de inſectis in libro de ſomno & vigilia. Proportionem pulmonicæ ſpirationis reſpondentem ait in palpitatione:* καὶ τοῖς μὴ ἐνδεχομένοις πνεῦμα, τὸ ἀνάλογον. τὸ γὰρ σύμφυτον πνεῦμα ἀναφυσόμενον, καὶ ἰζάνον φαίνεται. *Nam in hiſtoriis, ubi negat ſpirare, quæ pulmone carent, intelligit de perfecta ac primaria ſpiratione. Quocirca ſe-*

cundariam hanc ἀνάλογον *agnovit. In eodem libro exaudiri in Apibus sonum, quem bombum dicit, eadem causa. Quanquam alarum agitatione id evenire sentiat, qui ligneam ligulam tenuem funiculo alligatam circum caput, fundæ more, agitaverit. Hujus & commeationis & soni per spiritum illum innatum, assignat instrumentum, & instrumenti locum, in secundo de partibus.* τὰ ἔντομα ὑπὸ τοῦ ὑποζώματος αἰσθάνεται τῶν ὀσμῶν, καὶ πάντα τῷ συμφύτῳ πνεύματι ὥσπερ κινεῖται. τοῦτο δ' ἐνυπάρχει φύσει πᾶσι, καὶ οὐ θύραθεν ἐπείσακτόν ἐστι. *Quod autem sit idem finis, & hujus palpitationis à spiritu, & spirationis per aërem, palàm est ex illis verbis in quinto de generatione animalium:* τῆς ἀκοῆς τὸ αἰσθητήριόν ἐστιν ἀέρος, ᾗ τὸ πνεῦμα τὸ σύμφυτον ἐνίοις μὲν ποιεῖται τὴν σφύξιν· τοῖς δὲ τὴν ἀναπνοὴν, καὶ εἰσπνοήν. *Est igitur idem,* τὸ συνιζάνειν, καὶ τὸ ποιεῖσθαι τὴν σφύξιν. *An non est hæc* διαπνοή? *sed & assignat instrumenta in libro de spiritu:* λοιπὸν δὲ δηλονότι διὰ τῶν τῆς ἀρτηρίας πόρων: *sed & rem ipsam:* δοκεῖ δὲ τὰ τῆς ἀναπνοῆς εἰς πάντα διαδίδοσθαι κατὰ συνέχειαν. *Quid est aliud diduci ac distribui per omnes corporis partes, quàm partes omnes corporis spiratione refrigerari? At ea demum transpiratio est. Negabunt cervicosi vocem cognitam Philosopho. Audiant igitur expresso verbo defunctũ:* εἰ δὲ διαπνεῖ πρὸς πᾶν, οὐκ ἔτι καταψύξεως χάριν. *Ecce* διαπνοὴν, *quam haud negat fieri causa refrigerationis: sed more suo deducit adversarios ad hoc absurdũ. Et cum dixit, formam, finem, materiam, instrumentum, locum: declarat*

clarat etiam principium, τὸ ὅθεν: à corde scilicet; ubi commeatũ illum τῆς διαπνοῆς, παλιῤῥοίαν vocat. Ait ergo: πάλιν εἰ ἄλλον τρόπον ἀπὸ τῶν ἐσχάτων. τὸ δὲ πρώτως, καὶ κυρίως ἀπὸ τῶν περὶ τὴν καρδίαν. Ab arteriis & suprà & hîc: hîc etiam & à corde primùm, & quæ desinat in extremis osculis arteriarum. Et in libro de somno, de corde loquens, manifestissimè declarat transpirationis beneficio refrigerationem, ὅτι καὶ ἡ τοῦ πνεύματος ἀρχὴ, καὶ ὅλως ἡ τῆς καταψύξεως ἐνταῦθα ἐστί. Hæc tũ loca certo commentariolo τῶν ἐκλέκτων hunc ad modum excepta ostendi nostris disputatoribus: quorum alter acquievit, alter (indignũ credo ratus, si præses literariæ laudis, à Jureconsulto leges acciperet in consiliis naturæ) maluit sibi placere. Ego ut in memoria habui, ita judicanda proposui vobis. Nam memini vestrũ Hippocratem in libro de flatibus, in censum spirantium pisces transcribere: πάντας ἰχθύας ἀναπνεῖν, καὶ τοῦ πνεύματος μηδὲν εἶναι κενόν. Quid mirũ? In secundo nanque de victus ratione, plus etiam dicit, ut præter plantas alia quoque includat omnia. Quod & Thaleti cuncta æquè vivificanti placuisse scribunt. Hippocratis verba sunt: ὥσπερ ἐν τοῖσι ζωοῖσι πνεῦμα ἔνεστι, οὕτω καὶ τοῖσι ἄλλοισι πᾶσι. Quod illis respondet: πνεύματος μηδὲν εἶναι κενόν. Quasi videatur unũ comminisci spiritum, omnibus communem, in omnia sese insinuantẽ: quod & Virgilius dixit, & Anaxagoras non reticuit. Et Aristoteles innuere videtur in conjunctione corporis & animæ, tanquam medium quoddam. Cæterùm in homine solo, is. Alii verò si ministrum formæ lapidis

arbitrantur, rem quidem non admodum divinam faciunt. Si, ut Anaxagoras, rerum primum autorem censent, τὸν νοῦν: variabitur ille materiis ipsis, à quibus certa naturæ præscribantur jura. Nam si eadem forma est in lapide, & in leone: plus potuerit lapidis materia, quàm vis formæ: cujus potestas ab illa obtusa sit, quò minus leonem sibi fabricari quiverit. Nugæ. In quibus æquum est me finem facere: quò jam Bajulium audiamus: importunè enim interturbavi. Tum nos omnes uno ore: Utinam verò sic crebrò. Bajulius autem sequutus est: Cùm multa multis in viris admiratus sum eximia, tum in te id, Minuti, qui artem nullam intactam reliquisti, si usu veniat, ut de quapiam verba facias, quasi solam illam edidiceris, tam exactè loqueris, ut etiam quæ scire opinabamur, nunc primùm audisse, atq; nobis esse nova cuncta videantur. Nam de spiratione & transpiratione quæ? qualia? quanta? Ex Aristotele & Galeno accipimus: ob refrigerationem, humectationem, spirituum instaurationem, fuliginum expulsionem: quintum addidit Theophrastus in secundo de causis: etiam ad alendum, animantibus natura comparatam. Id quod à prioribus non abscedit. Nam si spiritus nostri partes sunt: quod restituitur, spiritus est: partes ipsæ restituentur. At restitutio est corpulentiæ suffectio in defecti locum. His, ego, nisi quippiã addis, est quod adjungamus nos. Credo te pudore subticuisse calumniam Galeni, qui Aristotelis observat hac in materia sententiam, quasi propriis decretis contrariam. Alibi dixit, Aërem calidum:

lidum: hîc frigidum: si quidem captatur ad refrigerationem. Puerilis profectò insolentia, ne dicam, futilis. Calidum & frigidum simpliciter intelligimus aliquando. Est & ubi refertur aliqua collatione. Calidus est aër natura sua sibi: frigidus igni: frigidus viventi. Vivimus enim per ignis proportionem. Sic est medium extremis contrarium in prima Philosophia: cujus limen ne salutasse quidem videtur ille Timon vester. Ad hæc oculos attollens Bajulius, dilutissimo rubore nobilis, atq; erga præceptorem grati animi signa cum edidisset: Mirabar, inquit, si mihi sic abiret. Citius emorerere, quàm gratiam non referres. Ut cum ego aërem infectis dederim cõtra vulgatas tabulas dispensatorum vestrorum: tu vicissim à Galeno spiritum auferre tentares. Aëris verò qualitates hîc missas faciamus. Non enim levis controversia est. Quin audivi teipsum dubitantẽ, an aër & aqua censeri posset unum elementum. Nam qui aër calidus, hærens balnei frigidis parietibus, densatur in guttas, non posse habere sui mutatorem lapidis frigus: apud quod pristina deposita forma, tam citò aquæ formam induat: quin potius sola densitate differre videatur. Tantus Peripateticus tam novè contra præceptorem, ut te potius respicere, quàm Galeni reprehensionem castigare debueris. Præstat tamen pergere. Hæc cùm dixisset, denuò dejectis in librum oculis, ita prosequutus est: Rursus, ait hic, à « nobis observatum est, plantas neq; dormire, neq; vigi- « lare. Vigilia namq; nihil aliud est quàm affectus sen- « sus: somnus autem, ejus imbecillitas. Suprà disputan- «

do negabat in plantis sensum. Igitur qui somnum per sensum definit, amovet à plantis somnum. Hæc ille sic. At Anaxagoras neutiquam somnum definiet ad hunc modum, sed animalis somnum tantum. Somnum autem in communi genere sic: Quies ab exterioribus animi functionibus. Ejus hæc ego verba cùm audirem, admirabar hominis ingenium, qui tam acutè tantum errorem tueretur. Verùm idem quoq; judicare Augerium sensimus. Ait enim: O Bajuli, inquit, tu planè ac revera noster es: qui neq; captus capi possis, neq; victus debellari. Autoris tamen operæpretium est, prudentiam spectare. Sic ille disponit ordinem argumentorum, uti solent Mathematicæ conclusiones, ex probatis semper. Atq; Aristotelicè quidem. Ubi id evicit, in planta non esse sensum, subdit: ergo neq; somnum: siquidem somnus sit vacatio ab officiis sensuum exteriorum. Nam quod fingis de plantarum otio hybernantium, & appellas somnum: hoc illud est, quod in nobis cessatio: veluti cùm vigilantes nihil agimus rerum. Quod verò dixisti, vigiliam esse affectum sensuum: puto hîc mendosè potius scriptum, quàm falsò versum ab interprete nostro. Hîc enim legitur: ab effectu sensuum cognosci vigiliam. At aliud est ἐνέργεια, aliud διάθεσις. γρηγορεῖν, subdit Bajulius, οὐδέν ἐστιν, εἰ μὴ ἀπὸ διαθέσεως τῆς αἰσθήσεως. Sic est Græcè. Ergo, inquit Augerius, non putavit affectum esse sensuum somnum ipsum? ἡ δέσις ἐκείνη τῶν αἰσθήσεων, nónne affectus est? Imò maximus. Præterea nihil addidit, quod internos ab externis sensibus separaret. Et definitio

compe̅tet

competet secessui mentis, quam vocat Philosophus ἔκςασιν: conveniet Cataleptico, Epileptico, Apoplectico, Carotico, matrici suffocatæ. Sic suprà, quod tu spirationem dicebas in animalibus, hic ita vertit: animalia quædam spiritu carere. Tam impos fuit rationis, ut non distingueret inter πνοὴν (sic enim scriptum puto) & πνεῦμα. Cùm tamen & Aristoteles, & omnes alii cunctis in animantibus spiritum inesse dixerit: spirationem non dixerit, sed ejus vice transpirationem. Bellus verò philosophus Erasmus in manipulis suis, sensum quoq; attribuit ipsis plantis, mirifico sanè argumento. E lignatoribus accepisse, quod ipsi observarunt. Primum quenq; ictum arbores, quasi incautas, mollius excipere: atq; inde recuperari facilius securim. Postea verò saucias, cogere sese, atq; constringere: neq; facilè vulnus admittere, neq; leviter amittere adactum ferrum. Ita ut videtis, sine judicio plaudimus nobis ipsi, rudes philosophiæ: quam malignè irridemus, temerè profitemur. Titillat verò gloria ex vulgi commendatione, cujus mater est novitas inverecunda. Quando ille plus habuerit fidei carbonario, quàm rationi. Nam ut ita verum sit: Arbores in corticem, atque id quod saltuarii vocant albumen, ictus excipiunt primos. Id quod, ut mihi quidem videtur, quasi pinguitudinis, quæ in animali conspicitur, obtinet proportionem. Deinde subest lignum firmius: ad quod ubi deventum est, æquè facilè recipere nequeunt dolabram. Sed missum faciamus hoc senium verarum literarum. Perplacent omnia

H 4 *mihi,*

mihi, Bajulius inquit. Oppidò verò grata fuit reprehensio definitionis vigiliæ. Nam si sacramentum dixisset pervertendæ orationis, non potuisset fidelius religionis suæ præcepta exhaurire. Quam enim habeamus ex hisce verbis notionem? Vigilare, nihil aliud, quàm ab affectione sensuum. Neq; declarat quid est, ut ego mollire tentabam, sed unde est. Et falsò statuit, ab affectione sensuum vigiliam fieri. Multa obstant: tum quæ dicebas, Augeri, tum quæ dici queunt. Non enim sensuum affectio vigilationis effectrix est, sed sensio illam sequitur. Sentimus, quia vigilamus: non vigilamus, quia sentimus. Sed neq; vigilia ex actu percipitur sentiendi. Silente nocte nihil videmus: interdum nihil audimus. De tactu posśit objici. Id quoque non semper necessariò. Est, quando tactus nihil prorsus immutatur. Acutius. Libertas sensuum ad officia sua in exterioribus corporis instrumentis peragenda. Ut per potestatem, non per actum ejus intelligatur essentia. Somnum verò nihilo felicius, per sensuum imbecillitatem. Primùm fallit nos, cum docet, dormientium sensus imbecilliores esse. Eadem namq; vis: nempe & anima eadem. Nam tametsi non exercetur actus secundus, non propterea tamen actus illius amotione tollitur actus primus: qui est integer, quantusquantus in animæ essentia fuit unquam. Deinde verba inania sunt. Cæcus enim, & surdus, si sensuum debilitas somnus sit: dicet ille oculis, hic auribus se dormire. Sed somnus est occupatio naturalis sensionum exteriorum, retractis intro animæ instrumentis ad principia

sua: unde etiam fiunt somnia. In quibus tu Cæsar nostro cum Hippocrate maximis operibus vigilasti. Omitte isthæc, inquam, laudare: quorum simplicitatem vides ab Artemidoro, mirum quantum, superatam. Verùm profectò librum illum postea editum nunc primulum videre mihi contingit. Quem si maturius consulere licuisset, illis nostris commentatiunculis ex horum ornamentis, alicujus nobilioris apparatus accessionem factum iri magnoperè sperassem. Accessionem? inquit ille. Ex istorum Græcorum curiosa superstitione scilicet, à qua tu semper abhorruisti. Vix enim dici potest, quàm ridiculus plerunque, ac planè somnians sit. Non ille, quæ contigerint aliquando, quæq; eum ad modum fortè observata sint, potius deducere videtur ad præceptiones, quàm præscribere vel Deo, vel Naturæ, quibus artibus somniorum lex sit mortalibus edicenda. Tum sparsim atq; confusè omnia: quæ solus ac primus Augerius noster hic ad artem redegit, subtilissimis inventis. Sed vigilemus jam. Sententias autor hasce diluit sic pote: Non reperiri somnum aut vigi- «liam in iis, quæ omnibus aluntur horis, tenore uno: «quæq; suapte natura nihil sentiunt. Profectò à sensu «rectè suis à fundamentis exædificat. At illa verba quorsum? Non esse in iis somnum, quæ semper aluntur. Hoc enim est, opinor, ἐν πάσαις ὥραις. Et, uno tenore, κατὰ διοίκησιν μίαν. Falsum enim est: alitur, ergo non dormit. Non solùm dormientes nutriri, verumetiam reor, adolescentes facere progressus in ipso incremento. Illa quæstio, ut non nimis difficilis, ita non penitus ple-

beja. Quæ hyberno somno pinguescunt animalia, an tum alantur? In majore nanque mole plus inesse materiæ videtur. Quæ pinguia fiunt, ea corpulentiæ ambitum, quasi pomeria promovent: tametsi haud auspicato semper, surrepentibus interdũ propterea morbis non minimæ parti Poparum. At Urso & Gliri somno captis, nulla suppeditatur extrinsecus materia. Non dicentur igitur ali, quando nihil apponitur novi. Non dicentur hæc nutriri verè: sed attenuatis partibus crassioribus ab illo tum calore naturali, qui per id tempus est modicus, atque etiam intra modum, nec propterea resolvere, sed potius dissolvere potest: fit illarum mutatio in aqueum aëreum: atque illa dilatatione turgent. Illud quoque nihilo verius: Plantas omnes hyeme suscipere nutrimentum. Silet nanque vis illius caloris, quæ carpit humidum: qua de causa non est opus supplemento: ac propterea sustinet sese à suis functionibus attractoria. Post hæc somni declarat causas in animalibus. Animalia, inquit, sic dormiunt. Cùm aluntur, occupatur caput exhalatione. Ita nullo negotio cognoscetis hominis vecordiam. Nam modò qui dicebat, somnum capere nullũ, quæ semper aluntur: nunc ait, somnum capere animalia, quæ aluntur. Sic, τὸ ὅτε hic illud refert, quod suprà ponebat, ἐν πάσαις ὥραις: ut aut illud destruat, aut ab illo destruatur. At quis negarit ali nos inter dormiendum? Nisi fortè cum jejuni sumus. Grassatur enim tunc in humidum naturalis calor: quo tempore nihil ad manus habet, in quo possit operam ponere. Illa ergo sic sunt diruta. Siquidem

quidem satis constat: nos neque semper somnum capere, dum alimur: neque semper ali, dum somnum capimus. Verùm sic dixerit Anaxagoras: Defatigatis plantis ab opere faciundo per æstatem, animæ vim operatricis ad radicem retrahere sese, atque ad medullam hyberno tempore, tanquam in arcem: spiritus ipsos dico, non ipsam facultatem, quæ nunquam potest ab ipsa absistere substantia. Tum id earum sit somnus, qualis & in animalibus. At hic argumentatur: negatque fieri somnum, nisi exhalatione. Quæ verò sequuntur, corrupta puto. Sicuti malè, ἀναβαίνουσα, pro ἀναβᾶσα. Porrò autem scriptũ est: ἔν τισι δὲ ζώων ἐστὶν αὕτη ἡ ἀναθυμίασις πολλὴ, καὶ τέως ὀλίγον ὑπνώττουσι. At in animo meo duo hæc simul nequeunt bona fide gerere societatem. Ab exhalatione fit somnus: Ab exhalatione majore minor somnus proficiscitur. Nisi fortasse Ferrerius subveniat nobis. Ego verò, inquit ille, atque attemperatè quidem. Alioqui perierat Græcus iste tuus. Nam illius, τέως, nulla hîc habita ratio est. Meus enim hospes sic: In quibusdam animalibus multa ejusmodi exhalatio: quæ tamen parum dormiunt: ut in Camelo contingit, & Cervo, & consimilibus: præ cerebri siccitate scilicet, & meatuum angustia. Sanè tollitur his verbis dubitatio tua, & affertur ratio dissidii illarum enunciationum. Tum exemplis historiæ confirmat apotelesma. Esto: Cameli somnum animadverterit: ejusque in Cervo modum. At in iis multam exhalationem? At cerebri siccitatem? At meatuum obsessa itinera, aut angustiis

effecta incommodiora? Non quivit ulla conjectura componere simul hæc. Unde plurimum agnoscemus exhalationis? Ex gibbo Cameli? At non est in caput. At venter villosissimus. At nulla cornua. At dentibus caret in superiore mandibula. At minimæ omnium animalium, aut maximè serò bebit. Hæccine sunt signa sicci cerebri? Hæccine exuberantis exhalationis? In Cervo verò ut assentior multos vapores sursum rapi: ita nego, ei meatus angustos esse. Sed si parcè somno utitur, id ea fieri de causa, quod nubes illa in cerebro non residet: sed ulterior fit ad exeundum, unde cornua conformentur. Ita erit ejus cerebrum quasi portorium quoddam: quò delatæ merces, per id aliò transferantur: non tanquam apotheca, in qua debeant reponi. Quod si per naturæ stationes decurramus, adversum hæc inveniemus integras animalium classes. Siccissimum Felibus cerebrum: iis diutius, aut frequentius, pauca sopiuntur animalia. Canibus haud multò humidius: somnus æqualis aut major. Quid siccius Lacertis, & Serpentibus? Quaterni menses ad somnum vix satis sunt. Sed sit modus. Sequitur autem somni definitio alia à privatione, unde nos deducat in genus.
,, Ait enim: Somnus est motus statio. Hæc autem quies
,, motæ rei. Hem, inquit Bajulius, nihil hîc dormitationis. Nam equidem sic legebam hîc, te audiens: ὁ δὲ νυσταγμὸς συνοχὴ κινήσεως. αὕτη δὲ ἠρεμία πράγματος κινουμένου. *Ergo nihil noster inventum habuit, quo differret* ὕπνος, *&* νυσταγμός. *At ego didiceram* νυσταγμὸν *esse somnum interruptum: quem sic nominassent*

sent Græci propter mutationem. Proinde Latinos à somniculorum illorum frequentia dixisse dormitationem. Sed & συνοχὴ *conjunctionem significat, non stationem. Neq; statio Latinis idem, quod* ἠρεμία, *aut* ἠρέμισις, *aut* ἀτρέμας ἔχειν, *sive* ἀτρεμίζειν: *sed locum, in quo milites servarent ordines, etiam si moverentur. Deniq; stare privationem tantum dicit progressionis, & sessionis, &* τοῦ κεῖσθαι: *non autem motus. Et statio motus erit, ubi motus non abierit. Dum ego movebor, stare dicetur in me motus, si usu abuti velis: Si non licet, ne id quidem, dicere scilicet motus stationem. Non vos clam est, quid* σύνοχος *sit, &* συνεχῶς, *&* συνέχεια. *Iccirco quod est corporis* συνεχῶς, *erit motus* ἐνδελεχῶς. Ἐποχὴ *potius quietem denotaverit, aut inhibitionem. Præterea nihil absurdius illis verbis in atrio Philosophiæ:* ἠρεμία πράγματος κινουμένου. *Latinæ orationi per participium non licet afferre tale vitium. Nam verum erit, quietem esse rei motæ: quippe si non amplius movetur. At dum movetur, nulla potest esse quies. Hoc verò dicit* τὸ κινούμενον. *Hæc ita. Mihi verò haud obscura spes est, iis quæ sequuntur præteritorum incommodorum tædia obliteraturum. Ad normam sanè atq; amussim Aristotelicam directa ut essent, accurasse videtur. Inquit: Potissimum, ac maximè pro- « prio instituto quærendum est de eo, quod dixit Empe- « docles: An in plantis inveniatur sensus: Et an sit spe- « cies concreta quædam ex duobus sexibus. Sic igitur di- « camus: Mas cùm generat, in alio generat. Atq; ea duo « sunt ab se invicem separata. Si ergo mas & fœmina in «*

plantis

" plantis inveniantur: & mas asperior, durior, horridior: fœmina debilior, & fœcundior: qua ratione duo hæc in uno concreta queant esse, videamus. Primùm ergo dubitat, ut statui possit, an uterq; sexus in eodem sit. Argumenti vis in eo versatur, quòd certis distinguuntur differentiis, iisq; contrariis, mas & fœmina. Sed ridicula est oratio. Sic enim scribit: ἐπεὶ γοῦν εὑρίσκεται ἐν τοῖς φυτοῖς, ὅτι ἔχει τὰ φυτὰ γένος ἄῤῥεν, καὶ θῆλυ. Et subdit, ὀφείλομεν ζητεῖν, πότερον εὑρίσκονται ταῦτα τὰ δύο γένη κεκραμένα ἐν τοῖς φυτοῖς. Nam si apertum atq; confessum est, sexum esse in plantis ita cognitum, ut & à substantiæ modo: puta mollitie, lævore, rigiditate: & ab officiis, quale est fructificatio, designentur: Quid nos moveat ad quærendum, an mista sint hæc in uno. Quæremus igitur etiam in animalibus: Quamobrem sic est intelligendum: Si mas minus, fœmina plus fructus fert: sic enim dicit πλέον καρποφορεῖν: non hoc ipso different, quod est ferre fructum. Sed quia generatio in animalibus videtur fieri per marem & fœminam: & in una planta fit generatio sine alterius plantæ conjunctione: concludetur à simili natura, in illa una planta duos esse conjunctos sexus simul. Galenus in libro de historia philosophica sententiam recitat Empedoclis: prius emersisse plantas animalibus. Verùm propterea quòd temperamento modus aberat: hoc enim est διὰ τὴν τῆς κράσεως ἀμετρείαν, utriusq; tum maris, tum fœminæ simul obtinuisse rationē. Declarat autem quamobrem " defuerit commensus ille mistionis. Quia, inquit, terræ

plantæ

planta pars est: quemadmodum matricis fœtus. Non ergo pessimè nugatus ille fuerit, Vinum esse terræ sanguinem: præsertim cùm terræ fel item habeamus, Centaurium. Superiorem sententiam de terræ fœtu Stoicis ascribit Plutarchus. De sexu verò sic agamus: Non posse simul utrunq; convenire, atq; in unum coalescere: tum quia concretione diversa, tum propter officia contraria. Siquidem respondent inter se mutuis affectibus agentis, & patientis. Priores persuasiones admodum imbecillæ sunt. Esto mas robustior, durior, horridior natura sua in animalibus, fœmina mollior. In planta hæc misceri posse profitetur Empedocles, quemadmodum in Androgyno. Firmius argumentum fuit illud ab officio generationis. Quanquam mox exactius perpendemus hæc. Nam si Erythinus in se gignit sine maris opera exterioris: maris interioris in se habere proportionem videatur. Et quemadmodum innuebamus, laxior est sententia, καὶ καρποφόρειν πλέον. Non potest hoc accipi pro differentia, quæ alterum admittat, ac statuat: alterum amoveat: quandoquidem plus & minus non incommodat essentiæ. Et pueri non ignorant illius orationis necessariam consequutionem. Si plus est fœcunda fœmina quàm mas: mas quoq; fœcundus. Habent igitur eadem in se principia: ergo mista. Ait verò, separatum sexum plantis attribui decere: non officio sexus, atq; functione: neq; enim à mari fœminam iniri: sed ab imitatione qualitatum, quæ insunt in animalibus. Tametsi antequam ab hisce discedamus, nonnihil horum quoque vestigio-

vestigiorum in plantis ipsis diligentius explorata de monstrabimus. Jucundam verò excursionem, si dedu care per sexuum differentias in plantis. Aliis nanq; a lia de causa sunt attributi. Persica, quorum carnes a ossibus absistunt, arboris fœminæ fructum dicunt: qui bus hærent, masculæ. In Cydoniis oblonga maribus, or biculatiora fœminis assignant. Franci judicant aliter assignant mari pulpam pallidam, fœminæ candidio rem. In Cannabi à fructu. Semen quòd ferat, fœmi nam: marem, sterilem. Idem in Spinachiis. A quali tatibus autem sic, Molliorem fœminã. Itaq; scriptum est in tricesimasecunda quæstione propositarum quæ stionum: Grajas mulieres appellare consuevisse au rem dextram, marem: sinistram, fœminam: propterea quòd sinistra omnia molliora. Enodes quoq; magis fœ minas arbores, itemq; rectiores. Mares tortuosiores ic circo, quia materia constent crassiore. Crispitudo namq; ex succi crassitudine, aut viarum anfractu, aut perustione: ideo non secus à calore, sicut in sequenti se ctione disputatur. Qua ratione videtur simitas in Ae thiope: Nam in nostratibus infantibus modus alius: scilicet humiditas nondum percocta. Subsidens igitur, & planè humiditas absq; calore, quantus ad id rei re quiratur: quasi opus affectum modò, necdum perfe ctum. Theophrastus in primo de causis, mares ait in plantis densiores, atq; ficciores. Sic & Philosophus in decima sectione: Animalium genus animosiorum item durius. At animosiores mares. De Tigride & Ursa aliter alii sensere. Verùm equidem arbitror fœtuum

chari-

charitatem illis animos addere. Quòd si præter id quoq; tales etiam sunt, ferociam dixerim potius, quàm fortitudinem. Sunt enim bestiæ quædam, quæ propter amentiam præbent speciem generositatis, ut Elephanti fœminæ. Aliis in periculorum momentis, metus pejoris conditionis audaciam creat. Tales Pantheræ sunt: sævæ potius, quàm liberali confidentia fortes. Itaq; illis etiam τὸ δολερὸν assignat Aristoteles. Sic partim fides, partim invidentia parit in Cane feritatē. Quanquam etiam citra rabiem, tum fames, tum atra bilis eos acuit in dominorum perniciem aliquando. Hoc & Actæoni contigit olim, & nostrorum patrum tempestate, Corsis quibusdam. In eodem libro Theophrastus, rariore concretione ac solutiore fœminam, quàm marem. Sexum verò mistum confusumq; uno in subjecto inter hæc naturalia potuit existimare Trimegistus: qui etiam in Deo principia posuerit utriusq; sexus, apud suum Asclepium. Id quod prudenti est intellectione temperandum. Est enim Deus idem in se, & ab se, & per se, & propter se intellectus, & voluntas una, & unum. Unde ex intellectu fœcundo voluntas gignitur: utriusq; consensu, quia unus est in uno, unus procedit spiritus. Spiritus ille ineffabilis, omnia complens, omnia ens, omnia esse faciens. Unum verò sunt, propterea quòd principium habent nullum. Esset enim principium illud hoc ipsum, quod Deum esse dicimus. In aliquo tandem igitur acquiescamus, quod sit hoc, quod ab alio non prodeat, quod in aliud sibi simile non exeat. Quippe nihil extra id, quod totum est: qui est

omnia, extra quem nihil. Ibi cùm paulisper substitisset: Vix, ait Minutius, queo me continere, quin exclamem. Jam tu ex vulgaribus plantariis in vera illa prisca, ac tot illustribus viris decantata viridaria duxisti nos. Nam equidem memineram verba illa Trimegisti, ac sanè corticem substomachabar. At tua opera divinam medullam, quovis Encephalo siculo suaviorem, gustare jam nobis licet. Sed herbas ubi relinquemus? Nam ego statim supra cœlos omnes sum. Et ille: ad herbas igitur. Profectò divinarum rerum contemplatio ventus est: atq;, ut loquitur optimus præceptor, ἰσαγωγῆς. Is uti me sustulit, si volet item demittere, apud Plutarchum jam sim. In quinto de placitis Philosophorum, τὸ πυκνὸν ascribi masculis à Parmenide, scriptum reliquit: fœminis autem ἀραιότητα. At in mulieribus nostris aliter sentiat aliquis: densiore nanq; videntur carne. Quocirca minus affici frigore, minus sudare, minus pilosas esse. Cæterum carne quidem carne. Nam sanè propemodum nihil aliud quàm car[...] sunt. At ossa, & nervi, & membranæ viri longè sunt compactiora omnia. Hic autem de mari tria dixit τραχὺ, σκληρὸν, φρίσσον. Adeò tamen cohærent inter se φρίσσον & τραχὺ, ut facilius dicantur vocabula, quàm res diducantur. Asperum nanq; affectus est partium in superficie dißitarum: φρίσσον est ejus quidam modus quem per horrorem libenter explicaverim. In nobis horripilationem vulgares medici, minus ineptè, quàm barbarè. Græcam vocem retinent etiamnũ Galli. Eam entis inæqualitatem, quæ tactui levem afferat offensionem

sionem, in serpentum coriis φολιδωτὴν Philosophus appellavit. Empedoclem verò etiam, in quibus non licuit sequi, libuit admirari saltem. E re igitur censeo tanti viri animum interpretari. Puto itaq; eum sic sensisse: Generationem esse actionem in substantia, à substantia, ad substantiam. Quamobrem habere & efficientem, & effectionem, & effectum, & ex quo fit, & in quo fit. Quæ omnia cùm separatim nequeant in plantis poni, propterea quòd eæ locum mutare nunquam visæ sint: opinatus est in ipsis ille horum principia confusa. Non admodum, ut ego quidem reor, ineptè. Quemadmodum in lapide si quis intelligat agens, & patiens, cùm movetur (iccirco nanq; descendit) eundem ad modū plantis inesse simul actionis primordia, & passionis: ea proportione, ut in se & concipiant, & fœtent. Non enim assignare possumus causam fructificationis, aut propagationis, quæ è semine, & per semen fit: nisi sic intelligamus. Sterilibus autem plantis, quia horum altero destituantur, alterum tantū ascribent sexum. Utrum verò desit? Sanè masculi. In se nanq; fœmina concipit: mas nunquam. Porrò ad alterum argumentum accedamus: quod est profectò nobile, nec displicebit vobis. Accedit enim ad eum disputandi modum, qui valde est commendabilis in prima philosophia: A simplicitate, à primitate, ab eo quod est esse in alio, aut in seipso. Quæ, inquit, concreta sunt: « ea necesse est prius simplicia fuisse in seipsis, & seor- « sum esse marem, seorsum fœminam: atq; inde misce- « ri. Concretio autem erit non nisi secundum propriam «

I 2 genera-

,, *generationem. Igitur inventa fuerit in plantis concre-*
,, *tio ante concretionem: Quæ etiam debet esse agen*
,, *causa in eodem tempore. Non ergo maris & fœmina*
,, *sexus erit ulla in planta simul in unum conjunctorum*
,, *quia enim talis utiq; planta fuerit perfectior animali.*
,, *At quánam ratione fieri queat id? quippe animal*
,, *nullius indiget externæ opis ad propriam generatio-*
,, *nem. Sed planta opus habet anni tempestatibus, &*
,, *Sole, & aliis talibus, potissimùm in tempore ortus sui*
,, *Ejus nanq; principia duo sunt: unum alimenti à ter-*
,, *ra, alterum generationis à Sole. Quinetiam dixit A-*
,, *naxagoras, plantarum humidum à terra evenire*
,, *Quocirca ad Lechineon scribens, ait: terram esse plan-*
,, *tarum matrem, Solem verò patrem. At nos in planti*
,, *concretionem alio delineare modo instituamus. Plan-*
,, *ta semen existere simile fœturæ animalis: quæ mar*
,, *ac fœminæ mistio est: & sicut in ovis, cùm generatu*
,, *pullus. Indidem enim est ejus alimentum quoq;, quo*
,, *ad perfectionis atq; exclusionis tempus appetat: tun*
,, *enim excludit pullum fœmina una hora. Sic de plant*
,, *semine dicendum est. Hæc ille, quæ doctè atq; acutè di-*
cta videntur mihi. Quæ hîc ego concreta, ille κεκεg-
μένα, & καιροῖς *tempestatibus. Est enim tempest*
idem, quod temporis opportunitas, à paucis observati
usu hoc significandi. Sic noctem intempestam dixe
veteres ineptam operi faciundo. Ea verò pinguiuscu
excurrimus: sic enim scriptum est: τὸ δὲ φυτὸν τού-
δεῖται ἐν τοῖς καιροῖς τοῦ ἔτους. *Declarat quid sit illu*
τούτου: *scilicet Solis eget. Ait itaq;,* δεῖται γὰρ ἡλίου. *Add*

dein

deinde & tempus, & temporis qualitates, ut sit opportunum: καὶ τῆς εὐκρασίας, καὶ ὃ ἔαρ πλέον, id est, accommoda temperatione. Et διατυπώσασθαι, delineare. Est enim τύπος figura impressa ab aliqua vi, παρὰ τὸ τύπτειν. Itaq; formulæ, quas ante legitimum opus sibi faciunt ad manus pictores, in quibus sese postea imitentur, hoc nomine dictæ fuerunt. τύπος est in cera per impressionem Sphingis aut Palladis in gemma excavatæ. Signatius in nummo. Et ἐν κυμονήσει, in fœtura. κύημα nanq; fœtus Hippocrati. ἔξοδον verò dixi exclusionem, apto ad materiam verbo. Hæc rectè ne, an secus expresserim, consulendus est Ferrerii thesaurus. Haud malè, inquit Ferrerius, conjectaris. Nam ipse tempus satis habuit dicere τὸν καιρόν. At aliter Hippocrates: non solùm ubi monet τὸν καιρὸν ὀξὺ εἶ), atq; elabi: nam tempus nunquam desit nobis: temporis articulis ὑστερίζομεθα· verumetiam cùm dicebat, ὁ καιρὸς ἐν χρόνῳ. & εὐκρασίαν simplici communiq; generis voce temperamentum. Quæ injuria facta politioribus institutis emendatæ medicinæ jam est ab illo animadvertenda. κρᾶσις enim temperamentũ quodcunq;, qualecunq;, quantumcunq;. Nec caret ratione. Ex confundendo enim, ac miscendo, refringuntur mutuò qualitates. Iccirco Galenus ex usu præceptisq; sapientum semper μετὰ προσθήκης, εὐκρασίαν, aut δυσκρασίαν. Sanè temperamentum ipsum attemperat adhibita lege. Proinde tuo more fecisti, ut signatissima voce diceres commodam temperationem. Tuam verò delineationem illusit hic deterrimo verbo: imaginari

 inquit.

inquit. Quin τύπος, tametsi figura est aliunde, sicuti dicebamus, exprompta: at & hîc, & alibi pro exemplari sumitur, quod imitemur: non quòd alius rei sit imitamentum. Tanquam lex igitur proponitur, atque edicitur, quæ spectet ad seminis plantarum rationem. Deformare videtur hunc ad sensum uti Quintilianus. Et puto maximo poëtarum carmen deductum, nihil aliud significare, quàm quod ἰχνογραφίαν repræsentaret, à filorum simplicitate metaphora sumpta. Quin ita interpretor è Rhetoricis τὸ εἰρόμενον Philosophi, quod nequicquam, pendens, vertit Trapezuntius. Verùm de his alibi. κυμόνησιν verò vox est cucullaria, nec meliore nota signata nobis hîc. Dixit enim, prægnationem. Fœtura, bellè: sicut scriptura, curatura, sepultura, conjectura. Excludit autem optimè, ἐκλέπει, iste exponit: credo est, ἐκτίθησιν, apud te. At illa nihil minus quàm exponit: Imò verò tollit, & educat. Esse nanque contraria ἐκτρέφεσθαι, καὶ ἐκτίθεσθαι, non ignoravit Oedipus, Cyrus, Romulus. Est verò hîc, quod te vereor veritum esse, masculinitas, & fœminitas: ubi tu maris & fœminæ sexus dicebas non uniri posse. Quòd si ille ausus est ita, ἀῤῥενότης καὶ θηλύτης, jam habemus metaphysicum, qui vix semiphysici sustinet dignitatem. Sexum verò longè melius tu semper, quod & Græcè γένος, & hîc Genus. Non enim Latinis philosophis hoc id unquam significat: sed commune illud, quod de pluribus differentibus specie prædicatur. Qua in re certior fuit supellex nobis, & opulentior etiam in media philosophia, quam adeò serò profiteri

fiteri cœpimus. Tametsi Grajis ipsis originem debemus: sicuti penè universæ linguæ nostræ. A disjunctione tractum nomen, quæ per adverbium ἑκὰς, denotata est. His dictis ille conticuit. At suscepit extemplo Minutius oratione. Multa utrinq; admodum accuratè. Sed quare non rogabas Ferreri, quid ita κρᾶσιν dixerit concretionem. Quod igitur non fecisti, ut rogares, facio ut non nesciam. Dicam ergo quasi causam, inquit Bajulius: cùm postulor quasi κενοτομίας, invectis novis docendi legibus. Si Græcam vocem Latina vobis æquavissem, laudi id fuisset mihi: si Græcolatina dedi sedulò expressam, quis insimulabit flagitii? Creo suprà ducebatur παρὰ τὸ κρέας: hoc παρὰ τὸ κέκραμαι derivari placet. Unde cum Cicerone κρᾶσιν cretionem dicam, & concretionem. Tametsi fusius patet κρᾶσις. Nam concretione tantum utar, ubi solidi quippiam fit: κρᾶσις aptatur etiam liquidis. Unde κρᾶμα, vinum aqua dilutum, & apud Plutarchum in commentario ad Pollianum, & apud Dioscoridem in capite de junco: quod Hermolaus aquam transtulit. Vitruvius autem κρᾶσιν in primo mistionem appellavit. Et verbum temperare in ea posuit significatione, quæ non ut Ciceroni latitudinem, sed punctum ipsum medium statueret mediocritatis. Sic enim scribit: Aliā mistionē habet genus avium, aliam pisciū, longè aliter terrestrium natura. Volucres minus habent terreni, minus humoris, caloris temperati, & aëris multum. Ecce, temperatum, statuit sub medii modo. At multum illud aëris, & parum illud terreni est nihilominus

temperatum in avibus. Non enim simplex & summum, sicut in elementis. Meminerimus etiam Senecam, in secundo de ira, misturam appellasse. Satis, inquit Minutius, habeo. Sed explica quæso, quomodo concreta prius discreta fuisse necessarium sit. Nam inter elementa fac ignem simplicem, ac seorsum situm: at terram & aquam puras usquam inveniri, neq; animum induxerunt multi boni ac docti viri, ut crederent: & à me, quid ita sit, multum dubitatur. Quamobrem hic idem cum dicit, semen esse fœturæ animalis simile: non secum facit. Quæram, eo in semine ista ipsa principia, quæ sunt conjuncta, extra semen ubinam disjuncta fuerint in seipsis. Nempe arboris aut pars, aut opus, semen est. Si pars: ergo in arbore concretus sexus. Si opus: igitur accepit ab arbore, quod habet. Sunt itaq; in arbore maris ac fœminæ confusa principia: idq; optimo naturæ consilio. Cum etenim generatio fit ab agente in patiente: natura operi suo, cui simul & motum negasset, & generationem tribuisset, generandi facultates proportionales indidit conjunctim. Id quod inde quoq; potest colligi. Siquidem quarundam stirpium è semine alio mas, alio fœmina proveniat. Idem fiet ergo, quod quærit, licet alio modo. Quærit, an principia fuerint antea disjuncta. Ostendo: post illam conjunctionem quemadmodum disjungantur. Id constat in Cannabe. Ex eodem stipite funditur semen, quod partim evadat mas, partim fœmina. Igitur & separantur in plantis, quæ in ipsis erant comparata: & comparantur in animalibus quibusdam,

busdam, ut in Erythinis, quæ erant in aliis separata. Hæc habebam, quæ sentirem. Probè, meo quidem judicio, sentis, inquit Bajulius: & acutè explicas: quare prorsus assentior. Hæc eadem dicturus ego quoq; fueram, nisi antevertisses. Nunc verò rem operosissimam, ac maximè jactatam videamus. Ait, animalis fœturam maris ac fœminæ continere mistionem: ergo ita statuere videtur, utriusq; semen concurrere. Ac quanquam in decimo historiarum ita scriptum est, tamen adversus omnes veteres in secundo de generatione animalium certo instituto Philosophus aliter profitetur. Ergo, inquit Minutius, decimum illum librum cujus censes? Aristoteli nanq; attribuere videris. At multis indiciis non esse deprehenditur. Principio novem tantùm libri recensentur à Laërtio. Deinde non potuit ab eo proferri pro sua talis opinio, quam tantis conatibus esset eversurus. Et semina tanquam aliqua jacit in historiis eorum omnium, quæ cæteris in libris est postea perspicacius explicaturus. Neq; sanè cohæret argumentum. Ut post mores ac vitam animalium narret hominis generationem, de qua jam antea dixerat in septimo. Deniq; mos ejus non est, viri maximè constantis sibi, atq; in commentationibus suis parcissimi verborum, frustrà materias retractare. Tum ille: Decepit me dictionis puritas, atq; elegantia incomparabilis, tum stilus perquàm similis sui: ut etiam si non Aristotelis nomine circunferantur, ultrò ascripserim. Arabes quoq; ii, quibus tantum tribuit hic Scaliger, Avicennam dico, & Albertum, & alios, illius esse existima-

runt. Tu verò Cæsar, cui detulisti, cùm es illum omniū primus ausus excutere? Videbis, inquam, ubi edentur. Edentur verò non antè, quàm firmitatem nacti sint: quam equidem nondum in eis video: atq; haud scio an illis unquam affuturam sperem. Sed quid altius videris Bajuli, cogitare? Quærebam, inquit, quod ait hic: Si in planta uterque sexus insit, planta sit, quàm animal, perfectior. At non sine causa moderatus est adverbio, fortasse. Argumentum enim videtur esse nullum: Facilius aut commodius fit: ergo perfectius. Contrà sic: Solo attritu ex occursu atq; in transcursu coëunt pisces: horum tamen coitus imperfectus est. Nam quod addit, plantam opus habere anni tempore, Solis opera ad generationem: hoc item de animalibus multis dicas. Locustarum historiam, Bombycum, Cicadarum, aliorum complurium recense: atq; cum illis item apponas locum, cujus ratio par. Non enim in Germania, Nortuegia, Schondania Psittaci gignuntur: quia regiones propitio cœlo non utuntur. Tum pisces, aut aves, aut feræ aliæ, non nisi certis atq; statis anni temporibus. Neq; Sol solis servit plantis, præsertim in Lyceo, ubi Sol & homo gignit hominem. Quod verò facit, ut ovo semen comparet, rectè fit. Idem sentit præceptoris insistens vestigiis Theophrastus in primo de causis. Seminum, inquit, natura ovo proxima est. Illud autem: τὸ θῆλυ ἀντίτησι τὸν νεοσσὸν ἐν μιᾷ ὥρᾳ, ex Arabia prodiit in hanc scenam. Sic enim loquuntur, ubi tempus nominant. De ovo maximè urgeas, si sic dicas: Ovi princi-

principia conjuncta esse, quæ foris erant in mari & fœmina separata. Ergo si semen ovo simile sit, habeat conjuncta principia. Ea cùm ab una tantum arbore sint profecta, necessariò in arbore concreta fuisse dicantur. In his paulò diutius sum immoratus ob difficultates: potissimùm confragosa loca prospiciens quædam, ne in ea impingerem, magnoperè pertimescebam. Sunt enim adeò obscura, ut neq; ad ingrediendum animi satis sit: & valdè metuo, ne ingresso mihi non liceat inde sine maximo periculo referre pedem. Igitur Gracè recitabo, quo vos omnes partem sarcinæ feratis: Ferrerius verò etiam evocet subsidia. εἶπε πάλιν Ἐμπεδοκλῆς, ὅτι τὰ φυτὰ, εἰ καὶ νεοσσὸς, οὐ γεννῶσι. διότι τὸ γεννώμενον οὐ γεννᾶται, εἰ μὴ ἐκ φύσεως τοῦ σπέρματος. *Nequeo satis mirari hanc verborum turbam. An dixit Empedocles plantam non gignere, qui in planta conjunxit principia generationis? An sic? Non gignit à planta plantam, neq; à gallina pullum: sed ex plantæ semine plantam, ex gallinæ ovo pullum? Quæ hæc argutatio? Non interficiet viatorem latro, sed ensis quem latro tenet. Et* νεοσσὸς *quid hîc rerum gerat, nescio: neq; verò quid antecedentes particulæ. Sed verba potius tegunt sensum, quàm ostendant. Quare Ferreri, ne desis nobis. Adsum, inquit ille, nec fortasse vacuus. Legit enim* νεοσσοὺς, *non autem* νεοσσός. *Atq; ita fit. Quanquam plantæ non gignunt pullos, quia quod gignitur, gignitur secundum seminis naturam. At natura in semine lactucæ, lactuca est: non autem pulli. Exibit igitur lactuca, non pullus. Scitè,*

inquit

inquit Bajulius, meque, teque expedisti. Sensus enim jam ex verbis elucet: at Autoris consilium adhuc in obscuro est. Huic enim, εἰ καὶ τὰ φυτὰ τοὺς νεοσσοὺς οὐ γεννῶσι: *quomodo respondebunt illa?* ὅμως οὕτως ὀφείλομεν ὑπολαμβάνειν, καὶ ἐν τῇ μίξει τῶν ἀῤῥένων, καὶ τῶν θηλυῶν φυτῶν, ὡς ἐπὶ τῶν ζώων. ὅτι καὶ ἡ μίξις τῶν φυτῶν ἐστὶν ἐν διοικήσει τινί. *Quanquam lactuca non gignit pullum, tamen debemus intelligere de mistione plantarum, sicut & animalium. Nam eodem modo dicam: Tametsi equus non gignit capram, tamen ea quæ subdit postea. Tum quod ad hanc attinet partem: quis vidit usquam plantas animalium coire modo? De proportione quadam hujuscemodi coitus postea videbimus. Et quid hoc est constantiæ, nunc ponere* ἐν μιᾷ διοικήσει *concretos sexus, quos ita esse negabat supra? Sed omisimus, quæ extra ordinem de initiis vitæ plantarum dicebat suprà. De semine loquens addit hæc:* καὶ ὅπερ μένει ἐξ αὐτοῦ ἐν τῇ ἀρχῇ τροφὴ γίνεται τῆς ῥίζης. καὶ τὸ γεννώμενον κινεῖ αὐτὸ ἑαυτὸ παραυτίκα. *Existimat, ex seminis portione radicem confieri, ex altera, quæ reliqua fit, illi alimentum suppeditari. Quippe radix illico hausto à terra vivit humore, quo nutritur. In generatione verò patiens alterationis motu movetur ab agente informatrice, quoad organa verum ad motum comparentur, atque constituantur. Nunc ad reliqua. Animalia, inquit, cum coëunt, miscentur sexus, atque eorum potestates, quæ prius erant sejunctæ. Inde ab his duobus res una provenit. Id quod in plantis non est. Non enim, posteaquam*

earum vel sexus, vel potestates mistæ sunt: rursus fit, ut segregentur. Mirifica profectò verba, quibus supponit (sic enim Mathematici loquuntur) misceri plantarum sexum inter se. Dicit enim sic: ὅτι μίγνυνται τὰ ζῷα, καὶ δυνάμεις τῶν φυτῶν. *Ergo sunt separata alicubi, aliquando, si miscentur. Est enim mistio motus rerum separatarum unibilium per contactum minimorum naturalium inter se. At supra negabat separata illa extare usquam. Præterea ne in animali quidem semoventur, propterea quod generatum semel animal neutiquam postea mutatur. Quippe ex semine maris & femellæ item semine conjunctis fit fœtus: quo in fœtu nihil apparet disjunctionis, quæ demonstret iterum sexus illos segregatos. Et suprà Cannabis exemplo similem naturam declarabamus. Quod verò de separatione dicebamus, de conjunctione quoq; videndum est. Quoniam sicut ostendebamus, semen in fœtu non distingui: ita etiam indicatur, ex eo semine non confici fœtum, qui mas & fœmella sit. Imò verò quod ejusmodi fuerit, monstri nomine & censu comprehendi. Quare alterum è seminibus, quod ad sexum attinet, nihil conferre videtur. Ergo cum sexus ipsi non sint principia substantialia, poterunt in plantis misceri: quo modo vis utraq;, maris scilicet ac fœminæ miscetur in alterutro sexu tantum. Neq; illa commodiora. Si natura, inquit, marem cum fœmina miscuisset, rectè res procederet: quippe in plantis actionem videmus nullam, præter fructuum generationem. Nihil hisce verbis perplexius: nihil hiantius hac sententia.* «

Sic

Sic tamen emolliamus durissima hæc. In plantis cum fœmina si concretus esset mas, à natura factum rectè fuisset: Quod invenirentur in plantis actiones. Essent itaq; perfectiores. At nullæ sunt actiones. Primùm quæremus: an putarit quicquam melius à natura fieri potuisse, quàm factum sit. Nemo sanus hoc dixerit. Deus cùm omnia conderet, atq; ordinaret, nihil plus ex se quæsivit, quàm quantum voluit: voluit autem optimum. Classes igitur, ac gradus, & constituit, & attribuit suum cuiq;. Quod verò præter hæc est, monstrum est. Quid enim esset arbor, si loqueretur? Nam ejusmodi vanitates detestantur sapientes in mendacissima natione, apud Argonautas. Haud profectò esset perfectior: est enim id præter illius genus: non esset igitur id, quod esset. Itaq; actio tametsi perfectionem arguit animalis: at lapidi nulla fuerit perfectio. Quanquam quid hinc actum est? Cum generationem attribuit, actionem tollit? Nónne est actio generatio. Tanto inconsultius: cùm est actio sexuum propria, prima, per se, immediata: & quoad sexus ipsi sunt. Imò verò tanto præstat actio generationis actioni motus animalis: quanto est nobilior perpetuatio speciei, quæ est imago quædam æternitatis: quàm hujus aut illius animalis ministerium, quod motu comparatur. Quare contrà sic concludam: Habent à se plantæ generationem: ergo habent in se plantæ principia generationis. Sexum igitur. Non separatum: motu nanq; carent. Mistum igitur. Quæ sequuntur,
„ *morosa sunt:* οὐδὲ γὰρ ἐστὶ ζῶον κεχωρισμένον τοῦ θήλεος,

εἰμὴ

μὴ ἐν ὥραις, αἷς οὐ συνάπτεται. Hoc est, quia datus illis fuit motus: iccirco plantis immobilibus ſimul indi̇tus uterq; ſexus. Verbum verò κεχωρισμένον, ambitioſius poſitum. Nam etiam ubi coëunt, ſunt κεχωρισμένα. Non enim locus unus communis ambobus eſt. Sed aër utriq; ſuus: mari verò fœmina ipſa aliqua ex parte, qua illum ambit. Proinde non fiunt unum, ut planta. Ubi verò paulò attentius rem conſideravi: eandem ſententiam contrario dixiſſem modo. Nam quid referebat, ponere animalium disjunctionem ad id probandum. Imò verò potius ſic, per affirmationem, non per negationem: ἀεὶ δὲ τὰ ἄρρενα κεχωρισμένα ἐστὶ τῶν θηλέων, ἔξω τῆς συνουσίας. Quod verò addit, tanquam finem, audiamus: τοῦτο δὲ ἐστὶ διά τε πολλὰς ἐνεργείας αὐτοῦ, καὶ πολλὰς ἐπιστήμας. At enimvero nunquam ratus ſum fore, ut putaret quiſpiam, marē à fœmina ſeparatum propter vel officiorum frequentiā, vel copiam ſcientiarū. Contrà equidem ſentiam. Quemadmodum in conſiliis plura capita ſententiam dicunt compoſitiorem: ita Deus mari fœminam ſi miſcuiſſet, pro uno duos, pro ſimplici duplicem hominē ageremus. Nolim tamen. Careremus enim tot elegiis, tot cantiunculis, tot conqueſtiunculis, tot exprobratiunculis, & tuis illis Cæſar novis epigrammatibus: quod tibi, opinor, plus doleret, quàm tuæ Lucinæ protervitas. Hîc cùm arriſiſſemus, rurſum ſe ille recepit ad narrationem. Hujuſce, inquit, naturæ dicuntur Heroës olim fuiſſe, quorum humanitas divinæ perfectionis conjunctione fieret auguſtior. Neque alia de cauſa Mulus

Equum

Equum patrem tolerantia, pernicitate matrem superat Asinam, atq; elegantia. Neq; alia ratione Cypriũ, quod vocant, æs arte factum, ærinativo & castitero firmitate antecellit. Ergo & Antisthenes cum in prælio, quod ad Tanagram factum fuit, præter cæteros fortiter pugnasset, fecit, ut Socrates diceret, ex duobus Atheniensibus ortum ad eam virtutem accedere non potuisse. Objiciebatur enim illi, quod non esset αὐτόχθων. *Verùm hæc animi gratia: ne de meis verbis, pessimum lolium, spurii tollant animos. Minus verò sententiam nostram probetis vos: ubi in mentem veniet, in Platonis picturis utranq; naturam simul fuisse, posteà meliore opificis consilio disjunctam. Inter hæc Minutius, quasi aquulam fesso de via facetus asperg eret: potasti tu, inquit, merum aliquando? Quid tum postea? respondit ille. Et aquam? Nimirum. Et utrunq; mistum simul? inquit Minutius. Equidem, ait ille. Ergo longè deterius est meraco dilutum? Virum tu confœminatum (monstroso enim apparatu monstrum adornandum est) ita diluisti, ut jam sit neutrum, quia sit utrunq;. Deteriorum nanq; affinitate atq; societate deteriores simus. Subrisit Bajulius, & ait: Sapièntior esses fortasse tu, si minor existeres isto tuo animo igneo. Id quod lectissimæ ac modestissimæ uxoris temperatione contingere potuisset. Nam & tibi cum subselliis facilius convenisset: & rem haberes, vel faceres lautiorem, & affinium voluntatibus commodioribus uterere. Cui faciliore atq; apertiore vultu Minutius: Accipio, inquit: sed ita sanè, si etiam*

Leonem

Leonem admiſceas ob fortitudinem: Tigrim ad pernicitatem, aut Bubalin, ſi modò eſt Lant Africana. Tum addas alas, ſed ſine filo & cera. Ad cœlum enim malim, quàm Cumas. Hîc verò magis arridere nos: Baiulius etiam plauſu approbare urbanitatem. At ego, inquit, hoc agebam. Separandorum ſexuum non fuiſſe cauſam, vel intellectum, vel voluntatem: quorum perfectione conficitur Sapientia. Cujus umbram modò ſi plantarius hic noſter attigiſſet, non nos oneraſſet nugis. Quamobrem ne de hujus vecordiæ poſſeſſione deturbetur, pergit etiamnum eſſe ſui ſimilis. Sunt, inquit, qui completas arbitrentur plantas. Sed malo Græcè. Nam vos tam ſacris myſteriis defraudare, mihi jam religio eſt: εἰσὶ δὲ οἵτινες τὰ φυτὰ πεπληρωμένα ὑπολαμβάνουσι, καὶ τὴν χάειν τῆς ζωῆς αὐτῶν εἶναι διὰ τὰς δύο δυνάμεις, ἃς ἔχει, ἤγουν διὰ τὴν τροφὴν τὴν ἐπιτηδείαν εἰς τὸ τρέφειν αὐτά. καὶ διὰ τὴν μακρότητα τῆς ἰδίας ἐπάρξεως, καὶ τοῦ καιροῦ ὁπόταν βλαστάνῃ, καὶ καρποφορῇ ἡ ζωὴ αὐτῶν. καὶ στρέφεται πρὸς αὐτὰ ἡ νεότης αὐτῶν, καὶ οὐ γίνεται ἐν αὐτοῖς τι περιττόν. *Quis intelligat* τὸ χάειν, & τὸ διὰ, *utrum utrius cauſa fiat? Niſi res ipſa per ſe clara eſſet, verborum beneficio non fieret. Videtis, qualem, ut ajunt, urſam in caveam ſuſceperim abducendam. Jam illa ſententia cujusmodi? Gratia vitæ plantarum eſt à duabus poteſtatibus: tum quia ei ſatis ſuppeditatur alimenti, tum quia vivunt diu. Ita rem illam arcanam, atq; antea nunquam auditam: Plantam vivere, quia diu vivat. Et ait vitam fructum ferre: ut etiam in hiſce agris Pindarum am-*

pullari miremini. Et quomodo revertitur ad eam juventus, quæ nondum advenerit, cum accedit? Quòd si tantum audeat facinus, ut reversionem frutificationis appellaverit juventutem, fecerit jam ille quidem ætatum vicissitudines: Ut postridie, quàm desierit germinare, aut fructum edere, vetula sit. Tum ætas hæc mala ac vieta pòst abeat, subeunte de integro vegeta illa. Neq; verum illud esse: Nihil in plantis redundare superflui: sciat is, qui etiam ex juvenculis Amygdalis, ac Cerasis, puta trimis, aut quadrimis, gummi viderit redundare. Concinnari tamen possit hæc sententia vestra æquanimitate, sic: Completas esse plantas, cum satis susceperint alimenti: atq; adeò promoverint à primordiis ortus sui, ut juventam adeptæ sint, neq; quicquam habeant excrementi, & fructum ferant. Cæterum quotus quisq; dicat: adultâ statâq; ætate plantas carere superfluis? Nam sanè id ætatis Allobrogum, Centronumq; arbores nobis Agaricum fundunt. Et ipse suam facit causam deteriorem, cum ait, μακρέ͂πτητα. Multæ nanq; plantæ anno altero perfectæ sunt: eodem, non paucæ. Aliquot trimestri spatio: quædam paucis diebus ferunt fructum: ut Lactucæ, & Brassicæ, si terræ mandetur semen eo tempore, quo semen efformatur in sementiferis ejusdem speciei. Est enim semen tota planta: neq; ab ea differt, nisi partium expressione. Et χάειν τῆς ζωῆς quid esse dicam? Nisi quis nugetur, vitæ venustatem. Loquuntur enim Syri & Arabes valde picta oratione, multasq; delitias affectant in dicendo.

Quem-

Quemadmodum illud, quod monebamus, Plantæ vitam fructum ferre. Quod verò dicit ἐπάρξεως, jam quid illi cum Leviticis? Etiámne decumatum huc venit? Primitias sic vocant. Videbitis apud Pollucem ἔπαρχα. Fortasse fuit ὑπάρξεως. Si est: esto. Planum hoc faciet Ferrerius. Ita sanè, inquit ille: nisi corrigenda afferam, corrector adero. Addit enim de suo, integras: Plantas completas, & integras. Quin integras esse eas, minus est, quàm completas. Integrum enim solas partes denotat materiales. Completum idem, quod perfectum, etiam potestates, potestatumq; tempestiva momenta: & quasi dixerim cũ antiquis, tempestivitatem. Paucis diebus planta integra est. Ubi folia constiterint primum, si stipes ei nullus debetur: cui debetur, id ubi constiterit stipes. Nam flores ac fructus tã ejus partes sunt, quàm fœtus mulieris. Sed longè negligentius dixit sic: Ipsarum vitam duarum facultatum gratia esse. Pessimè. Nam verbum hoc, gratia, finem dicit: Idem quod, propter. Quis putet, datam vitam, ut alamur. At ille versus plebejus est, quod primæ ætati ad discendum appenatur: plenus tamen Sapientiæ, Esse decet, vivas: vivere, non ut edas. Concinniorem fecimus nos: melior fieri non potest. ἔπαρξιν verò, aut ὕπαρξιν, non ineptè, durationem: fortasse meliore fortuna, quàm scientia. Pauci tamq; non ignorant, à lignis ductam, dictamq; duratione. Quo merito plantis eam hic ascripserit. Fermenti similẽ, aut etiam fermentatam tuam eruditionẽ vocare solitus sum, Ferreri. Quoquo enim te infers, turget.

Vel hoc postremum quis hîc inter plantas expectasset? Sed illæ me revocant. Ad somni revertitur narratio-
,, nes: quas non puduit inter hæc commiscere. Non ha-
,, bet, inquit, opus planta somno multis de causis. Quip-
,, pe in terra sita est, & ab ea vincta. Neq; in sese mo-
,, tum habet, neq; discretis terminis in partibus propriis,
,, neq; sensum, neq; motum voluntarium, neq; animam
,, perfectam, sed potius animæ partis partem tantum.
Perpendamus singulas propositiones. Non egere somni plantam, propterea quòd non laboret. Iccirco dixit, affixam terræ. Sed quid hoc? Nónne etiam animalia quædam, licet immobilia, somnum tamen capere creduntur? Quot enim ex ostreaceo genere saxis hærent? Quanquam enim somnus quies est: non tamen est quies propter spiritus motivos solos, sed ad aliorum quoq; recreationem comparatur. Nihil ergo concludit inde, nisi addat, quod dicebat: neq; sensum habere. Hoc jam tum toto negotium demum absolvitur. Pertinaciores pro Anaxagora dicant sic: Non delassari motu, sed opere fructificandi. Falsò tamen illa videtur apposuisse, οὐκ ἔχειν ὅρον διωρισμένον ἐν μέρεσι. *Sanè suprà declaratum est, corticem, pulpam, medullam, definita esse: ut omittam villos, nervos, venas: quæ continua sunt mathematica, contigua naturalia. Quod enim corpus nervi est, venæ non est. Loquutio quoq; animadvertenda:* ὅρον διωρισμένον. *Imò verò,* μέρη ὅροις διωρισμένα. *Terminus enim præter & extra intellectionem nihil est: neq; tam separatur, quàm separat. Si enim separaretur, fieret id per alium terminum:*

deinde

deinde ille per alium. Tum porrò in infinitum ridiculè. Non enim forma à forma, neq; differentia à differentia, per formam differt, aut per differentiam, sed seipsa. Sed & in quibusdam animalibus partium disiunctiones obscuræ admodum: ut in Limacibus. Alia ratio. Non habet animam perfectam: non dormit igitur. Non habet equus animam perfectam: & dormit equus. Illud verò quomodo accipiamus? μέρος μέρους ψυχῆς. Nam si vivit planta, neutiquam partis partem, sed partem obtinet totius. Neq; enim vegetatrix pars est potius sentientis, quàm intelligentis. Quanquam tum acutius, tum commodius intelligamus animæ partes treis, id est potestates, vigorem, sensum, intellectum. Partem crassè dicimus: non enim partitur anima. Et meministis M. Tullium partitiones illas dicere, quæ in toto fierent, cùm in eas ipsum scindimus, quas philosophorum vulgus haud ineptè vocat integrantes: Divisiones autem, cùm secamus, atq; diducimus in species genera. Quanquam ille secus, atq; statuit, usus est. Partitiones enim cùm inscripsit dialogum, plus in eo fecit divisionum. Sed ad rem. Unum *restat difficillimum:* Καὶ τὸ φυτὸν οὐκ ἐδημιουργήθη διὰ τὸ φυτόν. *Principio ad rem nihil faciunt. Quid enim cum somno his? Dicebamus, formam esse finem generationis. Ad hunc modum quodcunq; gignitur, propter se gignitur. Est alter finis extra. Hominis enim finis est, unio intellectus cum Deo: Deus unionis finis. Utrum ergo plantæ finis homo est, an non? Pendet hæc ab illa: An omnia propter hominem facta sunt. Hoc*

Philosophus ipse asseveravit: & verum esse, aliâs ostensum est. Neq; hic est locus. At plantæ si capiunt, ut hic existimat, iccirco somnum, quia alterius rei ergo fabricatæ sunt, ne nobis quidem dormiendum esse video. Nec, si hominis causa creatæ plantæ propterea negatus est à natura somnus, eadem ratione pecori quoq; negabitur. Itaq; ut vobiscum atticissem, ὁ λόγος οὐκ ἀπορεῖ Græca enim hæc in margine codicis hujus ascripseram. Nam Latinè quibus modestius simul ac plenius dicerem, in memoria non habebam. Venio ad reliqua. Si quis, ait, jam dicat: Plantam etsi egentem parabilis ac vilis alimenti, tamen & diuturni, & continui, quodq; haud facilè corrumpatur: atq; ex his eam statuat aliqua in re præstantiorem animalibus: ac propterea res inanimas esse animatis excellentiores: huic ita respondendum est: Animalis officium anteire omnibus plantæ operibus. Quinetiam in animali omnes plantæ facultates inveniuntur. At non contrario. Ordinemus propositionem, argumentum, responsionem. Quinq; proponit, ἀτελὲς, μοχθηρὸν, σταθηρὸν, συνεχῶς, μὴ ῥαδίως φθαρτόν. Duo priora sub prima parte adversativæ: Duo posteriora adversantia: Quintum superfluò. Pertinet enim solum ad prædictorum expositionem: neq; jure aut officio partis fungitur sub toto. ἀτελὲς, rectè posuit. Est enim id, cujus sine facilè potimur: tractum a portoriis, & à vectigalibus, quæ mediocria parvo negotio penduntur. Ea voce frequenter in historiarum libris utitur Aristoteles. At illi μοχθηρὸν est contrarium, τὰ γὰρ ἄβιωτα τῷ ἀτελεῖ βίῳ contenta

tenta sunt. Quippe non multum operæ ponunt in parando victu. Sed quæ sors obtulit, ea satis habent à natura, ut ita dicam, fortuita. Aquilæ βίος μοχθηρὸς est: laboriosè namque victum sibi quærit. Interpres sic abutitur: qui dicere poterat commodius, φαῦλον, vile. Plato in Epinomide statuit inter se contraria τὸ μοχθηρὸν, καὶ τὸ μέτριον. ϛαθηρὸν, quod duret, interpretor, à lignis scilicet, ut monebat Ferrerius. Unde equus Durateus apud Lucretium ex Homero. Verùm in plantis resolvi partes ab Austri, Solis, Sirii æstibus: deinde roris, pluviæ, nebulæ, rigationis humore denuò reponi, atque instaurari, manifestũ est. Iccirco temperavit audaciã vocis illius, cùm dixit, μὴ ῥᾳδίως διαφθειρομένης. Quam etiã melius expreßisset per formulã δυνητικὴν, ut esset φθαρτῆς. Nam quod dicit συνεχοῦς, seipsum imitatur. Perstat enim ea in sententia, quã suprà refellebamus. Siquidẽ non perpetua opera trahit alimentum planta, sed per intervalla. Hæc est propositio. Argumentum autẽ hoc. His de caussis præstare videri animalibus. Id verò non sequitur. Quapropter impugnat ipsemet. Quanquam nõ solvit argumentum, sed aliud objicit: Nobilius esse animal, quàm plantã, propter naturam perfectiorẽ, atque pleniorem. Concedit ergo tacitus, illis prærogativis animal à planta superari: superari autem ab ipso plantã aliis. Tamen prudentius intueamur. Nõ enim, sicuti dicebamus, factũ est animal, ut alatur: sed alitur, quia factũ est, ne deficiat. Hic autẽ finis est alimenti, nõ animalis. Finis enim operæ perfectio est. Animal dum alitur, non agit, sed patitur. Alimentum verò

patiendo facit: instaurat enim. Instauratio est quasi iterata generatio. Facit sanè, quo diximus modo, non vera affectione. Quippe est animæ vis, quæ facit. Proinde si egent alimento plantæ diuturniore: non id efficit concretionis atq; constitutionis nobilitatem, sed potius ignobilitatem. Lapidi nanq; affinior ea natura est, qui etiam multò minore opus habet interpolatione. Corporea profectò concretio propter formam facta est. At nobiliori formæ neutiquam utilis ea materia, sed inepta. Nempe bruto propior elemento, terræ ipsi: atq; iccirco minus resolubilis. Ubi verò apposuit συνεχῶς, debilitavit argumentum suum. Quando id non est perfectionis indicium, perpetuo indigere alimento. Incorruptibilem naturam decet ea vis, quæ nullam requirat instaurationem. Ergo quàm longissimè abest ab ea, id, quod est, perpetuò desiderare supplementum. Sibi quoq; videtur adversari. Nam cui necessaria instauratio est, eget: propterea quòd absumitur. Ergo quod semper alitur, semper resolvitur: aut alioqui semper crescet. Hoc autem contingit nulli. Puto enim fabulosa, quæ de Crocodilo quibusdam persuasum est.
„ *Hinc ad Empedoclem redit. Dixit etiam Empedocles:*
„ *Plantas generari, quia mundus diminutus. Non enim*
„ *perfectum completúmve esse. Ubi ergo mundus com-*
„ *plementum fuerit adeptus, non generatum iri ani-*
„ *mal. Verùm hanc sententiam ineptam esse. Quippe*
„ *Mundum & perfectum esse, & perpetuum, neq; un-*
„ *quam cessasse ab animalium generatione: item plan-*
„ *tarum, aliarumq; omnium specierum. Tota vis argu-*
menti

menti versatur in hoc: Si fit, quod non erat, ergo de-rat. Non ergo perfectus erat mundus. Est enim perfe-ctum, cui nihil addi potest. Galenus quoq; in historia philosophorum, recitat Empedoclis sententiam huic haud absimilem: quæ censeret, generationem haberi pro imperfectione. Itaq; plantas eas quæ folia non a-mitterent, perfectas solas existimari debere. Cæterum illi tam parum procedit, quod intendit, quàm verum est, quod proponit. Verißimum est dupliciter illud. Primum, Generationem esse imperfectionem: siqui-dem est ἐν τῷ γίνεσθαι. Alterum: Instituta est à natura generatio propter imperfectionem: id est impulsa à de-fectu ad supplementum, ne deficerent species. Verum igitur est. At ex hoc vero non oritur illud, ut verum. Idcirco mundum esse imperfectum: nihil enim fit in specie novi. Empedocles hunc ad modum constitutione partium ducebat perfectionem. Cæterum aliter eve-nit. Nam & à numero partium, & ab usu contingit. Perfectius Buxo triticum. Quod tamen numero, con-cretione, firmitate, vitæ tractu, minoris est. A foliis ve-rò trahere perfectionem deterioris est judicii. Non quæ-vis planta propter frondes: sed ejus officiorum, atq; uti-litatis, & fructus, & radix, & cortex, & lignum, & succus sibi partem vindicat. Nemo absolutius Adian-tum quàm Vitem unquam ratus est: nisi fortè in Thracia, aut Anglia, ubi vinum non bibunt, si non habent. Haud negarim, seipsa esse perfectiorem plan-tam, cum gerit folium, quàm si nullum habeat. At ea perfectio nihil est, nisi δύναμις ἐνεργουμένη. Non enim

K 5 *Latinè*

Latinè poßim, ſed barbarè ſic: potentia actuata. Hîc ergo τὸ τὶ ἦν εἶ) haud mutatur. At id ſolũ perfectio eſt: & eſt indiviſile: quodq́ꝫ neqꝫ intentionem admittat, neqꝫ remißionem. Nullo unquam accidente deſinit Idea eſſe id, quod eſt. Materialis autem perfectio hujus heræ ſerva eſt. Sic Ariſtoteles ait, Mundum eſſe completum, eiq́ꝫ deeſſe nihil. Alioqui primum efficiens eſſet in opere perpetuo imperfecto, quod neſciverit, aut nequiverit abſolvere: quod eſt & ridiculum, & impium. Eſſet enim iſtis Lucretianis imperfectus ipſe. Neqꝫ poſſet efficere opus ſibi dißimile, quod ſemper intra penſum eſſet. Habeo tamen aliquid tam perplexum, ac tam acutum, ut curioſa opulentia poßit vobis parcere faſtidium. Verùm aliò nos vocat res. Quam tu, inquit Minutius, rem narras, quæ plus quàm res ſit? Nam hæc eſto vera res, quam & profiteris, & abduci ais te,
,, quominus profitearis. Sed dic ſodes. Mira, inquit ille.
,, Nam cum Empedocles agnoſcat in mundo generatio-
,, nem, ut interea ſervetur perpetuitas: ſi enim perfectus
,, exiſteret, nihil in eo fieret novi: hoc autem eſt genera-
,, tio: ex me dicam hoc. Ejuſcemodi imperfectionem im-
,, perfectam eſſe. Intelligamus perpetuitatem aliud ab æternitate. Aeternitas finem tollit: perpetuitas interruptionẽ. Igitur illa curat extrema: hæc deſignat mediũ. Augurum vox: ubi volatus non intermitteretur à certa linea deſignata ad certam uſqꝫ. Qui loquuntur aliter, eos neqꝫ pro Latinis habeam, neqꝫ recenſebo in numero philoſophorum. Hæc ergo perpetuitas eſt, quia Mundus imperfectus. At perpetuitas eſt perfectio con-

ſtans

stans ratione unitatis, quippe continuitas: & continuum unum. Generatio verò est imperfectio: constat enim ratione motus. Motus tametsi est perfectio mobilis, nõ tamen simpliciter, sed duntaxat ut mobile est. Quare motus perficitur per quietem. Non enim quies privatio motus est, nisi sicut motus est privatio quietis, prout alterum alteri succedet. Non igitur quies est privatio motus, sed perfectio. Eadem nanq; vis naturalis, quæ movet ad locum suum, continet in loco suo. Est, inquam, motus δύναμις, quies ἐνέργεια: unũ opus numero (quod maximè monstrosum videbitur monstris, hoc est ἀφιλοσόφοις) & à motrice forma una numero. Tantum abest, ut hæc illius sit privatio. Itaq; finis generationis, quies. Eum adepta Natura finem, haud amplius generat. Omnia verò ante finem, imperfectio: propter aliud enim sunt. Ergo mundus erit perfectus Empedocli propter imperfectionem: est nanque perpetuus per generationem. Perpetuitas autem, sicuti dicebamus, perfectio: generatio autem, imperfectio. Cum igitur cessabit generatio, cessabit item perfectio illa perpetuitatis. Altera verò perfectio complementi succedet. At hæc erit imperfectio. Siquidẽ cessante generatione destruetur. Mundum sanè haud semel gignit ac destruit Empedocles. Quid hæc ad vos? Ego verò, inquit Minutius, vix apprehendere quivi dilabentia: nedum ut contradicam. Mirer tamen potius, quàm laudem: adeò perplexa sunt. Et putem, paucos amasios habitura. Curiosa vocant hæc, atque alia cuncta, quæcunq; videntur abducere animos nostros à beatitu-

beatitudine. Quanquam equidem reor interesse candoris Christiani, summum opificem, etiam in culicis aculeo contemplari. Et sophista vafer, horridus, atq; etiam horribilis hispido supercilio, fallaciis invictis, capit animum meum, atq; ducit ad optimi maximi Dei cognitionem: si illius ego spiritum acrem, versatilem, igneum, non nisi sub primi numinis potentia intelligam operari. Depravatæ mentis utrunq; est, aut in pejorem partem rapere, quæ simplici affectu vel fiunt, vel dicuntur: aut effugere munus oblatum cælitus sapiendi. Hæc tamen aspera, quantum mihi licuit comprehendere, lenitate condita memini apud Timæum Platonis. Mundum ille ibi non solùm perfectum, sed etiam perfectissimum vocat: & quod plus est, αὐταρκῆ. Hoc enim excedit terminos rei finitæ. Nullum finitum sibi sufficit, quod à se non est: quare Deū quoq; non est veritus appellare. Est igitur operæ, cœlestis illius oraculi sonum audire: ὁ θεὸς ἐπισάμενος ἅμα καὶ σωματὸς τὸν αὐταρκῆ, καὶ τελεώτατον θεὸν ἐγγύνα. *Nos omnes divinum viri animum, excellentem memoriam admirati conticescebamus. Sed majorem Bajulius effecit admirationem, inexpectata quadam atq; inaudita explicatione. Quid, inquit, si ita censeam? Quæ rectè ille senserit, suaviter expresserit, parum pro rei dignitate intellexisse? Tum obstupefactis nobis, sic sequutus est: Quot legistis impuros divino correptos afflatu, multa memorasse præterita, aperuisse præsentia, prædixisse futura? Quæ nobis excidissent, quæ tegerentur, quæ nondum extarent. Quot veterum philosopho-*

osophorum à Sibyllis atq; Prophetis prodita, pro mi-ificis adduxisse? Ipsos semiplenè intellexisse? Aegyptios go Vates, ut seipsi vocabant, appello Prophetas nunc, on nostros. Quos inter & Bitin nominant Platonici, & nos recipimus Trimegistum. A quibus Plato cum ublegeret ea, quæ à vulgi more essent maximè abdu-ta, literas quidem expingebat: sensum exteriorem auriebat, interiorem, in quem sese nunquam abdi-lisset, nobis relinquebat. Quis enim mentis compos nundũ, quod & tu Minuti monebas, dicat αὐταρκῆ? Quis τελεώτατον? Quæ eum movit causa, ut superla-ivo uteretur: cùm tamen nihil videas, quod aut cor-uptibile per se non sit, aut non habeat in se principia orruptionis. Quin eodem in libro Deos ipsos affirmat uapte natura corruptibiles esse, conditoris autem be-ignitate sempiternos. Vel ipsi cœlo cujusmodi attri-uamus perfectionem? quippe qui semper movetur, ut erficiatur. Perficitur autem Dei multiplici sanè imi-atione. Movetur, ut agat omnia, quæ agi apta sunt. ta Deus opifex omnium. Non mutat locum cœlum ta, ut ab eo exeat: Sic Deus non movetur, neq; ex se xire potest. In seipsum recurrit cœlum: Eodem modo otus in seipso Deus. Cœli superficies extima nullo cor-ore terminatur, atq; ita rationem habet infiniti. Si-iliter nec Deus ulla re. Imo verò, ut effodiamus cor-is istis oculos, neq; ulla re, neq; nulla re. Nam ens fini-um per imaginationem terminatur à non ente. Ve-um enim est dicere, extra illud ens finitum non esse liquid ipsius entis: ut extra cœlum primum. Termi-

natur

natur enim per intellectus nostri vim, à non corpore. At Deus neq; ab ente, neq; à non ente ullo modo præscribitur. Quia nostra est finita comprehensio. Est igitur intra ipsum, qui est infinitus. Si semper intra, nunquam quicquam quod sit extra illum, capere poterit. Ergo verè Deus infinitus: Mundus non verè, non simpliciter, non à se, sed quadam quasi (ut alia in re utitur Plato) adulatione. Non est ergo perfectus, tantum abest ut sit perfectissimus. Non est item αὐταρκής. Pendet ille ab omnium rerum principio primo: propter quem, à quo, in quo, unum sunt omnia: & cujus unius egent, ut sint unum. Cum igitur non sit ἀφ᾽ ἑαυτοῦ, neq; ἐν ἑαυτῷ, neq; καθ᾽ ἑαυτὸν, non erit αὐταρκὲς, sed ἀπ᾽ ἄλλου ἀρκοῦντος Præterea quare dixit ἐγέννα, non autem ἐποίει? Nam creavit Deus mundum, non genuit. Quod enim gignitur, ejusdem vel speciei, vel generis, vel essentiæ est. Deus ergo gignit, quod ex se: creat autem, quod è nihilo. Hæc cum substitisset, atq; eum attentius observaremus: Siles tu, inquit Minutius, postquam Platonem evertisti nobis. Sed, oro, medere animo meo jam: ægrè enim mihi est. Quin, inquit ille, intelligis, verissimè à Platone scripta hæc: si unde acceperis, respicias. De Domino Jesu vates illi primi cùm scripsissent hæc, neq; ipse personas in unitate valeret comprehendere: ea transtulit ad sensu perceptam rem, mundum ipsum scilicet. Est enim filius Dei à Deo genitus. Intelligens enim seipsum Deus, generat ex se sibi æqualem filium: propterea quòd intellectio est æqualis intelligenti. Ergo etiam res intellecta.

Præterea

raterea eum unum eundemq́; sibi Deum Deus: quia generans est, immaterialis, & infinitus: indivisibilis igitur: unum igitur. Non enim ex se potest exire, sicuti dicebamus. Ideò dixit ἐπιςάμενος. Hinc filius IESUS *sapientia Dei est. Hinc inter intelligentem, & rem intellectam, cum nullum sit intervallum: & illi sunt æquales inter se: una voluntas, unus spiritus procedit ab utroq;, qui utriusq; est, & cum illis unum. Qui in me nunc, hæc volis ut aperiam, effervescit. Hic est ille Deus perfectissimus, quia genitus à perfectissimo, & una cum illo perfectio, prima, media, ultima. Per se sufficiens, quia unum cum eo, qui sufficit omnia: in se manens, quia pater in se manet.* Unus *Deus, unus Dominus, per omnia, super omnia, in omnibus, ante omnia, post omnia, excelsus, gloriosus, immensus, incomparabilis, incomprehensibilis. Hic cùm fecisset finem, exclamavimus. Tum ille: Quid vociferamini? Iam hic equidem sum: ne me putetis vos supra cœlos volitantem, nisi clamantes exaudire posse. Aristoteles autem, in secundo de generatione, perfectum dixit his verbis, quæ & alibi recitata sunt:* συνεπλήρωσε τὸν ὅλον ὁ Θεὸς ἐνδελεχῆ ποιήσας τὴν γένεσιν. *Etiam in primo de cœlo multa præclara digerit ad hanc eandem sententiam. Quanquam verò generationis causam dixit primum cœli motum, & motū statuit generatione priorem: tamen, ut videtis, ad Deum omnia, non solùm ut motorem, sed etiam tanquam effectorē refert. Dicit enim,* συνεπλήρωσεν, *&* ποιήσας. *Interpres autem pessimus vocibus usus est:* ἐν κόσμῳ ἐλαττυμένῳ.

Diminu-

Diminutum est, quod prius fuit majus, ademptione partis, aut partium. At Empedocles contrà à minimis initiis ſemper ait incrementum capere. Voluit, opinor, dicere, ἐνδεῆ. Empedocles verò id errat, quod per generationem ſubeuntium individuorum putat mundum perfici poſſe. Per eorundem igitur corruptionem neceſſariò dicet eundem diminui. Si ſpeciem produci novam arbitratur: probandi provinciam capeſſat fruſtrà. Sin novam retur nullam, perfectum agnoſcat. Illud etiam adverſatur ei. Si quominus compleatur, individuorum viciſſitudine impeditur, nunquam perficietur. Nunquam ergo deſtruetur. Intelligit τελείω κατὰ τὴν συμπλήρωσιν αὐτοῦ, in fine, forma, efficiente. Secundum verò materiam non videbatur imperfectus illi. At falſus erat ſibi. Quandoquidem materia nulla nova fit. Sed hoc, ut ſub hoc tali. Non enim eſt alia materia, ſed aliud per aliud, id eſt per formam, & alio modo. Dixit: ταύτης συμπληρουμένης. Videndum, quomodo ſit completum complementum. Dixit, οὐ φύναται ζῶον, pro eo quod eſt, φυνηθήσεται. Et poſuit, animal: ut per id acciperemus quamlibet generationem. Activo verbi flexu ſic utebatur ſuprà: οὐκ ἔχουσι φύεσιν, neq; activam ſcilicet, neq; paſſivam. ὁλοτελὴς autem vox eſt ex duabus vocibus mirificis. Utraq; verò ſtatuit perfectionem, & τὸ ὅλον, & τὸ τέλος. δινεκὴς autem accipitur in motu generationis. Hinc illum ad cætera tranſire volentem ſic Minutius appellavit: Bajuli, cum dicebat Empedoclis ineptam ſententiam, quánam voce uſus eſt? Qua? inquit ille. Quam inepti

verò

verò quidam putabant ſatis ad explendum noſtram: ἀνάρμοςος ſcilicet. At ego aſſentior huic Cæſari, pro M. Tullio id atq; alia ſubtiliſsimè diſputanti. Multas Græcas noſtram unam æmulari: ejus ambitum à nulla capi. Pecora verò ſunt, non homines, qui verba omnia, omnium linguarum verbis exprimi poſſe putant. Nihil audacius inſcitia & inexperientia. Redeo nunc unde diſceſſeram. Explicatis quæſtionibus, atq; ut potuit, ſolutis, cõcludit caput hoc à materia conſtitutionis. Nam hactenus à forma proceſsit: cum dicebat, ζωή. Hic verò calidum & humidum naturale po- « nit: cujus conſumptione plantas ægrotare, ſeneſcere, « tabeſcere, areſcere. Id quod aliqui vocant conſumptio- « nem, alii non. Expreſsit autem conſumptiones duas: « naturalem per γηράσκουσι, fortuitam per ἀσθενοῦσι. Tum verò utriusq; finem per ξηραίνονται. Præter hæc, διάθεσιν ad finem per φθίνουσι. Quinetiam nomen apposuit, quo definitio de principiorum libris eliciatur, cùm dixit φθοράν. Eſt enim corruptio viventis vitæ ablatio: Plantæ verò vita in calido & humido. Exiccatis igitur humidum deſit. Item abit calidum, humido, quo alitur, abeunte. Intelligit humidum naturale. Propterea quod in planta mortua ineſt etiamnum humidum aliud, quo corpus eſt naturale: cui ſubit aliud, quod putreſcit. Melius ergo dixiſſet, humidum animale. Qui verò noluerint appellare φθορὰν, ii ſunt, qui corrumpi negarent formas: atq; alia in corpora demigrare contenderent. Aliud item genus hominum negabat, arborem corrumpi. Quippe Nautæ, & Carpen-

L tarii,

tarii, quibus persuaderent sensus, pristinæ materiæ constare usum. Corrumpi nanq; rebantur id, quod in nihilum redigeretur. Sic in Parmenide τὸ ὂν *unum: ergo incorruptibile. Si corrumperetur, in aliud abiret: non igitur esset unum. Hanc autem sententiam & in primo Physicorum, & in primo de generatione, videmus explosam. Quippe est & unum, & non unum. Hæc cum dixisset, conticuit. Me verò atq; Minutium cum silentes videret Ferrerius: video te, inquit, ex meo codice ad finem capitis pervenisse. Neq; verò tam fessum, quàm lætum, cum es hoc odio liberatus. Sanè maxima sunt abs te confecta prælia. Mihi verò hactenus hæc observanti non pessimum sese aperit argumentũ, quo librum hunc ab Aristotelis officina submoveamus. Ille nanq; à notioribus cum præcipit incipiendum, tum suis ipse legibus obsequens est. Omnibus igitur in commentationibus auspicatur à materia. Sic in libris de principiis, in prima philosophia, in historiis, sui similis semper adeò, ut etiam eandem rationem in ordine librorum religiosè servarit. Libros nanq; de anima libris de partibus postposuit. Quare si hic ita instituisset, ut radicem, medullam, corticem narraret primùm: deinde temperationem adjungeret humoris, & caloris, quorum defectu deficiant illa: jam tum ex iis vitæ, quam plantæ vivunt, rationem commodissimè deduxisset. Animæ potestatibus limites præscripsisset. Tum propositis quæstionibus de rerum summa cognovisset. Atq; ibi plantæ substantia constituta ad earum differentias descendisset. Cum finem fecisset ille: satis,*

inquit

inquit Minutius, operæ consumptum est hodierna die. Potes in crastinum ampliare judicium. Imò verò inquit, haud parum etiam superat diei: quod, ut ait Horatius, frangendum censeo tam luculenta disputatione. Tum si non sufficit, noctem etiam ei assuendam. Noctes enim hoc tempore vel sterili anno longiores sunt. Post hæc cum sese collegisset, ita cœpit rursum: Explorata plantarum substantia jam species erant ipsæ dividendæ: sive à loco, sive à partibus: id quod iste quoq; facit. Verùm dabitis illi veniam, qui tam negligenter ordinis rationem habuisse videatur. Jam primum divisionem facturus ab incrementis initium sumpsit. At non sic Aristoteles. Qui post omnes animalium partes exteriores, & interiores, numerat lac, genituram, & ejusmodi. Iste verò sic: Plantæ quædam « certum habent humorem, ut resinam, gummi, myr- « rham, suffimentum, gummi Arabicum. Quæ verba « jam intelligitis manifestò non tam narrare excrementa, quàm excrementa esse ipsa. Vel cum adeò supinè gummi discrevit ab Arabico gummi, quòd ex Aegyptia spina cæterorum more stillet. Quamobrem Arabicum ut rectè vocent, haud satis scio. Græci cùm alia genera non sine adjectione nominarint: hoc unum κόμμι dicunt ἁπλῶς, ac nomine tanquam suo. Quemadmodum & Plinius, & Scribonius, & Celsus. Ergo si species est, quam ob causam distulit à suo genere? Quin Arabicæ arboris lacryma Myrrha quoq; est. Quæ igitur erit densa, gummi fuerit Arabicum. Hæc cùm suffimentis addatur, eandem culpam commisisse

 dicatis,

dicatis, qui generis vocabulum in ſpeciei anguſtiis coarctaverim. Quid facerem? θυμίαμα hîc poſitum eſt. Hoc à quibuſdam pro genere capitur, ab aliis pro Styrace tantùm. Sic vulgus quoq; thus, ſpeciem ipſam, incenſum: cùm tamen æquè cætera eundem uſum præſtent. Nunc Narcaphthum Thymiama vocant: quod corticis naturam præ ſe fert, non lacrymæ. Itali corruptiuſculo ſono, Tegniame. Apothecæ quædam analogiam ſequutæ, Styracem rubram. Analogiam uſus intelligo: propterea quòd veræ Styracis vires gerat. Habemus in titulis Hymnorum, qui attribuuntur Orpheo, θυμίαμα pro ſuffitus certa ſpecie. Ea compoſitáne ſit, an ſimplex, nondum exploratum habeo. Hanc Ariſtoteles partem ſapientius expreſſiſſet: Plantarum partes alias ad totius conſtitutionem, alias ſupervacaneas. Quæ totum conſtituunt, alias ſimplices, alias compoſitas. Harum autem omnium qualitates genericas eſſe: ut liquiditatem, duritiam, colorem, ſaporem. Quia liquidum, durum, coloratum, ſapidum, affectiones ſunt corporis naturalis: quanquam non quælibet cujuslibet. Ut non ſint ſummi generis omnes, ut corpus eſt, ſed generum. Non ergo plantarum, quà plantæ ſunt. Ideo cenſentur communes in plantarum genere, neq; habentur pro differentiis ſubſtantialibus, ut quidam ſatis leviter exiſtimarunt. Igitur excrementa quædam dura, ut fungi, & agnaſcentia tubera. Quædam mollia, ut lacrymæ. Harum aliæ manent liquidæ, ut vitis lacryma ex vulnere: aliæ ſolideſcunt, ut gummi. Dicam ergo. Si naturales partes aliæ ſolidæ,

aliæ

aliæ non: seipsam imitari naturam in excrementis, ut hæc quoq; sint ad eundem modum. Quin liquidarum quoq; partium ratio non dissimilis. Quippe succi quidam semper manent liquidi, ut oleum: nonnulli concrescunt, ut succus Eupatorii, Radicis dulcis, Prunorum agrestium, Papaveris, Scammonii. Vinum quoq; apud Arcadas, prodidit in libro de mistorum affectibus Aristoteles, in utres inditum adeò siccari, ut rasum bibant. Præter superiores qualitates, pingue, dicas, & aridum, glutinosum, translucidum, boni malíve odoris, lacteum, oleosum, vinosum, aquosum: ut de lacrymis pleniorem sententiam assequamur. Ex his colligimus, succum esse plantæ partem, sicut & animalis sanguinem in primo historiarum. Quod ut ignorabant, ita negabant quidam medici, magni quidem inter Clinicos nominis, sed parum apud Galenum, multò minus in Lyceo exercitati. Hinc transit ad veras partes. Quædam, inquit, arbores habent fila, & venas, « & ventrem, & stipites, & corticem, & medullam « intus. Ab his profectò commodius fuisset auspicatus. « Tum autem videmus partes hîc confundi. Quis enim Philosophus dixerit, unius esse generis cum filo ventrem? Sic enim coactus ἶνας appello. Neq; verò malè, villos quis dixerit. Nam fibræ non possunt esse, quando iecoris fissuræ sunt, & radiculæ exiliores. Iste verò δεσμὸν dat nobis, simul & acuit ad consulendum Ferrerium. Non enim parum est negotii dissentire à iudicio Theodori, qui vertit ubiq; Fibras. Cui Ferrerius, liberat te collega meus hic ista religione. Quippe nec tibi

 favet,

favet, nec ſequitur illum. Vertit enim tuum δεσμόν, nodum. Antiquos Græca uſos voce mutata liquida in ſuam congenerem, autor Feſtus: qui exilem παρὰ τὰς ἶνας. Ab eorum officio, quibus muſculi contexuntur, & nervi, dicta fuit ἶς: Cui nos addidimus Aeolicum digamma: ut, vis, fieret. Eſt & alius locus, in quo non tua fides, ſed autoris diligentia requiritur. Nam hic meus, lignum dixit, quod tu, ſtipites. At hîc non recenſet partes condiſſimiles, radicem, ſtipitem, brachium, ſurculum, alas, folia, ſcapum, ſive ſtipitem: hoc aut faciet poſtea, ſuo jure: aut fieri debere ajo, meo judicio. Num ergo dixit, σέλεχος, an quid? φιτροὺς, inquit Bajulius. At φιτροὶ aliud etiam habent, quàm lignum. Rara vox, & à Theophraſto prætcrita, quam ab Homero poterat mutuari ἐκ τοῦ, μ, τῆς Ἰλιάδος. Ubi interpres κορμόν. Ac Cormes Hiſpani Sorbas. κορμὸς ſtipitem ſignificat, aut virgultum: ſicut & apud Athenæum in quinto. Addit deinde: quaſdam maxima ſui parte corticem eſſe. Scilicet hoc quod ſunt, totum cortex eſt. Hujus exemplum rei non ponit. An alluſerit ad Arundinem? Quippe ejus vacuum latè patet. Propius tamen ſi ſpectes, tum eam, tum ferulam, cæteraq; omnia ferulacea, ſive fœniculacea, tenuiſſimo amiciri cortice invenias. Diviſio quoq; illa fuit primo loco ſtatuenda. Partes quædam conſtantes, quædam viciſſitudinariæ. Detis hanc vocem philoſopho, qua ad rei oſtenſionem Latinitas augeatur, tametſi non extat apud Ciceronianos. Sed quid prohibet? Quando eſt valetudinarius. Sanè quædam ſunt neceſſariæ,

aliæ

lia non ita. Quærenti, quæ necessaria? haud quaquam sese offerent folia. Occidunt enim superstite parente. Non rami: quippe sine matris excidio excidunt. Non cortex: scilicet suo strangulatur suber: ademto, lætior adolescit. Non cacumen: Robora crassescunt decacuminata. Non medulla: ea nanq; de sarmentis exempta, Græci profitentur, acinos sine gigartis produci. Non radix: quoniam sempervivum radice nulla vivit, & semen fert, & sibiipsum radix est. Ex quibus liquet satis, harum nullam esse plantæ necessariam, quatenus planta est. Sola caro videtur esse ejusmodi. Non enim in arundine, sicuti dicebamus, solus cortex. Nam quibus deesse videtur caro, in iis illa est confusa cum medulla: veluti de Ebeno prodidere. Quin alii carnem id totum solam putant: medullam habere negant. Non constantes partes duplices sunt. Nanq; aut suapte natura mutantur, ut frondes; aut vi deficiunt, ut rami. At iste perinde atq; facto impetu aggreditur illico fructus situm. Quem tamen prius sic decebat, aliâs fructum ferre, aliâs non. Prius enim est τὸ τί, quàm τὸ πῶς. Earum, quæ ferunt, alias multum, alias parum, quasdam quotannis semel: atq; ita perficere aliquas, nonnullas verò non. Esse etiam biferas, etiam triferas: in quibus ratio perficiendi, defectusq; spectatur. Esse, quæ tertio quoq; tantùm anno ferant. Item partim tempori, partim serò. Ad hæc, simul cum frondibus, aut ante frondes, aut pòst. Flores quibusdam sine fructu, quibusdam sine flore fructus. Maximam partem fructus è floribus

edere. Sunt, quibus haud unius generis fructus, ut quercus. Hæc à substantia, numero, tempore: tum à situ. Fructum aliis ad ramos, aliis è stipite, aliis in brachiis, supra frondes, in frondibus, subtus frondes, ab radice. Surrecti, penduli, affixi, sessiles, hærentes, cum peciolo, sine peciolo, singulares, numerosi, frequentes, sparsi, conferti, dissiti, stipati, rari, atque ejusmodi. At hic statim fructum, inquit, sub cortice quædam ferunt: id est, ut declarat, inter corticem, ac stipitem. Neque posuit exemplum. Mihi nondum venit in mentem, cujus arboris cortex scindendus sit, ut fructus eximatur: tanquam è Jovis femore si quis eductum velit Bacchũ. Barbarus interpres rem fecit etiam obscuriorem: ἐντὸς, inquit, τοῦ φλοιοῦ, καὶ τοῦ φιτροῦ. Nam si est ἐντὸς τοῦ φιτροῦ, etiam findatur stipes, quando fructus intra illum sit. Cujusmodi Græci mentiuntur è Myrrhæ visceribus Adonim Cæsarem prodiisse: si Grammaticorum etymon verum est. At alibi μέσον dicit: ut non meminerit, cujus esset usus, τὸ μεταξύ. Transit hîc ad ea,
,, *quæ primo quoque loco dicenda erant. Quædam, in-*
,, *quit, partes sunt simplices, ut earum succus, & fila, &*
,, *venæ: aliæ ex iis compositæ, ut rami, surculi, folia. Aristoteles animalium historiam ab his instituit incipere, quas ὁμοιομερῆ, καὶ ἀνομοιομερῆ vocat: Theodorus, atque eum secuti, similares & dissimilares, minus benè. Nam si per ταυτότητα εἰδικὴν dictæ sunt similes inter se partes carnis: ea accidentia, quæ in ipsa illa substantia insunt, dicentur similaria: puta, rubor, densitas, mollitia. Ita duritia in osse capitis erit dissimilaris, si*

mollitiei cutis comparetur: quia cutis oßi dißimilis est. Quomodo potuit attribuere Gaza prædicationem denominativi primitivo ejus? Pilum militis militare est. Quis militem dixerit militarem? Militarem quidem virum, pro eo quod est militari virtute præditum: & Consularem virum, consulari dignitate perfunctum: nam dum Consul est, Consul dicetur, non consularis. Sic caro erit similis, non similaris: sed affectus qui in carne est. Auris & nasus dißimiles, non dißimilares. Et verbum de verbo expressum est. Nam quid aliud est ὅμοιον, *quàm simile? sed mihi videtur vir optimus atq; doctißimus Theodorus, adjungere voluisse relationis aptitudinem. At ea vis in primaria voce est. Similis enim est alicujus similis. Quòd si hîc quoq; animum curiosum explere volueris, ut sit mutuus responsus relationis, dicemus, consimiles, & condißimiles. Eam miratus* ἀκριβολογίαν, *age, age Bajuli, Minutius inquit, jam te video rabiem caniculis. Proinde ab iis tibi cavendum censeo. Tametsi, inquit ille, mordebunt, tamen haud transferent affectum illum livoris rabiosi. Et Cancri fluviatiles ubi sint, scio. Non isti oblongi Cammari caudati, qui sunt Squillis affines, atq; congeneres, sed orbiculares, quibus, ut marinis, cauda pro operculo alvi subtus est. Ne putemus cum ægrotis benè actum esse, qui in medicorum quorundam manus incidere. Prosequamur partes. Cortex an sit inter consimiles partes recensendus, valde ambigo. Ex nervo nanq;, vena, & sua sibi carne compositum, videor animadvertisse. Tum autem vulgo qui jactatur*

L 5 *error*

error etiam à viris doctis, amovendus est. Vocant enim partes condissimiles, officiales. Ita nanq; partiuntur: aliæ simplices, aliæ ex iis compositæ, quæ sunt officiales. Simplices, ut caro, nervus, os, vena. Mihi tamen aliter videtur: Arteriam, venam, alia, quæcunq; agunt aliquid, officialis merita esse appellationem. Et haud multas partes esse, quæ plus efficiant officiorum, quàm nervus. Alveus est, & portitor spirituum: sensibus eos ministrat, & est instrumentum motus. λύγον *intelligit interpres ubiq; minorem ramum: majorem verò* κλάδον. *At si quis dispiciat accuratius: majores rami, quæ brachia dicimus, ægrius vel flectuntur, vel franguntur, quàm ut* κλάδοι *meritò queant dici. Notum est, quid* κλᾶν *sit,* ἀνάκλασις, *&* διάκλασις *apud opticos. Brachia verò nominantur ab animaliū proportione: sicuti cor, matrix, medulla, pediculus. Prisci commune fecere nomen summis, imis, mediis. Sed imos, si quis inveniatur, qui vocarit* ἀκρέμονας, *animadvertatur ab eo licentia hæc: non* ἐν ἄκρῳ μόνοισι: ὄζους *& nodos, & valentiores ramos agnoscit Theophrastus. Hic usus* τοῦ λύγου *paulò est* νεωτερικώτερος. *nomen fruticis est, quem vulgus Agnum castum. Amerinam interpretantur Latinè. Ab eo nostrum ligare, à specie scilicet: quemadmodum viere, à generis nomine, vimine scilicet. Leviter Varro putabat, à legendo ligare. In XV. Athenæus* περὶ λύγου. πρὸς δεσμοὺς καὶ πλέγματα ἐπιτήδειος. *Eum etiam in coronarū usum venisse ait, ex Anacreonte. Cujus rei fabulam scire nihil interest nostra. Pro vinculis est apud Homerum in*

hymno

ymno Bacchi. Succenserem ipsi, qui & hîc, & mox, & suprà, & in sequenti libro δένδρον pro eo posuit, quod est φυτόν. Verùm maximus vir Plato sic quoq; in Timæo. Tum ad Ferrerium: habes quid λόγος agat novi tua ista in officina? Virgas, inquit ille, appellavit haud, opinor, ineptè. Sed nunc demum venit in mentem, cur & hîc, & suprà ἴνωμα nodos dicat. Non enim nodos ὄζους intelligit arborum, de quorum duritia scribit Theophrastus: sed eam vinculi complicatam arctationem, qua fasces cohibentur. Quod quantum ad rem faciat, vos videritis. ἴνωμα dixit villos Græculus: quia certo ligna sunt fissilia, qua crassiora procurrunt filamenta: inter quæ, & à quibus tamen exiliora prodeunt mutuis nexibus, atq; appendicibus complicata. Eæ partes in Carpino incertiores atq; obscuriores animadversæ sunt à diligentioribus. Hæc habebam. Et Bajulius. Ascribit deinde partes tum has, tum alias speciebus, his verbis: Non omnes, « inquit, hæ partes omnibus in plantis inveniuntur. « Rectè: sed aliquam positam oportuit in exemplis. Sunt mihi libri secretioris philosophiæ, in quibus ita scriptum est: Inter corticem, & librum Cedri, lanitium quoddam interoriri, quod Chaldæi & Syri vocarint Sach. Hoc ei arbori cum sit peculiare, verum erit, & quod ait: non omnes omnibus partes esse, & ipsum non omnes enumerasse. Auget deinde sententiam, cum dicit: Sed aliæ plantæ cùm has, tum alias « habent partes. Scilicet has, quas suprà dixit. Ego verò « sic explicatis partibus, adderem: non omnes omnibus

naturâ

naturâ eveniſſe. Hic autem perpaucis enumeratis, negat eas communes omnibus eſſe plantis. Ergo quas non recenſet, relinquit mihi homini ſuſpicaci dubitandum, ſint eæ communes, nécne. Addit inde ſaltuatim, præter eas item alias inveniri, ἄνθη, ϰ βλαςὲς, ϰαὶ φλοιὸν περιϰυϰλȣ̃ντα τὸν ϰαρπὸν. *Flores ponit, fructum ſubticet: fructus enumerat corticem, interioris libri non meminit: geniculorum oblitus eſt, quorum init rationem Theophraſtus inter frugum differentias, tametſi in aliis quoq; ſunt: ut in Arundine, Flameola, Proſerpinaca. Neq; ſupinè tranſeundum id, cùm florem facit plantæ partem: quod negat Theophraſtus.* βλαςοὺς *accipit ſtolones. Melius* ὑποϐλαςήματα, ὑποφυάδας, παραφυάδας, *quæ tamen neutiquam plantarum partes ſunt, ſed fœtus: ſicuti radices, quæ Serpentariæ radicibus agnaſcuntur.* φλοιὸν *pro putamine poſuit: Ariſtoteles* ϰέλυφος. *Velim ſcire, quid tuus Cratevas Augeri, fecerit* βλαςούς. *Germina, inquit ille, magno ſanè ambitu ſignificationis. Nam & folia exeunt in ea ſignificatione: & rami, tam grandes, quàm minores,* βλαςάνȣσιν *æquè omnes. Itaq; ſi* βλαςοὶ *ſint pulli illi, quos ſtolones appellabas, non ſunt plantæ partes. Si ſint germina, non ſint aliæ partes, quàm quæ ſuprà commemorabantur. Ita videtur, inquit Bajulius. Comparat hinc animalium partibus plantarum partes, rectè admodum. Verùm ubi diducit in ſpecies orationem: an ſit librarii culpa, videndum „ eſt. Sic enim ſcriptum eſt:* ὁ δὲ φλοιὸς ὅμοιός ἐϛι τὸ σώ- „ ματι ζώȣ. *Lego equidem,* δέρματι. *Animalis nanq;*

cuti

cuti similis cortex est. Et ita puto tuus habet, Ferreri, codex. Ille annuit: hic subdidit: Cum divisit in ὁμοιομερῆ, & ἀνομοιομερῆ, tamen haud pudet repetitionis. Quasdã, inquit, dividimus per partes ἀνομοίων, quasdam δὲ ὁμοίων. Ergo carnem connumerat inter consimilia. Pulmonem verò quoniam hac accipit ratione, non immeritò nos excitavit ad propius inspiciendum. Diverso nanq; modo intelligo, cùm dico: quælibet pars ossis os est: & cum dico: quælibet pars tibiæ tibia est. Semper de osse loquor solo, quod est cruris inferioris. Sic quælibet pulmonis pars, caro pulmonia est: at non quælibet pulmonis pars, pulmo est. Agnosco nanque Pulmonem, officii nomen, quod nequit expleri parte: quanquam ne id quidem fortasse verum est. Non enim omnis pulmonis pars caro est. Habet enim tuniculas, & fistulas. Est igitur ἀνομοιομερής. Ad reliqua. Non-" nulli fructus, inquit, sunt paucis ex partibus compositi: " quidam ex multis: ut in Oleis. Habent enim hæ corti-" cem, carnem, & testaceum quiddam, & semen, & " fructum, & operimenta. Hîc non posuit, qui fructus " paucis constarent partibus. Tanto erat res dignior exemplo, quo magis erat controversa, vel etiam fortasse falsa. Nullus enim paucioribus quàm tribus partibus compositus est: cute, carne, succo. Hujuscemodi fortasse tuber est. Obscuriora in seminibus pusillis, ut lactucæ. Videamus quot olivis assignarit: quot in aliis inveniantur. Quinq; hîc audio, corticem, carnem, testam, semen, fructum. At in juglande quot? Cutis, caro putaminis, testa, cutis nuclei, nucleus. Sex hîc. In

malo

malo punico ſeptem: Cutis, caro corii, caro parietum, membrana diſſepiens, membranula involvens acinũ, caro acini ſucculenta, acini lignea medulla. In pepone, cutis, caro, viſcera, corium ſeminis, membranula interior ſeminis, nucleus. Res igitur autoris hujus ut ſervetur, bacas aliquot adducamus in medium: velut Myrti, & Lauri: addetis etiam, ſi videtur, Corna. Verum hæc levia ſunt, neq; ipſis infantibus ignota. Dicendi verò modum quoq; caſtigandum cenſeo. ὡς ἐπὶ τῶν ἐλαιῶν. *Arborémne proponit, an fructũ? Oleámne, inquam, an Olivam? Si Oleam: quonam modo dicat:* αὗται ἔχουσι σάρκα, καί τι ὀστρακῶδες. *Horum arbor neutrum obtinet. Si Olivam: ergo quid habet* τὸν καρπὸν, *quod ſit* τοῦ σπέρματος διαφέρον; ὀστρακῶδες *verò in Oliva potius oſſeum eſt, quàm oſtreaceum. Quin contuſionem diutius patitur, quàm fracti partes diſſiliant. Pinguis enim tenet naturæ neſcio quid, quod à teſtarum valde abhorreat ſiccitate. Itaq; apud ſapientes Chaldæorum, quædam oſſa ejuſmodi peculiari nomine deſignantur: ut Palmulæ, Sopheli.* σπέρμα *verò dicit hic perpuſillum nucleolum, qui eſt oſſi intimus: ſicut etiam in Ziziphis. Nam in palmulis aliquando quæſitum oculis comprehendere nequivimus: adeò compactum corpus eſt.* περικαλύμματα *interpretor operimenta: non ſolùm ſingulorum ſingula, ſed etiam unius plura. Piſtacium ſub corio continet oſſeum: atq; ob nucleum membranam. Caſtanea erinaceum, corium, cutem. Strobilis oſſea ligna, ſpicatim concamerata: mox ſemina in teſtacea lorica exteriore,*

amicta

amicta propius membranula. Quod addit, an in omnibus sit, vereor ut probari queat. σπέρματά εἰσιν ἐκ δύο φλοιῶν. *Difficile est è lactuca sumere testimonium. Quis enim duo illa in eo semine sine magno negotio deprehendet? Ne afferam longè alia minutiora. Omnino quædam tomentacea faciunt, ut ambigamus: qualia generibus Matricariarum. Id adeò, ut flosculaceum semen professus sit in quibusdam Theophrastus, non corpulentum. Tandem claudit opus hoc multis propositis operibus nobis, quæ sunt particulatim recensenda. Summa, inquit, præsentis orationis est,* «
has plantarum partes definire, operimenta, & diffe- «
rentias: id quod est admodum difficile, præsertim ve- «
rò substantiam, & colorem. Item quandiu durent: «
& quæ continuatis eventis accidant eis. Præterea «
quemadmodum plantis non insint mores animæ: nec «
æquè eo, quo anima afficitur, afficiantur. Si ergo pro «
portione partes animæ cum plantæ partibus statua- «
mus, neq; fortasse possimus hæc percensere, magnis dif- «
ferentiis plantarum partes enumerando. Pars enim «
cujusq; rei proprio ex genere est, propriaq; substan- «
tia. Et cum plantæ species gignitur, manet in affe- «
ctibus propriis: nisi ei à tempore imbecillitas affe- «
ratur, aut gravitas, qua proprio de affectu cadat. «
Auditis hæc, quæ, qualia, quanta, quot? Excusat imprimis sese, si quid omissum sit. Id quod etiam Theophrastus profitetur, ob variam, obscuram, & ut ait ille, πολύχουν, *id est multiplici perplexitate differtam historiam. At huic quanquam eadem, haud*

tamen

tamen æquo jure competit excuſatio. Quippe & aliquando apponit puerilia: & ſæpe omittit ſeria. Quemadmodum iis quoq; in capitibus, quæ recenſet hic: cum dicit, plantarum περικαλύμματα *eſſe inveſtiganda. Nam ſi de fructibus ſentiebat, cur illa non docebat nos? Aliis eſculentum intus eſſe, quibuſdam foris. Nonnullos totos edendo eſſe, ut tubera. Omnes tegi, aut corio, aut cute, aut teſta. Eaq; aut tota obtecta, aut ſemioperta: cujus haud unus modus. Aliter enim glans obducitur, aliter abellina. Tegumentum duplex: carneum amygdalo, coriaceum piſtacio. Corium ſpinis armatur caſtaneæ: aſperatur puſtulata ſcabritia glandi. Quibuſdam & nucleus eſculentus, & exterior pulpa, velut Armeniacis: aliquibus altrinſecus tantùm: foris, ut perſico: intus, ut juglandi. Eſculentum intelligo ad cibum ſuave, &* ἀλύπως, *non medicatum: quale perſicis. Quod non ad voluptatem aut alimentum comparatur, ſed ad lithiaſim, & ebrietatem. Mirum enim quantum utriq; confert. In coriis proximus modus. Nam Myriſticæ nucis, tam exterius palliolum, quàm interior callus eſui eſt. Hæc hunc ad modum ſi docere inſtituiſſet, ferremus eum, ſi quid eſſet omiſſum: tanquam hominem humani, diſcipuli docentem: deniq; non ſecus atq; nos vellemus excuſatos eſſe. Quin ipſe ſeſe ſi non excuſaſſet, non ſolùm excuſatum haberemus nos, verumetiam laudaremus. Quantum enim ſapientia & eruditione cedere volumus ingeniis felicioribus, tantum pudore certare, animi candore, atq; modeſtia ſuperare, certum eſt. Arbitror enim litera-*

riorum

riorum certaminum conatus ejusmodi esse, Deo nos similes ut facere possint. Est verò quædam species in animo generoso nobilitatis, quæ nos etiam Deos efficiat. Tum ego ad Minutium: Bone Deus, qualem tu sumpsisti, vel Fatum adjunxit tibi contubernalem, sociumq; tuarum contemplationum. Divinus enim vir Bajulius est: quiq; cum paucis veram sapientiam cum illustri conjunxit eruditione. Nunquam, inquit Minutius, hoc mihi vel obscurum, vel ambiguum fuit. Nunc verò quod semper te arbitrari existimavi, cùm palàm profiteris, etiam puto esse debere confessum apud omnes ordines omnium nationum. Haud enim vilis ulla res est, quam tu cunq; semel admiratus fueris. Sed ut ad rem ipsam revertamur, libenter quærerem, quam ob causam tu Bajuli, Myristicæ nucis corium suo nomine vocare nolueris. Quia, inquit ille, metui mihi à Criticis. Negant enim esse Macim. Nunc extra illam disputationem cùm simus, dicam quod sentio, nisi non vultis. Nam me quidem valde piget convasare diversas materias controversiarum. Jam ergo hîc separatim licebit, si annuentes videro. Annuentibus tum nobis omnibus sic initium dicendi fecit. Principio à Dioscoride scribi de Maci: de Myristica non scribi. Hanc igitur ignotam illi: ergo non notam partem: at pars nucis Macis hic vester est. At Plinio nequaquã nucis amiculum, sed cortex arboris. Apud Dioscoridem, crassum esse Macim corticem: nostrum verò tenuem. Maci Galenus ascribit acerbum saporem, Dioscorides astringentem. Atq; hæc quidem non de nihilo

M videntur

videntur educta. Cæterùm parcè & cautè sunt hujusmodi censuræ tentandæ: atq; istis trepidationibus adhibendum censeo modum. Nimirum Macis noster cùm ex India vehatur per Syriam in Asiam superiorem, & inde in Græciam: item ab eadem India per Assyriam in Aegyptum, atq; porrò in Italiam, ad hæc per Oceanum meridialem de iisdem Indiæ partibus in Hispanias: ille verò cortex nusquam comparuerit hactenus, si non hic noster Macis antiquorum sit Machir: facit suspicionem, Machir interiisse: si non interiit, nominis affinitatem multum valere ad persuadendum hoc illud esse, & illud hoc. Argumenta verò si verum statuunt, Myristicæ nucis corium veteribus ignoratum, fateri necesse est. Quod tamen ipsa nuce longè est nobilius: ac fortasse omnium aromatum obtinet facilè principatum. Cæterùm utut est de hac illorum ignoratione: reprehensores isti si non fastidirent Arabum lectionem, æquè docerent, quid utrunq; sit, ac dedocent, alterum esse, quod putamus. Macis enim aliud, aliud Machir. Macis ab Avicenna pingitur luculentè, qualis circunfertur. Similem dicit esse foliis venosis, perplexis, siccis. Sic enim est in Arabicis exemplaribus. Machir verò est, quod vocat idem Talisafar. Ut & desinant litigare: & cur desinendum sit, sciant. Autoris sententias nunc exequamur. ἀκρότης, dixit τοῦ παρόντος λόγου Latinè, summa: sed alio modo. Nam ἀκρότης verticem significat, & potissimum. Hoc summum est concisum, quod integra voce fuit, supremum. At summam rei cum dicimus, id aliud est, &

sumend

sumendo sumptum est. Ut *si dixerim cum Plauti parasito, quinquaginta, centum, triginta, sexaginta: miles statim quærit ibi: quanta isthæc hominum summa est? Propterea quòd accipit ea quatuor membra: quæ sic sibi sumenda jubet miles, ut unus fiat numerus, qui eam ob causam dicatur summa. Verùm, sicuti sæpè soleo dicere, non admodum multi sincerà utuntur dicendi ratione: multò paucioribus, quod loquuntur, quare sic loquantur, notum est. Dixit, διορίσασθαι, id est fines statuere: ergo etiam differentias. Quid igitur addit, διαφορὰς? Ubi gentium vidit aliquis ὅρον ἄνευ διαφορᾶς? Philosophiæ candidati sciunt, differentiam in definitione, pro forma: genus esse pro materia. Quare nomen illi, quia differt, id est in diversa fert: & amovet hoc ab hoc. Is fuit primus ac verus verbi significatus. Quasi rem difficilem apponit, τὸ χρῶμα. Non solùm qui diversum est à rubro viride: sed etiam quòd verbis describi non potest omnis coloris gradus, omnis mistura. Vel uno in viridi tot insunt modi, vix ut ipsorum sensuum comprehensiones intellectus facultate consequi possimus. διαμονὴν duplicem intelligo: tum vitæ longinquitatem: tum, posteaquam sunt avulsæ, quandiu servari queant eos ad usus, quibus à natura sunt comparatæ. Quam rem paucis admodum in radicibus curavit Theophrastus. Sed interpres καιρὸν dixit, non autem χρόνον, haud malè. Significat enim, sicuti dicebamus, tractum temporis, non electionem χρόνου. Obscurissimè verò, τὰς συνοχὰς, τὰς πλειστάκις αὐτοῖς. Quid est enim συνοχή? Quasi cùm*

dicas, continuationes plantis evenientes. Post hæc, quod excussit jam, quasi novum quæsitum reponit: ὅτι, inquit, οὐκ ἔχουσι τὰ φυτὰ ἤθη ψυχῆς, οὐδὲ διάθεσιν ἴσην διαθέσει ψυχῆς. Profectò mirificam dicendi superstitionem, quæ plantis attribuat animam, animæ affectus auferat. Habet enim mores suos planta qui à vegetatrice proficiscuntur. Non in iracundia quidem, aut ejusmodi: sed quo dicimus, in morem fluminis ursas anguem cœlestem interfitum sinus suos explicare. Ut mos aquæ sit in proclivi deorsum versum ferri. Nihil enim est aliud mos, quàm modus, extritis mediis elementis. Non habent animalis animam plantæ: suam habent. Non habent animalis affectus plantæ: suos habent. Sic enim mollius dicetur, si morum vocabulum vos offendit. Affectum verò sic statuemus, sicut appetitum statuebamus, sine phantasia scilicet. Ita salsuginem appetit Palma, & Crethmon: qua lactuca pereat. Is est affectus ille, atq; hujus similes alii. Non enim à seipso motum erumpit gummi, sed exactum ab expultrice. Iccirco plantæ quoq; primo vere dicuntur ὀργᾶν, sicut & animalia, quæ urgentur in Venerem eadem potissimùm tempestate: unde & verbum nostrum hoc à Græco illo. Illa verò verba omninò æquivoca sunt. Non enim aspernabor tam commodum vocabulum. Audite verba: οὔτε διάθεσιν ἴσην διαθέσει ψυχῆς. Ergo, inquam, est hîc æquivocum ψυχή. Hac lege non veniet appellatione animæ plantæ anima. Quòd si verum est: vita quoq;, contra quam profitebatur, ambiguè de plantis & animalibus dicetur. At ζῶντα

dicebat

dicebat, ζῶα negabat. Tamen est actus animæ vita. Deniq; si animæ pars, uti dicebat, in planta est: animæ affectuum pars in planta erit. Suo quicq; scilicet modo: Anima, affectus, vita. Alioqui ex iisdem principiis illud deduceremus. Animæ pars in equo est, ergo non habet ἤθη. At habet suos, licet non humanos. Sic lactuca suos affectus, etsi non equinos. Et translatam plantam diversas in regiones, per initia ægrè pati peregrinum cœlum: postea paulatim assuescere novis impressionibus. Asperiores verò nobis etiam nunc restant salebræ in extremo scrupei hujus itineris: Lapides enim loquitur. ἐὰν θῶμεν τὰ μέρη τῆς ψυχῆς μετὰ τῶν με- " ρῶν τοῦ φυτοῦ μηκυνθήσεται ὁ λόγος, καὶ τυχὸν οὐδὲ δυνη- " θείημεν διεξελθεῖν ἂν ταῦτα μεγάλαις διαφοραῖς ἀπα- " ριθμοῦντες τὰ μέρη τῶν φυτῶν. *Quid? Nónne cuiq;* " *materiæ parti materialis formæ pars designata est, ita ut cum illius sectione secetur ipsa quoq;. Species verò ipsæ, specierumq; partes, tum finitæ, tum notæ sunt. Quod si negat persequendam esse illarum historiam, quia multæ sunt: quare dixit* μέρη, *non autem* εἴδη? *Omnino hæc ejusmodi sunt, ut non perplexius quicquam ab Heraclito scriptum putes. Cujus commentationes ad natatorem Delium remittebat Socrates. Neq; illum deterrere debuit à recensione generum ignobilitas, ut ipsi videbatur, quarundam specierum. Nihil enim est in naturæ censu otiosum: nihil despicabile. Quapropter Aristoteles, quæ certis præscriberentur differentiis, digerit omnia: quæ rariora sunt, atq; incertiora, narrat extra ordinem: quod fecit in libro*

de miraculis quæ perceperat auditione. Ignobilia remittit ad naturæ ordinem sine nomine. Quemadmodum ἑκατόγγωνον *in circulo quærendum reliquit ex Trigoni principiis. Nam sicuti natura haud multo studio contendit, ut talia faceret frequentiora, subtraxitq; tum à conspectu, tum ab usu hominis: ipse quoq; vicissim de ea contentione, studioq;, quod aliis adhibere consueverat, remisit. Vocat igitur naturæ opera talia,* περιττά. *Galenus quoq; optimè sensit id: A sapientiæ studioso nobiliora tantùm occupanda, non omnia complectenda. Quod & ille divinus canebat vir: Non ego cuncta meis complecti versibus opto. Ubi modestiam videtur auxisse, verborum efficacia, more suo. Neq; enim solum sese voluntatis imperio abdicavit, sed etiam votis abstinuit, omnia complectendi. Concludit deinde sic: E natam stirpem non mutare propriam habitudinem, nisi ab eventis extrinsecus accidentibus. At mutantur in alias nulla causa manifesta. Quin à tempore mutari, quod ait, falsum est. Si enim mutaret tempus, semper mutaret: semper enim est. Clarius patet, aliam subesse causam. Adhibito sanè cultu non mutatur. At cultura nihil agit adversum tempus. Ad hæc, tempus est tractus motus, sive duratio, sive quid aliud aptius convenit. Est igitur aliquid consequens quantitatem in quantitate: nempe in corpore quanto. Quantitatis actio nulla est: at omnis mutatio, actio. Tum autem quo naturæ decreto faceret accidens substantiam? Generatio nanq; actio est ad substantiam. Quod autem corrumpit hoc, idem gignit*

hoc

hoc aliud, aut hoc proportionale, aut hoc ſimile: aut in actum producit, quod erat in potentia. Sic eſt corruptio potentiæ, actus generatio. Quod ſit in ſemine, cum ex eo ſit animal: in ovo, cum ex eo ſit avis, aut piſcis, aut ſerpens, aut ejuſmodi. Quin, ut ſubtilius loquamur, corrumpitur privatio. Quæ tam eſt neceſſarium principium ad generationem, quàm neceſſarium principium eſt vacuũ ad motum. Hæc autem non niſi ſublimibus ingeniis explorata ſunt. Sic illud hac eadem ratione vanum eſt, χρονικῇ ἀσθενείᾳ. Imbecillitas enim à tempore nulla provenit, ſed à contrariis: gelu, æſtu, ſquallore aëris, aut terræ. Quæ tres voces exceſſum frigoris, caloris, ſiccitatis cũ ſignificent, iccirco uſus ſum, quia facilius patimur ab ipſis. Quartum nomen, quo nimium item humorem indicare poſſem, non habebam. Non enim fuerit βληχρότης: ſed hoc ab illo potius. Hæc ergo foris oppugnant: & nihiloſecius intus laboramus contrariis qualitatibus: unde ſit ſenectus, atq; ſolutio compaginis naturalis. Habetis ſecundum caput: à cujus particulis propoſitis deducit partes narrationis, quam inſtituit in ſequenti. Ponit itaq; deinceps à tempore, partium differentias. Florum, inquit, « & fructuum, & foliorum, in plantis quædam peren- « nant, quædam non: non enim permanent ſicut cortex. « Ergo intelligit, nulli corticem decidere, folia verò quibuſdã tantùm. Omiſit verò nobilem atq; jucundã hiſtoriam in exemplis, quæ potuit adducere, nec adduxit. Citrus folia non amittit: fructus alios maturos habet, alios affectos tantùm, nondum etiam perfectos,

alios inchoatos modò, alios in spe floris: ut intelligatur, etiam in plantis proportio quædam superfœtationis. De cortice item videndum. Aliquibus, nisi auferatur, nocet: quod de subere dicebatur: & decidit viti-
,, *bus, & περιῤῥήγνυται Arbuteo generi. Verba deinde se-*
,, *quuntur perplexa satis, καί τι σῶμα πίπτον ἀπὸ πρά-*
,, *γματος τοῦ ἀποῤῥίπτοντος τοῦτο διά τινα αἰτίαν. Quasi sit aliud corpus præter frondes, quod ab arbore defluat. Et vulgum simul cum aliis philosophis securè secutus est, in verbo ἀποῤῥίπτειν. Non enim arbor abjicit, sed ipsæ cadunt. Sic Aristoteles: Equus ἀποβάλλει dentes. Sic puer ἄβολος, cui nondum excidere dentes. ἀποῤῥεῖν melius Theophrastus, & Hippocrates. Aggreditur post hæc causam, propter quam labantur frondes, tametsi non erat causis reddendis locus hic: sed ad sequentem librum integra deferenda consideratio. Is primus error: alter non minor, quando nullam ponit: tertius,*
,, *ubi nugatur. Ait enim: semper ab arbore partes non*
,, *discretas cadere. Sic enim ait, πίπτουσι μέρη μὴ διω-*
,, *ρισμένα. Quæ namq; sit hæc redditio causæ? Quæve cadunt partes non discretæ? Non enim rami. Quin comparatio dissipat sententiam. Sicut, inquit, in homine pili, & ungues. Nam & pili discreti sunt, neq; labuntur annuo casu: & ungues nunquam, nisi morbo amittuntur. De Cervinis potius cornibus loqueretur. Empedocles quoq; hæc inter se voluit comparata. Cujus duo versus ab Aristotele recitantur in libro de affectibus mistorum.*

ταῦτα,

ταῦτα, τείχως, καὶ φύλλα, καὶ οἰωνῶν πτερὰ πυκνὰ,
καὶ λεπίδες γίνονται ἐπὶ στιβαροῖσι μέλεσσι.

Verùm alius alia causa est. Nam nec squammæ, nec pennæ excrementa sunt, neq; pili, vel Mugili, vel Aquilæ, vel Equo: sed partes officiales adeò: eæq; vel utiles, vel etiam necessariæ. Quanquam enim Aquilæ vita non pendet à pennis, vitæ usus pendet tamen. Pili verò in homine nulli necessarii: quidam verò adeò sunt inutiles, ut etiam impediant usum vitæ: cujusmodi sunt ii, quos in superiore labro mustaces Græci vocant. Nam quod ait Galenus ad tegendum homini datos à natura, tollit ejus prudentiam, simulq; elevat eorum fidem, quæ de ipsa prædicabat. Exædificasse nobis manum, quod & Philosophus ait, quæ futura esset instrumentum instrumentorum. Cæterum ineptia hujus pertinaciæ apparet in cadaveribus, quibus pilos crescere manifestum est: cùm tamen illorum iis nullus sit futurus usus. Cæterùm excrementorum rationem ac finem declaravimus aliàs. Quæ verò sequuntur, valde me perturbant. πλὴν γίνονται τείχες, ἢ ἐν αὐτοῖς τοῖς « μέρεσι, ὅθεν ἐξέπεσον, ἢ ἐκτὸς ἐν ἄλλοις. *Communis* « *est & pilis, & frondibus casus. Quo differunt postea? Quia pili, inquit, aut iisdem exeunt è partibus, aut ex aliis. De pilis non est hîc historia propria, de frondibus est: de pilis narras, de frondibus nihil. Utro igitur frondes afficiuntur, aut deficiuntur? Exeúntne indidem, an aliunde? Nam in iis quæ surculos è ramis fundunt, surculi non prodeunt inde, qua sese priore anno frondes extulerant: sed ex ocello, qui in cavo pediculi frondis*

 extube-

*extuberat. In illis autem, quæ ramos nullos emittunt,
cujusmodi Spartum est, etiam atq; etiam consideran-
» dum censeo. Deinde redit ad pristinos errores: Arbo-
» rum partes indiscretas esse: hoc enim est ἀδιόριστον.
At frondes quis non videt hærere? Nihilo secius profe-
ctò, atq; Cervo cornua, & ungulæ, & dentes. At hæc
discreta omnia, materia, forma, finibus. Sic & ipse
mox, pilos esse animalis partes, ut frondes arboris.
Hæc tamen haud videtur causa, quam ob folia de-
labantur. Quin de foliis ambigunt, partésne sint:
quia cadunt. Tum quare cadant, quærimus: cum
sint partes. Quæstionis ratio: Totum non esse totum
demptis partibus: ergo ne esse quidem, sicuti diceba-
mus. Cum verò casus explicat affectionem, turpissi-
mè dixit, καὶ οὐκ ὦσι διωρισμένα. Si enim indiscreta
essent, non amitterentur, sed disrumperentur. Habent
enim principia cohæsionis, non continuitatis. Sed
jam cum ipso ad aliud caput nos conferamus, in quo
partium statuit differentias: magno sanè lapsu. In
hoc enim de partium scribit affectibus: at id accidens
est: in sequenti, de differentiis: at hæ substantiales:
atq; ab iis accidentium περιστάσεις notiores. Antecedit
enim notitia quantitatis, figuræ, coloris, situs, co-
gnitionem casus foliorum. Hæc igitur notiora tum
naturæ, tum nobis. Quippe & magis communia, &
sensui propiora. Sed videamus, quemadmodum sapit
» Aristotelicas divisiones. In partibus, inquit, perma-
» gna differentia est: in multitudine, & paucitate: ma-
» gnitudine, & parvitate: vi, & debilitate. Hoc autem*

propterea est, quod succus, qui in magnis arboribus est, in quibusdam est, ut lac: qualis in Ficu. In aliis liquidus, Pici similis: qualis qui de vite stillat. In nonnullis ἀρχάγγον: quemadmodum in Origano, & in planta, quæ dicitur Opigais, & aliis. At aliter animalibus Aristoteles præscribit differentias: genere, specie, quantitate utraq;, qualitate, proportione, loco, situ, τῷ ἔχειν, καὶ μή. Genere differt Equi crus à Corvi crure. Specie, lingua Psittaci, à lingua Pici. Quantitate continua, pes Phœnicopteri, ab Alaudæ pedibus. Discreta, mammæ mulieris à mammis canis. Qualitate, ut figura, colore, moribus. Proportione, piscium spinæ ab ossibus terrestrium. Loco, ut Mulli jecur ab aliis: in læva nanq; situm est parte. Situ, ut cornua supina, prona, surrecta. A quibus postremi prædicamenti capias exemplum. Habet enim cervus, cerva caret: extra unam, cujus cornua servantur etiam nunc in Francia. An verò succum pro causa debuit afferre? Ut quoniam in quibusdam est liquidus, in aliis lacteus, in nonnullis piceus sit: iccirco differant partes multitudine, magnitudine, vi. Ut omittam, quòd magnas tantum arbores nominavit, in quibus agnosceret lac, & humorem liquidum: cùm tamen longè major sit herbarum numerus lactariarum. Vereor autem, ne sibi ipse imposuerit: ubi nos vitibus carere putaret. Nam qui speraret aliter sese esse persuasurũ nobis, è vite manare succum liquidæ similem pici? Consultius ita constituisset. Quædam validæ, quædam imbecilles: quædam totæ, quædam sola radice, aut stipite.

Abies

Abies valida est ipsa, radix imbecilla: Rapi scapus invalidus, radix firma: Esculo utrunq; robustum. Ita etiam quædam plenæ, quædam inaniores: unde succorum quoq; ratio non contemnenda comprehendatur. In vicesima sectione propositarum quæstionum scriptum est: Inanem caulem quæ ferant, id eis evenire propter debilitatem. Cæterùm id aliter se habet. Quippe ex iis, quæ plenæ sunt, videmus aliquas imbecilles. Ejusmodi Salix, Tilia, Populus. In vacuis Ferula valida est: nempe filo valentissimo. Neq; respondet analogia. Densior Buxo stipes est, quàm Quercui: at valentior Quercus. Neq; putandum est, naturam in id unquam intendisse, ut impleret aliquandò Fœniculi scapum: nihilo magis, quàm sit unquam pedes homini quatuor meditata: essent enim imperfectæ sibi plantæ illæ. Hoc autem nemo dicat, qui modò philosophiæ limen salutarit. Quod reprehendebamus, attributum lac grandioribus: quando fruticuli multò plures abundent, admittit illam quoq; castigationem. Quippe magnas illas ubi nominavit, admiscet earum censui, pusillum fruticem Origanum: nam τὸ ἔν τισι nota est repetita partium distinctarum. Agedum, Ferreri, tua hîc opera opus est, ut sciamus, quænam sit planta ὀπιγαίς: & quid sit ἀρχέγον⊙ succus in Origano. Quænam sit in eo vetustatis aut principatus prærogativa, doce nos, si quid habes. Habeo, inquit ille, originem. Originalem is eum vocat. Mihi tamen duo facessunt negotium. Primum, quia non multum ex Origano fluit succi: alterum, quòd unicuiq; plantæ suus est succus à

…us à natalibus ipsis statim. Illico, inquam, ubi dici po-…est, planta est: dici item potest, succus ejus est. Neq; …nte Origanum Origani succus est: neq; plantæ cui-…piam post plantam ipsam. Ita τὸ ὀφχὸν, neq; Origano …absolutum quiddam est, neq; τῶν πρός τι. Hanc tam …plebejam concertationem adornabo narratione rei nō …contemnendæ. Nostis eam Trichomanis speciem, quam …vocant Capillum Veneris, ut ea sit arida, si tangatur: …ut prorsus exucta videatur: & nomen ipsum Adianti …favet opinioni. Ex ejus herbæ libris quaternis, parum …abest, quin tantundem prematur succi. De Opigaide …nihil hic mutat. Autores ergo multi cùm minus bonis …vocibus utantur, sibi solis videntur scripsisse. E populi …verò fæce sumpta vocabula suis cum autoribus interiê-…re. Quamobrem neq; in oratione dignitas, neq; in sen-…tentiis mansit fides. Opigais autem fortasse hinc sit, …unde vel Medicus, vel Cyrenaicus eximatur succus: vel …etiam ipsum Opium hic exemplum statuat papaveris. …Non laboro. Uterq; enim ὀπός. Neq; verò vos latet, quot plantis nomina casus immutarit. Eversis impe-…riis victoria transtulit in victos etiam linguæ jus. Vel Asiam nunc ipsam aspicite penè totam: ut misera in spuriorum abierit mores. Hoc enim sunt Scytharum Parthi, à quibus Turcæ. Unde hi Musulmani, illi Be-…sermani. Nam de Græcia nihil dicere, quàm lugere, satius puto. Quot censetis repetita sub aliis nomini-…bus? quot aliena nomina haud suis stirpibus attribu-…ta? Ita quærimus interdum, quod habemus: quod ab-…est, habere putamus. Etiam apud Paulum videtis bar-

bara

bara vocabula. Inter quæ Midamuda in Aboali codice librarii inscitia mendosè scribitur. Proclus quoq; in libro de Magia, Carduum vocare videtur Cnebisson. Item Raccinum virgultum quoddam aculeatum: quod alioqui non explicat, cujusmodi sit. In Hydroscopio, quod Democriti nomine circunfertur, & in libris γεωπονίας habetis multa, quæ perturbant herbariorum diligentiam. Diu latuit Amelus Virgilianus. Et hodie quoque Bocchus flos quid sit, in culice quæritur. Verùm contigerit hæc calamitas seculorum successionibus, fortunæ vicissitudine: ut Cichoreacea vocentur aliter à Theophrasto, quàm legantur in commentariis Dioscoridis. At aves quot ab Aristophane ponuntur, quorum nomina nulla scripserit Aristoteles? Ut contenti rebus, appellationibusq; certis, desinamus jam periclitari divinando. Tu ,, *verò ubi voles, expedi. Rursus, inquit, planta est* ,, *partes habens siccas: alia humidas, & ejusmodi. Quasi verò non omnis planta partes habeat solidas ad consistendum, alias liquidas, quibus illa & alantur, & contineantur. At jam posuit prius differentiam specierum, quàm generis. Prius enim lacteum & piceum dixit, quàm liquidum. Nam illæ sunt hujus dif-* ,, *ferentiæ. Post hæc dicit: Plantas aliquas habere di-* ,, *stinctas partes, neq; similes, neq; æquales. Aliis esse si-* ,, *miles, sed non æquales: aliis æquales, sed non simi-* ,, *les. Quibus profectò verbis nihil esse potuit fallacius. Dum enim argutatur in vocum transpositione: putavit, orationis concinnitate rerum naturam contineri.*

Nos

Nos verò vim ipsam perspiciamus: nec opera ponetur frustrà: spero nanque, in tertio partitionis membro circuli quadraturam inventum iri. Ibi partes facit quantitate pares, figura dissimiles. Mirificum Architam, qui folio æqualem spinam agnoverit. Huic adjungit difficilem sententiam: Locum iis præscriptum esse nullum. Quis nescit, suum cuique locum, loci finem esse præstitutum? Ex oculis rami, frondesve semper exeunt. Omnibus cortex extimus est, semen intimum, & medulla: radix infima. Fructus, ubi flos, aut analogum extitit. Post hæc concludit caput certis legibus differentiarum ab accidentibus. Impurè tamen loquitur, cum sic dicit: αἱ διαφοραὶ δὲ « τῶν φυτῶν ἐν τοῖς οἰκείοις μέρεσι γιγνώσκονται καλῶς. « ὁμοίως δὲ καὶ τὰ σχήματα αὐτῶν ἐκ τοῦ χρώματος, ἐκ « τῆς ἀραιότητος, ἐκ τῆς πυκνότητος, καὶ ἐκ τῆς τραχύ- « τητος, καὶ ἐκ πάντων ἄλλων τῶν συμβεβηκότων αὐτοῖς. « *Assentior enim ad figuram pertinere nonnihil asperitatem: non esse tamen figuræ quippiam. Non enim asperitas est illa superficies, sed affectus superficiei ex positione partium, quo tactus progressus discontinuatur inæqualitate. Igitur ex illarum situ figura fit in ipsa illius planitiei variatione. At asperitas suo* τῷ τὶ ἦν εἶ *refertur ad tactum. Non enim dicitur asperum quicquam, nisi ad respectum tactus. Sed pauci posuerunt operam in prima philosophia. Quin ipsa inæqualitas non est figura, sed relatio, & quantitatis affectus, non figuræ, sed affectus figuræ similitudo est. At asperitas est inæqualitas superficiei. Præterea tametsi*

color

color aliquo modo ratio est, qua figura visilis sit: quippe non est figura visilis in corpore translucido: tamen non est ratio color, qua figuræ notio capiatur aut sensu, aut intellectione, sed alia duo: nempe lineæ vel linearum secundum suas partes situs, & linearum mutua dispositio. Nisi velitis etiam addere quantitatem. Quandoquidem aliud est quadratum, aliud ἑτερόμηκες idea. Lineæ partium situs intelligitur diversus in recta & obliqua, unde figura variatur. Linearum dispositione figuram confieri, etiam tyrones sciunt. Non pendere figuræ cognitionem à colore, satis patet: idem enim esset triangulum, & quadratum alba. Tantò minus dabit illud pro confesso, aut pro vero Philosophus: per densitatem aut raritatem cognosci figuram. Omisit etiam quartum membrum similium, & æqualium: quod neutiquam fuisset ab Aristotele prætermissum. Quæ in calce sunt, haud magnum afferunt momentum ad scientiæ perfectionem, sed neq; multæ indigent operæ ad explicationem. Quapropter quintum jam caput aggrediamur. In hoc quinto capite fructuum declarat situm. Ego quidem à foliorum atq; ramorum situ cœpissem prius. Frondes aliis ad cacumen, ut Pino: aliis infernè, ut Ceratiæ: plerisq; in ramis: herbis multis in stipitibus folia: surrectæ Lauro, devexæ Abieti. Tum à figura, colore, magnitudine, crassitie, frequentia, duritia, nervis, dorso, venis, oris, asperitate, horriditate, rigiditate, & horum contrariis, si qua sunt. Item ab aliis affectibus. Nam quædam pro loco aut situ aliam atq; aliam

*aliam figuram sortiuntur: ut in Scabiosa, Coriandro,
Serpentaria. Quædam solstitio invertuntur: alia ad
Solem circumaguntur. Primam differentiam designat «
à loco: propterea quòd aliqui supra ipsas frondes pro- «
ducuntur, alii infra. Ac prioris membri maxima pars «
arborum popularis est: posteriori paucæ comprehen-
duntur. Ficus ἀμφοτερίζει. Grossos enim supra frondes
gerit. Bolæ vocantur à Venetis, cætera Italia Florones
appellat. Alterum genus infrà erumpit. Aliam subdit
huic differentiam haud absimilem. Illa erat relativa:
hæc erit absoluta. Quidam fructus à trunco exeunt, «
quidam ab radice, quidam ex ipsorum medio. Sic «
enim ait: πινῶν δὲ καρποὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν. Hujus postre- «
mi non ponit exemplum. Secundi esse modi ait, Aegy-
ptias Margaritas. Videtis & hîc ἰδιωνυμίαν. Hoc enim
est Vingum, & Arachidna Theophrasti. Cujus Philoso-
phi lapsum vel hinc animadvertere potes: cum dicebat
ille, caulem fructus aut floris causa procreari: in hisce
enim funditur ab radice. Vel ex eo, quòd non omnes
caules fructum florémve gerunt. Non enim Tricho-
manes, non Filix, non Salicum genera quædam, non
omnes Populi. Exemplum primi petemus à Ceratiis. In
tertio verò membro non satis mirari queo fructus lo-
cum, qui radicem inter ac truncum sit. Et locum hunc,
inquam, hîc mecum ipse quæro: & historiam non me-
mini, quæ mihi loci hujus facere possit suspicionem.
Sed quis ferat, quod ait deinceps? Quarundam fru- «
ctus, & frondes, ac nervea filamenta indiscreta esse. «
Hoc enim est ἀδιάκριτοι. Nemo unquam, puto, vidit*

N *arboris*

arboris cujuspiam fructum, & folia confusa simul. Nam folia quædã etsi manduntur, veluti folia Tambor: at ea non sunt alimenti vice, sed medicamenti potius. Hac enim lege frondes omnes esculentæ, ut olera, fructus explerent naturam. Aliam hinc assuit differentiam. Quarundam folia esse inter se omnia similia: in aliis non item. Rectè hæc quidem. Nanq; si Scabiosæ folia conferas ima summis, uti supra dicebamus, duas esse dixeris illorum matrices. Sed & in Agrimonia non est omnibus eadem facies. Quam naturam cum negligentius Dioscorides explicaret, implicuit nos haud contemnenda dubitatione. Parthenii folia Coriandri foliis tenuibus, sive exilibus, λεπτοῖς quidem, similia dicit. Utra intelligit? ima ad radicem, an summa ad umbellam? λεπτὸν. est ne, sicut angustum in vacuo, ita exile in corpore, latitudine & profunditate parva, cujus omnia undecunq; latera propinqua sint: an tenuitatem solam dicit profunditatis, quæ contraria est crassitiei, & latitudinem concedit? Illa exilitate Cotula nostra referetur ab illis summis foliis: hac tenuitate lata folia repræsentabuntur in Matricaria. Cætera utriq; communia æquè omnia: virosus odor, flos, natalia, crasis, usus. Faveo tamen Cotulæ: quando Chamæmelo, quod ibi describit, similior est: atq; ut sciant, qui nesciunt, ita similis: ut eandem putem speciem, sicuti Molossum, & Corsos canes. Differre tantum qualitatibus ignotis nobis, quæ capi queant ab una specie. Quemadmodum agrestitas fera, & Heroica humanitas in una hominis specie. Nanque

in

in eodem loco legi, ac commistas indiscretè quidem, Chamæmelum, Cotulam fœtidam, Cotulam odore nullo, ne si fricaretur quidem, præterquam herbaceo. Istam verò Dioscoridæ securitatem, quam de nobis præferre visus est, non semel experti sumus, pudenda sæpe doctiorum usq; ad convicia velitatione. Sui nanq; Eupatorii florem si pinxisset posteritati, non nunc disquireremus, utrum esset: Agrimoniáne, an ea, qua utuntur vulgò. Equidem ne obtundam, aut gravatim videar admittere sapientum judicia, utroq; utor simul semper, ubi requiritur Eupatorium. Ita & calumniam fugio, & periculum vito, neq; illis non credens, neq; mihi habens fidem. At enimvero non faciat Naturæ Deus, ut Agrimoniæ folia Cannabinis similia sint: nisi vel præstigio fiat id, ut quod cernimus, non videamus: vel eorum mutet figuram, scindatq; continuam planitiem illam quinquepartito, atq; digitatam faciat Pentaphyllo similem. Sed hæc videbimus, ut excusseris tu Cæsar in tuis commentariis: Nunc ad propositum. Quædam, inquit, ramos pares habent: quædam non. *Ex æquo & bono, ut consuevistis vos, Minutium intuens, non ex summo jure. Qui enim ramos tam oculatè metitus est, ut sine fidei aut pudoris periculo queat hæc ita pronunciare. Hîc omittit differentias: & affectionem ponit naturalem omnibus communem: augmentum scilicet, atq; additamentum. Quo loco præposterè locutus videtur. Est siquidem* πρόσθεσις, *quàm* αὔξησις *prior. Scilicet* πρόσθεσις *est alimenti;* αὔξησις *corporis. Et non suo loco partes*

enumerat: ῥίζα, λύγοι, φιτροί. Deinde cum dicit: similes esse membris humanis plantarum partes, quæ continent alias partes: ostendit esse partes compositas: radicem, ramos, surculos, truncos. Itaq; rectè μέλη dixit. Sic etiam Aristoteles in principio historiarum. Sic latinè membra, non solùm partes. Verùm curta nimis sententia est. Quasi verò non & cæteræ partes, simplices dico, augeantur. Id etiam nihilo prudentius: Media, inquit, radix est inter plantam, & alimentum. At radix, nónne plantæ pars est? Quónam ergo modo fuerit inter plantam & radicem media? An murus est inter viam & ædes medius? Erit igitur medius inter se, & viam. τὸ μεταξὺ habemus apud Aristotelē, quod neutrius est. Hoc differt à continuo: cujus terminus partium partis pars est. Addit absurdum inde loquendi morem. Non solùm, inquit, radicem appellamus, sed etiam vitæ causam. Eam plantis afferre victum, tanquam portitorem, fatemur. At quis dixerit, homini vitæ causam esse os? Hoc enim est plantis radix, ex Theophrasto, & Aristotele. Habet tamen in plantis unicum radix officium, excipiendi. In homine verò, & excipiendi, quod habet opus, & tum mala expellendi, tum bona emittendi. Id quod divinis Plato verbis in Timæo: τὴν εἴσοδον esse ἀναγκαίων, scilicet τῆς τροφῆς· τὴν ἔξοδον τῶν ἀρίστων. Haurite verò obsecro vos, nectar illud: τὸ δὲ λόγων νᾶμα ἔξω ῥέον, καὶ ὑπηρετοῦν φρονήσει κάλλιστον, καὶ ἄριστον πάντων ναμάτων. Quod verò non sit vitæ causa radix, patet ex iis arboribus, quæ solo cacumine amputato, pereunt. Contrà in animalibus qui-

bus quibusdam. Vivunt enim Muscæ abscisso capite: ergo sine ore. Non est igitur vitæ causa os: nihilo magis quàm specus fontis. Pro certo habent saltuarii decacuminatione Abietem interire. Verum quòd huic addunt Cupressum, nobis id falsum compertum est, nisi fortaßis adjungant ætatem. Novella nanq; manu pacta nostra cacumen amisit casu: quæ etiam nunc vivit ingens, pristini verticis in locum proximo ramo substituto. Hæc igitur argumenti pars est: quòd radice non læsa, & alia parte læsa, plantæ quædam moriuntur. Altera pars est. Quoniam absq; ea vivunt aliquæ plantæ. Tum quod maximum est, semen & perferunt, & perficiunt. Tale est Sempervivum. Malobathrũ quoq; prædicabant veteres ejusmodi. Verùm nunc apud Indos nihil tale reperitur: sed Græcorum mendaciorum vestigia manifesta in arbuscula ἀλλοχαύλυ *naturæ, sicut loquitur Theophrastus. Advoluit enim sese Tembul adminiculis Jasionæ modo. Cortex quoq;, vel medulla tota si Moro detrahatur, vitam simul auferri Theophrastus autor est, in quinto de causis. Suprà tamen memorabamus, absq; medulla Vitem vivere Constantini præceptis: unde prodeant uvæ, quas vulgus Corinthiacas vocat. Nam Theophrastus idem è palmitis medulla lignum in acino provenire dicit. Unde scire potuit id, nisi si ea sublata nullum ibi granum compareret? Medullam tamen qui findet, facturus insitionem, ei opera perditur, ut vulgo persuasum est. In vulgaribus racemis acini majores habent gigarta, minores non habent. Idem in primo de causis ita scribit:*

Rami etiam præter radicem habent in se principia vitalia innata. Ergo non erit radix plantarum vita. Quod verò, sicuti dicebamus, ori queat comparari, Mnesitheus quoq; docuit. Is ineptas radices aliquas ajebat ad alendum, quia multum succi traherent: idq; adeò, ut excoquendi potestas plus haberet operæ, quàm virium. Ad alias nanq; destinatum partes ipsæ nequeunt conficere. Itaq; ut in ore animalis succus nondum perfectus est, sed affectus tantum: sic neq; in radicibus. Quam omisit rationem, sic ineas. Radici non esse perpetuò attrahendum, sed quantum satis habeat. Experi reliquum à partibus superioribus. Ipsam, quod pro se facere sentiat, retinere: atq; è re sua suo more coquere. Radicem Democritus quoq; vitæ statuit autorem. Tortas arbores vivere diutius, propterea quòd vegetiore nitantur radice. Succum enim ab ea intercipi. Iccirco non corrumpi eas superfluo atq; adventitio, quemadmodum contingit palustribus. Similem deprehendemus apud Philosophum rationem. Claudos esse libidinosos, retenta scilicet uberiore materia supernè. At proceras rectasq; arbores minus diu vivere. Ego verò in promptu multa memini, quorum præsidio secus sentiam. Quercus rectissimas, grandissimas, vetustissimas. Salices flexuosas ævi brevissimi. Cupressus longæva est, & Pinus, utraq; rectitudinis atq; proceritatis specie visenda. Hæc plantarum natura si cum animalium genere compararetur, longè diversa videatur. Voracia nanq; animalia parum vivunt. Igitur plantæ longævitas non ascribetur ex

tur ex

tur ex multa radicis attractione. Argumentationem Philosophi more sic explicemus. Radix non est vitæ causa efficiens, non forma, non finis, non materia, sed materiam excipiens prima pars. Quin materiam exceptam ipsam nō potius transmittit agendo, quàm amittit patiendo, cæteris ad se trahentibus partibus. Nimirum attractione subit succus, non appulsione. Jesemini talea nostra manu pacta primo statim anno florem tulit: biennio post sequenti plures etiam pertulit. Eam nos transferre cum vellemus ad opus copiarium, ne vestigium quidem radicis inventum est. Contrà, Arancij, quod gelu periisset, triennio pòst effossi radicem mirati sumus, non solùm vivere, sed etiam lætissimam esse. Post hæc ridicula fundit. Stipes, inquit, est qui solus à terra oritur, & similis est hominis ætati. Verùm neq; solus oritur è terra stipes: nempe folia quoq; prodeunt herbarum primò. Ita falsa canit, si vox hæc, solus, excludat cæteram naturam. Quòd si intelligit singularem: nihilo felicius. In fruticibus enim nullus esset stipes. Quis non rideat collationem stipitis cum hominis ætate? Quæ temporis & substantiæ potest esse similitudo? Resolvantur verba in sua principia, more Aristotelico: statim ineptia deprehendetur. Substantiæ prædicamentum simile est prædicamento mensuræ motus. Sed & partes omisit quasdam: alias non omissas repetit. Omisit album en in Quercu: quod cum animalis pingui potuit comparare. Sunt in adultis item partes aliquæ non ignobiles, quibus novellæ carent: ut in Pino teda, quod

N 4 *in se-*

in secundo de causis proditum est. Repetit παραφυάδας, quos stolones supra dicebamus.' Ab radice pullulare canit Virgilius. Si quis velit argutari: à frequentia (hoc enim est θάμνος) πολλοί, unde verbum illud. Nam potest ab animalium fœtura duci, πῶλοι. Pollinem quoq; dixerit acutè quis ab eo, quod πολὺ factum est. Cæterùm à rotarum versatione magis arridet, πολεῖν. Definit autem κλάδους, qui mittantur à stolonibus rami. At quàm benè, quamq; pro vocis usu, nondum statuo. Nanq; apud Theophrastum etiam à matrice ipsa, hoc est à stipite, prodeunt κλάδοι. Paulò pòst ,, malè describit, quod benè sentit. Quæ, inquit, κλάδους ,, habent, quædam sunt perpetuæ, quædam non: sed ,, quotannis subnascuntur. Nam κλάδος etiam si stolonum tantùm sit: at hæ differentiæ, perennandi, & intermoriendi aliis quoq; competunt: non solùm quibus stolones nulli, verumetiam ne stipes quidem ullus est. Linguæ caninæ nihil horum ascribit Dioscorides: & ea moritur. Pinus nō fruticat, & perennat. Perennat Scolopēdria, & Lingua cervina, sine ramis utraq;, sine stolonibus. Propterea verò quòd nō omnes partes supradictas omnibus arboribus inesse dixerat, iccirco recenset ,, eas accuratius. Quædam, inquit, neq; ramos habent, ,, neq; folia: ut Fungi, & similia. Intelligit Tubera. Addit aliam sententiam: Partes omnes à succo gigni. Hoc fecit, ut materiam indicaret. Nemo verò putarit, animatæ rei partes aliunde concrescere, quàm è succo. Aut quis ignorat, partes aliquot per initia constitutionis, non plantæ, quæ nondum existit, sed è seminis confieri

succo?

succo? Post hæc, quemadmodum suprà diversa radicis attulit nomina: de medulla hîc idem capit consilii. Eam non solùm μυελὸν, sed etiam μῆτραν nominari: item σπλάγχνα, & καρδίαν. Quo in loco delineatur sententia philosophorum, qui in æquivocis, translatis & analogis semper unum primum, ac Princeps loco statuunt, quod sit vel nobilissimum, vel notissimum: idemq; aliorum meta, modus, mensura, caput. Proinde cum animal nobis notius sit, quàm planta (nobis enim nos notissimi sumus) optimè factum fuit: cùm partibus nostris indita sunt prius nomina, quàm generi plantarum. Et est animal nobilius planta. Ac de Cordis quidem vocabulo satis constat: infrequentior visceris appellatio: rarior quoq; Matricis vox. Non enim ad vitam, sed ad generationem comparatum fuit à natura membrum, quo fœtus contineretur. Contra, medulla vitæ causa, non fœtationis: unde etiam cordis nomen participavit. Locũ medulla potius indicat, quàm officium. Satis patet, à medio dictam. Apud Theophrastum & Xenophontem Cerebrum dictam memini. Quem vocis usum retinent etiamnum Siculi. Nec dissimulavit eorum vicinus interpres Serapionis, qui popularis esset oppidi Rhegii. Nam illi à Græca voce, cujus linguæ olim alumni extitissent, τῷ ἐγκεφάλῳ affinem fecere Cifilionem. Tametsi longè lateq; patentem significatum coarctarunt limitibus plantæ nunc, quam Palmitam vulgò vocant, longè aliam à Cacto, ne cum quibusdam fallar. Ac quanquam longè abest ab officio cerebri medulla hæc: tamen quia cerebrum

medullæ rationem obtineret, haud invita accepit conditionem appellationis. Iste verò interposuit hæc importunè: „ Arborum partes ex eorum succo sic concrescere: „ Quatuor ex elementis constare succum. Pertinent enim ad libros De generatione: & eum qui debet inscribi De mistorũ affectibus. Sunt enim propiora principiis scientiæ naturalis. Saltuatim deinde percurrit, & partes aliquas agnoscit, ad foliorum florumq; generationem comparatas. Sententiam profectò longè alienam à scito Philosopho. Non rami frondes gignunt, sed plantæ virtus, quæ in ramis est: sicuti vis eadem ramos ipsos in stipite, stipitem ab radice, utrunq; ex semine, aut analogo. Si gignerent folia rami, nunquam aliunde gignerentur illa: at gignuntur in herbis, quæ ramis carent. Neq; sanè generat unguem manus, neq; verò dentes caput. Quinetiam pessimè dixit, πολλάκις. Nam quod ab essentia tale est, tale semper utiq; est. Si igitur apti natura sua sunt ad folia generanda, semper existent tales, non πολλάκις. Ab hac divisionis parte producit alias. Quarum una florum generationem etiam surculis attribuit brevioribus: Salicis exemplo. Sanè pannos demittit Salix spicatim confertos, & lanitium quoddam, Corylorum, ac Populorum more. Addit: „ Quidam & flores, & fructus, „ & alia, quæcunq; è semine generantur: atq; ea quoq; „ unde illa conteguntur. Verba malè conciliata. Nam si è ramis præter flores & fructus exeunt omnia, quæ è semine proveniunt: egredietur etiam radix. Nunquid verò ipsimet etiam rami? Nam hi quoq; de semine

mine producuntur. Partes exequutus, earumq; nomina, ac differentias: tum officia generandis foliis, floribus, fructibus: dividit summum genus in genera media. Illæ sunt partes, quibus corpus constituitur: hæ sunt, ut generum species. Illas integrantes disputationum magistri vocant, has substantiales. Ipsa verba subjicienda sunt: ut appareat, quàm sit autor idoneus ad hanc divisionem. τῶν φυτῶν εἰσί τινα δένδρα, τινὰ « δὲ μέσον δένδρων, καὶ βοτανῶν, καὶ ταῦτα ὀνομάζονται « θάμνοι. καὶ τινὰ μέν εἰσι βότανα, τινὰ δὲ λάχανα. *Pro-* « *ponamus in alia formula picturam hujus rei, sic: Animalia quædam sunt aquatilia, quædam inter aquatilia, & terrestria. Et quædam sunt terrestria, quædam verò sunt jumenta. Auditis Larvam, non Aristotelem. Prius dicit relationem, quàm extrema. Nondum scio quid herba sit, & eò me allegas ab arbore, ut interea fruticem inveniam. Postea subinfers herbam, disjunctis penitus partibus. Sed & speciem separat exadversum à genere suo: nempe Olus ab herba. Tum omisit* φρύγανον. *Nos ergo rectè: Plantam* φυτὸν, *in arborem* δένδρον, φρύγανον *cremium, fruticem* θάμνον, *herbam* βοτάνην, *quæ jam vulgata sunt. Quocirca minus vulgata his adjungamus: Non esse verum, quod aliqui profitentur, herbam esse, quæ intermortua, rursus ab eadem radice fundit scapum. Multa nanq; talia sunt Cremia: velut Pæonia, Matricaria, Serpentaria, alia. Item contrà non pauca, & perennantes, & plures annos ævum suum transigentes:* Ut *lingua cervina, Scolopendria. Alii dixerunt, herbas esse,*

quæ

quæ caule careant. Ne id quidem verum eſt. Hac lege excluderentur olera omnia: neq; quicquam herbarum eſſet nobis edendo. Dignam ſententiam, quæ per Plautinam ſcenam traducatur: in qua deridet ſuorum popularium coquus artem: qui, inquit, aliis ſuper alias aggeſtis herbis, boves ut ſint, efficiunt convivas. Sed herba eſt, cujus ſatu exeunt ab radice illico bina folia, poſt ea foliola, quæ è ſeminis in ipſa tranſmutati ſubſtantia fiunt primùm. Nam in arbore, cremio, frutice, non hæc folia, ſed ſcapus erumpit ſtatim. In hoc igitur genere duplex natura eſt. Quibuſdam nullus exit ſcapus: quod de Canina lingua ſcribit Dioſcorides: in nonnullis provenit: ut è lactuca. Atq; harum una differentia pro tempore. Sunt enim quæ citò, ut braſſica: ſunt quæ ita ſerò, ita rarò: ut à quibuſdam ἄκαυλοι natura ſua ſint exiſtimatæ: qualis Tuſſilago. Altera differentia de caulium numero, vel frequenti, vel ſingulari. In aliis tribus generibus egreditur ſcapus, aut unus, aut plures. Si unus, aut magnus, & eſt arbor: aut parvus, & eſt cremium. Si plures, eſt frutex. Horum verò affectus proprii ſunt: Arboris, ut ne intereat, & denuo ſubnaſcatur: Cremii, & fruticis, ut aliqui tales ſint, aliqui intermoriantur; id quod cum herbis commune habent. Ad hæc, genera plantarum propter imperfectionem abeunt alia in alia, ſicut & ſpecies. Nam Siſimbrii ſpecies in Mentam: Triticum in Loliũ: Hordeum in Avenam. Sic genera Corylus, ſi non colatur, frutex eſt: item Punica. Si avellantur ſoboles, arboreſcunt. Hujus Ideæ proportio quædam eſt in Braſſica, &

ta, & Lactuca, & Paliuro. De Paliuro scriptum est à Dioscoride. Lactucæ stipitem ad hortorum postes quæsitum prodit Theophrastus. Braßicam vidimus nos tam grandem, ut unum folium, proceri hominis, risus gratia, fuerit palliolum. Hic Minutius, luculentam à me gratiam inisti tu Bajuli, qui tam modico loco tam instructam aciem ostendisti. Et sanè benè armata, nunc primùm placuit. Antehac anfractus Labyrinthei mihi videbantur. De Frutice verò illo, qui arbori affinior est, etiam apud nos videor meminisse. Nam Germinales arbores legere est in titulo, Soluto matr. quarum è brachiis usus esset, sicuti Cremiorum ad cremandum. Hoc enim est φρύγανον, sicuti φρυκτώριον. Pollux in personis Tragicis pro arido atq; adusto posuit. Sic Latini veteres flagrum. Et in libris γεωπονίας τὰ φρύγανα, καὶ ἄφλεκτα. Et aliquando materiam vocat Theophrastus, ad ignem scilicet, non ad opus. Arabes quoq; id nomen imposuerunt: ut intelligamus ad fasces conficiendos, qui essent ignibus usui. Quo loco libet hunc morosum (me intuens dicebat hæc) castigatorem vellicare. Nanq; in suis illis admirabilibus sanè mysteriis, ὕλην dicebat ex Chaldæis aquam: nunc ad ignem videt eandem duci. Hîc me arridente continuavit orationem. Tamen habeo quiddam haud plebejum, & non est alienum ab iis, quæ de succo dicebas. Est enim χυμὸς, & χυλὸς idem re, sed differunt τῷ εἶ). Utriusq; verò est origo eadem. Priori indidem, unde nostro humori: in posteriore est ὕλη illa: in utroq; τὸ χεῖν. Ut omnino sit, & liquidum, & fusile. Plantam verò non

omnem

omnem stirpem olim dictam puto: sed eam tantùm, quæ pangeretur. Fuisse nanq; Palantam à palo. Palus autem concisum: integrum Paxillus. Ut *ala ab axilla: extrita insuavi consonante, quemadmodum Cicero docet. Quin vocem aliam, Stirps, solis firmitate præditis fuisse reor peculiarem: quasi* στεῤῥόπους. Utriusq; *postea significatum ad communem omnium usum factum commodiorem. Pumilas autem arbores, arbusculas docti, arbusti nomine vocant barbari. Qui purè loquuti sunt, pro arborum ordine posuerunt, quibus applicatas disponerent vites. Appellant Taurini Ligures Altinum. Pro fruticis natura Jureconsultus usurpavit in titulo, De termino moto. Olus verò dicit quancunq; herbam esculentam, claro indicio priscæ frugalitatis, quæ ad victum nihil obsonii sibi deesse existimaret, modò ne deesset olus. Hoc enim* ὅλον *est, sicut & panis,* πᾶν. *Sed fortasse hæc importunè. Quam tu nobis importunitatem narras? inquit Bajulius. Nunc verò demum perfecta res est. Aedes exædificatæ sunt: tu eas instruxisti. Ego verò ad hominem redeo.*
,, *Cum hæc tractavit, quasi ad alia vocatus, ait:* πά-
,, λιν εἰσί τινα δένδρα, ἅπερ ἔχουσιν ἐκ τῆς οἰκείας ῥίζας
,, φιτρόν. καὶ γίνονται ἐν αὐτοῖς κλάδοι πολλοί. ὡς συ-
,, κῆ καὶ ἐλαία, τινὰ δ' οὔ. *At jam dixit hoc. Est igitur verè,* πάλιν. *Ridiculè verò dicit, stipitem à propria radice nasci. Nam unde igitur? si non à radice. Et à qua radice? si non à propria. Deinde animadvertam,* κλάδους *hîc ab radice provenire: at suprà* κλάδους *educebat definitione* παρὰ τὰς παραφυάδας. Ut *idem*

totum faciat, & partem. Nunc igitur, cùm δένδρον dicit: non quit θάμνον intelligere. Distinxit enim hæc: præsertim quia ponit φυτὸν, non φυτούς. Et tamen exempla dat Oleæ, Ficiq; at eæ fruticescunt. Hoc, quod dicebamus, doctum oportuit. Quasdam nisi colantur, abire in fruticem. Itaq; stolonibus excisis, aut avulsis, arborescunt. Nec locus prætereundus sine portorio. Punica in arborem cultu redacta nihilo deterius frutificat: contrà Corylus, ipsa frequentia popularium fœcundior. Ratio: Quia Punica ad arboris naturam propius accedit: Corylus ad fruticis. Alia in Oleis ratio. Non enim eam ob causam in Italia prœceriores, in Provincia breviores: sed hic apud nos ob Circii vim ne affligentur. Est enim ventus, ut scitis, ferus admodum. Videte verò hominis vel fidem, vel eruditionem. λάχανα definit, τὰ ἔχοντα ἐκ μιᾶς ῥίζας κλάδους πολλούς. Jam hoc erat θάμνος. Brassicam ubi posuit ad exemplum, fecit primùm, ut addubitarem. Non enim memini à me hac visam facie. Sed certum est, iis, qui stolonibus stipatam viderunt, credere. Quos inter etiam cognoscas Theophrastum. Ex hac definitione sejunges ab oleribus lactucã, quæ λαχάνων facilè princeps est. Nam Catonis de Brassica jactatas religiones nihil moror. Et malum præbet succum: optimum lactuca: si ab herbis optimus potest proficisci. Ab his digressus recenset herbas, quæ stipite carent. Differentia verò sic pote statuenda est. Herbarum quædam surculum exerunt, quædam nullum. Ex iis, quæ caule carent, aliæ florem statim edunt in summo solo, ut

Chamæ-

Chamæleon albus: aliæ ferunt in ligulis, ut Chelydonium minus, Mandragora, Cyclaminus, Asarum: aliæ fundunt ab stipite, non uno modo. In nonnullis umbella, partim conferta, partim sparsa: in aliis alio situ. Quibusdam frequentes scapum stipant, ut in Phlomo. Agrimoniæ in ramos dissiti. Adjungemus his ejus herbæ modum, quam Centum grana vocant, & Laurum Alexandrinam. Sequitur pòst differentia ἀπὸ τῆς διαμο-
» νῆς. Quædam, inquit, quotannis gignuntur, & siccan-
» tur, ut Triticum. Mihi tamen hac in parte videtur valde mancus. Nam quædam perpetuant: hoc enim plus est quàm διετίζειν, aut perennare. Ejusmodi sunt Capillares: Quædam non perdurant, atq; diversis formis distinguuntur: aliæ pereunt, neq; renascuntur, ut Triticum: aliæ renascuntur, ut Gentiana. Atq; harum aliquæ perennant, ut Agrimonia: quædam intra anni spatium moriuntur: idq; haud uno more. Triticum plusculum durat: & trium temporum, ac fortasse quatuor particeps est: nimirum autumno satum, æstate metitur. Pusillum trimestria. Quapropter non bonum exemplum duxit à Tritico: neq; enim quotannis nàscitur, nisi feratur. Inde tradit viam & rationem scientiæ triplicem. Syllogismum, exemplum, picturam: quibus artibus plantarum facies pernosci queant. Ut per picturam sit notum nobis, τὸ ὅτι ἐστί. Intelligo verò cum Aristotele ἁπλῶς τὸ ζητούμενον: per syllogismum autem τὸ διότι. Quod falsò negat Avenrois in tota medicina extare usquam: & vix in universa philosophia naturali tres concedat extare demonstra-

monstrationes. Accipiamus hîc syllogismum, laxiorem demonstrationem. Veluti: herba, quia calida est, aperit: aut, ut subtilius dicamus, quia sic calida. In quem syllogismum inducet nos media ratio cognoscendi, id est exemplum. Ut quia radix Asparagi aperit: etiam Pastinacæ. Quia Dictamnū venenis adversatur: etiam Pulegium. Quam rem fusius agit Theophrastus: hîc in sequenti libro strictim. Neq; verò solùm fines tractat, sed figuras quoq;, colores, magnitudines, natalia, frequentiam, excessus, & defectus. Nunc autem obscurè satis profitetur: Herbas esse quasdam εἰς δύο ἀνακλινούσας. Vult, opinor, innuere δενδρολάχανα. Philosophus dixisset, ἐπαμφοτερίζειν. Alternationem naturæ significat hoc. Ponit exemplum. Si Ocymum intelligit, quod Basilicum vulgus vocat, Sotion autem μιοῦδον: hinc nobis in Aethiopiam Abissinorum abeundum est, ut videamus an arborescat. Ibi nanq; maximum: sed fruticis potius, quàm arboris magnitudine. Et nos aluimus in hortis pensilibus ea magnitudine, ut foliū Arancij frondes æquaret. Certo igitur nobis fuerit φρύγανον: huic autori an esse poßit λάχανον, videndum est. Nondum enim comperi fruticantem. At hujus λαχάνῳ πολλοὶ φιτροὶ ἀπὸ μιᾶς ῥίζας. Quæ verò vocat ἄκρα δύο, accipit: quemadmodum ex Themistio fastigia vertit Hermolaus, genera. Summis tamen generibus solis ea convenit appellatio. Sed facetus est, cùm dicit εἰς ἄκρα inclinare. Non enim in summa, sed in ima inclinamur. Perstat verò in superiore culpa, ubi ait: Quasdam in eadem natura esse, & herbæ, & oleris. ‹‹

O Nam

Nam etiam Phrygani & Oleris naturæ conveniunt in quibusdam. Quæ verò subdit, ecquid capere possim?
,, *Quædam, inquit, cum exeunt, spicæ figurã gerunt, ac*
,, *evadunt arbores postea: cujusmodi ii, qui in Arabia dicuntur Benteli. Et planta, quæ nominatur Helioscopium. Benteli, apud ipsos Arabes quid sit, quæsitum nõ inveni. Si non est Amomum: quid aliud afferã, nescio. Est enim Amomum omninò id, quod Rosam Hierosolymi, aut Beatæ Mariæ vulgus vocat. Perplexa sarmentilla in racemi modum. Quæ si nihil spirat odoratum, natalium humori atq; vetustati sit attribuendũ: non detrahendum speciei, propter accidentium absentiam quorundam. Athenæus in tertio Bentelos conchæ genus margaritiferum prodidit apud Indos. Audite verò novum procœmiũ inepti hujus. Qui perinde, atq; rem valde novam, fruticum aggreditur naturam: in qua tamen defatigatum putabam: nos certè exercuit ad fastidium & langorem usq;. Myrtus, inquit, & Malus, & Pyrus eo genere continentur. Quarum rami multi & inutiles sunt ab radicibus editi. Ac propterea decet, harum præponere divisionẽ: ut ad exemplum faciant, & ratiocinationem. Neq; enim debemus omnium vestigare definitiones. At quomodo προδιορίζει, si nequit διορίζειν? Et audaciore verbo usus est ὀφείλομεν. Imperiosa negatio. Modestius, δυνάμεθα. Nam profectò sapientis est, persequi definitiones. Sunt siquidem ad scientiam προτάσεις immediatæ. Iste verò nos adeò væcordes existimavit, ut suo jussu speraret obtundere posse aciem perscrutationis nostræ. Nihil enim cordato viro*

viro dignius, quàm definire. Quinetiam proposita in præfatione hac non exequitur: sed transit ad divisionem cum suo πάλιν. Plantæ, inquit, aliæ domi altiles, aliæ hortenses, aliæ agrestes. Agrestes intelligo, quæ humani studii cultu carent. Ergo si τὰ κατοικίδια distinguit ἀπὸ τῶν κηπαίων: Adonidis horti pensiles non erunt horti: cujusmodi plurimi in Africa, Hispania, Romæ, Genuæ, Venetiis, Ferrariæ, hîc. Recitabo, quod ascripsi margini, αὕτη ἡ γνώμη, ἢ ἀπαιδεύτου, ἢ παιδὸς. Duo nanque membra sunt, si ἄγριον est, quod humano cultu caret. Non differre autem specie, sed accidente docebat in Timæo Plato: qui τὰ ἄγρια πρεσβύτερα τῶν ἡμέρων dixit. Habemus apud Theophrastum, quid ille senserit: nec minus ex Aristotele. In nuptialibus Institutionibus declarat Plutarchus, ab agresti non distare mitem genere, sed modo. In Bœotia consuevisse sponsas Asparago coronari: ut ostenderent, Spinam, ex maximè incommoda, mitem factam, atque humanæ vitæ aptam. ἥμερα melius dixisset, quàm κηπαῖα. Quam vocem ad alia quoque deduxit lacteus ille fons: qui in sexto de legibus, vias ἡμερωτάτας appellavit, quæ essent commodissimæ: ad saltuum, nisi fallor, differentiam. Quippe munitionibus ad hominum usum factas aptiores atque compositiores. Sic eodem in libro benè institutum virum esse mitissimum, rudem verò literarum, efferatissimum omnium animalium. Cultura nanque cicurescere plantarum more. Non tamen verum est, meliores omnes evadere. Iridem studio atque opera nostra

 fieri

fieri deteriorem, proditum est. In tertio de causis, Corni fructum, si colatur arbor, mitescere quidem, sed degenerare. Adeò verum est, quod scripsit oraculum in primo Politicorum: Quosdam homines servos nasci. De plantis dicamus idem. Ut hinc quoq; castigetur autor hic: qui mitia omnia meliora esse professus est. Etiam Fœnumgræcum desiderare cultum ullum negant. Crocum verò vel despectum, vel contemptum, vel calcatum melius evenire. ἥμερα *Theodorus urbana dicit minus benè. Quando & extra urbes mites arbores sunt,* ἐὰν ἥμεραι ὦσι, οὐκ ἄγριαι δὲ, ἐν ἀγρῷ μέντοι. *Sed & meliores quàm urbanæ, liberioris cœli beneficio. Quin vos, Minuti, sola ipsa, quæ essent arboribus consita, etiam intra mœnia, prædia rustica nominatis: tantum abest, ut rustica, propter cultum, velitis urbana dici. Post hæc ab actionibus plantarum sumit argumentum multarum divisionum, sed confusè admodum. Primùm à fructu, deinde ab oleo, tum à foliis. Atqui debuit, à foliis primùm: sunt enim communiora, & priora, & notiora tam naturæ, quàm nobis. Tum autem quæ inculcavit, repetit: & contradicit sibi, de sterilitate Salicis. Suprà nanq; Salicis brevioribus ramis flores attribuebat: nunc amovet à toto genere fructum. Sic Homerus Salicem canebat frugiperdam. At Amerina, si ex multorum sententia sit in Salicum censu: suis bacis sive granis infirmet hanc sententiam. Cætera verò pannos etiā ferunt, sicut & Coryli: quod & suprà dicebamus. Sunt tamen Salicum genera quædam ad viminum atq; cistarum usum, quæ nullum ferant*

ferant fructum. Theophrastus quoq; in primo de causis, inter sterilia populum numerat, & Salicem, & Sambucum. Verùm de aliis cum viderimus, de Sambuco non patiar illudi nobis: Umbellam enim spargit admodum odoratam: & è flore bacas. Quædam etiam Quercuum genera negavit fructum ferre. Nos sanè aliquot pumila Roborilla sterilia novimus: si glans exigatur. At Gallam ex iis legimus grandem oppidò. De oleo verò perridiculè. Oportuit enim membra digeri alia. Et de eo jam suprà dixerat. Sic igitur fortasse melius. Quædam vinum, quædam oleum, quædam lac, quædam resinam, quædam aqueum, idq; album, viride, croceum, cruentum, nigrum. Nonnulla liquores alios, qui ad hosce referentur industria atq; æquanimitate philosophorum, ex Indicis navigationibus. Laxè verò nimis loquutus est, ποιῦσι φύλλα. Tam facit arbor folia, quàm vel corticem vel radicem ipsa: homo verò vel pilos, vel ungues. Pars siquidem arboris folium est, sicut & Aquilæ penna. Verùm vulgi morem sequutus videtur: quemadmodum nos quoq;, cum dicebamus, hanc esse arboris actionem. Illud repetit imprudenter: Quibusdam folia fluere, non item aliis. De ramis autem inverecunda negligentia. καὶ τισὶ μὲν γίνονται κλάδοι, τισὶ δ' οὔ. Sic enim potius: partim à specie, partim à locis. Nam sparto & junco forma nullos quæsivit ramos. A locis autem non privationem, sed copiam, proceritatem, craßitiam, rectitudinem, rigiditatem, & his contraria. Item ab ætate. Sic & de foliis aridioribus, & gelidioribus: item è contrario nimis uli-

mis uliginosis & æstuosis citius amitti. Amygdali novellæ etiam sævissima hyeme frondes pertinacissimè retinent sub ver usq; Tum alia differentia, de qua suprà dicebamus. Situm quædam mutant antè quàm cadant, ut Salicis: invertuntur enim solstitio hæc. Quædam μαθηματικῶς non amittunt, quia non cadunt: ita quantitate continuantur: at φυσικῶς amittunt, quia non amplius vivunt frondes. Postea colligit ex partibus hic propositis, multa de plantarum differen-
» *tiis dici posse, quæ hisce verbis enumerat: Magnitudo,*
» *parvitas, deformitas, bonitas fructuum, pravitas. Sed statim confert agrestia cum hortensibus: quoad exigit natura fructuum. Non igitur propositas partes exequitur, ut dicat majora hortensia, proceriora, speciosiora: eorumq; fructus præstantiores. Sed fertiliora dicit agrestia genera, meliores hortensium fructus. Notanda verba, μᾶλλον καρποφοροῦσι τὰ ἄγρια. Jam dictum est, admittere cultum quasdam, atq; inde consequi fœcunditatem. Succum, quem requirebant, nactæ uberiorem, & melius degunt, & plus ferunt, ut Vites. Aristoteles fortasse sic loquutus esset: τὰ μὲν ἄγρια ἀφθονώτερα τῷ καρποφορεῖν· τῶν δὲ κηπαίων ἡδίω οἱ καρποί. Nanq; sic intelligas suaviores. In Sorbo & Cydonio minus suaves agrestes sunt, & præstantiores tamen. Hoc enim quærimus in asperitate ad remedia, non ad cibum: sicut ad victum quoq; in agrestibus malis student Cantabri. Vegetiorem, atq; uti dicam, experrectiorem premunt succum ad potum, vini vice. At ex miti malo qui fluit liquor, is mollior, languidior minus vi-*

nus vibrat virium, minus tangit gustum. Eas vitium vicarias vocant Avarcas. Attendendũ ex Theophrasti lectione, quid ille super hac re sentiat. Idem quoq; in libro de causis primo, fructuum ubertatem attribuit agrestibus: quos ob copiam perducere nequeant ad maturitatem, licet arbores ipsæ sint valentiores. Putet tamen aliquis, si magnitudo fructuum mitiorum cum agrestium copia comparetur, paria facturas. Succi verò contumaciam causam esse, quominus percoquantur, id quod μόλυνσιν vocat Philosophus: nobis, qua id significemus, nulla propria vox est. Proinde in eodem libro rectè observatum est, mitiorum nucleos multò minores esse, quàm ferarum. Dilutior enim succus. Intelligemus tamen abesse oportere nimiam soli ubertatem, ibidem nanq; disputatur, arborum fructus luxuria degenerare. Fit siquidem, ut succi plus suppeditetur, quàm poßit perfici. Ad eam rem exemplum è ficu peti, quamquam in Græcia tantùm. Illa in terra non maturescere, nisi aut pertundantur, aut scalpantur, aut oleo perungantur, ut eis ægrè sit. Esse verò plantis oleum inimicum, & apud Theophrastum meministis, & in sexto de legibus scriptum est. Herbæ quoq; haud continuò nitidiores omnes, quæ locis lætioribus: si Dioscoridæ credimus, Leucadem montanam latioribus esse foliis, quàm campestrem. Acutior illa divisio fuerit. Quasdam cultu mitescere, ut Cydonia: quasdã in sua natura cohiberi, quominus degenerent, ut Sisymbrium: alias fieri deteriores, ut Iridem. Nonnullas contemptũ contemnere, ut Fœnumgræcum.

Pueriliter autem mox dividit ſic: Siccis aliquæ proveniunt locis, aliæ in mari, nonnullæ in fluviis, quædam in rubro mari. Diſtinxit ineptus à mari mare rubrũ. At ſinus omnes ſimul, & Oceanum Philoſophus unum mare facit in Meteoris. Hic igitur etiam ruſſum hominem ab homine ſeparet. Rubrum dixi Erythræum: non quod neſciam ab illo colore dictum, tametſi pingitur ita: cæruleum nanq; eſt. Sed à cognomine rege nuncupatum, conqueratur de ruſticitate Opicorum noſtrorum, rerum omnium rudium, præterquam occupandi aliena. Qui pari vel inſcitia vel negligentia τὰ βράχεα in mari, Brevia nominarunt. At equidem malim, Fremia. Non enim quia βραχέα, ſed quoniã βράζει. Quemadmodum ὑάδας malè quoq; nominarunt, ſi Suculas παρὰ τὴν ὗν, non autem Succulas ἀπὸ τοῦ ὕειν dictas ſtatuere. Hæ verò loci differentiæ, quæ ſicco & humido continentur, cùm ſint maximè univerſales: quippe ſtatim ipſorum elementorum jure optimo debuerunt aliis anteponi. Sic ergo poterat, opinor, commodius. Quædam ſiccis, quædam humidis. Intelligo nunc ſicca medicorum more, non ut Phyſici vocant, ea, quæ penitus humore carent, ſed quæ aperto aut mediocri humido. Humida verò loca diſtinxiſſet hunc ad modum: Aut in humore naſci plantas: aut prope, ut in ripis: aut alio modo, velut ad parietes, aut rupes: in quibus aquarum halitu, vel aſpergine, vel appulſu concreantur, ut Adiantum, Lichen. Ab humoris partibus ſic: In humore, aut ſummo, ut Lenticula: aut ab radicibus, ut aliæ multæ. Item aliquas nunquam emergere,

mergere, ut Algarum genera. Aliquas extare, ut Aquapium. Ab humoris differentia, aut in perenni, aut in stante, aut ubi fuit humor, neq; amplius est. In resiccatis enim prodit Xanthion. Post hæc à qualitate. In dulci, in salso. Plutarchus in libro de causis naturalibus, negat, aqua marina plantas ali. Cui rei causas assignat quatuor: crassitiem, qua subire nequeat: gravitatem, qua impediatur ascensio: vim desiccandi, qua tollitur alimentum: & postremò pinguedinem. Marinæ pinguitudinis argumentum esse, quòd ardeat. Pannos quoq; non posse lavari marinis aquis, ut in nitorem dentur: neq; verò celeriter exiccari. Cæterùm prima causa nulla est. Neq; enim tam crassa fuerit, quin transmitti queat per meatus plantæ. De gravitate verò perridiculè. Nam è mari nebulæ tolluntur à Sole solo: tantò facilius à Sole, & à plantæ vi. Quasi verò non & terrestres partes cum aqua subeant simul: quæ aqua pro alimento plantis omnibus futura est. Nam est id à Philosopho scriptum in secundo de generatione, verbis nectareis; ὥσπερ ἂν δόξειεν μάλιστα μόνῳ ἐνὶ τρέφεσθαι τῷ ὕδατι τὰ φυτὰ, πλείοσι τρέφεται. μέμικται γὰρ τῷ ὕδατι γῆ. διὸ καὶ οἱ γεωργοὶ πειρῶνται μίξαντες κόπρον ἄρδειν. *Ejusmodi quoq; vim sicciorem deberi dicam marinis plantis. Sunt enim quædam etiam terrestrium tum siccissimæ, tum paucissimo contentæ alimento: Velut Africanæ feræ, quæ rarissimè bibunt. Est etiam inter illas quædam, quæ nunquam bibit. Eadem injecta in os aqua (ejus nanq; rei periculum factum est) interit. Spina Aegyptia in*

sabulo & excocto, & salso nascitur. Botrys apud nos, & Pulicaria, & Crithmum, & ea, cui ego Tomentillæ à candida mollíq́ue lanugine, si per doctos licet, nomen facere ausus sum. Præterea pugnant inter se oppugnationes illæ duæ. Exiccat alimentum: haud facile exiccatur. Nemo quoq́ue est, qui neget, pingue aptum esse ad alendum. Ad hæc quot reperiemus pingues arbores, frutices, herbas, oleo, resina, lacte. Nam & ex Platano factum fuit oleum. Quot invenientur plantæ salsuginem præ se ferentes? Veluti Matricaria tenuifolia, Ciceris genus, & Lupini. Longè sapientius Aristoteles. Ubi *res constet, si opinio adversetur rei: quærendum rationem, non rem ignorandam. Ita contra Parmenidem, Zenonem, Pythagoreos, Megarensem sectam cum pugnat armatus, tum nos armat ad vincendum. Theophrastus in quarto, adhærescit ei sententiæ, quæ fovetur à nobis hic. Sanè verò in mari quoq́ue semina inesse vitalia: pisces argumento sunt: quorum Capitones, & Labeones, & Mugiles aluntur limo: quem in stagnis marinis atq́ue in æstuariis cum gustarem, adeò salsum comperi, ut mihi fauces uri viderentur. Et statuendum nobis censeo: pisces nobilioribus naturæ legibus animantes esse, quàm arborum quamlibet etiam nobilissimam. Ideo Theophrastus in quinto de causis ait: Halimon, & Ederam salsugine sua connata necare stirpes. Perniciosiorem Halimon. Quomodo igitur non alentur salsis, quæ salsa sunt? An si mutant in salsuginem succos dulces, non admittant salem si nactæ sint? Itaq́ue in secundo, Plantas aliquot*

quot sui esse generis: nec nisi propter mare, quasi salsedinis appetentes, ali posse. Quin Palmam ipsam aggesto sale plurimùm juvari. Quemadmodum & inter olera Betam, Brassicam, Rutam, Erucam. Crethmon ad hortenses parietes frequentibus urinis fortè perfusum, latissimum evasisse deprehendimus. Nimirum maris accola, sensit à maris affini beneficium. Androsthenes ita narravit: in Tylo insula Rubri maris aqua salsa fieri nitidiores arbores: eamq; ab hortulanis peti solitam post imbres ad irriganda sata. Theophrastus quoq; in eo, quo dixi libro, de Rubri maris arboribus loquens, ait eas contraxisse naturam ejusmodi, ut alantur mari. Contrahi nanq; naturæ leges consuetudine. Id quod & Hippocrates scriptum reliquit in libro de aëre, & aqua: & Aristoteles in vicesimaoctava sectione, consuetudinem dicit esse, magnam rem. Quare in quarto de causis idem prodidit Theophrastus: Thrasium triticum etiam in meliora translatum nihilo maturius germinare: propterea quòd è natalibus adventitiam naturam contractam adjunxerit speciei. Ita verò demum, si consuetudo non sit adversatrix naturæ. Necesse est enim à principiis id deduci: quæ principia, sicut ait Philosophus in octavo Metaphysices, προϋπάρχει. Ita duplicis naturæ sunt. Aut constituunt: velut forma Trimestrium facit, ut intra nonagesimum diem maturescant. Aut non repugnant: ut Triticum illud serius enasci posse. Itaq; si ad primordia, quibus planta constat, potest accessio fieri consuetudinis, quæ salsugines admittat ad

alendum: hoc ipsum, falsis ali posse, affectus erit aliquis à primordiorum illorum consensu fluens. Secundum hæc apponit divisionem ex affectu quantitatis, qui designatur à locis. Nempe siccis quæ gaudent, læduntur humidis. Ideo crescunt minus. Ineptè verò interponit hîc: Quippe discerpsit membrum sequens. Quædam, inquit, in ripis fluminum, quædam in lacubus. Sequentem quoq; divisionem mutilam fecit. Quædam, inquit, earum, quæ proveniunt locis siccis, nascuntur in montibus: quædam in planis. Sic enim debuit: In planis non uno modo, terrenis, sabulonibus, arenosis, argillosis. In aliis: ut collibus, rupibus, montibus, muris, parietinis, sepulchretis. Item à tempore, temporisq; affectibus, æstivas, hyemales, apricas, umbratiles. Mox tamen attingit partes minutiores, cùm dicit: Sicciſsimis vivere locis aliquas, ut in Aethiopia: qua in terra melius quàm alibi proficiant. Tum Minutius: uter verò tibi siccior videtur locus: saxúmne in provincia, vel Calabria, cujus superficies obducitur musco, an Aethiopicæ terræ solum? Et ille: O Minuti, ut semper ad manus habes tela, quæ etiam fugientibus intorqueas. Mihi verò hoc repentè nimis objectū est. Quando igitur neq; antea provisum, neq; nunc meditatum quicquam habeam: te, quem par est excitatum re dubia, cum veritate quippiam decidisse: nos illis impartiri æquius est. Age verò sodes, fac, ut si quid in ea prospexisti, ne nos quoq; nesciamus. Habebis ergo, inquit ille, quod judices, non quod ediscas: Humoris mihi videri triplicem modum, qui ad terræ naturam pertineat,

neat. Unum, *ubi humus suapte vi uda est: unde & audis appellationem. Talis enim est etiam non compluta. Alter est, qui extrinsecus appellitur ad terram, quæ intra venas nihil habet tale. Tertium agri genus est, quod neq; intimum continet humorem, neq; reficitur extimo. Prima sors obtigit terris nostris. Alterius generis est Aegyptus, quæ statis Nili crementis inundatur. Item Cyrenaicus tractus: quibus tantum nocturni reponunt rores, quantum exuggitur æstu diurno. Postrema ratio initur in Aethiopia, quæ neq; ex sese exudat, neq; rores bibit. Ros nanq; pars humidi tenuior est ab Sole sublata, neq; dum mutata in aërem. Quam iccirco rursus nocturnum gelu circumventam cogit in guttas. Ideo neq; nubilo cadit, neq; magnis æstibus: & serena bruma pruina fit. Ergo saxum in Sicilia aut Liguribus aridũ est ipsum: ejus verò superficies aëre adhærescente humescit, suoq; efficit frigore, ut aliquid crassioris citius concrescat: unde guttas etiam videmus. Ita cujusmodi sorte solum afficitur, vel rore, vel irrigatione: saxum aëris concretione comparatur ad muscum excitandum. Cæterùm hæc cum ad eam partem, quæ plantarum tractat generationem, potius pertineat: malo hîc finem facere, quo per me tibi liceat exequi reliqua. Faciam, inquit ille. Summa hujus sententiæ videtur esse: Tenue solum amare nonnullas, pingue alias, quasdam aliusmodi. Sic pingui Triticum benè habitum est: Secale infeliciore: Hordeum levi, ac solutili. Plutarchus in causis naturalibus memoriæ prodidit proverbium agricolarum:* σῖτον ἐν πηλῷ, κριθὴν δ'.

θὴν δ' ἐν κόνει. *Valentißimum enim quodq; plurimo egere nutrimento. Verùm esto. Sit triticum Athleta lacertosus ille, cui appares multa millia coliphiorum. At cum parem fortunam statuit, ut æquè degenerent mutato solo: videtur injuriam facere meliori conditioni. Degeneret sanè triticum, defraudatum demenso suo, quantum de naturæ penu debebatur. At hordeum si lætiori mandetur sulco, quare non fiat melius? An verò concoquere non potest, quod nimium est? Ac de his sic in præsentia. Nam equidem alia habeo, de quibus haud ita facilè judicetis. Sunt enim formarum actiones occultiores, quàm ut extare atq; deprehendi queant per elementares qualitates. Sic Gammari fluviales afferunt capiti gravitatem: marini Cancri etiam temulentiæ vestigia simul, ac dolorem: at Sues eorum esu levari cephalalgia Plutarchus in eodem libro scriptum reliquit. Non adducam Hyoscyamum, & Cicutam, aliis venena, aliis esse cibos animalibus. Afferam minus tritum illud: Cannabini seminis vi steriles*
» homines, gallinas fieri fœcundiores. Subdit deinde:
» quasdam celsis locis, alias humidioribus vivere. Hanc divisionem antecessisse oportuit. Celsum, sive editum, ac depressum, sive humidum, differentiæ loci sunt primæ. Referuntur enim ad partes universi, vel medii puncti, quod centrum vocant, vel summi ambitus, quã dicunt circunferentiam. Hujus rationem montes obtinent: illius ima, ut valles, & campi. Subtilius tamen per vosmetipsos intelligetis, quàm quo modo hic instituerit docere. Nam earum, quæ in campis sunt, paucæ

admo-

admodum, aut nullæ, in præcelsis vivunt saxis. E contrario, quæ summis præruptis oriuntur, in campos demissæ, complures melius habent. Largior enim munificentia naturæ suppeditat quantum usui futurum sit, quantumq́ ex iniquitate loci deesse videbatur. Siquidem, ut est in tertio de causis disputatum, montanis radices breviores, & brachia curta admodum, si cum campestribus conferantur. Sunt etiam quæ utrobiq vivant, tertia naturæ commoditate, ut Adiantum. Neq enim vel plana, vel edita contemnit loca, modò sint illa uda, & saxea. Etiam ex opacis sepibus Trichomanes legi manu mea. Et paßim prostat alioquin altis rupibus, iisq́ Soli expositis, ex aquarum procursu aut aspersione ortum. Quemadmodum verò loci locatiq́ proportio sit accipienda, solus Aristoteles divinitus, ut omnia, docet. In frigidis animalia quædam frigida propter similitudinem atq cognationem collocata sunt à natura. Frigida quædam in calidis ob temperationem: & è contrario. Asinum sicca frigidaq́ temperavit crasis. At idem frigoris adeò impatiens est, ut in ejusmodi regionibus morte luat impatientiam. Quædam in contrariis agitant propter victum: ut quæ spirant in aquis. Ab aquis enim victum capere, aërem trahere nequeunt. Iccirco data eis fistula ad hauriendum spiritum, aut alia commoditas, qua poßint ab illo abstinere. Idq́ duabus legibus. Nam quædam supprimunt diu, velut Mergus. Alia diutius, ut Crocodilus, Hippopotamus: quibus cor humidum, Pulmo spongiosum, humoris ejusmodi plenus, ut ex

ut ex eo fieri facilè queat ſpiritus, quo Cordi conſulatur. Alia diutiſſimè. Quippe ſub Canicula totos illos dies latet Delphin. Et vereor ejus latitationis cauſam multo magis latere nos, quàm Delphinum ipſum. Natura enim hæc temporaria eſt, non perpetua. Nec ad Pulmonem confugiemus, ſed ad cor, prætextu aliquanto verecundiore: dicemusq́; tum pauciſſimum illi calorem ineſſe, nec egere ventilationis. In hac contemplatione ſatis manifeſtum eſt, nos ab Empedoclis ſententia longè diverſos abire. Is putavit piſcium concretionem calidiſſimam, atq; ob id in frigidiſſimum ablegatos elementum. Ubi *non ſupinè prætereunda ſit Galeni ſententia in tertio artis: Habitudines conſervari ſimilibus, aëre, victu, exercitio, aliis. Nam ut verum hoc eſt, ita patitur multas cauſas dubitationis.* Ju*venis calidus in ſecundo gradu, ſi aëre calido, victuq́; gradus ejuſdem utatur, item veſtitu, exercitio: quibuſdã viſum eſt, tot ex caloribus illius calorem auctum iri. Verùm haud ita eſt. Omnes enim calores illi unum ad gradum perveniunt, atq; in eo ſiſtentes ſeſe finem faciunt. Sed de his ſatis.*
„ *Aliquibus plantis expeti loca ſicciora, quia ſiccæ ſint ipſæ.* „ *Aliis contraria, quia nimis humidæ. Melones ergo ſabuloſis melius proveniunt. Cæpe quoq; tenue ſolum magis amant: in eo & optima, & grandiſſima: in uliginoſo marceſcunt. Ea de cauſa ſi ſerantur aridiora, commodius exeunt, plus proficiunt. Id quod in 20. ſectione ſcriptum eſt. Viſcida nanq; valde ſunt. Propterea repoſita etiam germinant. Quippe opulenta natura ſibiipſa ſolum ſemen-*

semen, planta est. Nam & calor multus vivificus, & humor plurimus, sed is, qui neutiquam propterea resolvatur, quin turgescat in vitam. Idem evenit Pulegio proportione quadam. In carnariis enim florescere prodidit etiam Plinius. Pisorum umbilicum in ligulam sese promovere, ac porrò surculi faciem meditari vidimus. Sic & Fabas, & Castaneas, & Triticum ipsum. Hæc à situ sic. Nunc à qualitate alia divisio: Sunt, quæ siccis, sunt quæ gaudent udis. Siccissima se- « ctantur, quæ summis rupium spectamus labris. Hærent « enim radice, penè dixerim, nulla. Inter hæc est, Os Leonis, cujus meminit Columella. Verùm idem humidis quoq; provenit. In umbrosis autem florem gerit candidum, alibi puniceum: quod & Violis Martiis evenire constat. Vidimus & minus Centaurium pro locorum qualitatibus eadem affici coloris mutatione. Nec remisso animo intuendum hoc: si quidem albescit cera Solis vi: umbræ ignavia flores albescunt illi. Quia tollitur à cera mel, eæq; partes expirant, quarum tenuitate conflatur color. Sic & à rosa serotina, posteaquã diu sub Sole steterit. At quibus ab umbra comparatur albedo, in iis aqueus humor inelaboratus obruit eam tenuitatem, de qua suprà dicebamus. Colligit dehinc: « plantas à locis multas sortiri differentias: adeò, ut ali- « quot natalium infelicitate dicat esse feliciores. Nam « cùm humor anima penè plantæ sit: quæ tamen oriantur in Aethiopia, si sint translatæ: meliore nesciant uti conditione. Vox hæc, παρὰ, non semel posita est in hisce libris, pro eo, quod est, præterquam. In libello, qui

 inscri-

inſcribitur Ariſtotelis de ſignis, ejus uſus eſt pro, iccir-
co. At enimvero diligentius hæc ſunt perſpicienda:
quoniam locorum viribus nequaquam videntur præ-
ſcribi plantis differentiæ. Differentias intelligo ſub-
ſtantiales. Nullo namq; naturæ opere uſquam factum
fuit, ut ab accidenti ſubſtantia mutaretur. Etiam ex-
actius ſpecum hanc introſpiciamus noſtro more. Non
,, *enim, quod ait, ex iis, quæ profitetur, colligi poteſt. In*
,, *ſiccis, inquit, aliqua tantum degunt: non igitur in hu-*
,, *midis ea mutabuntur, ſed interibunt. In locis verò ſte-*
rilibus quid animadverterim, libet recitare. In ſum-
ma rupe Leonis dentem reperi, ſcapo quidem vegeto
atq; ſurrecto, verum ſine flore, faſtigio acuto, Junci fa-
cie. Cum ei florem excidiſſe exiſtimarem, circunſpexi
atq; ibi toto eo tractu multæ perſimiles plantæ, aliæ
novellæ, adultiores aliæ: omnibus ſcapi ſimiles. flos nul-
lus. Ut niſi foliola, quæ latitabant in gramine, rem
prodidiſſent, etiam nunc faterer me neſcire, quæ fuiſ-
ſet herba illa. Redeam ad locorum qualitates, ſi per
,, *hunc liceat. At his relictis abit ad eorum abitum: Ali-*
,, *quas tranſponi nolle: nonnullas fieri tranſpoſitione*
,, *meliores. Hoc verum eſt. Amygdalus melior fit: Pinus*
autem perit. Potuit etiam ſic: Adultas non tranſ-
ferri. Frequenti translatione fructificandi vigor he-
beteſcit. Adeò puſilla prunella protulere Pruni quar-
tum translati, vix ut ad trientem ſteterint. Theophra-
ſtus ſcribit, Siſymbrium frequentes efflagitare tranſ-
,, *motiones. Perpendamus verba porrò:* τινὰ μὲν τῇ γ
,, πεπήγασι, καὶ οὐ φιλοῦσι χωρίζεσθαι ἀπ' αὐτῆς· τινὰ δὲ ἐ

τόποι

τόποις κρείττοσι μετατίθεσθαι. *Quid? Hærent terræ, atq; ideo nolunt ab illa separari. At quæ transponuntur, ea nónne hærent item terræ, sed ita, ut nolint à terra separari? Est enim terra matrix. Præterea capiamus* τὸ κρείττοσι, *relativè. Meliora illis esse loca hæc: non autem* ἁπλῶς κρείττω. *Quando in nitidiora translatæ Conyzæ minus vivunt diu, minus Matricaria tenuifolia, minus Botrys.* ἐς τόπους, ἀτλικώτερον. *Et fastidium peperit illud toties inculcatum. Alios alibi fructus esse meliores. Post hæc à partium qualitate differentias colligit asperitatis, & lenitatis: seu quis mavelit à situ partium. Ne obtundant nos, vel qui scindunt, vel qui fasciatim miscent prædicamenta. Hic Minutius. Nunquam te pœnitebit prudentissimæ istius modestiæ; cujus cum admirabili humanarum divinarumq; rerum conjunctione, sapientis nomen apud omnes bonos es consequutus. At hoc nostrum seculum quónam fato evenisse dicam: ut & pro curiosis damnet omnes scientias, & nihilosecius de quacunq; re proposita tum disputare, tum judicium facere audeat? Certè ambitio, ubi accessit ad ignaviam, arrogantiam parit ex inscitia. Hominum genus hoc in marcido otio suo negotiosissimum, dum fastidit omnia, semper aliud agens, sui quisq; dux extitit. Itaq; eorum gloriæ vides eventum. Sed ad prædicamenta. Satis, inquit ille, de his: nisi hujus impuritas orationis bonam sententiam distorsisset. Nam cum Philosophus oppositas hîc differentias statuisset, lenitatis & asperitatis: interpres ita deformavit:* τινῶν σκληρά, τινῶν

,, τινῶν δὲ λεῖα. *Durum objecit leni, pro contrario. At μαλακὸν, unde nostrum, malus, contrarium dicit τῷ σκληρῷ. Asperum verò, quod est τραχὺ, τῷ λείῳ, unde*
,, *nostrum, lævis, interposito vau. Post hæc à figura: ut*
,, *quædam scissa, quædam non.* Utitur exemplis Vitis, *& Fici, in re manifesta non necessariis: quod factum oportuit in obscurioribus historiis, nec factum est. Ruellius, ut semper, diligentissimus fuit in foliorum recensione. Sic tamen animi gratia perstringamus. A figura: orbiculata, ut umbilico Veneris: peneorbiculata Cyclamino, Chelidonio minori, Asaro: oblonga Hyssopo: plana maximè parti: teretia Sempervivo minori: ora continua Aristolochiis: cristata Lauro: serrata ulmo: obtusis denticulis Scordio: dentata Cichoriis duobus: sinuata tertio Cichorio, quod Monachi vocatur caput: furcata Caucalidi: digitata Elleboro, Aconito: pinnata Filici: capillata Fœniculo. A superficie, aspera, mordacia, aculeata: Borragini, Urticæ, Cinaræ. Aculei, aut à specie perpetui, ut Ilici: aut ab ætate in specie, ut Soncho. Pro foliis spina vera, ut Corrudæ: quasi spinæ, ut Junipero. Tenuia multis: crassa Portulacæ. Pediculo annexa maximè parti, recto, flexo, longo, curto. Prodeuntia sine pediculo, ut Lilio. Item à locis plantæ: Ab radice, à stipite, à ramis, in summo, in imo. Mucronata Iridi: obtusa majori parti. Hoc ad figuram. A quantitate, magna, parva, lata, stricta. Ab alia quantitate: singularia, frequentia. A relatione, & situ: conferta, sparsa. A colore, viriditas penè omnibus, sed aliis alia. Paucis pallida, ut Atri-*

plicis

plicis speciei. Item rubra, ut alteri speciei, & Betæ. Huic natura: nonnullis morbo sub autumnum interitura: Rubo, Viti, Malis. A situ surrectæ, pendulæ, pandæ, curvæ, crispæ, convolutæ, sinuatæ, ut lactucis. Striatæ, nervatæ, venosæ, anfractuosis canaliculis. Et quæ in superioribus omissa, ad ea referri debent: mollia, rigida, carnea, coriacea, lenta, fragilia, splendida, tristia, lanata, hirsuta, odorata, acida, amara, salsa, dulcia, aspera, insipida, continua, pertusa: qualia plantæ, quæ Rosellam gerit Aethiopicam: aut quasi pertusa, ut Hyperico. Deinde à succorum differentiis. Cæsia etiam sunt altera ex parte Bistortæ. Cyclamino autem rubra. Communis omnibus dilutior color in superficie inferiore. Tum affectus, tremendi, cadendi, permanendi, & solstitialis inversionis. Sed ad alia. Partem deinde connumerat, quam tamen non faciat partem. Ait enim: Arborem quandam, ipsam quidem nihil es- “ se, nisi corticem. Hîc erat opus exemplo, quod certam “ ac notam faceret rem ambiguam & ignotam. Est præterea vox una, cujus officium me latet. Sic enim scribit: τινὰ δὲ φυτά εἰσιν ὅλος φλοιὸς μεσιτεύων Nam quomodo cortex existat in plantæ medio? Aut quo tandem modo in medio est, si præter ipsum nihil est? Opus est ergo divinatore. Sed abstinere præstat, & vota facere Ferrerio. Facessam, inquit ille, negotium magis. Hic enim sic: Aliæ totæ cortex sunt, medianus. Librum ergo voluit dicere. At is in omnibus sanequam βληχρὸς, & membranæ propior. Qui ergo stabunt? in plantis namque ossium, molliorumque partium substantiæ

confusæ sunt, ad consistendi firmitatem. In animalibus separata: idq; non uno modo. Quibusdam enim intus sunt, ut homini, avi, piscibus quibusdam. Aliis ossium vicaria firmitudo extra. Ut *testaceis omnibus, & crustaceis, locustaceis & ejusmodi. Quo exemplo malim equidem esse corticem verum extimum, quàm librum interiorem: ut saltem stare possint. Est enim stirpium erecta ad* Cœlum *natura, nostræ perfectionis æmula:* Cœli *appetens longè, quàm nos, felicius: qui frustrà spectamus ipsum: nec, nisi terram sapimus. Tu verò perge. Hinc partes, inquit, enumerat*
,, ὑπὸ τοῦ ἔχειν. *Ita discurrit per alia prædicamenta. Quæ-*
,, *dam habere filamenta, quædam carere eis. Ponit exemplum calamorum: sed ejus, quæ caret, adduxit nullum. Paucis enim, sicuti dicebamus, obscuriora sunt, ut* Carpino. *Tantò diligentius accuratam oportuit historiam. Populus quoq; præsertim alba minus habet expressa: habet tamen. At omne lignum scissile est, idq; nervulorum merito, quos* ἶνας *suprà dicebamus, hîc* δεσμοὺς. *Galenus utroq; nomine in nervorum atq; musculorum compositione, tum alibi sæpè, tum in libro* περὶ πλήθους. *Præterea nulla planta venis caret. At venarum parietes omnes ex villis ejus-*
,, *modi texti sunt. Ab eodem prædicamento sequitur a-*
,, *lia differentia: Nonnullæ spinas habent, aliæ non. Hæc quoq; acutius sic: Deponi cultu spinas Pyro, Asparago, aliis. Apponenda etiam figura spinarum, etiam situs, etiam substantia. Non enim ejusdem cum stipite substantiæ sunt in Rosa: at in Spino sunt. In hoc recta, in*

ctæ, in rubo aduncæ. In stipite, ramis, foliis, fructibus. Concolores Pyxacanthæ: Cynobato discolores. Quædam connatæ, ut Rhamno: quædam agnatæ, ut Lactucæ. Quare prudentius atq; utilius poneret, quæ omisit: quàm, quæ posuit, repeteret. Sicut & nunc: "Habent, inquit, quædam ramos multos. At hoc quoties dictum est? Longè verò maximus error sequitur: "Iis aliquas præditas differentiis, quibus edant stolones: "alias non ita. Ejus rei causam attribuit radici. Neq; "verò nos moveat, quod ait in quarto de causis Theophrastus: Herbæ mutationem radicis causa contingere. Nam neq; causa sola est, neq; tota. Omnino verò stolonum causa non est, nisi plebi, penes quā sensus imperium est. Stolonum, & radicis ipsius, & omnium partium forma causa est. Sobolis autem generatio tam est à radice, quàm stipes ipse primarius. At quis dicat, os esse animalis causam? At radix os est. Mutat verò plantam non radix, sed id quod radicem mutat: Cœlum, soli succus, cultus, alia. Exemplum quoq; afferamus istis, quibus rationes sophismatum nomine fœtent adeò. Eadem radix nullo mutata modo: alios primùm, alios deinde, cum accepit leges insitionis, fructus edit. Eadē in arbore plures fructus videmus diversarum specierū. Non mutat ergo radix. Maxima radix pusillam gerit plantam, ut in Rapo: pusilla maximā, ut in Pino. Sic sanè magna, parva, longa, brevis, perpetua, trunca, globosa, simplex, fibrata, collecta, sparsa, profunda, superficiaria, crassa, tenuis, mollis, rigida, lenta, crispa, æquabilis, recta, flexuosa, densa, fungosa,

 carnosa,

carnosa, corticosa, lignosa, orbiculata, turbinata, singularis, multiplex, hirta, lævis, lucida, scabra, muccosa, succulenta, sicca, lamellata, uniformis, friatilis, solutilis, coctilis, esculenta, gravis, levis, alba, lutea, rubra, nigra, beneodorata, fœtida, dulcis, amara, idq; genus aliæ comperientur in arboribus, fruticibus, herbis, differentiæ æquè multæ plurimis. Quis enim mentis compos neget in Myrto, Fico, Punica, Olea, ferre & arborem, & fruticem? De radice verò Scillæ quid, quóve
„ narret modo, videndum est. Quædam, inquit, unam
„ tantùm radicem habent. Hæc oritur de solo, & exili-
„ ter prodit: propterea quòd subtus dilatatur. Sequente
„ verò tempore magis distinguitur à Sole. Cùm enim ad
„ eam appulit, auget ipsam. Idem etiam agnascentes
„ bulbos educit ex inferiore parte. Hæc ille non parum
obscurè mihi, cùm Græcè legerem: an planiora fecerim nescio. Simul ad Ferrerium respexit, & conticuit. Edico tibi, inquit ille, ne quid expectes aut novi aut magni. Quod tu exiliter dixisti: hic rarè. Neq; bulbos, ut tu, sed surculos scripsit. Fortasse, inquit Bajulius, quàm nos melius. Hic enim est, παραφυάδας ἐκμυζᾷ. Quia nondum memineram ex eadem radice stolones adnasci: malui per me indicatos bulbiculos vetustæ matrici agnatos, unde aliæ squillæ educerentur. Quod verò magis placeat, facit verbum ἐκμυζᾷ. Emungit enim bulbos nova sobole, quam educat. De adverbio non est laborandum: quippe hîc quoq; importunum est, ἀραιῶς. Hoc equidem rarum significat. Verùm aliud poscit sententia. Nihil enim succi subest

verbis

verbis illis ἀραιῶς προέισι. Pedetentim, & raris passibus: metaphora dura, atq; inscita. ἀραιὸν denso opponitur, non autem vegeto, aut celeri. Summa hujus apotelesmatis est: Solem sursum educere. Theophrastus in primo de caussis, etiam descendere Solis vi radices. Tantum eas proficere ac promovere, quantum sese Solis virtus demittere queat. Quod si verum est: calor ergo non solùm attrahet, sed etiam propellet. Nos tamen effossas radices multas frigidas inveniebamus. Verùm de his suprà satis. Innatum calorem id efficere censeo, sicut & in nobis. Itaq; plus hyeme crescunt radices, ut Rapum, Rhaphanus: propterea quòd eò delatus calor officium suum facit: idq; nulla tum inita cum Sole societate: cujus usus in terris ad calorem perpusillus est eo tempore. Adjuvari Sole non nego: qua Sol nullus incumbat, non crescere, id verò pernego. Quod si quis dicat, aerē alibi calefactum eò transferri: tametsi falsum est, detur tamen inter nos, qui non contendimus de gloria, quæsitores tantùm veritatis. At enim tunc non calorem hunc sensilem, sed alium intelligant ἄῤῥητον illum, quo cuncta fiunt & conservantur. Is verò non ad radicum vel vastissimarum mucronem ultimum terminatur, sed usq; ad medium terræ punctum diffusus, illius quoq; partis naturam in officio continet. Sed ad radices. Quærit, agitatq; perplexissimè, si unquam alias Theophrastus, unicámne habeant radicem Scilla, Epimedium, Ulpicum, alia ejusmodi. Accuratius enim intuenti non solus Bulbus radix est: sed capillamenta illa quoq;, sive fibræ, quæ

 subsunt.

ſubſunt. Quin hæc videntur radices veræ, aut etiam potiores. Igitur ſi radicum differentias exactius inveſtigaſſet: non hanc prudentiæ vel diligentiæ partem nunc deſideraremus. Potuerit autem ſic, exempli gratia: Quædam conſtant lignea medulla, & cortice: quædam carne tuberoſa. Sub hac accipio Rapum, Radiculam, Chelydonium ederaceum, quod & Teſticulorum ſacerdotis nomine cognoſcitur: alios teſticulos vel Canis, vel Vulpis, vel Satyri, Hermodactylum, Vacinium, Tubera ipſa, Cyclamium. His carnea natura. Alius modus earum, quæ vel lamellis conſtant, vel ſpicatim conſertæ ſunt. Quæ globum omnes ita habent, ut quemadmodum ipſe ſtipiti radix eſt, ſic ipſi radices ſint minutiores fibræ. Inter quæ ſubſtantiæ, & quantitatum, & figuræ, & ſitus hæ ſunt differentiæ. Uſus autem ac vis, hæc. Radiculæ ſine Bulbo ſatæ non creſcunt. E Bulbo ſine radiculis, ſi terræ mandetur, exit Aſcalonia. Ut ille ſibi ſit ſemen, radix, talea. Horum verò quid? Radix profectò. Theophraſtus hoc aſſerit à loco. Videlicet quòd ſub terra ſit. Mira verò facies in Caulorapo. Vidimus enim hunc cinnum utriuſq; naturæ. Sed Braſſicæ radix ſub terra condita fuit: Rapum ſupra terram in ſtipite turgeſcebat. Jam verò perpendamus orationem. φυνᾶται, inquit, ἐκ τοῦ ἐδάφου, peſſimè. Nam verbum φυνᾶται cum præpoſitione hac, ἐξ. ſignificat τὸ ὅθεν τῆς ὕλης. Praterea ἔδαφος eſt ſuperficies, quippe detracta eſt aſpiratio. Nam fuit ἕδος ἁπλόν. Nihil ſanè corporis tangitur, præter ſuperficiem: ſicuti ne videtur quidem quicquam. At à ſuper-

perficie nulla gignitur planta. Deniq; ab radice ori- ur, non à superficie. Quinetiam non solùm ut extet ab ı, sed etiam ut subſtet ei. Imò verò plus creſcit in caput eorſum, quàm in ſtipitem ſurſum. Videamus illa: καὶ ῥαιῶς πρόεισιν, ὅτι κάτω πλατύνεται. *Non multa, eq; cita capit incrementa ſurſum verſum: quia latior nfernè fit. Non enim facilè & ſurſum ſubmittitur, eorſum demittitur multum ſimul. Tametſi poëtarū ſculus illa præſto eſt, quæ præclarè contemnat iſtam ententiam. Tantundem ſubjicere ſeſe utrinq; utroq; anunt. Sanè cum ſit alia radicis, alia ſtipitis na- ura: utriq; licet ſuam ſibi materiam vindicare ſine nvidia atq; incommodo conſortis. Verùm maxima x parte ita uſuvenit, ut quod ſupernis partibus deeſſe, deſſe radici videatur. Ita Rhaphani folia ſi attonde- entur, excreſcit mirum quantum radix. Hoc tamen liquando cùm noſtro juſſu factum eſſet: factum eſt tem, ut radix ligneſceret. Hyemis quoq; ſævitia con- ſumpta novella ſeges altius radicatur. Poſuit, uti di- cebamus,* ἀραιῶς *pro eo, quod eſt tenuiter, & exili- ter: quia ſubdit,* πλατύνεται: *ſive paulatim, aut tardè. Omnia hæc adaptari queunt. Infrà pro eo, quod eſt raro rectè utitur. Laxè nimis unam tantum at- tigit mathematicam dimenſionem,* πλατύνεται. *Non enim ſolam acquirit latitudinem. Neq; Scilla ſeſſilis eſt, ſed globoſa, ac turbinata potius aliquantum. Verba quæ ſequuntur, magis pertinent ad generatio- nem.* ἀκολουθοῦσα μᾶλλον διακρίνεται τῷ ἡλίῳ. *Qua- ſi ſol ſit autor dearticulationis: ut ejus beneficio folia explicen-*

explicentur. At non ita eſt. Forma nanq; facit id. Si Sol efficeret: omnis planta iiſdem foliis eſſet prædita. Sol enim unus omnibus. ἀκολουθοῦσα *Barbarus abſolutè poſuit. Ariſtoteles dixiſſet,* τελευτῶσα: *tandem.*
" *Abſcedit hinc à partibus ad partium partes. Succi, in-*
" *quit, è fructibus alii potatiles, alii non.* περὶ ἐγχυλισμοῦ *jejunè admodum. Nanq; & ſola inciſione, ut à ſtipite, radice, ramis, fructibus: aut etiam expreſſione, ut tum ab illis, tum à ſeminibus, tum à floribus. In aliis vulgata ſunt: illud non item. Euphorbium in Mauritania, & Libyæ ſolitudinibus, ubi Alſarbiin dicitur, fructum fert, ut cucumerem, ſed oblongum: à quo punctim ſcarificata cute fluit gummi. E ſeminibus verò vulgo premitur oleum: Cannabis, Lini, Rapi, & illud mirabile quod è ſemine fit Saliuncæ. Sic enim voco tum Spicum, tum Lavandulam. Non enim Combretum eſt, neq; ſpica Celtica, ut boni quidam viri putaverunt. Inde partiretur in tria ſuccorum genera, aquea, vinoſa, oleoſa. Adderet liquiditatis, & concretionis, quas dicebamus differentias. Tum deduceret utilitates, ad medicamenta, ad opera, ad victum. Nanq; Allii ſucco pro glutino utuntur quidam. Scriptas eo membranas foliolis auri tenuiſſimis inducunt. Ita videntur auro ſcriptæ. Aliunde ad vini vices, quàm è fructibus haberi ſuccos intelliget, qui Palmæ cujuſdam Indicæ legerit hiſtoriam. Malè verò loquutus eſt, quod benè ſentiebat:* ποτοὶ μὲν σταφυλῶν, καὶ ἄλλων πολλῶν· ἄποτοι δὲ ἄλλων φυτῶν. *Sic ſcitè:* τινῶν μὲν ποτοὶ, ὡς ἀπὸ τῶν σταφυλῶν, ἄλλων δὲ πολλῶν ἄποτοι. *Neq; ſatis*

capit

capit rerum vox illa ποτοὶ. Sugguntur enim quidam, non potantur. Aptius sic, πρὸς τὸ τρέφειν. Tum hoc dividerem. Illam quoq; differentiam malè postposuit. Quidam pingues, ut Olivæ, Pini, Juglandis. Hæc enim est absoluta, illa τῶν πρός τι, quæ refertur ad esum. Sapor enim cibi usu suapte natura prior est. Nā tametsi sensus & sensile mutuò relata, neutrum altero prius est hac in natura: tamen hanc naturam antecedit ea, per quam hæc est. Scilicet ex situ partium est asperitas, & aciditas, & dulcedo, aut saltem in ipso. Est autem asperum affectus superficies: qui in liquidis fit sapor. Arctatur ergo ad sensum, & fit seipso posterius. Verùm hæc paucis nota sunt. Sapores quot essent, à multis disputatum est. Verùm hæc disquisitio pertinet in summa ad secundum de anima: in specie ad librum de sensu, & sensili: privatim verò ad librum de saporibus. Quorum omnium operum jacta jam fundamenta fuerint in libro de affectibus mistorum, qui sequitur statim libros de generatione, falsò censetur pro quarto Meteoron. Theophrastus igitur, & Galenus, & Aboali, & Joannes Serapionis de saporibus scripsere: sed eorū pauci propriis locis: omnes aut mutila, aut in quibus judicium desideres. Iste verò distinguit sic: γλυκεῖς, καὶ μελιώδεις: ut aliud sit dulce, aliud melleum. At dulce genus ad lacteum, melleum, sacharinum, adipaceum, alia. Malè nanq; faciunt, qui tanquam genera æqualia disparata statuunt: quemadmodum ii, qui nihilo felicius vinosum interposuere. Quod sanè suæ certæ sit speciei, cum dulci, aut aspero, aut

aut acido, aut ejusmodi conjunctum. Alioquin à Pyr[o] quoq;, Malo, Sorbo, Moro, Cydonio, carne, pisce, omni[bus] deduxeris. Verùm isti penè omnes fuere philosoph[i] negligentiores: Metaphysices verò ne minimam qui[dem] partem attigerunt. Præposterè & id: cum mo[x] differentias habet calidi, & acris. Hæ siquidem prim[æ] adeò sunt, ut penè ab omnibus existimatæ sint sapori[s] causæ, tametsi nobis aliter videtur. Nam si sapor a ca[lo]lore fit: ergo calidum elementum primò & per se sapi[dum] existet. Quid quod multa mista calida insipida? Quod si quis dicat, ex quatuor qualitatum temperatione confieri saporē: respondeat, an in elemento quopiam, qua elementum est, sapor insit. Non sanè inest. Cæterùm quemadmodum neq; vita prodit ab elementis, neq; risus, neq; sensus, neq; intellectio, neq; crementum, neq; motus voluntarius, sed à formis aliis, quam elementaribus: ita sapor quoq;. Si non est ab elementis, gustare: quare fit, gustari? Haud nego formarum instrumenta qualitates esse illas: causas esse nego. Nam qui Stoici quærebant vim συνεκτικὴν in aëre, & igni: si pro formarum caperent instrumentis, haud malè facerent: neq; tamen plenè saperent. Non enim magis continet ignis terram, aut aër aquam in composito, quàm fluidiora continentur à terra, ut consistant, ab aqua ut uniantur. Omnia verò simul à formæ imperio, quæ sibi aut constituit temperamentū, aut constitutum à conditore, comparat ad usum domicilii sui. Tantum abest, ut aut ex atomis animam conflatam nugemur, quæ corpora sunt: aut ex elementorum fragmentis,

gmentis, ut venenavit hanc philosophiæ partem Alexander. Rectè verò addit iste: θερμοὶ. καὶ δριμεῖς. Antecedit enim acrimoniam calor. Elementi calor affectus est, acrimonia compositi. Quatuor saporum connumerat genera, pingue, dulce, acre, amarum. Omisit salsum, cujus natura maximè faciebat ad disceptationē. Videtis enim & a Theophrasto inter plantas, & ab Aristotele pro animalibus jactatam quæstionem hanc, quam suprà non leviter attigimus. Acidum quoq; nimis otiosè ab animo neglexit. Nonnullæ plantæ tales sunt. Dehinc fructuum partes numerat. Melius tamen sic: Fructuum partes aliæ solidæ, aliæ liquidæ. Liquidæ succi nominantur: quorū usum suprà diximus. Ex cibariis succis nonnulli ad potum, sunt qui ad suctū, cæteri ad esum cum pulpis promiscui. Solidorum partes, caro, putamen, testa, coriū, cutis, spina, umbilicus, pediculus, semen, dissepimenta. Tū dat Cucumeris exemplum. In quo succum quamobrem non enumeravit? An quia cum carne simul appetitur, neq; suggitur seorsum? Quin puto, sicut & multos alios, si pressus hauriatur, pro veneno futurum. Sic exitialis Indicæ plantæ, cujus è farina, illo abjecto, conficiunt panes. Nec abest ab hac natura Porri succus, & aliorū, quæ nominare nolo. Verba ejus sunt: τινὲς δὲ σύνθετοί εἰσιν ἐκ σαρκὸς, καὶ κόκκων, καὶ λεμμάτων, ὡς οἱ σίκυοι. λέμμα vult, opinor, corticem dicere. Sic Theophrastus in quarto, de putaminibus ovorū passim: sic ἐκλέπειν Nam mox pro vagina, aut theca, aut folliculo: quæ in Cucumere nulla sunt. Et statim cum ponat aliam divisionis partem,

τινὲς

τινὲς δὲ ἐκ χυμοῦ καὶ κόκκων, ὡς ῥοιαί: *nihilo pejore consilio potuit addere* λέμμα, καὶ σάρκα ἄβρωτον μέντοι. *Et paulò post:* τινὲς δὲ ἐν θήκαις, ὡς οἱ κόκκοι τῶν κυάμων, τινὲς ἐν περικαλύμματι, καὶ ἐν λέμματι, ὡς ἐν ὑφάσματί τινι, ὡς ἐν σίτῳ διείσκεται. *Hic Ferrerius: utrobiq; frustratus est hic Græcam lectionem. Nusquam enim tuum* λέμμα *illud interpretatus est. Et mutilus videtur alioqui tuus esse codex. Sic enim scripsit iste: Quidam fructus compositi sunt, ex carne, osse, & grano, ut Pruna. Deinde ponit Cucumerem sine lemmate, quod sine controversia corticem significat.* χυλὸν *tamen malim, quàm* χυμὸν *hîc, ut sequamur Theophrastum in hac natura, non medicos in corpore humano: qui ἐκ χυλοῦ χυμὸν gigni dicent.* κόκκον *autem ad omne granorum genus an aptare liceat, haud scio. Non enim dicam Lactucæ* κόκκον, *sed* καρπὸν *apud Dioscoridem, & ex usu communi,* σπέρμα. *Pro granis Punici mali habemus apud Theophrastum, Dioscoridem, Aetium, Paulum, Plutarchum, Callimachum: in planis seminibus an sit locus huic significato, non memini. Potest: & non laboro: sed tu, ubi voles. Post hæc, inquit Bajulius, à situ partium declarat differentias:*
,, *Aliis extra esse corticem, intus carnem: aliis è contra-*
,, *rio. Divisio hæc è stultis insanos fecit Grammaticos. Cum ex hac vicissitudine fructum omnem in Pomum ac Nucem perridiculè secant. Sed hæc jam vulgata, aut nullam, aut tuam Scaliger manum poscunt. Observe-*
,, *mus verba:* τινὰ μὲν τοὺς φλοιοὺς ἔχουσιν ἐκτὸς, τὴν δὲ
,, σάρκα ἐντός· τινὰ δὲ τὸ ὀστοῦν ἐντὸς, καὶ τὴν σάρκα ἐκτός.

Nam

Nam etiam quæ carnem foris, os intus habent, nihilominus habent φλοιὸν ἐκτός. Nemo enim fructum vidit cortice carentem, aut corio, aut cute. Simplicior in Malo ratio est. Caro intus, foris cutis. Multiplicior in Pruno. Cutis extima, os intimum, caro media. Operosum æquè in Armeniaco. Cutis extima, nucleus intimus, os circum nucleum, caro sub corio, nucleus sub cuticula. Duo esculenta, os inutile ad cibum, cutes indifferentes. σάρκα quoq; pro nucleo posuit. Ne mihi quidem nunc in mentem venit, quo apud Græcos nomine vocetur esculentum illud, quod osse testáve includitur. πυρῆνα tam pro acinulis punici, quàm pro nuculis sive ossibus inveniamus in secundo Meteoron. Sic Theophrastus, Mnesitheus, Herodotus. Polybius quoq; in 12. historiarum, ubi de Aegyptia loto scribit, ejus ossiculum πυρῆνα vocat. Quæ verò sequuntur, haud absq; negotio percipiantur. Quidam, inquit, ita « sunt à Natura comparati, ut in ipsis statim & semen, « & eorum operimentum generetur: cujusmodi Palmu- « læ sunt, & Amygdala. Quidam non ita. At quotus- « quisq; fructus est, cui non simul cutis, & ea, quæ intra cutim sunt, progignantur? Et in Palmula quid appellat semen? Nam in Amygdalorum primis rudimentis nihil quicquam intus discretum invenias, sed uniforme quiddam satis solidum sub cute. Deinde lactescit. Tum elactescens incipit discriminari. Idem fit in omnibus, quæ viderim: itaq; fieri ratio persuadet in cæteris. Ut *materia primùm confusa sit: postea sua cuiq; parti sub peculiari forma constituatur. Sic etiam me-*

lius diceret: Quidam fructus intra se continent semina, quidam non, sed ipsi sunt semen. Quippe in Amygdali globo idem tum fructus, tum semen. Illud quærendum: an cutis in fructu primùm sit, quod fiat: nam illud liquet, nullam partem tam parvas suscipere mutationes. Ab his in alienum exactam locum divisionem, restituit. Suprà succos ποτὺς, καὶ ἀπότυς dicebat: hîc ad cibi libellam appendit. Verùm in his quoq; „ est, quod incommodet. Fructus, inquit, aliqui esculen„ ti, & per accidens ad cibum inepti. Quid enim intelligit illis verbis? κατὰ συμβεβηκός. An μόλυνσιν? an cariem, putredinem, adustionem, vermiculationẽ, grandinationem, rubiginem, siderationem, striationẽ, venenationẽ? Sanè haud aliter queam interpolare. Tum sententia puerilis est. Nam qui è propria forma excidere, ut putrefacti, ij non sunt amplius in ulla fructuũ differentia: sed cadavera sunt fructuum, & corpora modò naturalia. Qui nondum corrupti sunt, sed affecti tantum sustinent adhuc fructuum naturæ opinionem, ij etiamnum sunt βρωτοὶ, in suis principiis, etiam si edi nequeant. Aliud enim est δύνασθαι, aliud πεφυκέναι. Quod acutißimè & Scotus, & ante hunc Avenrois in libello de beatitudine docuit nos. Verùm hæc fugiunt plebejos animos, & ridiculis ridicula sunt. Nam potest è plumbo ensis fieri: at non est plumbũ pro ensis materia natum aptum, sed factum δυνατόν: id est arte factum, ut poßit: non natura natum, ut aptè poßit. Et quoniam nunc primùm cecidit, ut audiremus ab hoc usitata illa verba, κατὰ συμβεβηκὸς, magnoperè

scire

ſcire aveo, qua facie ſint apud te Ferreri. Pervulgata inquit ille, & ſcitè admodum. Decet enim architectũ uti ferramentis ſuis. Sed præſtat te audire. Nam iſte etiam Dactylos maluit, quàm Palmulas. Sic ergo ille. Conſultius ita inſtituiſſet: Eſculenti, & non. Deinde ſpecierum proportione: Quibuſdam quoſdam in cibatũ recipi: eoſdem non æquè omnibus. Tum explicare differentiam hanc, per accidens. Ex eſculentis, non: ex nõ eſculẽtis, ita. His aſcribere dubios ut Boletos, aut Fungos. Etiam ſtatuere principia medicinæ. Intereſt enim Philoſophi jacere illius artis fundamenta. Recognoſcit hinc proportiones inter ſpecies. Hyoſcyamus, inquit, & « Elleborus noxius homini eſt, cibus Coturnicibus. Con- « fundit hiſtorias Turdi, & Coturnicis. Meminiſtis è Galeno, quid reprehendant in Avicẽnæ codicibus. Plinius in 10. veneni appetentem Coturnicẽ prodit, neq; nominat. Error à negligentia: cum morbo comitiali præter hominem, tentari ſolam ſcribit. Canes enim ex ea lue vidimus interiiſſe. Nec minus equos ajunt corripi. Interpoſuit autem hæc inter hiſtoriam partium, ad quam redit ſatis pudenter, quam imprudenter omiſiſſet. Quidam, inquit, in vaginis ſunt, ut Fabarũ grana: « quidam in operimentis, & corticibus, quaſi in textura quapiam: velut in Tritico, atq; aliis ejuſmodi. Haud valde magna differentia. Nam Fabæ medulla intra corium eſt, & cum corio in ſiliqua. Triticum item habet cutem, ex qua furfur. Tum perinde eſt in folliculo, atq; ſi in theca eſſet: & ſanè æquè ejus theca eſt. Ut ſpica ſit tritici ſiliqua: ſiliqua ſit ſpica Fabæ. Differunt

verò, ſicuti differebant priſcis hominum pharetræ à pharetris Deorum. Humanæ enim operculo carebant: Dii ſuas habebant ἀμφιρεφεῖς: quaſi quis dicat opertas contignatione. Sic hominibus pendebant à cinctura: Diis ab humeris. Animadvertemus etiam, cum ſeparat ἀπὸ τῆς θήκης τὸ περικάλυμμα. Genus illud hujus eſt. Siliquarum multas edocere potuit differentias. Quædam eſculentæ, grana non: ut Ceratiæ. Quædam non totæ eſculentæ: ut Caſiæ. Aliquæ nullo modo: ut Fabarum, Lupinorum, Papaveris corruti. Aliquæ coctæ eduntur totæ: ut Phaſeolorum. Aliquarum ſola ſuperficies, membrana relicta: ut Piſorum, & Ciceris columbini. Item à figura: Phaſeolis & Caſiæ teretes. Preſſiores Fabis, & Fœnograeco. Maximè compreſſæ Ceratiis, Opulo, Senæ. Omnes curvæ. Orbiculatæ Ciceri arietino, & quibuſdam Solani ſpeciebus, & Papaverum generibus. Unicoriæ his, at tricoriæ folliculis quibuſdam cum veſtigiis angulorum. Hyoſcyamo fimbriatæ. Quædam intus carneæ, ut Carancia: quam à cancellis arundinaceis, quæ ſibi habent pro adminiculis, Characiam dictam videtur excogitaſſe verus ille Parthenius (ut tu Cæſar appellare ſoles) Hermolaus Barbarus. Præterea à granorum ſubſtantia, magnitudine, figura, numero, medulla, cortice, colore, ſitu. Papaveris ſemina perfecta non pendent, ſicuti neq; nuclei pinei in Strobilis: animantium more, quæ abrupto abſolvuntur umbilico. Pediculo hærent, aut ligula in multis etiam matura. Solani pendent, Carancia adhæreſcunt. In illis enim vacua ſpatia: pulpa his pro tomento

tomento est. In Fabis carneo pariete separantur: in Aristolochia & Lilio camerulis hercifcuntur, quasi parietibus intergerrinis. In Casia ligneis vallis dissepiuntur. In Fœnograeco, atq; in Staphysagria stipantur ita, ut unum modò corpus esse videatur. Transit ad alios fructuum modos. Quidam, inquit, in carne sunt, ut « Palmarum: quidam in cellulis multis, & corticibus, « & testis, ut Juglandes. Horum verborum sententia si « perpendatur, intelligamus os Palmulæ fructum ab eo dici. Os enim in carne est, sicuti Juglandis fructus in testa. At Palmulæ verò fructus caro est, non intra carnem. Comparentur autem subtilius sic: Carnem tam in Palmula, quàm in Juglande, non loco, sed usu differre. Nam in utraq; primo loco est cutis, deinde pulpa, tum testa, sive os, postremò medulla. Hæc in Juglande multa, in Palmulis minima: sed ex qua tamen æquè Palma nascatur, atq; ex illa Nux. Usu igitur dissimilia. Quia in Palmula medulla esculenta non est, in Juglande est. In Palmula caro esculenta est, in Juglande non est: iccirco putamen dictum, & à Vasconibus mutila voce Tam: quia putetur, id est abjiciatur, ut nux pura, puta sit. Cellulas autem frequentes in Strobilis intelligit: ἐν οἰκίσκοις πολλοῖς, in casulis. Testarum verò multiplicem inire queamus rationem. Binas valvulas habent semina penè omnia, præsertim majora. Contrà in testis: maxima pars continuo tegitur tergore: paucæ bifores. Manifestæ Juglandi, & faciles aperiri. In Persico altera tantum ex parte manifestissima, sed difficilior ad separationem. In Pineis obscurior:

ſcurior: obſcuriſſima in Avellanis: mediocris in Amygdalo. In Piſtaciis veſtigia, quæ per ſeipſa hiant aliquando vetuſtate. Ne hac in parte Plinii ſequamur errorem, qui ſolius Juglandis nucleum binis tegi valvis ſcripſit. Hîc ego, Piſtacii ne arborem vidiſti unquam? Bajuli. Non equidem, inquit ille. Tu verò quid? Neſcio, an viderim, inquam. Quid iſthuc? ait Minutius. An fieri poteſt, ut quod videris, ne videris? Poteſt, inquam, hoc modo: ſi ſcio me videre, & quod video, quid illud ſit, neſcio. Nanq; apud Jeſuates noſtros arbor eſt, è qua virga pacta & adolevit celerrimè, & effuſis ſtolonibus frequentiſſimam circa ſe confecit ſylvam. Enodis, ſi qua alia, olivæ folio ſimplici, aut ſalicis frondi proximo. E ramis folliculum demittit, qualem Halicacabus, durum tamen. In eo fructus conduntur bini, ternive, eſculenti, natura, colore, ſapore Piſtaciorum, ſed orbiculatiore facie. Quare qui Piſtacii arborem ignotam habeam: ex hac Piſtaciorum medullam eſitarim: an ſit hæc ad Piſtaciorum ſpecies referenda, non ambigam? Tu verò ad teſtas. Addentur, inquit ille, & hæc. Diſcriminari nucleum in Juglande quibuſdam quaſi parietinis, quippe dirutis. In Abellina & Pontica non item. Scabra teſta Juglandi intus, foris Perſico, & Labirynthæis canaliculis ſinuata. Amygdalina punctis excavata. Intimum cavum maximæ parti læviſſimum. Præterea à duritia. Palmulis os penè invictum. Proxima Olivæ firmitas: tum Perſico. Deinceps Amygdalo, & aliis ad Molluſcæ nucis uſq; teneritudinem: quam Perſicam

dixit

dixit ille poëta vetus apud Macrobium: quia fuerit è Persia in Italiam allata. Iuglandis omnino genus, aut cum Tarentino idem, aut proxima, & congenere natura, testa fragili, ac liberali. Nostri nanq; populares durius genus illud, quod invitum amittit à se nucleum, Avaras nominant. Ne cum Macrobio nos implicet joculari judicio Ruellius. Affert ad hæc ab ætatis affectu differentiam: Maturescere aliquos celeriter, ut Morum, ac Cerasum: alios non, ut agrestes fructus penè omnes. Ita modestè, atq; ἐκ τοῦ πρέποντος, ut philosophum decet. Sic Aristoteles, δοκεῖ, ἂν, τύπῳ, τὸ πλεῖστον, λόγου χάριν, φασὶν, ὡς εἰπεῖν. Hæc tamen exempla neq; plena sunt, neq; confessa. Non sunt plena: quia Cerasum habemus grandissimum, adeò serum, ut penè cum uva maturescat. Morum serò fructificare scripsit Theophrastus in libro de causis primo: assignatq; pro causa loci frigiditatem. Quin eam ob tarditatem, arborum sapientissimam Plinius appellatam prodidit: quasi exploratis anni moribus, tanquam latronibus infessas vias reformidet. Ei potest addi causæ aquei succi copia, caloris innati, ad eam operam, minus, quàm par sit. Inde fructuum frequentia par exhibet negotium. Sed idem ait, has ob res serius evectam ad germinationem, facilius sese in opere coquendi expedire, propter imbecillitatem succi. Rectè sanè. Similis enim proportio in fœminino fœtu. Intus serò perficitur ob principiorum debilitatem. Ubi edita fœmella est, citissima capit incrementa, scilicet ob eandem principiorum imperfectionem. Celerrimè nanq;

metam, quæ prope est, & paratu facilis, adipiscitur. De Mori frigiditate, atq; serico, ejusq; opificibus vermiculis, nolo hîc obtundere. Et me isthuc excurrere prohibet Theophrasti Vitis. Distinet enim me, ut operiar, quoad fructum percoquat ad maturitatem: quò tum perspectum mihi sit, an vera scripserit is. Ait enim, serius eam, quàm Morum perducere fructum suũ ad perfectionem, hisce de causis: quia tegitur cute: quia succo uberiore: quia crassiore: quia acino frequentiore, & congesto adeò, ut per intervalla cœli calorem nequeat admittere ad coquendum. Verùm dicat ille nobis: Pruni os cur sit maturum citius, quàm Pyrum: cùm tamen & à Sole secretum, & contumaci duraq; materia constet. Rubi Mora serò maturescunt: quibus eædem cum illis conditiones omnes, præter succi abundantiam. Tantò maturius accipere debuerunt cœli beneficium. Nam quid afferam: Pineam nucem, & Uvas eodem penè tempore, diversis legibus, æqualem consequi, suam utrunq; maturitatem? At quanta differentia, si Solis contactum animadvertamus? Nusquam negamus commoditates, admittendi, recipiendi, patiendi Soles, facere plurimum. Itaq; in eodem arborum genere, si, quæ species, sunt ejusmodi, celerius eas fructus suos perficere. At ubi diversa genera conferantur, offendare quarundam occursu, quæ suapte natura pervincunt hasce difficultates. Nam Faba, quæ & satis obtinet humidi, & abundat plurimo flatu, & cortice crassissimo est, & obtecta carnea siliqua, eundem tractum temporis communem habet ad percoctio-

coctionem cum frumentis. Addet id quoq; fortasse quispiam: Haud multum ab humo distare, nempe minus, quàm Triticum. Igitur esse magis terrestrem. Quo profectò fiat, ut causam habeat differendæ operæ ad perfectionem. Sic omnium fructuum primores partes posterioribus, quæ pediculo prodeunt, dilutiores sunt. Unum excipio Pyrorum genus, quod post Idus Junias incipit maturescere. A pediculo nanq; mitius est: crudius ad floris sedem. Causam vobis investigandam propino. At Peponis succus longè suavius sapit, quæ vergit ad florem. Amarior Cucumis ad pediculum. Et scriptum est in 20. sectione: quoniam terræ propior est. Tum quæ in Glande natura contraria: nimirum dulcior pulpa, quæ cuppula tegitur: facit contra rationes Theophrasti. Minus enim tangitur à Sole. Ejusce rei causa temperatura siccior. Quare quod Solem minus sentit, plus habet aquei, minus excocti. Hinc ait: arbores quasdam frondibus maturè vestiri: item fructus edere, alias non ita. Prudentius igitur hæc illis præposuisset, ut quædam maturè ferrent, quædam secius. Deinde, eorum, qui feruntur, fructus, alios præcoces esse, alios feriores: neq; cæterorum officiorum aut leges, aut proportionem sequi. Morus serò floret: ejus fructus citissimè absolvitur. Contra Persicus, tempestivè florem editum serò perficit in fructu. Pyrus quædam tardè floret, tardè fructificat. At quæ superba dicebatur ab antiquis, tempori floret, tempori percoquit. Post hæc adjungit appendicem: In aliquibus differri adeò maturitatem, ut hyemem sequantur. Quasi dicat, non

 nisi

nisi exacta hyeme. Non enim satis politè loquutus est, cum dixit, χειμῶνι ἀκολουθοῦσι πρὶν ἂν πεπανθῶσι. Aristoteles sic posuisset: καὶ τινὰ μὲν περιίεται ἐπὶ τὸν χειμῶνα, τινὰ δὲ ὑπ᾽ αὐτοῦ ὑστερίζονται πρὶν πεπανθῆναι. Intelligemus Oleum & Zizipha inter ea, quæ sub hyemem procedunt. Serò etiam inter frutices semen suum Pæonia dat, ac fortasse omnium postrema, nisi apricis admodum locis prostet. Qui verò fructus arborum exacta demum hyeme sint idonei ad cibum, nondum memini. Brassicam Februario aut Martio sementescere scio. Verùm is fructus extra epularum usum est. Discerptam hîc animadvertamus divisionem. Nam cum suprà dicat, quosdam citò, quosdam tardè maturitatem adipisci: & nunc scris dilationem addat post exactam hyemem usq;: interposuit illa sine causa: καὶ
„ τινὰ τῶν φυτῶν ὀξέως περκάζουσι φύλλα. His explica-
„ tis, ad foliorum, fructuum, integumentorum colores
„ transit. Ponit viridem in nigredinem inclinatum: item album, rubrum. Verùm haud complet divisionem. Sic enim scribit: ἐν τῇ οἰκείᾳ ὁλότητι. At etiam sunt, qui ex parte unum, alium ex alia colorem habeant: veluti Pyra, & Mala quædam, & Armenica, & Persica. Ad hæc Sorbis, Mespilis, Pyrorum generi, ac Malorum cuidam rubiginosus est. Cinereus cuidam Indicæ quasi Castaneæ. Postremo luteus, aureus, croceus, fulvus, flavus, viridis, dilutus, puniceus, purus ni-
„ ger. Apponit deinde ruboris causam: διὰ τὴν θερμότητα
„ τὴν ἐκκρίνουσαν τὸν ἀέρα τὸν κεκραμένον μετὰ τοῦ προσ-
„ γείου. Quæ Theophrastus dicere debuerit, quæ voluerit

Albertus,

Albertus, alibi est à nobis declaratum. In præsentia sic statuendum mihi videtur: Non hunc esse locum declarandis causis: Neq; aërem materiam ruboris esse. Neq; in omnibus calorem: non enim in gleba Armenica, non in Sandalo, non in Rosa. Et ex Galeno quid accipiendum sit, non latet vos. Neq; terrestrem succum ad fructuum rubedinem quæri. In eis enim terræ minimum ea parte est, qua sunt insolatione facti rubri. Ad hæc, album videmus in Cucurbitis. Candida quoq; Mala quædam nota sunt mihi: & ea, quæ Mala insana minus sano judicio vocat Hermolaus: esitata nanq; nullos excitant furores. Quotidianis bellariis utuntur Genuenses. Quorum vaferrimus animus quantum distet à vesania, vosmet ipsi videritis. Melongena, scriptum est in codice Aboali: & Arabicum nomen est. Ligures Merezanas vocant. Viridis quoq; Pistaciis nucleus. Colores verò an elementis insint primarii primùm, quorum ex commistione tales evadant cæteri, non est præsentis operæ. Vocat nos autor dehinc ad figuras. In quibus paulò equidem superstitiosius versatum esse dicerem, nisi idem agentem subvererer Theophrastum: τὰ σχήματα τῶν καρπῶν εἰ ἄγριοί εἰσι, διαφόρων εἰσὶ θέσεων. οὐ γὰρ πάντες εἰσὶν οἱ καρποὶ γωνιώδεις, οὐδὲ πάντες διὰ γραμμῆς ἀδείας. *Principio quare differentias hasce astrinxit angustiis sylvestriū. Ait enim,* εἰ εἰσὶν ἄγριοι. *Nihilo sanè inter se differunt mites, & sylvestres, nisi suavitate & magnitudine. Ac quod mihi quidem nunc in mentem venit, diversa ratio in illis, atque in nobis est. Quæ enim ruri*

degunt

degunt mortales, longè sunt umbratilibus proceriores. Cælo nanq; fruuntur puriore, atq; uberiore. Agrestes verò, id est feræ, & ἥμεροι, id est mites arbores, aliis differunt eventibus. Succus nanq; his uberior suppeditatur cultu, aperta tellure ad radices, quam in partem, & roris, & Solis vis sese inferat, nulla superficiei crusta, quod feris evenit, retardata. Ad hæc tonsæ, qua opus est, redigunt luxuriam ad frugalitatem: revocato ad seriam operam succo, qui futurus esset minore commodo in brachiis inutilibus. Si quis acutius contempletur, dicat, figuram non mutari, eadem nanq; est in utrisq;, sed figuræ modum. Mathematica figura mea per θέσιν mutabitur, si nunc surrexero: naturalis nunquam, nisi mutilatis partibus aliqua de causa. Verùm hæc ad Metaphysicum. Illud cum Theophrasto perpendendum. Non omnes ait fructus esse angulis constitutos. Imò verò neq; verum hoc est, neq; cum sequenti cohæret parte. Nam sive angulos verè capias eos, qui duabus aut pluribus consiunt lineis: sive angulum, ut Pythagorei, quancunq; flexionē: hoc enim est ἀγκὼν: omnes fructus erunt γωνιώδεις. Saltem ipsum ad pediculum orbicularis interrumpitur linea. Præterea pars item altera minus sana est. Non enim implet rei naturam illa oratio. Non omnes fructus rectilinei: Imò hæc: Omnes fructus non rectilinei. Quin penè toto in rerum ambitu vix semel atq; iterum reperiamus lineam rectam. Quis nescit, omnes esse fructus curvilineos? Non cohærent autem: propterea quòd angulus tam è curva linea, quàm ex recta constare potest. Non enim

enim recta ulla, quatenus recta est, adversatur angulari, quatenus angularis est. Est enim angulus extremitas figuræ, inter duas lineas mutuo se contingentes ad communem punctum. Est igitur qualitas à situ constituta. Quoniam verò curva linea quandam præ se fert duarum linearum proportionem: iccirco etiam sub eum denotarunt angulum Pythagorei. Sed exquisitiore usu opponemus angularibus unilineam, curvæ rectilineam. Licentius in Timæo Plato, τῶν πλευρῶν ὀξύτητα. Sanè latera ipsa nequaquam acuta sunt, sed acutæ figuræ termini, & causæ, & efficientes, & formales. Memini hunc ad modum in primo de Cœlo scribi: Omnem motum aut rectum, aut circularem: quia omnis magnitudo talis. Magna difficultas in re: non parva in rerum notionibus. Omitto hîc disputationem: de lineis agamus. Non absq; magna difficultate dixeris, quodcunq; corpus circulare non sit, id esse continuò εὐθύγραμμον. Non erit enim totum, si ad angulum sit concursus. Non erit alterutrum, si ex utroq; sit. Non moventur in rectum elementa, quia sint εὐθύγραμμα: sicuti movetur cœlum circulariter, quia est circulare. Et pessimè loquutus est, δι' εὐθείας γραμμῆς. Est enim corpus omne πολύγραμμον, ergo πολύγωνον: aut μία γωνία, ut est in tertio de Cœlo, circularis. A mathematicis ad Indos: ubi facit scriptor caput separatum. Mihi non videtur opportunum. Nempe tametsi nunc subvehit aromata, mox tamen superiorem materiam repetit, ut videbitis, saltuatim: Aromatum « stirpes non omnes aromaticas esse. Sed aliquibus ra- «

dicem

» *dicem solam, aliis solum corticem, lignum nonnullis. Balsamum verò totam. De nostratium quoq; partibus idem statuamus. Valerianæ radix sola odorata est: item Caryophyllatæ, & primulæ veris, & ejus, quam Getiam nigram vocant. Vulgaris hæc, & ad scoparum usum quæsita, sed radice spirante Cinnamomum, aut verius Nardum. Folium asperiusculum, oblongum, subnigrũ: Scapo surrecto, Capitulum ferente squammatim concreto, haud dissimili Batisosolæ: capillamentis Cinaræ subpuniceis. Filipendulæ tum flos, tum radix divinum odorem dant. Fraxini solus fructus aromaticus, nulliq; Indicarum mercium fastui cedens, vel gratia, vel potestate. Casiæ, Cinamiq; coxtex in precio: verum lignum quoq; commendant, & folium, & radicem. Balsami surculi apud nos vetustate exoleverunt. Nec fructus quicquam penè sapit. De ligno aloes quot nugæ? quot imposturæ? de hoc alibi. Imò verò, inquit Ferrerius, si meministi: indignum Bajuli, facinus confidentiæ. Nam centurio magnus ille, qui omnes aut barbaros, aut sophistas, aut delirantes, aut inquinatores vocat: eum non puduit, quorum pigeret studiorum, ita ut etiam nugatoria diceret: maximo nominis sui detrimento in ipsis quæsisse famam: ut qua ambiret eam opera, hac eadem illam perderet. Is ita scriptum reliquit: Regis aulicus lignum ostendit mihi ejus arboris, quæ fert Aloen. De Asphodelo herba triviali, & scientia, & fides par.* Ut *liberos nostros moneamus, quàm sit periculosum, è lutulentis bibere, fontes omittere. Pax, inquit Bajulius. Hæc*

aliis:

aliis: nunc ad nostra. Hinc potius aliud caput auspicatus fuerim. Aggreditur enim materiam, modumq; generationis, tam naturalis, quàm arte factæ. Quasdam seminio provenire, alias sponte, nonnullas avulsione, tanquam in colonias transmigrare. Esse & quæ talea prodeant desumpta vel à stipite, vel à ramis. Imprudenter addit ἢ διὰ τοῦ σπέρματος. Jam enim dixerat, ἐκ τῶν σπερμάτων. Theophrastus quoq; tractat illam partem. τινὰ δὲ ἐκ τοῦ φιτροῦ. Nam ex Oleæ stipite assulatim decussato partem demittunt, pars exerta ut germinet. Verùm aut huc illa, aut hæc ad illa transcribenda fuerant: ubi de plantarum agebat transpositione. Plantaria, quæ Latini vocant, non ignoratis. Quoties vivi radix cum sua terra tollitur, ut alibi sit. Quod dixit, ἢ δι' ἑαυτῶν, Aristoteles, αὐτόματα. Ratio divisionis commodior sic: Partim sponte, partim ex aliis. Harum quædam seminio, quædam taleis, ut Olea. Aliæ oculis, aut spongiis, ut Arundines, Asparagi. Aliæ Bulbis agnatis, ut Dracontion. Nonnullæ insitione: cujus nomina, species, modos, utilitates, tum ex veteribus accipiemus, tum ex commentariis Constantini. Theophrastus etiam è Myrrha Smyrnidem nasci putavit. Addentur differentiæ. Nam seminio quædam, aut nunquam, aut vix, ut Ficus: aliæ citò, ut Apium: aliæ serò, ut Pæonia: serius nobis exivit Staphysagria. An id eveniat semper, clam me est. Obscura, quæ sequuntur: τινὰ δι' ἑαυτῶν κατὰ μικρὸν ἐκτείνονται, τινὰ δ' ἐν τῇ γῇ. Videtur velle, δι' ἑαυτῶν, sua potestate, nullius indigas terræ crescere.

Cremen-

Crementum illud pusillis fieri progreßibus, quia matricis fotu careant largiore. Aloes herbam vidimus multos jam annos, ut ajebant, appensam laquearibus, adeò viridem, ut cum vegetißima Spathula fœtida contenderet. Ex his animadverti, quemadmodum sibi contradicat. Nam in principio secundi libri, Terram statuit unum è principiis necessariis, quæ debeatur plantarum generi. Utitur hoc verbo ἐκτείνεσθαι, pro crescere, etiam alibi: quanquam nec aptè, nec planè pro re satis. Unam siquidem tantum denotat dimensionem: sicut alterum suprà, πλατύνεται. Sic enim apud Philosophum, πατὸν, & πάσιν ἔχει, quod ἐλατὸν in libro de mistorum affectibus. Notabitur & id: Alieno loco ponere de incremento quædam, qui continuare
„ proposuisset continuationē generationis. Quippe mox
„ dicit: alias aliis in arboribus provenire, veluti insitione. Aristoteles in historiarum libro quinto proportionem hujuscemodi generationis in plantarum genere atq; in animalibus recensebat. Sic ergo nos: Quædam in aliis sponte, quædam arte prodeunt. Eorum, quæ sponte nascuntur, non unus modus. Aliter enim oritur Epithymum, & Viscum, aliter Polypodium, Muscus, Lichen, quem accipiunt pleriq; pro Pulmonaria. Alio modo Agaricum, & aliorum Fungorum genera diversa. Longè alia lex Hypocisthidis. Artis præcepta, & summa capita, inoculatio, emplastratio, insurculatio. Græci, ἐνοφθαλμισμὸν, ἐμφυλλισμὸν, ἐγκεντεισμόν. Thusci, inestare: Lombardi incalmare: Taurini penè Latina voce, inserir: Galli, enter: Vascones parum à

Græca

Græca declinant origine, empeotar, ἐμφυτεύειν. Surculos vulgus Graphiones, à graphiorum specie, unde & κέντρα Græci. Cæterùm hæc quemadmodum fiant, neq; medici describere interest, neq; philosophi præscribere: sed ad agriculturæ libros spectant omnia, quæ est pars œconomiæ. Ne nobis contingat, quod viris alioqui bonis ac doctis usu venit: ut ad ineptias adigeret ambitio. Quo consilio agriculturæ leges, præcepta, præsagia, medicamentorum vim, in plantarum historia, philosophiæ divisiones, disputationes, metalla, terras, lapides commiscuere. Et cum de stirpibus inscripserunt libros suos, nihilo secius tum de iis, quæ diximus, tum de animalibus agunt. Sed hoc ostentationis vitium fuit multis magnis viris, ut globatim congererent omnia: non ut nihil reliquisse, sed ut nihil nescisse viderentur. Prosequitur natalia: In simili, præstantiora evadere, « quæ inserantur. At hoc eget multa tum dispectione, « tum moderatione. Armeniaca nanq; melius in Pruno. Pyrus in Cydonio. Amygdalus è pruno maxima, & externa carnis pulpa mitiore. Quamobrem seipsum peropportunè castigat apposita analogia. Affinitate scilicet, qua constant naturæ rationes: veluti Mali, cum Pyro. Verùm paulò pòst ubi narrat, Artemisiam in agrestem cognominem inseri: non sanè venit in mentem mihi, quid id vel herbæ sit, vel fruticis eo nomine, quæ sibiipsi agresti mitis inferatur. καλλιέλαιαν verò τὴν ἐλαίαν vocat, & τὸν κότινον ἀγριέλαιαν. καλλιελαίας analogia, sicuti καλλίκλοι. καλλιστέφανος olea fuit illa mirabilis, quam describit ad Panthium Aristoteles: Ex

R *ea sum-*

ea sumptam ab Hercule taleam, atq; ad Olympicas coronas pactam. Malè dixit agrestum φύσει διάφορον miti. Habent autem insitiones certos designatosq; operæ limites. Plutarchus in secundo convivialium quærit: cur oleosæ arbores ineptæ sint insitioni: tum nominat, κῶνον, κυπάριττον, πεύκην, πίτυν. De quibus aliter prodit Theophrastus. At in non oleosa vivere & crescere oleosam posse: ut oleam in Lentisco. Respondet, arboribus oleum nocere. Itaq; ubi ex inferioribus partibus ascendit, interficere. Ea de causa non ali surculum, quòd oleum suapte natura succis diversi generis nequeat commisceri. Quæ causa posterior etiam efficiat, ut non facilè coëant in unum surculi oleosi cum stipite matricis non oleosæ. Putavit deinde se aliam quoq; in Pinu ac Picea causam adduxisse. Pl. luxuria, inquit, fructum non ferunt. At sanè fœcundam scimus esse Pinum. Præterea in steriles immittuntur fœcundarum surculi, & ferunt. In Platanum enim, quæ sterilis est, si fructus usum spectes, insitam legimus Malum. Multa negarunt veteres, quæ postea diligentiores docuit tempus. Et verborum oportuit eum esse memorem, quæ scribuntur in quinto de causis: in olea insitam Terebinthum. Etiam in eadem legimus inditam Punicam, ex libris Chaldæorum: cujus fructus patria lingua dicatur, Sazip. Nunc ad cætera.
„ Paulò imprudentius repetit agrestium differentias, a
„ mitiorum: quas iccirco præterimus. Inde convertit se
„ se ad productionem, & proventum, & similitudinem: quam sententiam barbarissimus interpres vene-
navit

avit. Sic enim ſcriptum eſt: πᾶν φυτὸν ὀ φέρει. ergo nullum ſemen diceret producere ſimile ei ſemini, ex quo natum eſt. Quod eſt tam falſum, quàm quod maximè. Probum catumq́ue dialecticum: ecce verò cui ſit idem, ὀ πᾶν, & πᾶν ὀ. Hæc ſententia eſt etiam in quinto hiſtoriarum de animalibus. Igitur cùm ita ſit, ut aliquando ſimile, aliquando generetur diſſimile vel in ſpecie, vel in individuo: videtur quædam naturæ veluti circularis converſio ſuper ſeipſam, aut reciprocatio. Videlicet ex meliore deterior, & contrà. Nam fit ex Tritico Lolium, Triticum è Lolio. Sic alibi dicebamus de generatione, quædam non aliena multum ab hac hiſtoria. Mutationum cauſæ, præter ſoli genium, multæ ſunt: Cultus, ætas, vicinia. Nam quædam perpetuas inter ſe gerunt inimicitias: aliis, prope Scillam naſci, bono fuit. Ad hæc anni ſquallor, humor nimius. Auſtri nobis profectò plurimum afferunt nocumenti. Comparat etiam inter ſe eventus hoſce: Nam « facilius bono è ſemine mala planta, quàm ex malo bo- « na. Porrò autem confert cum animalibus. In his enim frequentius ex bonis mala. Quam omiſit rationem, ut potero, dicam. Pauciora quæri videntur ad plantæ generationem. Operoſius animal eſt. Mutatur cœlum, pabulum, cura, armentarius, alia multa. Præter hæc, plantæ ſemen unum, & ab uno, utranq; vim obtinens tum activam, tum paſſivā. At animalia diverſæ ætatis, regionis, craſeos, pabuli, habitudinis coëunt. Itaq; fœtus variatur. Deniq; quò quicq; perfectius eſt in genere corruptibilium, eò eſt obnoxium pluribus

 imper-

imperfectionibus. Omnis enim qualitas ejuſmodi contrarium ſibi quiddam habet aliquo modo. Ergo quo pluribus fuerit concretum qualitatibus, à pluribu quoq; contrariis appetetur. Quid tu ajas, vide: inqu Minutius. Etenim ſi ſit ita, magno in periculo veſtru corpus illud ἄκρατον verſari video: ne ſit objectũ plu ribus morbis, quàm meum hoc, quod ſit minus com modè temperatum. Nam ſi habet plura, quàm dyſcra tum, contraria: neq; paucioribus ei reſiſtendum eſt, quibus crebrius tentabitur, neq; fortius reſiſtet. Nam ſi per contrarium contrarii retardatur aut obtundi tur impetus: neq; calor, qui eſt in medio, tam eſt vali dus in eucrato, quàm in bilioſo: minus frangetur fri goris vis extranei ab eucrati mediocri, quàm ab exceſ ſu caloris bilioſi. Scio, quæ cieantur, in tertio artis me dicæ, turbæ: deinde quàm difficilè poſſit etiam à doct occurri, non neſcio: verùm ita mihi videtur, à pluribu tentari quidem: ſed melius reſiſtere. Neq; verò dee vel ratio, vel exemplum in natura. Nam contrà, calo ris exceſſu minus affligatur: quia minus caloris intu habet, quod addat illi extraneo. Itaq; non facilè con jurat. Eadem quoq; de frigore dicentur. Exempla ver minimè ſunt ignobilia: neq; ab ignobili petuntur arti fice. Duo ſunt apud Philoſophum utrunq; in ſecun do de animalium generatione. Commiſtus enim Mu lus, ex Aſino, & Equa: utrovis robuſtior eſt. Æs quod ex ære atq; Caſſitero conflatum eſt, longè fir mius atq; durius utroq; eſt. Ex hoc itaq; bellicos tu bos conficimus: ex illorum ullo nullum. Tum Bajulius

eju

us ingenii judiciiq́ vegetam acrimoniam lectissimis rbis adornavit: quæ propterea non hîc scripsi, ne eo- um venustatem aliqua memoriolæ vacillatione de- rmarem: ac postea resumpsit orationem. Docet hinc, quit, fructificationis impedimenta primùm, deinde medium. Causam affert à corticis duritia: Ejusmo- nanq́ arbores esse docet steriles. Quòd si radices ea- um findantur, atq́ ipsis indatur lapis, tolli sterilita- m. At enimverò fac, ut à corticis duritia succi exitus npediatur, quominus concrescat in fructum: quánam tione fissa radix illum corticem queat emollire? am contrà fortasse, defraudatus succi portione cor- x citius evaserit aridior, atq́ durior. Quanquam on video excogitari posse sententiam ineptiorem. Quid enim Roboris cortice durius? quid Cerasi contu- macior? Et ferunt tamen. Quin tenerior novellis cor- ex: atq́ eæ fœcundæ minus: & iis fœcunditas unà cum uritia corticis accedit. Salici cortex mollior: at ea ste- ilis. Quid? per corticémne fructum fundit? an per o- ulos? Quà exeunt oculi, non exire potest fructus? At jus fructus natura tenuior, quàm is, quo ex brachia oalescunt. Similis veterum sententia, quam recitat tiam Plinius. Crassioris cutis animalia minus esse do- iliora. Canina coria quàm firma, ingeniū ad omnia on ineptum, quis ignorat? Quid crassius Elephanti orio? De eo mira narrant. Quin eadem in specie repe- ias, quod diruat funditus hanc opinionem. Elephan- torum fœminis corium minus crassum, quàm mari- bus: illæ minus dociles, quàm mares. Huic contrarius

affectus est, benè, facilè, multum ferre. Aliud incommodum est, serò ferre. Ei adversatur facultas, celiter fructificandi. Naturalis hæc in quibusdam: alias ars adjutat: puta, fimo, irroratione, ablaqueatione, attonsione, pastinatione. Habetur etiam in nonnullis hoc à principiis naturalibus. In caulem citius evehunt sese sata semine vetusto olera, quàm horno: quemadmodum & à Theophrasto narratum est, & proponit Aristoteles in 20. sectione. Adducit id pro causa: quod humoris habet minus semen, quod habet plus ætatis. Ideò quasi vapidum ocyus consenescere. Proinde historia Theophrasti quædam etiam torrefacit ad sementem. Equidem arbitror, certum tempus perficiendo in plantam semini constitutum atq; præscriptum à natura. Igitur quasi progressus suos ad id operis fecisse semen, quod aliquandiu servatum sit. Existunt enim, uti dicebamus, in eo facultatis activæ principia. Quasi recens collectum in sua sit adhuc infantia. Nunc verò stata ætas secum ei attulerit aptas vires ad munus obeundum. Sterili verò arbori non cuivis inditur in radicem lapis: sed si cujus radix luxuriat nimis. Defraudat enim succo suo consortes partes, quem non transmittit, sed quasi abjurat, aut intercipit in ipso portorio. Is affectus plurimus ac frequentissimus evenit Amygdalo. Etiam Juglandis rectam radicem, quæ demittit sese velut ad perpendiculum (Penem Vasconũ rura vocant) abscindunt, lapidemq; aut tegulam subdunt, ne deorsum crescat. Eandem exercent in Vitibus solertiam, luxuriantibus fibris amputatis. Adeamus ad

us ad reliqua. Sexum suprà stirpibus amovebat: nunc etiam discretum profitetur. Neq; verò id ex vul- solùm vel opinione, vel appellatione, sed actionis uoq; proportione, quæ actio alteri sexus parti, scilicet aribus, est attributa. Masculæ, inquit, Palmæ fron- es, aut culices, aut liber, si fœminæ frondibus compo- antur: ejus fructum celeriter maturescere, neq; cade- e. Tale quiddam prodidit etiam Herodotus in secun- lo historiarum, ac repetitum ab Athenæo: eiq; opinio- ni Theophrastus assentitur. Haud sanè contemnendam contemplationem. In superiores commentationes ex tertio de anima referebatur à nobis: datum animali- bus motum, ob sensum. Aut enim appetimus, aut fu- gimus: ut non temerè veteres umbram illius in plantis ἐπιθυμίας, investigatione sua fecerint illustrem. Est enim modus quasi quidam coëundi. Ubi de integro hac quoq; in parte animalium plantarumq; natura conferri poßit. Nam ut in illorum quibusdam sexus est nullus: in aliis est, quæ tamen non generant, cujus- modi sunt Apuæ: in aliis est & sexus, & sexuis usus: ita in plantis. Exempli gratia: Triticum sine sexu. Cannabe, & Spinachia obtinuere manifestum, nullo tamen usu coitus. Palmæ suo quodam coibunt more. In quibus alio modo sit mista natura plantæ cũ animaliũ natura, quàm in Zoophytis. Quippe in Urtica sub- stantiæ generum mistæ sunt: in Palma substantiæ qui- dem separatæ: sed cum iis affectus animalis misti. Neq; enim verum est, quod ait Porphyrius, speciem cum specie non misceri. Non enim esset Mulus ab Equa &

 Asino

Asino tertia substantia. Tum Minutius ad me: Qui ad hæc tu deambulator? Quid aliud, inquam, nisi quemadmodum arthritis ex deambulatore fecit me ut sessor essem: ita Bajulius effecerit, ut ex Lycei milite, rupto sacramento fiam transfuga. Sed audiamus Ferrerium. Meditari nanq; videtur nescio quid de subscriptore suo. Est ne, uti dico? Quid ni, inquit ille, me- diter: an idem sit Culex, quod pulvis? Uterq; sanè sub- volat, sed jocosa significationis ambiguitate. Bona fi- de Bajuli, quid Culicem dixisti? Quid aliud, subridens ille, quàm Culicem? Nam & σκάφην Scapham dicere licet, & ψῆνα Culicem. Quid, respondit Ferrerius, si illud liceat, hoc non liceat? Nam ψῆνας Pollux mascu- læ Palmæ fructū dici scripsit: fœminæ βάλανον: sicuti, quod vulgo quoq; scitur, ramum Spathen. Et Theo- phrastus in secundo historiarum, posteaquam de Ca- prificatione, quæ dicitur ἐρινασμὸς, ita scripsit, ut & ψῆνας Caprificorum culices, quorum ingressu mites fi- cus aperiantur ad maturationis autores Soles exci- piendos, & horum culicum alios Culices interfectores κνῖπας nominaret: subdit, hac in parte sese naturam quodammodo imitari, quo ad Palmæ fœtificationem. Excuti nanq; ab indigenis masculæ florem, lanugi- nemq;, ac pulverem fœminæ, unde concipiat: idq; ea de causa vocari ὀλυνθασμὸν: quoniam fit ὄλυνθος Ca- prifici fructus. Eum locum Plinius nulla sententiæ fa- cta mutatione, Latinum fecit. Iccirco meus hic πρόξε- νος, apud quem nunc diverto, accepit me lautè suis palmulis: verùm à pulvere, non à Culicibus fœcundi-

tati con-

tati conciliatis. Est, inquit, ut ais, Bajulius. Verùm meministi nos interpretes. Vertendum est, quale quale prodiderint autores, non evertendum. Sin aliter sentiamus, at condamus nostra: de nostro edamus: interea non licet. Et meministi nos ab optimo viro Galeno praeceptis hisce verecundissimis imbui. Herodotus verò in secundo, ψῆνες ait ἐνδύουσι τὸν καρπόν. Quamobrem ille, cùm de Assyriis tantùm loquatur Palmis, fortasse fiat ibi sic. Nam Caprificatio quoq; sola in Graecia opera est, non Illyrio, Italia, Provincia, Hispania. Sed ne tota quidem Graecia, sicuti prodit Theophrastus. Culices igitur hic sunt: benè, maléve, ipse viderit. Pulvis apud tuũ est, rectè ex Theophrasto, quem haud interpretatur hic: malè ex autore, quem suscepit exprimendum Latinè. Pollux verò, si voluit sequester esse ita, ut & servaret ψῆνας, & fructus faceret, non animalia: declaret illa Herodoti verba ἐνδύουσι. Sic iste mox de Ficus Caprificiq; conjugio, de Culicibus nihil. Ut hinc etiam detur materia suspicioni peregrinitatis. Ut Syrus quispiam fuerit, aut Aegyptius, non in terra Graecia natus. Non enim tam peculiarem notam sibi popularis historiae praeteriisset. Nunc maris ac foeminae docet differentias. Una est à germinatione. *Celerius enim prodeunt, quàm foeminae, masculae. Altera: quia sunt minora. Major scilicet in foemella succi copia. Tertia: quòd sunt odoratiora, nempe sicciora. Itaq; in sexto de causis, nullum fructum benè olere dulcem. Tametsi nobis aliter videtur. Pepones enim quantò dulciores, tantò sunt odoratiores. Nec abest ratio. Succulen-*

culentiſsimi cùm ſint: caloris egent ad percoquendum. Additur ergo calor ad temperaturam dulcedinis uſq;. Mala quoq; ea, quæ Apiola dicuntur Italis, dulcia illa quidem, tā jucundè fragrant, ut univerſas Indias ſua ſuperent ſuavitate. Mitto Perſica, mitto Mel ipſum: ne tot faſtidiatis objectiones: néve cauſæ diffidere videamur. Fœniculi quoq; ſemina grandiſsima dulciſsimaq; guſtavi: ſed quorum dulcedine non obtunderetur odor. Sic eidem nondum notus fuerat odor animalium. Et tamen res percrebuerat in ore ac ſermone hominum, atq; etiam in libris, de odore Pantherarum. Non perſequar hîc odoratorum animalium genera. Ut quid? Non enim locus hîc. Tum Minutius. Quanquam res eſt auditu perjucunda, tamen aliàs te audiemus. Ne imitemur eos, qui libros integros excutiunt, undiq; coacervant, ut cumulo fidem faciant eruditionis, non delectu, atq; temperantia. Itaq; Barbari quidam, quos iſte Scaliger ſuis commovit ſubtilitatibus, uruntur illius commentarioli brevitate, quam inſcripſit De comicis dimenſionibus. Quos ego. Sed audiamus Callimachi φθόνον illum barbarum, atq; immanem, quem fecit Apollinis auribus illud immurmurantem: οὐ φιλέω τὸν ἀειδὸν, ὃς οὐδ᾽ ὅσα πόντον, ἀείδει. Quare illius quoq; calcibus ut exterminaretur, meritus fuit. Mos eſt hic trivialiū. Quot hîc rerum capita, ita uti ſunt, recenſuiſti: quæ in immenſum excreviſſent in manibus iſtorum vaporariorum. Quæ poteras ex Theophraſto, Plinio, Dioſcoride, Galeno, Conſtantino commemora-

memora-

memorare, parcè, atq; frugi oratione delibata, ad suum quicq; locum transmisisti. Quare quibus cœpisti legibus, sequere, nec muta. Ergo, inquit ille, mares plantæ aliæ quoq; præter Palmas, odoratiores sunt fæmellis suis: ut in Persicis, ac Cydoniis. Sylvestres item, quàm mites, generis ejusdem. Minus scilicet humoris hauriunt è solo tenuiore. Rosa tamen culta melius olet, quia succi opus habet temperatioris. Observabimus loquendi modum. Alio casu dixisset alius, διὰ τὴν ὠδίαν. Item πρότερον, non πρῶτον. Hæc autem verba post ea, quæ sequuntur, commodius distulisset: ἀλλαχοῦ δ' ἔκ τινος τούτων, ἢ πάντων συμβαίνει. Nam pertinent ad sententiam superiorem: quando & folia, & cortices, & culices nominavit: nõ necessariò requiri omnia, sed satis esse aliquot aliquibus. Hactenus officia mutua cognationum. Deinceps verò etiam diversarum familiarum occultas necessitudines. τὰ βαλαύστια ταῖς ἐλαίαις συμβάλλουσιν, ὅταν ὁμοῦ φυτεύονται. Interpretis incuria factum est, ut βαλαύστιον pro Punica poneretur. Nam βαλαύστιον neq; φυτεύεται, ut arbor, neq; σπείρεται, ut fructus. Illud enim haudquaquam est: hoc nondum. Quanquam κύτινον, & βαλαύστιον, aliter atq; aliter pro fructu vel immaturo, vel sylvestri etiam maturo positum, videtur interdum. De plantarum verò amicitiis, atq; inimicitiis, in secundo de causis Theophrastus, & in tertio. Repetit Plinius in XVII. Multa in commentariis γεωπονίας. Et sunt apud Philosophum in propositis quæstionibus, in quibus etiam συμπάθεια considerata est. Illud, quod suprà tanges

tanges

tangebamus, arbitrati ſunt omnibus tum plantariis, tũ ſeminiis commune. Scillæ eſſe omnes beneficiarias, propter quas illa ſata maxima afferat adjumenta, vel celeritatis ad naſcendum, vel progreſſus ad incrementa, vel temperaturæ ad ſaporem. Theophraſtus ὀσμήλικὴν *vitem quandam narrat: quo argumento Democritus ſentiendi facultatem ſtirpibus aſſignarit. Ergo permultum vel confert, vel obeſt id, quod appellat in quarto de legibus Plato* γειτόνημα. *Itaq; in 20. ſectione, ſi quis Apii radicem circunfodiat, eoq; Panicum obſerat, atq; ita demum irriget, evadere grandiſſimam. Panicum eſſe* σομφὸν, *id eſt raræ concretionis, & fungoſum: quamobrem & ſpatia laxare, & ſubeunti cedere. Nolim ſubarroganter dictum. Si ſpongiam apponas, aut etiam fungos ipſos: nihil profecturum intelligamus ex eo, quod aliis ad ſitum radicibus nihil conſulat earum magnitudini. Certum igitur ineſſe vim occultam ab elementaribus longè diverſam qualitatibus: quam facultatem cùm alibi Galenus agnoſcit, tum in libro* περὶ πλήθους ἄῤῥητον *appellat. Aequè verò malè & intelligit Aponenſis, & Aponenſem de fimi uſu carpit, vir alioqui benè doctus Luſitanus. Ariſtoteles verò de Braſſica ac vitis odio nullam afferat cauſam ab ejuſmodi qualitatibus. Eſt ergo viciniæ ratio: eſt ratio cognationis, ut Viſci & Viſciferæ arboris: eſt ratio affinitatis, ut earum quæ conveniunt inſitione: eſt ratio, ut ita dicam, præſidii: quemadmodum in eadem oſtenditur ſectione. Rutam in ficum inditam pulcherrimam evenire, adeò ab affini juvatur acrimonia.*

nia. Nec multò pòst alio capite, Lentisci præsidio non sentiri vermiculationē. Iste, ubi hanc Naturæ conjunctionem declaravit, aliam subdit: Tam esse necessarias inter se quasdam, ut altera in alteram transmutetur. Quo ex loco si quis voluerit diversum caput auspicari, poterit. De hac mutatione scribit etiam Theophrastus: & eam confert cum animantium simili natura. Philosophus duas in historiis agnoscit mutationes. Una est, cùm ex una specie fit alia, sive semine, aut vulgari generatione: cujusmodi videtur in Bombycibus, & Erucis. Altera est, cum mutatur facies: ut Philomelæ, & Upupæ. Quinetiam vocem mutant aves in vocem aliam: nonnullæ cum silentio commutant. Alius cantus, alia vox, alia dearticulatio Lusciniæ autumno, quàm vere: Merula verò tribus tantum mensibus canora est, novenis silet. Hanc plantarum divisionem, an felicius quàm ille fecerit, digerere nobis liceat, videamus. Mutari, aut ætate, quod ipse de nuce dicit, nobis enim incompertum est, quam abeat in arborem ita, ut ne amplius Juglans sit. Sic enim scribit: μεταβάλλεται εἰς ἄλλο εἶδος. Aut negligentia, ut Sisymbrium in Mentam. Aut in principiis ipsis, ut è rapo Brassica: & quod evenit mihi nuper: Petroselini semen egomet ipse cùm legissem, atq; eadem sevissem die, non Petroselinū (cum vulgo nunc alteram voco sic Apii speciem) sed exiit Alliaria. Sic è Tritico Lolium. Aut cultu: ut è contrario, Triticum è Lolio. At hic dicit, in Mentam mutari Calamentum: & apponit illud de Tragio miraculum: Abscissum, atq; secundum mare satum eva- «

dere

dere Sisymbrium. Modestè addit, τυχόν. Non enim semper fiunt mutationes: sed sunt naturæ παρεκβάσεις, ut vocat Aristoteles: atq; ut ex illo peracutè dicamus, φύσεις παρὰ φύσιν. Nihil enim in natura non naturale ἁπλῶς, & in communi natura, sed in hac, hæc, huic. Alterum genus est παρεκβάσεων frequens, & ordinaria, si credimus illi Philosopho. Ait enim, Mulierem esse naturæ παρέκβασιν, quasi dicas πάρεργον, & prolapsionem quandam à recto atq; primario opere instituto, in quod seriò intendat: quasi cadat hoc ei secundarium præter propositum. Verùm detur hoc infinitis ejus aliis meritis in opera studiorum veritatis. Tertius modus hujuscemodi progreßionis naturæ est rarior: veluti quæ circunferuntur falsò de Phœnice, verè autem de Britannici Anatibus oceani, quas Aremorici partim Crabans, partim Bernachias vocant. Eæ creantur è putredine naufragiorum, pendentq; rostro à matrice, quoad absolutæ decidant in subjectas aquas, unde sibi statim victum quærant. Visendo interea spectaculo pensiles motitantesq; tum crura, tum alas. Mox ait, Triticum ac Linum alias in species verti. Theophrastus in historiis, utrunq; in Lolium transformari scribit. In quinto de causis, an sit id verum, dubitat. Ocymum quoq; transire in Serpillum aliquando. Ut *non ineptè Pindari proverbium huic aptarit historiæ quispiam,* οἴκοθεν οἴκαδε*: sine portorio transfretante, migranteq; natura. Sisymbrium verò in Mentam degenerare, non autem Calamentum, ut scribitur hîc, idem autor est. Quidam præ-*

cipiti

cipiti ingenio maleferiati, qui ad primam quanq; inspectionem transfugiunt à receptis opinionibus, ac temerè construunt effata universalia: Sisymbrium Mentæ odorem tantum capere, non autem speciem sibi vindicare. Nos verò Sisymbrio perire pristinam faciem, nitorem, rotunditatem, odorem, saporem, atq; abire in Mentam, & vidimus sæpenumerò, & meminimus, & profitemur. Nam quod isti de Menta litigant, ut comicè jocemur, solentes insolenter faciunt: solent enim arroganter facere. In Lolium emigrasse Linum haud dum mihi compertum est. In aliam tamen degenerem dilabi plantam quotidie conqueruntur nostræ mulierculæ. Satum quoq; in Cepe secto, eam ex se progignere plantam, quam vulgus Draconem vocat, Thuscis olitoribus persuasum est. Cuspidis ei figura folium, serratū ut Betonicæ, sed molliter, & obscurè, surculi viminacei, flosculus candidus. Saporis acrimonia commendationem attulit ad usum acetariorum. Radix penè nulla eorum arguit temeritatem, qui Pyrethrū fecere nomen. At mihi non semel Lini semen, cùm ita, uti jusserant, sevissem, Draco nullus extitit. Herbas verò formis propriis amißis, alias induere non est mirum: habent enim inter se communia principia. Affert à loco genus aliud mutationis, non quidē formæ aut figuræ, sed usus: βελένιον, inquit, τὸ δηλητηριῶδες τὸ φυόμενον ἐν τῇ περσίδι μεταφυτευόμενον ἐν τῇ αἰγύπτῳ, ἢ ἐν τῇ παλαιστίνῃ, γίνεται βρώσιμον. Videtur Persidis arborē in solo natali venenatam βελένιον vocare. Novam sanè vocem, & quam

apud

apud alium in præsentia non memini. Verùm nominis ratio huic fraudi sit. At pertinacem ac fatalem eorum væcordiam demiremur, qui Perseam arborem Myxæ similem, quæ fuerit venenata, & alteram Persicum dictam, longè illi diversam, quæq; nunquam fuerit venenata, repetito, atq; ut poëtæ loquuntur, recentato trivialium errore, pro una prodere ausi sunt. Non est ingenii mei, nisi meipsum fallo, quenquam vel lacessere, vel castigare. Verùm levißimam turbellam istam, quæ ita turget, ut extra domesticos parietes erumpat ad vastandas receptas sententias lectißimorum hominum, quando seipsa ferre non potest, quî feratur à nobis? Galenus in secundo de medicamentorum compositione κατὰ τόπους *ita scriptum reliquit. Ab sese visam Perseam in terris imperii Romani, præterquàm Alexandriæ, nullam. Quæ verba si habuissent in memoria spicileguli nostri, non animum induxissent disputare, & quærere, diversisné locis eadem venenata & non venenata queat esse. Quo persuaderent nobis, Perseam dictam, cum esset venenata, & Persicum, ubi non esset. Nam si Alexandrino in agro tantum vidit Perseam Galenus, quo tempore Persicus esset in Græcia & in Italia plurima: quid actum agant? Vel Plinium legissent, qui aperto bello impugnat hanc inscitiam. Nam quod afferunt è Dioscoride, tam Perseæ, quàm Persici fructum esse ventriculo commodum: tantum abest, ut eorum foveat pertinaciam, ut iis ipsam quoq; subruat occasionem despiendi, quando illi duas, non unam esse vident arbores.*

Pulchros

pulchros verò dialecticos in secunda figura duabus affirmativis. Probas ἀποδείξεις, quæ unam τέκμαρσιν accipiant pro eo quod esse debet, ἴδιον κυρίως, καθ' ὅλου, καθ' αὑτό. Nam inter illorum scripta, similis notæ plurima reperiuntur, vel usq; ad fastidium. βελένιον verò dictū arbitror, sicut & τοξικόν: non à Taxo, quemadmodum Grammatici pueris narrabant olim nobis, sed παρὰ τὰ τόξα. Ejus enim succo tela tingebant Barbari: id quod hodie quoq; faciunt & Alpini latrones, & Pyrenæi. Ita ἀπὸ τῶν βέλων βελένιον. Quæ si proba vox esset apud veteres, venenum nostrū libentius hinc dictum existimarem, quàm ab eo, quod venas occupet. Verùm eam nusquam memini, ac ne apud Pollucem quidem. Tametsi in primo recenset ille τὰ βέλη τὰ φαρμακώδη. βέλενν⊙ aliud Athenæo. Et videndum, an sit idem hoc piscis nomine, qui est Oppiano βλέννος. ξενικὸν vocat id Aristoteles apud Celtas venenum. Galenus in libro de Theriaca ad Pisonem scriptum habet ἐλένιον: atq; à Græcis ita dictum, à Barbaris Nimum. Esse plantam, cujus succo Dacæ, Dalmatæq;, sagittas suas efficiant letales. Fortasse βελένιον est. Prisci tamen utrunq; pro altero pronunciabant. An verò sit, quem vocant Arabes Napellum: & an sit Aconitum Napellus, non ex Belgicis plagiis, sed ex eruditiorum fontibus hauriendum est. Cæterùm expediamus, quod jam reliquum est libelli: ut cœnæ ratio habeatur. Permagnum enim ac perdifficile confecimus iter, nec minus asperum quàm infestum saltibus, atque dumis. Quod alioqui longius etiamnum producit iste: cùm de

„ Amygdalo, quæ jam dicta sunt, deq; Malo Punica re
„ petit Quarum illa dulcescat, hæc mitescat. Et app
„ nit artem, cujus ope gratia Punicæ comparetur: qui
„ pe suillo fimo, & aqua frigida. Amygdalo clavis ada
„ ctis, atq; educto gummi multo. Quasi videamus ima
ginem Phlebotomiæ. Atq; hæc ad philosophi pertine
contemplationem, qui agricolæ docendi fundamen
„ jacit ad operam: ita causas eruit è naturæ sinu. Po
„ stremò concludit: agrestium pleraq; arte mitescere: lo
„ cum valere plurimum, & cultum: certasq; tempo
„ rum, atq; exquisitas leges. Sic enim interpretor vo
cem illam multo turgidam significatu, καιρὸν. Distin
xit autem τὴν ἐπιτέχνησιν ἀπὸ τῆς γεωπονίας. Quip
artem vocat illam, clavorum adactionem. Operas au
tem, quas colendo poneremus, agriculturam: stercora
tionem scilicet aquationem, putationem, & simili
Tria statuit igitur: rem immutabilem, locum: re
mutabilem, temporis legem: rem immutabilē cum im
mutabili, & mutabilem cum mutabili, artem. Illu
non est prætereundum, Omissum esse contrarium di
visionis membrum, de quo suprà nonnihil à nobis di
ctum est. Cultu fieri deteriora quædam. Exempla po
ta sunt. Ad hæc Minutius cùm sustulisset vultū, ô Ba
juli, inquit, ut multa condimenta comparavit natu
rebus, aliis alia. Videmus cultum quibusdam confe
re: esse verò & quibus noceat. In Punica deprehend
mus eam, quam conciliasti gratiā dulcedinis certo in
commodo labefactari. Ejus nanq; fructus arboris ex a
cidis facti dulces, facilius atq; celerius putrescunt:
est

[...]t in quinto de causis. Igitur acidum videtur esse con-[...]rarium corruptioni. Quamobrem magnopere miror, [...]uid in mentem venerit recentioribus, ut adduceren-[...]ur febrientibus acida prohibere. Nam tametsi astrin-[...]unt acida, videnturq; propterea facere, ne corpus δι-[...]ῶν fiat: extinguunt tamen, ac simul objiciunt sese [...]ro reparatione valetudinis putrefactioni. Danda fuit [...]gitur opera, ne tantis frustraremur utilitatibus: astri-[...]ionem tolleremus eorum commistione, quæ cient u-[...]nas, aut sudores. Ejusmodi verò non pauca sunt, vel [...]odicè calida, vel etiam intra modum: quorum vis [...]multo erit usui, sine incommodo febrientis. Ita & oc-[...]urretur incensioni, & habebitur causæ ratio. nimi-[...]um simul extinguemus, simul aperiemus. Igitur qui [...]rohibent in febribus Punica Mala subacida, videntur [...]gnari tum rerum, tum etiam causarum. Dulcia pro-[...]ectò sunt amovenda, quæ tamen ipsi dant: & monen-[...]ur à Dioscoride tamè, id ne faciant. At subacida, quæ [...]icunt etiam vinosa Græci, vocant Arabes almuzi, [...]on solùm non obstruunt, verùm etiam (omittamus [...]xtinctionem atq; tuitionem à putredine) incidunt, [...]periunt, & urinam cient. Isti tamen sunt Arabum [...]ectores: quorum conatus laudandi quidem, si judicio [...]ecto seligerent ad simplicitatem, nō exædificarent fa-[...]tiones, aut propter odium, aut propter ostentationem. [...]uare impetus illorum, cùm ex iis, tum ex aliis mul-[...]is, quorsum evadat, vides. Tum Bajulius, Miseret [...]ne, inquit, humanorum affectuum, quibus excita-[...]nur ad imminendum sententiis Sapientum. Nam

quando finem faciemus contradicendi, vellicandi, obtrectandi, explosa repetendi, alienis incubandi? At nunc, cùm sperabamus in summa rerum omnium cognitione consensum animorum, atq; Reipublicæ literariæ tranquillitatem: nunquam majore salo fœdiores jactationes perpessa video, vidensq; doleo studia nostra. Iis sanè contigit, quod athleticis illis Hippocrates evexit: ut cùm in summo constiterint, labantur in pejus. Sed sperandum est. Interea quod superest, absolvamus. Persequitur hinc temporum vices & articulos.
,, *Multa vere seri: pauca hyeme, & autumno: æstate*
,, *paucissima post exortum Caniculæ. Additq; locis quibusdam, licet paucis, eo quoq; seri tempore. Verum Romæ perquàm rarò solere quicquam tum mandari terræ. Aegyptios autem semel tantum toto anno serere. Ita tria, cùm proposuit, exequitur: artem per φυτεύονται: locum, Aegyptum: anni tempora, quatuor. Exactè dixit,* καὶ μᾶλλον ὁ τοῦ ἔτους καιρός. *Quando est interdum autumnus in hyeme, sicut in vere hyems. Itaq; non solùm* χρόνος, *sed etiam* καιρός: *quem temporis articulum verterunt nostri scitè admodum: Virgilius* κομψῶς, *proq; rei majestate, cardinem. Sic enim dicimus: Res in eo vertitur: & ille, Fors omnia versat: est autem in illis, Haud tanto cessabit cardine rerum. Veteres simplicius, occasionem: quod ob causam est, scilicet* περίστασις, *&* συναίτιον. *Proclus in Alcibiade scripsit, Pythagoreos ita statuisse:* καιρὸν *primam causam à qua proveniret omne bonum. Alterum principium* τύχην: *videlicet officiorum vel civilium, vel naturalium*

um. ἀνάγκην imponunt alii, cujus sit vel assecla, vel boles εἱμαρμένη. Necessitati nanq; subjiciebant etiam Deos illos suos. Plato in quarto de Legibus Dei posuit assessores: ὡς θεὸς μὲν πάντα, καὶ μετὰ θεοῦ τύχη, καὶ καιρὸς τἀνθρώπινα διακυβερνῶσι ξύμπαντα. Quare eodem libro putat, res humanas sic habere, ut inter bonas malæ queant dici: tolerariq; oportere id pro re, ac tempore. At Lycæum ponit, ac rectissimè quidem, τὸ ἐν ἡμῖν. Aristoteles enim sapientissimè, ac potius divinitus in Eudemion septimo: δῆλον δὴ ὥσπερ ἐν τῷ ὅλῳ θεὸς, καὶ πᾶν ἐκείνῳ. κινεῖ γάρ πως πάντα τὸ ἐν ἡμῖν θεῖον. Et addit verba quovis cœlo digna: etenim videntur inde lapsa: λόγου δ' ἀρχὴ οὐ λόγος, ἀλλά τι κρεῖττον. τί ἂν οὖν κρεῖττον καὶ ἐπιστήμης εἴποι πλὴν θεόν; Sed ad plantas. De veris hîc quidem tempore vera prædicat: de hyeme verò non vera: de autumno nihilo meliora. Placuit autem sibi flexibus illis verborum, πλείονα, ὀλίγα, ὀλίγιστα. Jam tum primùm constat, autumno penè omnes solitas seri fruges. Etiam tunc Cinara melior, & si non melius. Grandiores enim fert, sed opus est evasione: gelu nanq; sæpe intercipiuntur. Hyeme penè omnes panguntur arbores. Post canis exortum primum nihil quicquam ponitur in terram satus gratia: ac ne in Noruegia aut Gruntlandia quidem: tametsi iis tum locis clementius cœlum est. Ubi verò desiit exoriri, quod tempus longè rectius esse post exortum dixerim, feruntur multa primis quibusq; imbribus sextilibus, nisi fuerit annus æstuosus. Quod verò de Roma prædicat, & quàm minus rectè sentiat, ostendit: &

dit: & pueris quoq; notum facit, se non esse Aristotelem. Neq; enim ejus tempore Romana res erat tanti nominis, ut de illius agricultura quicquam observaretur. De Aegyptiis autem seminibus an vera dicat, Plinium consulemus è septimo decimo. Eos enim mensibus omnibus serere prodidit. Videbimus etiam Theophrastum, ut, cui credendum sit, diligentius exploremus. Suprà dicebamus: quemadmodum posuit ἀραιῶς *adverbium pro rarò. Quem ad significatum usus est Aristoteles nomine, in propositionibus controversis,* ὀδόντας ἀραιοὺς. *situm dentiū innuens: sicuti dicit pulsum Galenus* ἀραιὸν, *cujus intervalla magna sunt. Sic igitur est* ἀραιὸν, *ut* μανόν. *Ut* μανὸν *sit totum tale ratione partium inter se:* ἀραιότης, *affectio distantia partium in toto. In primo historiarum animadvertendum, quàm rectè* μανὸν *&* ἰνῶδες *contraria statuerit Theophrastus. Ut intellexisse videatur villorum in stirpibus infrequentiā, & crebritatem. Galenus in quinto de locis* ἀραιὸν *opposuit* τῷ συχνῷ. *nō* τῷ πυκνῷ, *sicut & in libris de pulsibus, uti dicebamus. At in sexto constituitur adversus* τὸ πυκνὸν ὑσία τῶν χιτώνων ἀραιὰ καὶ λεπτή. *Manifesta verò significatione primo de simplicibus pro eo, quod est denso contrarium. Sic* ἀραιὰ *terra, id est laxa, non compacta. Licentius in Hyla Theocritus,* ἀραιὰ φωνὰ *pro exili.* κυάστρον *autē (quod equidem sciam) recentior vox est: sed neq; inepta, neq; injucunda: ut mihi quidem digna videatur, quæ ab aliquo veterum Lyrico poëtarum deducta sit ad usum posteritatis. Qua compositione tollatur vel*

terrestris,

rrestris, vel aquatilium canum ambiguitas. Hîc Minutius: Quare suprà, cùm vocem hanc ἀφαυὸν declarabas, non hæc adderes, quæ huc dilata maluissi? Propterea quòd, inquit, condienda sunt fastidia vulgarium epularum suavitate quapiam hujuscemodi embammatum: & asperitas itineris salebrosi levanda talium diverticulorum amœnitate, in quibus paulisper liceat conquiescere. Nam quemadmodum præcipiebat Pindaro Corinna, uti poëmatiis fabulas, quasi animam (sic illas illa vocabat) insereret: ita mihi jubet pudor, horum ferculorum sapores injucundos emendare dulciariis, atq; bellariis. Etenim si tunc vobis omnia effudissem, nunc incœnati fortasse dormitaretis. Quod consilium non semel est à me hac in disputatione initum: ac deinceps nihilominus servandum censeo: nisi vobis aliter videtur. Maximè verò, inquit Minutius, ac sanè perplacet. Nam & odium pariunt nimis inculcata, & demulcent animum, secundum naturæ loca, aptè disposita. Sed age. Quæ sequuntur, inquit, occupant alienas sedes. Suprà nanq; recensenda erant. Quasdam è plantis ab radice folia ferre: à ligno alias. Interpretis error hîc: ut lignum pro stipite dixerit. Quasi verò radix quoq; lignũ nõ sit, in arboribus præsertim. E radice malleos quotidie confici videmus, quovis ferro duriores. Talis fuit Herculis clava: cujus manubrium, sive, sicuti loquebantur veteres, phala, erat è stipite: nodi verò, & qua parte capitata esset, è radice. Agrestem olivam perhibent illam fuisse. Quinetiam in vetulo Rhaphano, &

 Lactuca.

Lactuca, aliisq; plurimis ligni naturam potius radix obtinet, quàm stipes ipse. Tu verò Ferreri, ecquid observasti, tuus iste ταμίας stipitémne dixerit, an lignū? Lignum, inquit ille. Cæterùm de clava, quod Græci mentiuntur, puto te divino isto pudore tectum voluisse. Nam Heros ille πολυνίκης, opera clavæ cùm permultis annis usus fuisset; tamen ausi sunt more suo fatali mentiri Græci, apud Trœzenios prope Polygij Mercurij signum depactam germinasse. Illudat hic Pythagoreis vetus comœdia: dicatq; animas eorum, quos eliserit, hausisse sibi, atq; induisse: quarum vi nova vitæ primordia rediviva redintegraret. Neq; ridiculum fuerit hoc iis, qui nos prohibent animalium sanguine vesci; quòd sanguis animalibus anima sit. Videamus verò quid hic stirpium è gummi satu promat nobis. Hoc enim sequitur jam. Rectè, inquit Bajulius, mones. Hoc enim profitetur. Et jam Theophrastum dicebamus educere de Myrrha sata Smyrnidem: At hîc iste folia quoq; germinare de gummi dicit. Hoc nondum in libris, aut sylvis, aut hortis usquam vidi. Aliam fecit probam quidem, sed mutilam divisionem: eamq; nudam exemplis. ,, Folia statim à terra, ut Mandragoræ. ,, Folia procul à terra, ut Pino. Folia à mediis partibus, ,, ut Siliquæ. Rursus ad fructificationem redit. Semel a- ,, liquas in anno ferre: alias sæpius, sed frustrà: non enim ,, alteros fructus perfici. Non est negligenda vox, πλεισάκις: excedit enim regionum nostrarum genium. Rosas biferas vulgò scimus. Item Prunos, at non quotannis servare flores, aut inchoare fructus etiam instante hyeme.

yeme. Est & modus alius. Nanq; ex vetulæ rosæ ca-tulo rosellam enatam posteà vidimus. Quod fre-uens est in Flammula, quam ab odore Caryophyllum ocant, apud Italos: ut ex majore flore prodeat minor osculus: duplices nominant. Alia huic contraria dif-rentia: Alternis tantum annis ferre quasdam: qua-s sunt Mali vestræ, Scaliger, in uxoris suburbano. ubridens ego, bene mones Bajuli. Ex uxoris fundo Mali Mala ferunt alternis annis: ex uxore ipsa mala ulta quotidie. Tace, inquit Minutius, qui & pul-cerrimæ, & castissimæ, & lectissimæ Heroinæ domi-us sis in domo tua: tuis in poëmatiis (non dicam cu-us) fueris servus. Tace, inquam, igitur: ne & mihi des ccasionem loquendi, quæ nolis: & huic eripias dicen-i, quæ velis audire. Tum Bajulius: Exemplum post-æc ponit olearum: quæ si ramis luxuriant, sive stolo-ibus, tertio quoq; anno in officio non continentur. De Persico nonnihil item potuit: nisi putetur, necdum dulta sit anus. Ut ludat Ferrerius, qui optimus poëta st. Persicus penè annicula sit anicula. Viduatæ pri-nùm frondibus videas ramos penè nudos. Fructum mox haud ita multum fert. Tandem emoritur. Hinc ab ætate; Senectam nonnullis fœcundam, aliis juven-tam. Ponit exempla tria: Amygdali, Pyri, Populi. Vi-detis apud hunc, alibi ferre Populum, alibi sterilem es-se. Distinxisset propter hoc ἄγειεον καὶ λάκην. Quin-etiam rerum peritiores tria dignoscunt discrimina specierum. A regionibus quidam professi sunt affectus hosce fœcunditatis, & sterilitatis. Nigram ferè dicunt*

Ss nihil

nihil ferre. Nos & candidam scimus alicubi. Ut curiosis etiam loci quippiam detur, ubi acquiescant. Post hæc sexuum differentiã repetit jam nunc tertiò: Densiorem masculam, durioremq́ue: item ramosiorem, at lentum minus. Sic enim interpretor hîc τὸ ὑγρόν. Quemadmodum in animalibus apud Aristotelem, minus rigidam, flexibilioremq́ue agilitatem. Ejus enim contrarium, rigidum: quod aliud est, quàm durum. Græcum est hoc εὐκαμπτὸν, ὅπερ ἀποκρούει μὲν, ὑπείκει δ' οὔ. In amatoriis Græcorum nequitiis ὑγροὺς ὀφθαλμοὺς, quales Latinè vocamus, non statim sciam. Certè sicci oculi sunt constantium, & crudelium: id est Herculis, & Busiridis: molles imbecillis animi, velut muliebres Homericorum Heroum oculi, qui scortillorũ more lacrymantur. Amatorij, ac lascivi, non molles lacrymis, sed udi nitida nequitia. Ad hæc, maribus, celerius, quæ ferant, maturescere. Dissimilia quoque obtinere folia, & stolones diversos. Sanè apponantur ita omnium vel specierum, vel generum differentiæ: diversas habere partes. At hoc proponitur: modus ac ratio quæritur. Vertit deinde sese ad exhortandum auditorem: incumbendum esse in veterum lectionem: eorum dicta conferri debere cum rebus ipsis. Id quòd Plinius si fecisset, non plus deberet calamo suo, quàm tu Cæsar ligonibus tuis. Fautores tamen habet ille: ac laborum quidem, me quoque: eruditionis atque rerum, quas profitetur, cognitionis, non nisi factiosos. Et putat Collinutius suis convasationibus ostendere posse Plinij suppellectilem Naturæ propriam, ac legitimam

mam: Leoniceni recensionem curiosam simul, atq; perversam, declamator. Hinc auspicari posit aliquis caput ultimum: aut ab iis, quæ sequuntur. Conclusit enim librum capitibus tribus propositis, atq; indiscussis: Perscrutandum plantarum medicamentarios affectus, item causas. Narrandum generationes, mutationes, radices, succorum differentias. Et addit, καὶ τοῦ γάλακτος, καὶ τοῦ κόμμεως. Mendum suspicetur ibi quispiam. Ubi posuit, χυλῶν: addit ὄμων: postea γάλακτος. Tu verò Ferreri, quid affers ab istis sulcis? Rectè, inquit ille, ὄγμων. Nam meritò hinc expungenda vox illa, quæ apud Sophoclem viam significat, apud Theocritum αὔλακα, aut saltem sulcorum ordinem, aut messorum. Inde cognomen Cereris ἐπογμίας in epigrammate. Puto autem divisionis membra quædam prudentem præteriisse, quia nihil esset operosum. Prudens, inquit ille. Nihilo verò magis herba nobis illa nota, quæ narrantur verbis his: οὐ σπέρμα μόνον ἔχουσι. Nondum plantam vidimus, quæ semen ferat solum: etiam ea, quæ Centumgrana dicitur, admodum foliata est. Vestigandam præterea bonitatem. Hactenus à forma: nunc à fine. Tum revertitur ad officia formæ, cum dicit, τὰς διαμονάς. Duplex, uti dicebamus, διαμονή: altera vitæ: altera, quam possumus avulsarum aut cæsarum ætatem appellare pro eo, quòd quæq; duret. Hoc etiam juvatur arte. Veluti cùm in Milio servatur Raved: melle, aut sacchare fructus. In vini fæce Persica, tam insuavia, quàm incorrupta vidimus: gustata

abominati sumus. Uvas Caßinates monachi, me puero, tuebantur oblitas argillæ crusta. Et hanc legistis sedulitatem in vita Caracallæ, & alterius monstri. Habentur & alia complura mangonum machinamenta adversus Naturæ jus. In vicesima sectione docet Aristoteles: Cucumeres prope puteum satos, in puteum si demittantur, anni totius tractu virides haberi. Redit ad
» *medicamenta rursus, quorum differentiam ponit: Venerem provocantium, eorum quæ cient urinam, quæ*
» *somnos conciliant, quibus est natura venenata. Omisit ea, quorum vi subducuntur noxii succi: nisi φαρμακῶδη pro genere posuerit. Claudit autem librum sanequàm ridicula differentia: quippe Lactiferarum. Nam & jam dixit hoc bis: & si non dixisset, non hîc tamen dicendum fuit. Ecce jam librum vobis absolutum: si nihil addatur: multa nanq; supersunt. Hoc tamen haudquaquam ei vitio dandum est. Non enim librorum autores omnia complectuntur. Hæc & Galeni est, uti dicebamus, sententia, & Aristotelis consuetudo. Satis enim fit, si jaciantur ejusmodi fundamenta, super quibus alii queant exædificare. More verò nostro nos, si qua in mentem venient, quæ adjungamus, iis profectò efficiemus hilariorem disputationem. Ac primum quidē haud vos latet, in primo de causis à Theophrasto dictum de biferis. Si quid desiderabitur, inde peti potest. Quæretur verò etiam: cur vere pariant arbores. Quia, inquiunt, tempus γόνιμον. Sanè. At quare γόνιμον, sive, quod ait Lucretius, genitale? Quia calidum, & humidum. Ita est apud Theophrastum.*

Nam

ſam ver an ſit, aut quo modo ſit mediocriter tempe-ratum, ſatis alibi diſputatur. Recenſeamus & alia ca-pita. Quamobrem prius inculta, quàm culta germi-nant? propterea quòd hæc retardantur putatione, ablaqueatione, paſtinatione. Retrahitur ſuccus, aut repercutitur: detecta radice, refrigerata, ægreſcunt. Quid eſt, quòd ferri aciem quædam hebetant? Tilia, inquit Theophraſtus, calida eſt: iccirco dolabrarũ vim retundit. Profectò calidi ſit ferri vigorem debilitare: verum enim comperimus in menſa quotidie: cedo cau-ſam, quæ non habeat opus diſquiſitione. Ratio ratio-nis eſt, quam omiſere. Laxat, & ſolvit calor. At acies in aſtrictione, atq; compactione. Quare verò, quóve modo frigida quoq; faciant idem: an hîc quærendum eſt? Quippe Citriorum ſucco, aceto, omphace quoq; ſtupor evenit ferro, quæ nihilominus aſtringunt. Por-rò aliam cùm inchoaſſet ſententiam: licetne, inquit Ferrerius, intercedere? Nam uter verò tandem magis importunus? Túne, qui tragulam injeceris, atq; abie-ris: an ego, qui tanquam Telephus à vulneratore o-pem petam? Quin igitur mederis? Quid vis, inquit, faciam? Da: inquit ille, cauſam. Dic tu potius, ait Bajulius. Cui Ferrerius: quid ſi habeo nullam? Ne des ullam, inquit ille: quoniam ſis, quo ego quoq;, excuſatus modo. Age, inquit Minutius, aliquam. Tum Ferrerius: ergo quæ nunc jam primulum ſeſe of-fert mihi. Nullum fieri vitium aciei puto, quemad-modum à calore cauſabaris. Quin ſicut calor partes differt, ſic illæ coguntur frigore. Sed apponi mado-

rem

rem asperum, qui subire facilius aciem vetet. Ita c te subacta, quàm quæ lima sunt erosa, commodi ac citius secant. Ejus tam præsens ad omnia, tam expromptum ingenium admirati conticuimus: B julius sic resumpsit provinciam disputandi. Tiliam ca lidam historiarũ scriptores censuere. M. Antoninum qui exacta ætate nimiam ob proceritatem incurvesce ret, ajunt Tiliaceis assulis thoracem corrigere solitum potius, quàm aliis: propterea quòd calore suo foverent senem. Ego verò cum alias arbores novi calidiores Laurum, Fraxinum, quæ ferrum haud ita retundant tum suspicor non tam ob calorem expetitam ad Imperatoris fomenta Tiliam, quàm quod mediocris est inter rigiditatem ac lentitudinem. Neq; enim pelles deerant ad calorem vel tuendum, vel etiam augendum: neq; alia ligna ad sustinendum. Ferrum autem hebetandi causa est in Tilia lentor: quod icta non adeò admittat. Hoc habet commune cum Populo. Carpino, aliis. Est & affectus ille in genere Plantarũ. Legumina Græci τακερὰ & τέραμνα dicunt, quæ coctilia sunt: & affectum contrarium nomine privante, scilicet ἀτέραμνα sive ἀτεράμονα, & κερασβόλα, non sine rusticæ superstitionis suspicione. Quæ jacta bovis aratoris cornua fortè contigerint, non domari elixatione, quasi ἀπὸ τῶν κεράτων κεράτινα facta sint. Ergo prius an vera dixerint, quærendum, quàm causæ fuerint investigandæ. In Ulyssea 22. transtulit ad animi duritiã poëta. Fluvia, ut prisci loquebantur, aqua melius coqui legumina, quia subeat: subtilior enim est, quàm

deses.

ſes, atq; ut Græci loquuntur, ἀφχή. Quam ob cauſam ...rſu dixit exercita flumina divinus Maro. Ad hæc ...us inſolata eſt, quàm puteana, aut alia quæpiam ...bterranea. Ac quanquam craſſior videtur: id evenit ... propter admiſtas terræ particulas: multas alioqui ...ontinet portiunculas illas minutiores, atq; tenuio-...s, quæ in meatus ingreſſæ ignis vi, vim ipſam ſecum ...mul intulerunt: quo calore, qua humectatione con-...t cauſa temeritudinis. Contemplemur & id, quod ...ueri obſervabamus: ſecundum cellas ſubterraneas ...eponum ſemina temerè jactata germinaſſe, atq; mi-...andam in longitudinem promoviſſe: haud perinde ...rofectura, ſed minus νωϑρὰ futura, ſi in Sole fuiſ-...ent. Unde & Catullus dixit: educari plantas humi-...lo, firmari Sole. Iccirco in 20. ſectione, puſillos Cucu-...meres, ſi terra obruantur, grandeſcere magis, quia ...minus aëris calore diſcoquantur. Quæ ad contradi- «« *...ctionem pertinent, accipiamus è ſexto Theophraſti.* «« *Cnecum ſylveſtrem ſativo eſſe molliorem. Quid aliud cauſæ ſit, quàm partium attenuatio, quæ exuberant in ſativo crudiores? Etiam illud παϱάδοξον habeo dicere: E nivibus noſtris Pyrenæis erutas piceas, atq; in agros translatas inferiores etiamnum vivere. Affectus ille radicum, & bulborum: Tenuiores eſſe acriores. Cepæ grandiſſimæ, eædem dilutiſſimæ ſunt: plus enim continent humidi. De ſeminibus autem hoc. Acrium plantarum ſemina, non omnia, ſed eorum partem maximam, radicibus ſuis eſſe acriora. Cauſam Philoſophus aſſignat, quia*

ſemen

semen sit principium. Sanè principium validißimu
Ego puto à siccitate. Ea siquidem calor acuitur. At
Citrij semine amaritudo non obscura, verùm ha
multa: in cortice acrimonia nō minor: in Arancij co
tice amaror insignis. Pyrethri quoq; radix longè acri
est semine. Amararum verò semina non sunt radi
bus amariora. Ex Cucumerum historia superiore qu
ri potest: in plantis cur partes, quæ sunt propiores te
ræ, duriores existant. Nam cacumina videntur esse
portere (sicciora. Absunt enim longius ab humore ma
tricis: & aëre cocta videntur magis. Sic etiam stipit
aliquot radicibus lignosiores: non quia plus terrestre
sed quia plus cocti. Cacumina verò flexibiliora sunt
quia recentiora: πρόσφατον enim, atq;, ut Hippocra
tes loquitur, ὑπόγυιον τὸ ὑγρὸν, neq; tam consumptun
Humidum quoq; plus obtinet aëris cognati. Piloru
verò tractationi non est hic locus. Sed eorum duritia
craßitudo, flexuositas, eorumq; contraria pertinen
ad secundum ac tertium artis: ad libros de officiis par
tium, item de causis earum. Tractantur etiam in 23
sectione propositarum quæstionum. Ita subtilitas ex
quisitior. Amicas nocere. Edera nanq; non solùm ami
ca est, sed etiam amasia vetularū arborum: cum qui
bus habet occulta quædam principia natalium com
munia. Strangulat eas tamen, aut alioqui necat
quippe salsugine, vel amplexu. Hoc est apud Macro
bium, ex poëtæ mimo: illud prodidit Theophrastus
Hinc affectus à valetudine. Nanq; paucioribus agre
stes tentantur morbis. In quinto de causis attribuit i
succo

*uccorum copiæ, quæ fit in mitioribus. Humidum fa-
è radix putredinis est. Minus quoq; roboris in his.
Maxima tamen ratio nostra, quam dicemus. Siqui-
em maxima est causa, qua potissimùm ibi natæ sunt.
t natura est Peripateticorum Fatum. Suum ibi so-
um, suum sibi cœlum: hic pater, tellus mater: domi
iæ patriis potitæ commodis fruuntur. Sponte naturæ
ditæ, naturæ suæ principia retinent incorrupta: aut
on coacta saltem, vel si mavultis, non invita. Metuo
anq; ne vos falso potius verborum usu, quàm fre-
uentia fatigem.*

*Hæc nunc attigi vestro jussu, ne deessem: sed cursim,
e obessem. Si qua præterea sint, horum instar tracta-
i queant. Nemo enim unquam unus simul omnia
omprehendit, sed is solus, qui est omnia. Cui aga-
mus, Viri innocentissimi, gratias: precemurq; nobis
iem crastini felicem, prosperumq; ad librum alte-
um, in quo causæ generationesq; declarantur, expli-
andum: utq; studia hæc sint secunda nobis de dispu-
ationibus nostris. Arduæ sunt etenim, atq; attentio-
i contemplatione dignæ. Simul librum claudens,
urgamus, inquit, ne quod hic, me intuens, à Plato-
ie factum nollet, nobis item contingat. Sex septem
ies totos sedere fecit ille disputatores suos sine ulla in-
ermissionis significatione: quos tam diuturnis oratio-
ibus, Græcos præsertim, collectam sitim aqua saltem
olvisse æquum erat. Omnis enim disputatio tum ju-
unda eget aspersione civilitatis, tum habet opus mo-
o quodam temperato. Sic alius quidam in colloquij*

T principi-

principio, cùm ad posteræ diei convivium amicos i vitasset: non intermisit, quin proximo statim ver faceret eos adesse, devorata prius die, quàm cœn Nos verò cedamus & nocti, & pudori. Ergo cum su rexissemus, & jam immineret nox: cœna, quæ par ta erat, apposita est: tum nos soli discubuimus. Na mulieres suam jam fabulam peregerant, neq; volu rant comparere, veritæ ne quid nobis suis interpellationibus incommodaretur.

LIBRI PRIMI FINIS.

JUL

ULII CAESARIS SCALIGERI IN LIBROS DE PLANTIS, FALSO ARIstoteli attributos,

LIBER SECUNDUS.

Expedita cœna, cùm sævissimis atque asperrimis Aquilonibus omnia rigerent, essetq; in viis maximum silentium: quid hoc noctis, inquit Minutius, agemus nos? Nam ejus prolixitatis ubi in mentem venit, durior mihi fit lecti species, quàm Prometheo Caucasus. Cui cùm illum alligarit Jovis jussu Vulcanus, huic ego videor adamantinis affixus curarum clavis. Dum enim expecto dum illæ abeant, aut somnus obrepat: annus est. Quid aliud, inquit Ferrerius, quàm & illudamus curis, & invitemus somnum studiosis disputationibus? Nisi equidem vererer & hujus jam ætatem, & Bajulij laborem, quo eum hodie oneravimus: orarem magnoperè ut alterum nobis absolveret librum. Vix enim horarum quinq; opera videtur, nisi me fallit conjectura, superesse. Et quod noctis reliquum fuerit, quamlibet æstivam integram poterit æquare, modò tibi molestum ne sit. Cum me hic respexisset

Minutius: atq; ille me hoc magnopere velle intellexisset: rogavit Bajulium, ecquid illi tantū animi, quantum operæ, superesset. Et ille, quod amicum præstare quoq; modo deceat, respondebo: reipsa scilicet, atq; officio, non pollicitatione. Tum sic cœpit. Quatuor, ut dicebamus heri, propositis: horum duo prosequuti sumus: quæ exequamur, totidem reliqua sunt. Primum erat historia plantarum. Altera contemplatio posita fuit in earum differentiis, quas, ut potuimus, absolvimus. Nunc tertio loco perscrutandæ sunt nobis causæ quas arcto hîc conclusas spatio, diffusè simul ac subtiliter explicat Theophrastus. Postremò fuerat earum generatio indaganda. Verùm hæc duo promiscuè hoc in libro peragemus. Ac primùm quidem qui compositi & accidentium causas reddendas suscepisset: materiam, formam, efficientem, finem ponere debuerat. Materia nanq; & forma substantiæ partes sunt, atq; uti dicebamus, elementa. Efficiens principium: Finis movens. Harum finis nobilißimus: movet enim tantùm. Materia minimè nobilis: movetur enim tantùm. Forma nobilior. Nam ut proficiscitur à Datore, ita dat ipsa materiæ, ut sit hoc quiddam: & quasi facit eam. Dico autem, quasi: propterea quòd materia est per se ens. Quippe substantia per se est, etiam sejunctè advenientis formæ ratione. Non igitur esse facit eam simpliciter: sed ut sit hoc, aut hoc sub se, id est sub ipsa forma, quæ illi est adventitia. Nam materiæ ipsi est suum τὸ τί ἦν εἶναι, quo non est forma: sed hoc quiddam, cuius notio propter obscuritatem tam caret designatione

natione, quàm percipitur intellectione. Tametsi materia quoq; ipsa non nihil efficere videtur: puta, existentiam dare formæ. Alioquin inter causas non esset digna recenseri, si pateretur tantùm. Quia enim cause quidditas perfectio est. Est autem perfectio totius à parte. Pars autem, materia: cujus est perfectio, hoc est, quod ut sit, factum est. Forma quidem dat hoc, sed non absq; materia. Intelligo nunc perfectionem, ἐντελέχειαν, quæ est vis aliquid faciendi. Materia quoq; entelechia est, qua se substernit ita formæ, ut eam exstere faciat: quæ seorsum non extet, sed sit in potestate efficientis. Exempli gratia, Muris forma, qui è limo generatur, habet suam concretionem è materia limi, impressa in ipsum forma: quæ ante invectionem illam, & quem vocat Lucretius, cœtum, est in potestate siderum. Inter quæ cùm Sol perspicuas objiciat sensibus nostris effectiones, ei vel tanquam uni, vel tanquã principi, fuit illud officium attributum. Præstat aliud præterea nihilo secius materia. Quippe gerit corporeitatem quantitatis, & affectus transmutationum. Hoc fit ejus agere: quo causæ vim sit summo ab opifice consequuta. Efficientis autẽ nobilitas mediocris est. Nam tametsi ab eo forma inditur in materiam: tamen ipse quoq; movetur à fine. Finis igitur nobilissima omniũ causa est. Cæteræ nanq;, etsi movent, moventur item. Solus finis alias movet, nec movetur ipse. Naturale verò duplex efficiens. Unum propius: ut canis hic catelli hujus. Alterum remotius, sub cujus vexillo meret illud. Hoc dicitur natura. Quæ si pro cœlorum virtute accipiatur,

piatur, finem habet se neutiquam nobiliorem. Non enim Mus nobilior est ipso cœlo: neq; Muris actio di potestate. Quod si cœli facerent hominem, sicut sti quidam professi sunt: habent corpora cœlestia longe nobiliorem fortasse finem. Videntur enim propter hominem facti cœli. Verùm Deus absq; ullo medio, ab plano fecit hominem. Qui tamen homo neutiquam Dei finis est: Sed suiipsius Deus. Quanquam, ut acutè simul, & piè magis loquamur, neq; principium Deus ipse sibi, neq; finis est. In quo neq; pars, neq; motus, neq; medium, neq; extremum, neq; ingressus neq; exitus ullus est: neq; quicquam aliud, nisi unum, ipse. Unde præter antiquorum piam diligentiam nomen illud ineffabilis effinximus, αὐτωντ Quare cùm ineffabilem dixi, non sum ausus adde οὐσίαν, aut ὑπερουσίαν, aut ejusmodi egestates nostras sed subticui, atq; menti, quæ illius similis, ejus affec est, concipiendum transmisi. Igitur in Deo nulla cùm sit distinctio, nulla erit in eo causarum comparatio neq; nobilitatis, neq; prioritatis, neq; majoritatis. Hæc enim necessariò extorquenda sunt à Sapiente, quæ monstra monstris, absurda absurdis, inepta ineptis: ut inscitiæ munitissimas latebras vestigatas expugnemus. Cæterum ut istis oculi magis doleant: non est hujus catelli canis efficiens: quando neq; materiam, neq formam facit: sed natura, quæ in universo regnans omnia temperans, ac disponens, caninæ animæ vis est quæ & materiam conficiat, & formam propaget. Habeo præterea, quod afferam novi. Ait Aristoteles, ὑπη

νέμι

*ua ova plantæ animâ vivere: maris perfusa semi-
in animalis animari naturam. Videtur ergo non
ri nova quadam anima priore sublata: sed parti
rs, tanquam ἀκρωτήριον, aut κολοφὼν, aut κορωνίς.
uæ difficultas alibi discussa, nunc huc adducta est,
uia pertinebat ad plantæ causam formalem. Ex his
go causis à primo philosopho sine ulla disputatione
mptis deducta oportuit accidentia, sive generica,
ve specifica, quæ Græci ἴδια, Latini signatissima vo-
propria nominarunt. Fuit enim proprium apud ve-
res, perpetuum. Hujus modi ponatur exempli gra-
ia τέραμνον, & ἀτέραμνον in quibusdam speciebus.
Necesse est leguminibus & frugibus alterutrum in-
sse, sicuti par impar numero. Alia sunt fortuita: ut
deratio, rubigo, carbunculatio. Hæc præter illa: rigi-
lum, lentum, durum, fragile, crassum, asperum, den-
sum, teres, quadratum, triquetrum, fœcundum, a-
ia: inter quæ ustile traxit in considerationem Theo-
phrastus. Unde fusoriæ quoq; arti carbonum natu-
ram suppeditaret; quemadmodum fabro tigna. Nam
sicuti cæteris scientiis prima philosophia; sic ma-
terialibus artibus principia tradit naturalis. Ab hoc
accipit Astronomus quæ sibi retineat ad momenta
supputanda: quæ det Agricolæ, Nautæ, & Medi-
co fortasse. Omnis enim cogitatio nostra, quæ qui-
dem tendat ad scientiam, omnisq; contemplatio ci-
tra primam philosophiam, est aut cum motu, aut
circa motum, aut de iis, quæ ad motum spectant, af-
fectionibus. Motus autem formalis ratio philosophi*

T 4 *naturalis*

naturalis est. Mathematicus enim tametsi abstrahit, hoc tamen ipso, quod abstrahit, accipit à naturali principium illud. Omnis quantitas est in corpore substantiali: Quamobrem secludere oportet motum, & locum, & omnem transmutationem. Hoc est illud χωρίζειν, toties ab Aristotele positum. Quemadmodum verò deducuntur è genere species: sic ex affectibus genericis affectus specierum. Nam rectum & rigidum arborei generis affectus est. Qui propterea quòd Fraxino competit cum temperata longitudine ac pondere: specialem concludimus affectionem ex differentiis illis hanc. Ejus arboris usum esse ad hastam conficiendam. Sic ex Acere, Larice, aliis alias meditamur atq; exercemus commoditates. Hæc erat ratio & via bono proposita philosopho, qua nos perduceret in recessum veritatis. Verùm iste neq; omnes causas, neq; omnium affectus, neq; meliorem partem exequitur: neq; horum ordinem vel ostendit aliis, vel servat ipse. Atq; horum, quæ affert, tot vana sunt, tot inepta, tot incomposita: ut non nisi ab armato lectore excipi mereantur. Multa quoq; præter institutum ac propositum. Quare te ad prælium accincto Cæsar opus est. Cui ego: ad prælium, Bajuli, hac ætate, atq; hac valetudine? At enimvero mihi cum isthoc homine pax est. Te verò qualem oratorem confecit hic dies nobis? Tot enim laudibus cumulas philosophum nostrum, ut me longè benevolentissimum, attentissimum, maximè docilem reddideris. Quin tu unum ex nostris collybonibus, aut fiscicomedonibus, aut fœneratoribus, aut falsariis si laudandum

ndum suscepisses, aliis verbis ageres? Quare cùm in-gnus sit auditore, aut spectatore: abeo ad nives po-us, quàm tædio hoc obrigescam. Mane, inquit ille. eministin' nos pueros vel circulatorum monstra cir-mlata, vel præstigiatorum ludicras gesticulationes avidius spectasse, quàm seria præceptorum nostro-m monumenta, & stipem simul dedisse, ut vero otio l careremus, vel abuteremur? Et illud cum animis stris jampridem statuimus, ut patienter hæc audia-us: quo fiat palàm non esse eorum Aristotelem auto-m. Age, inquam, ut libet. Tu verò cùm sic partiare: storiam, partes, causas, generationes: ubi vires, sive cultates, ut malunt, sive virtutes, ut ineptè recu-nt dicere, relinquebas? Et ille: quinetiam sextum uoq;, si voles, addito: earum scilicet conditionem, o usu cujusq; suo, ad quem sint à natura compara-. Ita constitues armamentaria instructa, vel coquo, l medico, vel fabro: neq; omiseris, sicuti dicebamus Theophrasto, carbonarium. Sic eliciemus Galeni bros, quos de alimentis, deq; simplicibus conscripsit edicamentis: seorsum tamen disponendos, non con-sa farragine: quod à nonnullis factum est, uno missu versas epulas apponentibus. Prior nanq; pars, quæ testates enarrat, ita cognoscit, ut in actum redigat. ltera, quæ apparat, nihil contemplatur, sed cognita ccipit ab aliis, ut agat. Simplex igitur πρακτική. In lis autem libris, quos equidem Herculeos appellare so-o, bone Deus, quantum excitasti turbæ? Itaq; metu e eos supprimere, jactant adversariæ partis fautores

potius quàm suasu fatalis illius cunctationis tuæ. Tum ego: rectè, inquam, judicant, *Bajuli: & causa est. Vehementer enim mihi ab irritatis crabronibus pertimesco. Præsertim cum sint in literis, qui sese sordescere velint. Et ægrè ferunt tantis assensibus, atq; operibus accepta, atq; ad suam existimationem allata opinionis commenta deleri. Quapropter combußissem libros illos, ut plerosq; alios feci, mihi crede, tamq; obsequiosis flammis tantum odij, ne dicam invidiæ, libens eluissem: nisi animadverterem, interesse philosophi, præcepta servare sua, quibus alios in officio continere consuevisset. Cum igitur herbæ ibi multæ, atq; alia medicamenta, non igni, sed aquis potius corrigantur, abstinendum esse duxi me ab ea injuria, ne leges refigerem meas.* Tum ille: *nihil, inquit, te uno ad eludendum pericula promptius, aut expeditius: sed memineris tamen, ut vitare poßis: Est verò, quod quæramus. Quamobrem de plantarum usu nihil abs te proditum est. Nam is est sanè medico illa in historia finis.* Nihil sanè, inquam, *mihi persuadere potuit, ut animum inducerem ad ea scribendum, in quibus non sine manifesto periculo, certa dignitatis meæ jactura diutius versari liceret. Quæ alij uno tantum eventu semel adducti, pro perpetua certaq; facultate peßima proscripsissent audacia, quæ apud varios controversa essent: quæ ab omnibus repetita, inculcata, in vulgum data: quæ ego majore prædicatione, quàm fide circumlata observassem: non putavi ad dignitatem meam, atq; hunc medicarum*

rerum

rum usum, quem tot annis, tantis ærumnis consequuti sumus, pertinere, ut nominis mei, atq; parte existimationis gloriæ posset illudi. Quot nanq; capitibus atq; nominibus, quot accuratis circumspectionibus opus est nobis, ad rejicienda probandáve medicamenta? Nam tametsi multis nos onerat Galenus præceptionibus, tamen iis aliquot Arabes addiderunt. Nimirum quod Apollo jactavit olim vocibus poëtarum, inventum esse suum medicinam: iis profectò verbis tantum fidei detrahebat, quantum ambire gloriæ videbatur: quibus ab sese inchoatam modo prædicabat artem. At nos ne nunc quidem tam longæ peregrinationis finem nacti sumus. Tum Bajulius: Quid igitur? Nam illi quidem videntur artifices absolutissimi fuisse, quorum opera etiam fato suo functis vita restitueretur. Qua in scena parum sapientem Jovem illum fuisse arbitror: qui quam artem ultrò dedisset hominibus, eam ab homine sine metu offensionis exercitam indignaretur. Fuit enim Apollinis hujus is Aesculapij filius, qui Hippolytum redivivum dono Dianæ dedit. Ambo Aegyptij, ut ostendit Trimegistus: qui cum filio loquens, Apollinis patris templum in monte Libyæ memorat cum sepulcro constitutum. Ei malo equidem credere, quàm Pausaniæ, Græculorum omnium mendacissimo. Sed jam rem ipsam, si lubet, aggrediamur. Satis enim proloquuti sumus. Ego cùm annuissem, sic prosequutus est. A materia cùm esset auspicatus, & malè loquutus est, quod rectè sentiebat: & omisit rerum partem valde nobilem, & attribuit

attribuit materiæ actionem falsò. Non enim ea, qua supra nos prætexebamus, subtilitate. τὸ δένδρον, i[n]
» *quit,* τρεῖς ἔχει δυνάμεις, πρώτην ἐκ τοῦ φύλου τῆς γῆ[ς]
» δευτέραν ἐκ τοῦ φύλου τοῦ ὕδατος, τρίτην ἐκ τοῦ φύλου
» πυρός. ἀπὸ γῆς γὰρ ἡ ἔκφυσις τῆς βοτάνης, ἀπὸ τοῦ ὕδατο[ς]
» ἡ σύμπηξις, ἀπὸ τοῦ πυρὸς ἡ ἕνωσις τῆς συμπήξεως τοῦ φ[υ]
» τοῦ. *Principio* δένδρον *posuit pro supremo omnium fa*
» *stigio. Neq; à se discedit: quando eadem laxitate i[n] voce,* βοτάνης, *usus est. Deinde advertamus animu[m] ad loquutionem. A genere terræ, inquit: non autem à terra simpliciter. Quia non è quavis terra plant[a] prodeat, sed à tali. Ut jam sit materia secunda sic, e[x] hoc loquendi modo. Mos est tamen Græcis ita ponend[i]. Sic in Epinomide Plato dixit,* τὸ τῆς ἡμέρας φῦλον: *E[t] in Timæo,* τὸ τῆς γλώττης εἶδος. *Quoniam certa forma prædita est, quæ est hoc, quod est: & non est, quod non est. Ut materia sit genus, cui addatur forma, qu[æ] designat differentia: atq; tum fiat species. Nam* τὸ τρι[χ]ῶν φῦλον *cum vocat idem: potuit ad aliorum differentiam pilorum facere. Sic &* τὸ ψυχῆς φῦλον: *propterea quòd treis animas facit. Id adeò, ut ausus sit illa profari:* εἶδος τρίτον ψυχῆς. *Ubi non tam intelligemus speciem, quàm essentiam. Neq; enim sic est composita ex materia, & forma, ut sit species: sed ipsa forma est. Plato sanè vocem hanc,* εἶδος, *de quacunq; re potest enunciare. Ab exemplaribus enim suis illis expicta depromit omnia: unde sint illorum participatione materiata hæc, aut in materia: & ex nomine,* ἀπὸ τῶν ἰδεῶν εἴδη. *Observandum etiam, quando dixerit*

δυνάμεις.

ωάμεις. Quis enim dicat ἔκφυσιν potestatem? Quod φύε) fit: quod fit, non est: quod non est, non habet testatẽ in se, neq; ipsum potestas est in alio. Est enim testas διάθεσις aut ἕξις ad agendum. At in eo quod t, nihil horum est, nisi ad patiendum. Aliter usus est uc voce, δυνάμεις, in primo historiarum Theophra-us: pro earum scilicet officio partium, quæ plantis à itura sunt attributa. Aristoteles & animæ faculta-is, ut Galenus, ita vocat, & Dialecticam ac Rhetori-im, perinde quasi secundarias animæ vires. Dixi ræcè διάθεσιν, non ausus dispositionem: quoniam no-is periniqui sumus. Nam si rei notionem à Græcis utuati sumus, cur non & notionis admisimus notio-em? id est nomen, quæ speciei species est, sicuti species t imago rei. Et Græci διακεῖσθαι quoq; dicunt ad eun-em modum: quod est arctius quiddam, quàm διατί-εσθαι: sicuti κεῖσθαι, modus est ipsius θέσεως: nam & n sedente & in stante θέσις est: & in eo, quod neq; tat, neq; sedet, cujusmodi lapis est. Non solum igitur d partes, sed etiam ad craseos modum, atq; porrò ad nimi proportiones illius vocis applicarunt significa-um. ἔκφυσις autem à calore fit: qui in terra nullus est, t terram dicas elementum. Sed ut res est composita: ua posita, non opus fuit vel aquæ, vel ignis adjunctio-e. Utrunq; enim in hac intelligitur jam: ac præter ac aër, quem haud optimo consilio demisit iste. Con-rà, pejore quidem recentiorum: ambientẽ nos aërem ostri temperamenti primam esse causam impudenter imis prodidere. Nam neq; ambiens, ut ambiens est,

tempe-

temperat, quæ non attingit: neq; (ut ad monstr- monstroso utar telo) inens, ulla causa est. Intromi- enim spiritus per guttur ad cor, atq; per totum cor- (ut hoc donemus falsum) dispertitus, non constit- temperaturam: sed moderabitur calori, ne exupe- cœtum illum. Terra verò iis est prædita qualitatib- quæ contrariæ sunt nascendi rationibus. Siccitas- nim, & frigiditas, etsi faciunt ad concretionem: n- tamen vera vitæ sunt principia, neq; per se: sed cu- calore, atq; humore. Si enim certus caloris hum- risq; modus inveniri posset absq; frigidi sicciq; adm- stione: neq; frigidum, neq; siccum ad vitæ princip- quæreretur. Modum verò intelligo in calore, medi- critatem, quæ mistione frigoris comparatur: in hu- more verò, densitatem, quanta requiritur ad consi- stentiam, quam ex sese præstat siccitas. Quos si no- ad vitam solùm, sed ad alias quoq; naturales actio- nes deducamus quæstionem nostram: an frigus pote- statem ullam afferat necessariam ad illas perficien- das? Meministis, quot excierit tumultus inquisiti- hæc. Nullam, per se: nisi quantillum calor ab illo quæ- sisse præsidium videatur ad excessus remißionem. Nu- per verò impotentes animi quidam alteram in Cha- *rybdim sese præcipites dedere. Ausi nanq; sunt negare frigus esse quicquam, præter privationem. Ex advers- tum Alexander, tum Avenrois, omnes actiones per ca- lorem fieri, etiam in* Herculeo *lapide. At alij reten- tionem à frigido, aut sicco, aut ab utroq;. Mihi de ca- loris modo, quod visum est, dixi: neque muto. D- Magneti*

agnetis calore non assentior. Alius nanq; est ab ignis lore. At Aphrodisiensis omnes formas excudit ab e- mentis. Quæ opera quàm sit infelix, quis non ex eo det, quod quæ sunt maximè ignea, non maximè tra- unt ferrum. Non igitur ab igni fit attractio. Neq; Sol ahit, nisi quia mutat in aërem, aut ignem: quæ loca etant sua. Neq; noster hic trahit ignis: nisi quia pro- imum ignefacit aërem, qui propterea feratur sur- um: quem in locum subeat alius, ac secum vel appli- t, vel appellat, linteum, chartam, paleam. Ignescere erò aërem, illum palam est. Quoniam applicata lu- ernæ stuppa flammis, antequam contingat eas, sæpè gnem concipit. Et eundem ad modum in culinis ad fo- os torrentur, ac prorsus uruntur multa, quæ nulla lamma visilis afficit contactu suo. Propterea quòd i- nis suapte natura pellucidus est: ac tantò magis quàm ër ipse, quanto rarior est. Iccirco non usurpamus eum culis, ut ait ille, in concavo Lunæ orbe. Terra ergo da- a est ad consistendi concretionem. Quod apertissimè ercipitur in architectatione corporum perfectiorum, uæ animæ vi agitantur. Maximè nanq; terrestres artes firmissimæ fulturæ sunt. Et ad universi rationẽ, icut & ipsa terra, in medio constitutæ. Nam quæ con- traria positura sunt animantes, eæ neq; multæ sunt, neq; aliarum attigere perfectionem. Utut id sese ha- beat, soliditatis principium terra est: quemadmo- dum est in secundo de generatione. Quid quod ἔκφυσις hæc non indicat statim, corporaturæ hujus esse vel materiam, vel partem? Nam neq; immediata est (sic

enim

enim loquendum est) ad demonstrandum propositi exit è terra, ergo è terra est. Exeunt enim exhalationes igneæ: & apertius: exeunt à multis multa propter inimicas qualitates. Neq; omnia terrestria è terra exeunt: neq; omnia, quæcunq; terra profert, terra egent ad sui tuitionem. Vivit enim Sempervivum eradicatum: & quod est perfectius, Talpa. Omninò verò matricem denotat illa vox, non autem principium à materia: quandoquidem plantæ nulla pars terra est: nihilo enim magis quàm infantis uterus. Non igitur rem damnamus ipsam: sed indicamus minus accuratam dicendi rationem. Illis confieri potuit demonstratio. Solidam oportuit, ut erecta fruetur cœli Solis beneficiis, atq; commoditatibus. Quòd si non omnis erecta planta est: at porrecta esto. Verùm cuncta, quæ sub Luna sunt, constare quatuor elementis, jam declaratum est in eodem secundo de generatione: quare non decuit hîc repetere. Hac enim de causa, nimirum ne toties inculcatum sordescat, præstitutum est hisce declarandis tempus certo in loco uno: scilicet in primo quoque aditu ejus scientiæ, qua de agitur. Quod & sæpe docet alios Philosophus, & semper servat ipse. De terra verò καὶ ἄλλως καὶ ἀλλοκότως, tum à nobis, tum à se ipso Plato sensit in Epinomide. Quæ sub cœlo sunt, constare terra omnia. Eam esse στερεμνίας, uti nos quoq; dicebamus, φύσεως. Astra ex terra, & aëre, & igni plurimo. Non ergo facta fuit in illo Chao segregatio, sed defæcatio tantùm. Ut *hæc nostratia scoria demũ sint, illa superna, flos ipse. Sed & alibi cum faciat element. quatuor*

uatuor, ita ut agnoscat tria tantùm: Aetherem nanque purissimam putat aëris partem: quinque numerat Epinomide corpora, terram, aquam, aërem, ignem, therem: sicut & Aristoteles. Et Lucretius ætherem figniferum canens, intelligit ab igne alium. Hic cùm ita ubstitisset, ut videretur ad alia sese apparare, Minuus sic eum appellavit: Bajuli, ut video, tibi assentienum est de retentione. Nam si Magnes ad se ferrum ttrahit, sive quod ego puto verius, ad ipsum it ferrū, cut ad Mundi punctum medium terra: non alia vī erere ferrum arbitror, quàm illa ipsa, cui est obnoium ad movendum. Quæ igitur calore trahent faultates in animantibus, eodem porrò calore continent. Is enim tractionis illius finis: sicut motus ipsius uies. Quod verò damnabas illorum sententiam, quī igus haberent pro carentia caloris: si penitus illi frius privationem caloris arbitrantur: adversus eos teum sentio: sin caloris absentiam judicant, quia frigus sum res ibi sit præsens contraria, quæ calori sit inconiliabilis: tam erit hoc modo frigus caloris privatio, uam frigoris calor. Quo modo locutum memini philosophum, cum multis aliis in locis, quæ reposita sunt à e certis commentariis τῶν ἐκλέκτων, ut vocabant eteres: tum in primo de generatione. τὸ μὲν θερμὸν κατηγορεία τις, καὶ εἶδος. ἡ δὲ ψυχρότης στέρησις. Nam & latonis in Timæo verba sunt illa: τὴν τοῦ πυρὸς ἀπαλλαγὴν, ψύξιν. Accuratius tamen loquendum est. Quippe de natura cùm scriberet, cujus esset instrumentum calor: ejus adversarium, etsi erat, ut dicere

 solent,

solent, positivum, propter alienam ab illius officiis peram, privationis nomine traduxit πρὸς τὸ μὴ ὄν, οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' ὡς πρὸς τὰ τῆς φύσεως ἔργα. Itaq; idem Aristoteles ita mox: διαφέρουσι δὲ γῆ, καὶ πῦρ, καὶ ταύταις διαφοραῖς. At differentia est positio, non privatio: est igitur positio rei positivæ. Quare differentia est notio rei existentis, id est formæ illius accidentalis, non autem ejus, quod nihil est. Privatio enim est hoc, quod est, non esse. Quod verò dicebam, dicit idem quoq; ἡ ἔνδεια τῆς ψυχρότητος ἡ θερμότης ἐστί. Sic in quarto divinæ philosophiæ contraria, scripsit, opponi secundum habitum, & privationem. Sic Alexander in duodecimo dicit, Philosophum aliquo modo sub substantia posuisse privationem: quoniam declaraverat in decimo non uno modo intelligi privationem: neq; semper esse carentiam totius, sed perfectionis tantùm. Quocirca in secundo quoq; physicorum censuit, εἶδος esse privationem quodam modo. Id quod & in secundo libro de Cœlo constitutum est. Similem inveni loquutionem in nono de Republica. Quo loco inter ἡδονὴν καὶ λύπην medium profitetur ἡσυχίαν: propterea quòd putabat illas esse motus. At Aristoteles esse negat motum voluptatem. Iccirco in ejus definitione ponit ἀθρόον. Sic in Ethicis fieri negat εὐδαιμονίαν: quod ij mirantur Grammatici, qui vulgo libros illos profitentur. At miraculo desinat esse id ex septimo Physicorum: ubi tollit alterationis motum à multis habitibus, quos plerique philosophorum sibi putarunt particulatim adipisci. Ait enim ille: ineuntium, atq; subeuntium præparatio

sationes affectuum gradus acquirere quosdam, quosdamq; progressus: supremum habitum, qui illorum sit ultima perfectio, sine ullo tractu temporis imponi totum. Quod maximas habet difficultates, si promoveatur contemplatio ad ignis operam, scilicet momenta ipsa calefactionis. Sed non est hic locus. Mox tamen Plato τὴν ἡδονὴν παύλην λύπης, καὶ τῆς λύπης τὴν ἡδονὴν dicit. Id quod cautius accipiendum est, ne superioribus contradicere videatur. Nam inter eas intervallum est, quod aliquo, ut dicebat, medio compleatur: unde suspicari possumus, non esse alteram alterius causam. Non enim videntur, album, nigrumq; sese invicem tollere, quando fuscum in eorum medio est. Dicamus igitur veram esse illam sententiam: alterutrũ utrovis tolli: non tamen converti orationem sine jactura veritatis, sic: Quod alterutrum tollat, esse eorum alterum necessariò. Delet lætitiam mœror, & ab eo vicissim deletur. At non omne quod aufert lætitiã, mœror est. Duo nanq; habet contraria: & extremum, qui est mœror: & medium, quæ est animi æquabilitas. Adde etiam privationem veram: quæ est oblivio. Hæc hîc excussi: propterea quòd erant à Platonicarum subtilitatũ conquisitoribus omissa. Tum ut videatis diligentiam veterum philosophorũ, quicum recentiorũ attentionẽ comparetis. Hæc cũ dixisset, magnæ nobis admirationi fuit, cũ in exquisitiore philosophia videremus tot tantaq; ab armato jureconsulto præstari posse. Sic ergo deinceps Bajulius. Neq; δύναμις erit σύμπηξις. Dicimus aquã esse δυνάμει plantã prius, quàm planta

 pars

*pars sit ab augmento. At nemo dixerit, ab aqua plan-
tæ concretionem, plantæ potestatem. Partium autem
cohæsionem humoris fieri beneficio didicimus ex libr.
de affectibus mistorum. Elementa verò pro sua quicq;
natura certum genus animantium vindicasse, palàm
est. An verò etiam produxisse? Treis adeò insignes hu-
jusce rei dictatores habemus. Aristoteles in tertio de ge-
neratione animalium, trium naturam elementorum
in triplex animalium genus imperium habere, quibus
etiam comparent victum, vitam, domicilium: terram
plantis, aquam piscibus, aërem* τοῖς πεζοῖς: *hoc enim
voce comprehendit quodcunq; terræ plana sola fil-
sul strata habent ad movendum. Omnia enim hæc ve
spirare, vel alio quo modo frui aëris commoditatibus
ad innati caloris ventilationem, satis alibi demon-
stratum est. De igni, inquit, alibi quærendum. Videli-
cet sub Luna cavo, an sint animalia. Intelligebat Dæ-
mones. In hoc tamen igni nostrati Pyraustæ naturam
enarrat in historiis. In libro de affectibus mistorum a-
lio modo accepit.* ἐν γῇ, καὶ ὕδατι ζῶα, ἐν ἀέρι. καὶ πυρὶ οὐ.
*Quia in terris & in aqua stabulentur: in aëre non
persistant. In igne neq; maneant, neq; ex eo quicquam
commodi capiant, sicut aërem usu capiant refrigera-
tionis, atq; humectationis. In libro de spiratione de-
clarat etiam constitutionem.* τὰ μὲν τῶν ζώων ἐκ γῆς
πλεῖον συνέστηκε, τὰ δ' ἐξ ὕδατος, τὰ δ' ἐξ ἀέρος,
τὰ δ' ἐκ πυρός. ἕκαστα δ' ἐν τοῖς οἰκείοις τόποις ἔχει τὴν
τάξιν αὐτῶν. *Ut etiam Dæmonas agnoscere videatur.
Nam quæ nobis nota sunt animalia, nulla constant
igne*

ne maxima parte sui. Quare credamus Clementi ro pio, qui scribit in Stromatibus, illum scripsisse de eniis regionum. Cujusmodi tutelarium numinum rtam notionem habemus apud Livium, nec minom ex reliquiis Varronianis. In Pymandro quoq; aud Trimegistum: aër volucria produxit, aqua natalia. Inde transtulit in Epinomidem suam Plato: Mundi animam rerum opificem fuisse. Animalia quadam ex æthere fabricasse, ut Deos: alia ex aëre, quos Dæmones appellat: ex aqua verò τὸ τῶν ἡμιθέων γένος. *t ipsi Platonici etiam terrestres Dæmonas prædicant: & Germanæ fodinæ pro vero asserunt, subterraneos es-, quos sua lingua vocant montanos homunciones: uia pumila hominum specie visi sint. Sanè istum uoq; domesticum strepitum, cachinnumq;, ut blaerant, nocturnum, quem sese fingunt metuere alienæ udicitiæ vafri tentatores, terrenum homuncionem vocant iidem Germani, Vascones ab horrore Draconem, Itali nonnulli Sylvanum, Galli vetusta voce Græca Rabat.* ῥαβάττειν *enim versari, agitare, strepere ignificat. Disponunt præterea classes non in aëre solùm, sed in igne quoq;. Nam de aquatilibus numinibus nimis verò pervulgata omnia. Ridere tamen libet horum fabricatorum officinas, qui Herculem aut Chironem hispidissimos ex aqua procudere ausi sunt. Tertiam potestatem, quam appellat unionis, attribuit igni. Quonam verò modo sit hoc Aristotelis, qui ab antiquis proditum funditus evertit? Forma enim unit: ignis separat heterogenea. Citius dixerim,* τὴν σύμ-

πηξιν esse ab igni: ἕνωσιν à forma: nam quod ignis agit in lignum, id dißipatio est. ἕνωσις tamen particulæ cujuscunq; remanet in cinere à forma sua: quæ iccirco non potuerit aboleri. Ut *σύμπηξις sit paßiva aquæ, ἕνωσις activa ignis: tametsi non solius aquæ, sicuti dicebamus: nanq; aëris quoq; est.* Neq; *σύμπηξις solius ignis, sed solius efficientis: neq; primarij, sed instrumentarij. Controversa fuit apud veteres potestas ignis. Eum Plato in Timæo vocat ἀνομαλότητος δημιουργόν. Aristoteles in tertio de Cœlo contrà sensit: attribuit enim ei facultatem potius comparandi, quàm separandi. Sic enim pingo verba Græca duo, συγκρίνειν, διακρίνειν. Lucretiū fortasse versus coëgit, ut diceret, τὸ συγκρίνειν, conducere. Quin etiam dicit ille, ignis interesse, quæ sejuncta sunt, intra certos terminos coërcere. Est enim συνορίζειν conterminare. Segregari verò τὰ μὴ ὁμόφυλα.* Unire *igitur per se, disjungere per accidens. Quia unū faciat conventu, & concilio, ut idem usurpat Lucretius, id, quod sub forma una, unum propter eam est. Quod igitur est ὁμοιόφυλον, quasi contribulem dixeris, facit ὁμόφυλον, id est, ut simul sit consistentia, sicut est simile natura. Nam dum cogit quod est ejusdem generis, eximit alienū. Non est absimilis huic Galeni sententia. Coagulo coire lactis partes, ac densari ignea vi. Quod esse maximè mirum potest ei, qui rarefactionem videt ab igni fieri. Verum, ut innuebamus, evenit hoc, quemadmodum & lateribus condensatio, spissatis aqueis partibus, aut extrusis. Exigitur enim in lacte serum: in latere humor solvitur in ignes. Prisci*

quoq;

oq; Platonici, quorum sententiam super Alcibiade ore sequutus est Proclus, Amori divino illi nobis in-abili, omnibus incomprehensibili, attribuunt i-em, quo aptet ea, quæ appetunt, iis quæ appetun-r. Quamobrem utrarumq; essentiarum interval-m, ac potius copulatorem vocitare illum solita fuit iotima. Et Jamblichus in Mysteriorum libro ait: m, qui afflatus numen suscipit, ignis excipere spe-em quandam, ante Numinis ingressionem. Conspici iam Deo vel adveniente, vel decedente. Ideo qui spi-tus in tenebris ad mentem nostram appellunt sese, os afferre nobis frivola, fluxa, dubia. Et notus mihi uidam est, cujus oculis sese præsentem ignis offerat rebrò, vel meditanti, vel nuncios expectanti. Nec diu st, cum in sero diei lux eadem affulsit non in laquea-ibus, aut aëre pensilis, atq; procurrens, sed in pavi-mento stabilis eodem loco, nihil mutans tanto tempo-is tractu, quoad centum passuum spatium facere pos-it aliquis deambulando. Jam verò & inter commen-tandum pererrare libros suos vidit etiam interdiu. Et penè abstemius est: ne quis visum illud Bacchi faces pu-tet, aut Sabazij lampadas. Mane vidit, vespere, noctu, jejunus, satur, subtristis, curis solutus, solus, in comi-tatu, clauso cubiculo, aperto, in tenebris, ad lucer-nam, in via, in ædium vestibulo, in horto, procul, pro-pè, in dorso catelli, in libris, super arca, in mensa, ad scribentis manum, è regione, adversum, transversum, de latere, mobilem, stabilem, tremulum, fluentem, ascendentem, descendentem, subsultantem, oblon-

gum, globosum, quadratum. Magna ergo illius ad unionem prærogativa, qui veræ unitati Priscorum placitis ascribatur. Unit enim corpora ignis hic. Unit mentes ignis ille. Quare nonnulla de causa præferri solitũ Romanis imperatoribus, eorumq́ uxoribus, cum prodirent in publicum. Neq́ temerè corpus igneum quoddam sit commentus Aristoteles: qui sedes esset animæ natura media quadam inter cœlestem illam corpoream, & corpoream item nostram. Et alibi Iamblichus idem scripsit, ex antri faucibus exeuntem Sibyllã Delphis igneo globo, tũ lustrari tũ illustrari cõsuevisse. Quanquam autem componuntur igni congenera corpora propter generationem: non tamen, ut ait hic. Quippe terram & aquam ignis vi coire ad plantam constituendam. At ea non sunt ὁμόφυλα. *Non ergo* συγκρίνει. *Præterea si unit elementa tria, tanquam partes, in plantis: quid erit, quod uniat ipsum tribus illis? At in secundo libro de generatione, contra veterum hanc sententiam verba sunt illa, quibus id succenset, quod ij amota forma, ejus officio ac naturæ substituissent ignem.* ἐξαιροῦντες τὸ τί ἦν εἶναι, καὶ τὴν μορφήν. *At verò, inquit,* τὸ θερμὸν πέφυκε διακρίνειν, τὸ ψυχρὸν συνιστᾶναι. *Quæ verba non adversantur superioribus: ne putetis tantum virum ex eodem ore eundem ignem, ut detestabatur Satyrus, modò calidum efflare, modò frigidum. Nam generatio & concretio est ex alienigenis, quæ dicimus ex Græcis* τῶν ἀλλοφύλων, *non autem è congeneribus, quæ* ὁμόφυλα *vocant illi. Ergo cum ignis opera nequeant* ἀλλόφυλα συνοεί-

ζεσθαι:

...ἐδαι: διακείνει γὰρ ἀλλόφυλα: *per ignem non fiet coitio* ...r *unio ad generationem in Aristotelis officina, sed per* ...rmam. *Sic etiam in primo de anima subtiliter ex*...osa *est actio perficiens ab igne, atq; attributa formæ.* ...uibus *de causis intelligemus non esse idoneam ignis* ...cultatem *ad unionem partium, quibus planta con*...ituatur. *Multa nunc occurrunt, quæ dici possent de* ...mpactione, *deq; dissolutione, quæ fiat vel à frigore,* ...l *à calore. Sed fortasse nimis multa fuerint hæc quo*...ue. *Illud tantum memoratu dignum non obstabit* ...mpendio *dictionis nostræ. Non esse verum, quod O*...mpiodorus, *& ante eum Philoponus profitebatur:* ...lem, *etsi à calore concretus est, non tamen solvi fri*...re: *quia non à solo calore compactus sit, sed à sicco* ...iam. *Nam neq; rectè attribuunt actionem siccitati:* ...r *quærendum porrò est, an verum sit, quod tam vul*... *jactatum est, à frigore dissolvi, quod concretum sit à* ...lore. *Nondum enim patratum est aliqua natura, ut* ...e *humoris subitione quicquam partium dissipetur à* ...gore. *Nam quemadmodum humore naturali partes* ...nglutinantur, *ita solvuntur peregrino. Saxa verò,* ...anquam *frigore sunt concreta, frigore tamē solvun*...r, *propterea quòd internus succus glaciatur: con*...ringitur *ergo. Qua de causa fit siccarum partium ab*...essus. *At in iis, quæ à calore coacta sunt, cujusmodi* ...l, *alumen, nitrum: non est intimus liquor illis, ut ita* ...cam, *conglaciabilis: sicuti neq; oleo: quod spissesit* ...uidem, *at non conglaciatur. In lateribus autem, ac* ...gulis *coctis, nullus est ille succus omnino aqueus adeò*

 separatus

ſeparatus à terreſtri, ut inveniri aut deprehendi poſſit, deſtitutus à præſidio ſiccitatis: quam neq; ſuapte natura poteſt impugnare frigus, neq; impreſſit ſiccitas, ſed calor. Nam tametſi & Solis, & ignis calorem ſiccitas comitatur, non tamen agit. Eſt enim proxima privationi, reſpectu ad terram: effectus autem caloris, ſi ad ignem referatur. Verùm hæc alibi longè ſubtiliſſimè diſcuſſa ſunt. Quod autem noſter hic philoſophus etiam neceſſarias omiſerit partes, ſatis pateat ei, qui animadverterit, ab eo de aëre nihil dici: cùm tamen is ad conſtitutionem nihilominus recipiatur: ut in principiorum numero ſit reponendus. Tum verò multis ipſe mox verbis, neq; neceſſarius aërem faciet autorem multarum rerum: etiam cujus vi ligna natent. Quin hoc etiam libro connumerat inter principia. Trimegiſtus verò tam putavit eum neceſſarium, ut ſupra naturam poteſtatemq; ſtatuerit elementi. Nam in Aſclepio cum παντόμορφον, ἢ παρ᾽ ἄρχως, ſex & triginta ſiderum principem declaraſſet, ejusq; aſſeclam atq; apparitorem Solem ipſum deſignaſſet, aërem lumine affectum eſſe omnium, quæ fiunt, rerum inſtrumentum profeſſus eſt. Tranſit ab his ad comparationem, quam cum teſtis facit. Quippe hæc eadem in
„ illis quoq; obſervari poſſe. Horum, inquit, multa vide-
„ mus in teſtaceis. Tria nanq; ſunt: Lutum, ex quo fit
„ later teſtaceus. Secundum aqua eſt, quo firma effici-
„ tur illa teſta. Tertium, ignis, qui cogit partes ejus:
„ quoad compleatur per ipſas illius generatio. Videtis primùm, quemadmodum omittat aërem. Quare non redde

det rationem minoris gravitatis in crudo latere, ...am in cocto. Si ab aëre levitas ulla fit. Hoc enim a... er est à Philosopho constitutum. Sed non ei venit in ...ntem, quatenus ignis vis progressa est. Si enim pro...gerit, jam in cineres laterem comminuerit. Non igi... ur per se copulat partes lateris, sed firmat earum co...sionem: quia succus illo, quo agglutinantur, nimis ...ultus est. Ignis verò eatenus sistit illius copiam, qua ...hil amplius redundet. At accidit igni, ut hanc semi...eram ponat. Etenim si nō absistat, quod in illius hu...oris aliquantas fecit partes, in totas tandem perfi...ut opus universæ consumptionis. Unde futurum sit, ... dissita portiunculæ siccæ, destitutæ glutino dilaban...r. Verba quoq; minus aptè posita sunt: πηλὸς δ᾽ ἐξ ... ...νεται πλίνθος ὀστρακώδης. Nanq; lutum terra est a...ua soluta: unde & Latina vox. Sunt igitur in eo duo ...rpora, quorum alterū aqua est. Quid igitur addidit ...quam? Quapropter Aegyptij suis in sacris, quæ verbo... involucris operta mysteria procul amovebant à pro...nis, ubi lutum dicerent, non solùm Mundi molem, ...d etiam genitalē vim, qua ille agitetur, intelligi vo...ere: quemadmodum ab Jamblicho proditum est. Illa ...uoq; sunt perpendenda. πῦρ, inquit, τὸ συνάγον τὰ μά... . Nam aliud est συνάγειν, aliud συμπηγνῦσαι. Farinæ ...stantes partes humor in unam cogit massam. Ea ve... συμπήγνυται, ubi coquitur igni. Quanquā fortasse ...gnoscas acutius, massam, antequam coquatur, esse ...mpactiorē. Quod & Empedocles innuit, ἄλφιτα ὕδατι ...λλήσας. Ubi percocta est, partes plus dissitæ sunt. Ignis

enim

enim ut interest indurare, ita non omnes condensari partes. Tenuioribus resolutis induratio fit. At ea corpori quoq; rarefacto nihilo secius evenire potest. Id quod in pane manifesto patet. Et notandum, quòd aquam dicit hic στῤῥοῦν: valet enim hic, quantum supra τὸ πηγνύειν, utrunq; relatum ad aquæ facultatem. Subdit autem probationis explicationem hisce
» verbis: Quod igni hæc uniantur, potest inde colligi
» quod raritas inest in opere figuli secundum suas par-
» tes: quas ubi miscuerit ignis, perficitur humidi mate-
» ria: & conglutinantur luti partes, proceditq; siccitas
» in humoris locum. Ac propterea quòd vincit siccitas
» consequitur maturitas in omnibus animalibus, plan-
» tis, & metallis: ubi caliditas & humiditas finem sunt
» assequutæ. Ab raritate igitur probat ignis victoriam super humido. Verba tamen obtundunt illa. Humidi naturam perfici dicit: atq; in ejusdem humidi locum procedere siccitatem. Quin hoc non sit potius perfici quàm destrui. Voluit humidi officium referre, tanquam partis ad totum. Neq; enim perficitur ut humidum ἁπλῶς, sed ut humidum lateris hujus: qui hoc ipso, quod est tale nunc, non eget; sed eo, quod à calore sit redactum ad cocturam meliorem. Aequiore quoq; animo sunt accipienda, quæ sequuntur. Abit humidum, & in ejus locum subit siccitas. Si enim caret humido, non erit ex quatuor composita qualitatibus: neq; tribus corporibus, quorum aqua unum fit. Si enim aboletur humidum, destruetur aqua. Interpres autem balbutit: neq; dignus est, cujus verba Latinè exprimas

timantur. ἡ φανέρωσις τῆς ἑνώσεως ἀπὸ τοῦ πυρός ἐστι, ἡ ἀραιότης ἐστὶν ἐν τοῖς ὀστρακώδεσι. Et mox σόλοικον, ἐγέρχεται ἐν τῷ τόπῳ. Tuus ergo Mercurius, Ferreri, quid mercis affert novæ? Nihil ſanè magnum, inquit e. Non inutile tamen, etſi diſsimili opera. Partim im concinnare videtur, partim depravare. Nanq; i tu, miſcere ignem, dixiſti (& puto μίξη Græcè le-tur) hic longè aliter. Quare & illam tuam ſuſtulit bitationem. Quærebas enim: ſi perficitur humidi ateria, quomodo ejus in locum abeuntis ſiccitas ſuf-itur? Quam dubitationem diluebas acutiſsimo ju-icio. At hic ſic: Ubi combuſsit ignis, finitur humoris ateria. Igitur uſsit, non miſcuit ignis hic. Tollitur umor, nō perficitur. τελεῦσθαι tamen aliud eſſe, quàm φανίζεσθαι, aut ἐξίτηλον γίγνεσθαι, nemo neſcit in Ly-o. Nunquam enim factum eſt, ut Ariſtoteli τὸ τέλος em eſſet quod ἀφάνισις. Quin in primo de anima nō t paſſus hoc vocabulum morti attribui. Ait enim τὸν ἀνατον πέρας εἶ), τέλος autem nequaquam. Sic q; Stoici, neq; Academici, neq; eos ſequutus M. Tul-us in libris ſuis de Finibus. Et profectò noſtra Latina x, Finis, generationem ſignificat, non abolitionem: quidem à verbo fio ductum eſt. Itaq; vulgò quoq; ij, i metallicis præſunt: ubi aurum argentúmve ex-ctum eſt, quaſi finem ſit, id eſt, perfectionem conſe-utum, à fine denominant, tam Itali, quàm vel Gal-, vel Hiſpani. Qua ratione τέλη quoq; dicuntur ve-igalia: propterea quòd eſſent Regnorum, Rerumq; blicarum perfectiones, & anima quaſi quadam.

Nam

Nam quod usurpat vulgus de iis, quos mori nos dici- mus, παρὰ τὴν μοῖραν, καὶ τὸν μόρον, quod vulgus, in- quam, de iis dicit, τελευτᾶν, non tam affert labem vo- propter odiũ commune mortis, quàm elevat illius ob- trectationem vocis lenitate. Sic enim veteres putarunt Sapientes: abire nos hinc, quod & ἀπέρχεσθαι, & ἀ- πῆλθον dicere soliti erant, ad meliorem vitam, & ve- rum propriumq́; finem adipiscendum. Quod verò di- cebas raritatem: reor istbic esse ἀραιότητα. Quod si ita est, probè hic usus fuerit: non ut suprà querebaris, lax. Ego verò, quia nondũ iste cunctator (me innuens) sui edidit Origines: ausim παρὰ τὸ ἀραιὸν tam libenter a- ridum nostrum deducere, quàm ab ara. Et ab aridita- te aream messorum. Aram verò παρὰ τὰς ἀρὰς, non autem, quòd essent ignibus arefacta. Sed hæc πάρεργα. Nihil minus, inquit Bajulius. Ubi nanq́; libri con- texuntur, unica materia perpetuo filo deducenda est, nihil arcessendum peregrini. At in confabulationibus multa queunt intervenire: quod & apud Ciceronem videre licet, & sibi licere veteres omnes voluerunt. Sed εἶγα δὲ. Quàm parum sibi constet, mox apparebit. Nam si uniuntur partes igni: magis uniri debeant, in qui- bus est plus ignis. At plus est in animantibus, in lapi- dibus minus: at plus est in lapidibus cohæsionis, & u-
„ *nionis, in animalibus minus. Verba ejus sunt hæc: I*
„ *lapidis metalliq́; maturitate hoc manifestum est: I*
„ *plantæ animalisq́; non ita. Propterea quòd in iis par-*
„ *tes haud ita sunt compactæ, ut in lapidibus. Aliqua e-*
„ *nim evenit his effluxio: lapidibus verò nulla, nullusq́;*
sudo

*idor. Quod enim rarum non eſt, ab eo nihil emitti po- «
eſt. Ac propterea quòd ſolidum eſt, ex eo item enaſci «
nihil. Nam quod ſuapte natura creſcit, loco eget, in «
quo dilatetur, atq; perficiatur. At lapides ac fictilia «
ſemper eodem ſtatu habituq; ſunt: neq; vel augentur, «
vel diſtenduntur. Ex hac comparatione non peſsimum «
fructum capere poſſemus: niſi promiſcuiſſet aut adjun-
xiſſet quædam, quæ, quanti ſint, videndum eſt. Negat
animantium partes adeò compactas eſſe, atq; lapidum
partes, aut metallorum. Conſultius feciſſet, ſi modera-
tius loqueretur. Etenim Leonum oſſa longè denſiora
ſunt, quam lapides aliquot. Quid firmius Xiphiæ ſpa-
tha piſcis? Id adeò, ut eo tonſoriam cotem ſectam au-
dierim. Quid pumice rarius? Dicet, diſcoctum lapi-
dem. At alij ſunt lapides non excocti, quemadmodum
Tofi fluviales. Quam verò affert rationem, quàm ri-
dicula eſt, ne dicam futilis? Propterea quòd, inquit,
nihil effluit è lapidibus, aut metallis. Ex animalibus
effluunt excrementa, cùm alia, tum ſudor. Sic enim
concludes: ſudoris eſſe plenos lapides, & metalla. Sanè
verò bellulam Chryſippeam κερατίνην Nam & homi-
nis corium ſit duriſsimum, quando non prodeant in-
de cornua. Ratio in lapidibus eſt: quia non aluntur
intus κατὰ τὴν εἰσεπιδοχὴν, ſed per appoſitionem.
Nam qui ſudor in ſtatuis aliquando fit, neq; olim fuit,
ut illi miſelli religiosè nimis olim metuebant: neque
unquam ab internis partibus erupit, ſed aër calidior æ-
ris, marmorisve frigore coactus: quemadmodum ſolet
in parietibus balnearum. Fallaciola verò vanitatem
poſsimus*

possimus exemplo pumicis animadvertere, à quo, lic
,, *rarissimo, nihil exit. Deducit inde sententiam cu*
,, *definitione. Quia, inquit, quod solidum est, in eo nih*
,, *suapte natura potest augeri. Videbatur commodi*
negari posse, quippiam nasci, quàm augeri. Ratio pe
det à principiis naturalibus. Quia nequit solidum co
pus aliud solidum subire corpus. Malè quoq; loquutu
interpres est, εἰς ὅ: potius, ἐν ᾧ. Post hæc causam red
,, *dit hujusce sententiæ. Quoniam, inquit, quod crescit*
,, *eget, in quo dilatari possit, loco: atq; inde assequi fin*
,, *suos. Cæterùm minus subtiliter dictum est hoc. Siqui*
dem nascitur pilus, & in longum crescit: neq; dilata
tionis eget. Itaq; melius Galenus: Solido in corpore no
nasci pilum, quod corpus humore defectum sit: pilu
humor sit concretus. Nam si nascatur, posse produ
longius: quoniam satis jam sit nactus loci, quantu
primis ceperit exordiis: ἐν τωυτῷ sum interpretatu
illis duobus, statum, atq; habitum. Si quis habeat a
ptius ad efficaciam sententiæ atq; orationis perspicui
tatem, laudarim. Interpretationis enim officium, cum
sit exemplum alieni ingenij, pro suo quisq; stomach
ipsum facit. Malè addidit, τὸ ἐκτείνονται τῷ αὐξά
νονται. Hoc enim genus illius est. Nam concipit αὔξησι
trinas dimensiones: ἔκτασις unam tantum. Illud non
contemnendum: Metallorum partes haud eatenus ess
compactas, quin vel rari, vel tenuioris saltem habean
nonnihil. Duplex argumentum. Nunquam dirum
puntur, quin dissitarum partium extrema videantu
manifestò postulata. Et citissimè eorum maxima par
ignen

nem concipit. Casſiterum quoq; Apuæ germanum care conſuevi. Vix enim vidit, nedum ut ſenſerit, & ntinuò ſolvitur. Orichalcum profectò igni leviſſimo tim concaleſcit. An verò qui intus aër eſt, ad ſonim quicquam faciat, alibi ſatis eſt quæſitum. Hinc ſſemus alterum caput inchoare. Longè nanq; alia ateria. Hactenus enim de concretione: deinceps de cultatibus iis, quæ ad vitæ modum pertinent. Eſt, «
quit, in plantis motus ſecundo dictus modo. Ineſt e- «
m attractio, quæ vis eſt ad hauriendum è terra hu- «
idum. Eſt autem attractioni huic motus, qui pro- «
dit in locum, ubi certo modo perficitur maturatio. «
uæ cauſa eſt, ut ferè puſillæ herbæ unius diei hora «
a generentur. In ſecundo libro phyſicorum tot ge- «
ra motus accepimus, & mutationu, quot & rerum. bi Philoſophus Entelechiam facit motum mobilis, a mobile eſt: ſcilicet habitum ſubſtantiæ, quantitas, qualitatis, & τῶ. Itaq; dixit hic in plantis inveniri otum, δευτέρῳ τρόπῳ. Quoniam motus ſecundum bſtantiam primus ſit: ſecundum quantitatẽ ſecunus. Quanquam ubi ſincerè loquimur, μεταβολὴν gera hæc appellamus: κίνησιν verò ſecundum locum ntum. Nam mutatio quantitatis eſt motus extrearum partium auctarum. Non quòd extremitas ota ſit: corpus enim non eſt: ſed ut corporis. Neq; hoc omnibus ſit, niſi in iis, quæ creſcunt, tantùm. Nam uæ alio dilatantur modo, eorum idem manet extreum: & locum mutat, quanquam haud totum. Id od in Spongia, cæteriſq; rebus lentis manus compreſ-

X ſione

sione coactis animadvertere licet. Est hic motus veri cum quantitatis motu mistus. Manus enim, spongia major facta est, κατά τι. Quippe secundum extrema non quidem physica, sed mathematica mutatione. Quia quantitas substantialis eadem, localis non eadem: ut sit magnificatio sine augmento. Solius enim corporis alimento auctabilis augmentum est apud philosophos, quod signato nomine crementum diceba mus. Quoddam ergo mobile totum, secundum totum mutat locum: ut cadens lapis. Aliud non sic: sed secundum partes omnes tantùm, nõ quoad superficiem ut cœlum. Non enim mutant extrema locum, sed sin læ partes, actu, & potentia. Exigunt autem hæc hanc unam considerationem. Nam continui solidi mota parte, commovetur totum, ut lapis. Non solidi alia ratio: ut rei lentæ, quale filum, & raræ mollis, ut spongia aut densæ, ut pastæ: (optimam enim vocem puto a πασ͂ς Græcorum, sicut massam ad μάζαν, idq́ꝫ παρὰ πάσσω.) aut rarefactilis, ut aëris. Animalia perfecta vel tota se movent, vel etiam partem. Imperfecta quædam non tota, ut Urticæ quædam saxis adhærescentes, & ostrea. Atqꝫ in iis gradus. Nam reptione Cochleæ, a fultu Pectines. Cæterùm duæ restant adhuc subtilitates. Una pertinet ad principia philosophiæ, quibus crementi natura declaratur. Altera spectat ad hunc locum peculiaris. In priore quæritur: cujúsne sit crementum, formæ, an materiæ, an neutrius, sed materiati formatiq́ꝫ corporis: atqꝫ ibi, an eveniat crementum corpori per formam, an per materiam. Hæc à nob ali

ibi disputata sunt adversus Alexandreos, qui dice-ant: crescere corpus, quia forma crescat. Nam si cre-mentum motus est, & omnis motus fit in subjecto prae-xistente: crementum non fiet in materia, quae acce-it: nondum enim corpus est: neq; in materia, id est in orpore, puta Caesaris, cui fit illa accessio: non enim ovetur ipsum. Ergo in forma, quae & praexistebat, r movet se prorogando in eam partem, quae prius fuit bus, postea fit corpus, & unum cum praexistente cor-ore. Haec à nobis lucidissimè dicta, quae illorum tene-rosissimis anfractibus implicata tegebantur: ut intel-gamus, quanta vaecordia formae dent incrementum, ropter illam promotionem: qui tot argumentis in li-ris physicorum, solius corporis motionem contendunt se. Nos verò dicimus, neq; generationem, neq; cre-nentum, neq; alterationem motum esse: sed mutatio-is species. Mutari verò Caesaris quantitatem cremen-o corporis sui: non quia superficies inde motae, ubi e-ant, majorem occupent locum: sed quia deletis illis, ppposita nova massa, unita, animata, aliae fusiores po-tea sint superficies, eaeq; tam intus, quàm foris. Atq; ta mutatum, non autem motum corpus est. Ac tam-tsi crementum hoc non est generatio, non est tamen bsq; generatione. Generatur siquidem nova quan-itas corporis applicati mutata priore substantia cibi tq; alimenti in corporis substantiam. Quae ex subti-issima contemplatione, secundam quaestionem discu-ere possimus. Quaeram enim, quod ad hunc locum per-inet, uti dicebamus, an praeter crementum alius sit in

X 2 *plantis*

plantis motus. Ac sanè quis non intelligit, in plantis esse cum ipso cremento alterationem? An ullo in corpore naturali fit accretio, cujus non fiat multarum variatio qualitatum? Quid de generatione? Hanc quoq; in ipsis agnosci necesse est. Gignuntur enim in plantis plantæ, ut Epithymum. Gignuntur semina: quæ tam sunt illarum partes, quàm matricis fœtus. Et plantæ quidem sunt ipsa semina. Non enim Amygdalus procreata ex amygdalo, quod satum fuit, ab eo differt, nisi sicut differt actus & potentia. Quemadmodum pullus, & ovum, quo ex ille prognatus est, sunt unum numero in substantia: solis differunt accidentibus: quot, qualia habet alterum, alterum non habet. Neq; hornum triticum gignitur, cum à terra prodit, è semine: sed cùm semen concreatur in spica. Neq; pullus, cùm excluditur: sed cùm ovum, ex quo fit postea, perfectum est. Hæc sunt, quibus an me pararim ut ridear, equidem nescio. Certè vereor, ne plus satis aliquem istorum commoverim, qui neq; docere sciunt, neq; volunt discere. Cum vestra tamen bona venia pergam. Est, in-
» quit, κίνησις ἐν φυτοῖς: quia ἐφέλκυσις: & hæc ἐφέλκυ-
» σις est δύναμις. ἐφέλκουσα plantæ partem. At non est. Neq; enim illud ὑγρὸν in quo fit motus, est plantæ pars. Quippe nondum unitum est. Nondum, inquam, ἑνωθὲν, nondum ἠλλοιωμένον: tantum abest, ut sit ταυτὸν κατὰ μέρος exactius contemplanti. At Sophistarum diffugiat (ut loquuntur) suppositiones: pro eo, quod futurum est. At alio modo philosophari jubet Dictator ille noster, in tertio de cœlo scribens, ἀκειβολογεῖσθαι,

καὶ μὴ

; μὴ ὡς ἐξ παρόδου λόγους ἀποδέχεσθαι. *Rem verò ipsam*
iligentius persequenti nõnihil localis motus in plan-
is apparere queat. Certas enim videmus herbas, quæ
ores suos convertunt ad Solem. Alias vel flante ven-
o, vel aperto Sole aperiri: contrà, constringi aliquas.
ræterea sunt, quarum frondes solstitio invertantur.
icam tamen hosce non videri motus à plantæ prin-
ipiis, sed ab extrariis eventis. Attrahit enim cœlestis
lle calor ad se similes partes sibi, quæ in floribus sitæ
unt: & languidiores laxat, atq; exuggit, quasi repe-
ens id, quod suum est: vividiores autem corroborat.
Frondes verò circumactu obvertuntur potius, quàm
bvertunt sese, æstus violentia. Quemadmodum aliæ
quoq; crispantur: aliæ siccitate incurvescunt. Nam
quæ in historias à veteribus relata sunt: arbores quas-
dam transgressas itinera publica, in adverso agro po-
stridie quàm in nativo fuissent visæ, palàm extitisse:
Græcorum fidei mandanda sunt. Nempe ne Dæmonũ
quidem vel arte, vel potentia fieri potest: ne id porten-
tis ascribatur. Unicum huic mentiendi morbo reme-
dium: non credere. Minus item benè dixit illud: Attra-
hi de terra humidum; non enim terra humida est. Sed
ab humore, qui cum terra mistus est, partem trahit ad
alendum. Neq; interpres rectè: τῇ ἐφελκύσει ἐστὶ κίνησις.
Hoc enim modo, motionis esset motio. Pejus illud: ἥτις
ἔρχεται. *Nemo sanus dicat, motionem abire in locum.*
Postrema verò verba ridicula. Quippe & falsum est,
herbas pusillas unius horæ momento nasci: neq; enim
tunc, cũ exeunt, generantur: sed longiore tractu tem-

poris fit apparatus ad generationem: tum ipsa forma introducitur (ut loquuntur) in non tempore: id est in momento indivisibili, quod instans Sophistæ dicunt accommodatissimo vocabulo ad id significandū, quod non stat. Fugit enim tempus ipsum hoc quod est, neq; admittit designationem. Ergo generatio fit in instanti: præparationes ad generationem pusillarum herbarum quandiu, quatenusq; fiant, neq; est iisdem cuiq; legibus à natura præstitutum, neq; unquam ulli mortali homini compertum. Tum fac, sic verum esse: jam non erit ea ratio. Attractio nanq; non est hujusce causa celeritatis, sed velox attractio. Alioqui cùm in omnibus esset attractio, esset item in omnibus celeritas. Acutius dicamus: neutiquam id verum esse. Jam enim enata planta trahit, ut alatur. Antequam genita sit, quî trahat? Quonam ergo pacto fuerit velocis generationis attractio causa? Illud nō perinde ad redarguendum potest dici: dicetur tamen, ut ne ignoretur à quibusdam. Observatum à nobis est, aliquot è parvis quoq; haud parvo pòst enasci tempore. In iis vidimus Portulacam. Plus interdum in nascendo, quàm in vivendo moræ trahit. Quartodecimo pòst anno mirati sumus exisse de terra, idq; præter tempestatem, seroq; anni. Milium quadriennio postquam fuerat mandatum sulcis. Quædam perpaucos consumunt dies: ut Eruca, Nasturtium. Par arborum ac fruticum ratio. Prunus paucis mensibus: Amygdalus paucioribus: Persicus exit cito. At Staphysagriam scimus anno toto ipso integro ferentis urere spem. Ad hæc, attractio major est

r est in animalibus: quippe plus obtinent instrumen-
, qui naturalis calor est: neq; tamen ea celerius gene-
ntur. Rationes obstant aliæ. Quippe res naturales
iis aliæ majore opera opus habent. Icciro celeritas
el nascendi vel crescendi pendet aliis à principiis, quā
attractione. Oportet enim ad celeritatem, attra-
um & in pauca, & in paucis momentis transmuta-
. Est Arabica loquutio: ἐν μιᾷ ὥρᾳ μιᾶς ἡμέρας. *Lu-*
ere liceat nobis in minus seria oratione. Metuebat,
e semihoram præteritæ diei, alterum tantum attri-
ueret aliquis sequenti. Non potuit ergo vel verè, vel
utò illa subdere: οὐκ ἔστι δὲ τοῦτο ἐν τοῖς ζώοις. *In iis e-* "
im major attractio. Et est animal, quod Aristoteles "
ropterea vocat ἐφήμερον: *cujus etiam meminit Cice-*
o. Illius vitæ finis dies natalis est. Hinc natalium πη-
ληκότητα *(ut Galeni scitissimo verbo utar) conjectari*
icet. Nulla sanè herba nota nobis est, quæ non exten-
lat ultra diem vitæ tractum. Non ipsi Fungi huic fa-
to sunt obnoxij. Quædam etiam animantes citius
quàm plantæ generantur: ut Canes, quàm Palma,
vel Capparis. Atque is pusillus frutex est. Appo-
nit fulturam sanequàm fragilem. In animalibus,
inquit, materia καθ' ἑαυτὴν διῃρημένη. *Tardius ani-*
malia generari: propterea quòd materia secundum se
est separata. Quid? In planta quod attrahitur, nónne
est ab attrahente separatum? Quòd si dicat, plantis
illico subditum & contiguum alimentum subesse, non
id attinet ad generationem, sed ad crementum. Quin-
etiam in animali spectes idem. Præsto est siquidem

X 4 *materia*

materia ad umbilicum. Tum adeò in iis, quæ nascuntur ex ovo, propinqua est materia: simul ut etiam sit. Quòd si planta gignitur celerius: id iccirco fit, quia debilioribus, paucioribus, parabilioribus causis contenta est: non autem propter attractionem. Illa verba: οὐκ ἔστι δὲ οὐδὲ πέψις, εἰ μὴ ἐν χρήσει μάλιστα καὶ αὕτη: *plus negotij faciunt ad intelligendum, quàm afferant fructus, etiam si intelligantur. Quare ad illa transeamus, in quibus inter se comparatarum partium, quæ ad in-*
» *crementum pertinent, init rationem. Generatur, in-*
» *quit, & crescit, quod tenue magis, quàm quod cras-*
» *sum. Quippe crassum multimodis eget facultatibus,*
» *tum propter propriæ figuræ differentiam, tum quod*
» *ejus partes inter se longè distant. Atq; iccirco cita plan-*
» *tæ generatio est, ob tenuitatem alterius ad alteram:*
» *& celerius perficitur. Principio quod ait, tenues partes celerius coalescere, & maturius adolescere, verum quidem est. Temperare tamen illam sententiam, prudentis interest viri. Radix enim citius quàm stipes generatur: quæ tamen in multis est & durior, & crassior stipite. Prius quàm folia, stipes. Ad hæc bina illa folia, quæ prima prodeũt è semine, crassiora ferè sunt, quàm quæ subnascuntur postea: an in omnibus, an in plerisq;? Postremò nullus, opinor, putet, non & librum, qui est interior, & corticem, qui exterior, simul fieri. Ab initio quoq; mundi eodem momento & crassa, & tenuia extitere. Nescio, an sic voluerit: ab initio teneram plantam postea durescere. Quam verò affert rationem: tardius gigni densum, quàm rarum: aut crassum,*

m, quàm tenue: nulla est. Crassum, inquit, multis et facultatibus: id est majore, ut puto, interpolatio-e. Quippe opus habet tum collectione, tum coactione. arum autem non ita. At enimvero utriq; idem eve-iat æquè, si è mediocri tum rarum, tum densum fiat. t manifestum est post primordia generationis mul-s subire partes ab alimento: cujus mediocritas par-m crassorum, partim tenuium materia futura sit. ic è succo, qui fuerat panis, fiunt & spiritus tenuissi-i, rarissimiq;: & ossa crassissima, densissimaq;. Atq; ter hæc extrema, alia media pari proportione, caro, renchymata, adenes, venæ, chartilagines, atq; ejus-odi. Tantundem igitur operæ ponatur in solvendo rassum ad raritatem, & cogendo rarum ad crassitu-inem. Duas addit probationis rationes. Una est hæc: ropter, inquit, figuræ differentiam. Ineptam profe-tò, atq; falsam. Figura enim operosior in tenuibus fe-è, ut foliis, & floribus: durioribus autem moles rudior. i velis ei suppetias: dixeris, Succos è semine priusquã artes solidas generari, quæ illis è succis conficiuntur. Vix tamen etiam sic evaseris. E partibus nanq; semi-is, quæ sunt plantæ partes in potentia, fiunt plantæ partes in actu, nõ autem succi, qui materia futuri sint media pro generatione partium. Cæterùm modus jam sit vel defensionis, vel reprehensionis. Altera autem ratio an tolerabilior? Densius, inquit, serius gigni-tur, propter partium inter se interruptarum longin-quitatem: quoniam scilicet exempla sunt loca rara. Sic Philosophus in secundo libro de generatione: ex

aëre terram fieri, verùm difficulter, διὰ τὸ πλειόνων εἶναι μεταβολὴν. Idemq́ retro ex terra illum, eandem ob causam, non propter raritatem ac densitatem. Hæc igitur hîc sententia prudentius accipienda est. Nam quod attinet ad artium operas, longè difficilius est, aut comminuere solidum, aut laxare compactum, quàm explere aut infarcire vacuum, rarumq́. Et in rarefactione quæritur capacior locus. Continentis ergo margines submovendi: obstant enim. Ad densandum, sive fiat extremorum reductio cum mediorum coactione, sicut in nive, cum lusus gratia globos premimus: sive extranei cujuspiam immißio, quemadmodum si in cavernosum saxum indamus pulverem: utroq́ modo fit minore negotio. Itaq́ in tertio de Cœlo: τὸ γὰρ λεπτομερέστερον ἐν μείζονι τόπῳ γίνεται. Addit exemplum: διατμιζομένου, καὶ πνευματουμένου τοῦ ὑγροῦ ῥήγνυται τὰ περιέχοντα τοὺς ὄγκους ἀγγεῖα. Sic & alter ille Deus tuus ô Cæsar: nec jam se capit unda. Quin Galenus in libro περὶ πλήθους, caßiterinum vas incurvatum ventrem fecisse scribit fermentescente novella Theriaca. Intelligamus igitur hîc: initio partem rarã esse: deinde intromißis aliis partibus densari. Sic rigidus stipes fit, qui fuerat lentus. Quod verò ponitur ultimo loco: διὰ τὴν λεπτότητα ἑτέρου πρὸς ἕτερον: mutila est oratio. Sic explebitur fortasse. Plantam aliam aliam celerius expediri ad exoriendum, quo tenuioribus est prædita partibus. Ita enim procedit argumentum: Si plantæ partes celerius tenuiores gignuntur, quàm craßiores: ergo planta quoq́ ipsa tenuioribus constan-

*stantes partibus gignentur citius, quàm quæ cras-
ribus sunt constitutæ. Hoc tamen falsum est. Et fal-
atis ratio hæc: A vi coquendi fit opus. Nā quæ plan-
multa ejusmodi præditæ fuerint facultate, eæ cras-
res, & citius discoquent, & commodius, quàm im-
cillior rariores. Naturales enim potestates, etsi sunt
tia absoluta, earum tamen effectiones sunt ad effe-
us referendæ res. Ergo non satis est, hanc illámve stir-
m tam esse validam ad coquendum, aut digerendū,
t aliud assequendum: sed oportet ut sit satis valida
l hoc, vel ad id, vel ad illud conficiendum. Cum ergo
rpis alimentum ex humore sit eodem, & Quercui,
Adianto, & Portulacæ: neq; sit eadem omnibus fa-
ltas ad rarè densévé faciendum: non erit incremen-
m ab eorum expectandum vel raritate, vel densita-
, quæ sit in temporis tractu posita. Sumitur univer-
m hac de re judicium ab agentis proportione. Tum
utem de multis exemplis causa nobis est, quæ huic
utori nulla. Vel attrectemus Apium. Densa ejus ad-
odum folia. Citissimè tamen & exit, & perficitur.
ucurbitæ rariora multò: serius exit tamen. Caloris
nati vis, in hac pusilla, in illo major. Arundo quoq;
ardius exit sata spongia, quàm è semine Brassica. Cū
amen ibi actus sit in spongia: hîc sola potentia semi-
is. Utrunq; tenuitatis genus in se cohibet Fœniculū,
Brassicæ comparetur. Nam & tenues habet par-
es, quia calidas: & tenues, quia raras. Minus tamen
itò, quàm Brassica, prodit. Illud omnino in prom-
tu habendum est: non à calore tantùm elementari:*

quem-

quemadmodum multi, qui se dicerent Peripateticos, profitebantur: sed ab eo tanquam instrumento, à certa verò forma tanquam à principio perfici. Quin ne illum quidem elementorum assedam facit authorem Galenus hujusce ministerii, sed opificem alium quendam, quem negat depasci nostrum humidum naturale: acutè sanè, & magno judicio: nisi sisteret illius opificij primordia statim in illo ipso. Nam vel ipsam animam, cùm quid sit, quærit: intra caloris ambitum sese continet, non egreditur ad formæ ullam conquisitionē. Sed de hoc alibi. His igitur omnibus cum Staphysagria longè sit calidior: ab ipso primo satu biennium tamen, uti dicebamus, transmisit ad natalium rudimenta in hortis nostris. Confici etiam suis ipse telis queat. Citius plantam generari, quàm animal, dicebat suprà. At planta, qua planta est, solidiores habet partes, quàm animal, quatenus animal est. Non enim (usitatis utar verbis) de animalis essentia est, habere ossa: Sic enim si esset, omne animal haberet ossa. At non habent omnia. Non ergo sunt diversa genera comparanda ad generationis celeritatem: sicuti neq; diversæ figuræ ad circuli quadraturam: præsertim ex densitate, ac raritate: mollitia, duritia. Sed, uti dicebamus, à caloris vi: neq; illa sola, sed cum humido: neq; iis tantùm, sed à forma directis. Pessimè verò interpres τὸ λεπτὸν opposuit τῷ πυκνῷ. Suprà nanq; statuebamus hoc exadversum τῷ ἀραιῷ. Coactus repeto. Sic in tertio Meteoron, τὸ πυκνὸν opponitur τῷ μανῷ. Unde pugnus, & manus. λεπτὸν autem contrarium est τῷ παχεῖ. Tenue nanq;

...inq, aut accipitur à partium ratione, aut ad super- ...iei modum. Ita filum ex ære dicimus tenue, quo ad ...perficiem, quæ inter extrema parva est. Item bra- ...eam. At utrunq, densum est. Hîc tenue opponitur ...asso, cujus latera duarum dimensionū longè distant. ...n respectus fit ad partium situm, exemplum ab arvis ...piamus. Solum tenue vocant Græci λιτὸν: quod & ...πλόγεω dicitur. Loquendi quoq, modus alienus est à ...gibus philosophiæ: γίνεται μᾶλλον. Generatio nanq, ...ec plus agnoscit, nec minus. Et sententia de cremento ...lsa est: plus crescere, quo quicq, plus est tenue. Simul ...nim crescunt omnia, cortex, liber, albumen, caro, me- ...ulla. Quinetiam in generatione nihilo id esse verius ...eclaravi dudum: quando radix omnium densissima ...artium, omnium prima generatur. Manifesta pro- ...ortio falsitatis in aliis quoq,. In quibusdam flores ...unduntur primum: ut Persico, Amygdalo: in aliis post ...ondes: ut in Ceraso. Ita florent aliqua prius, in qui- ...us ossa futura sunt postea. At partes illæ crassioris na- ...uræ sunt. Flos enim est in potentia fructus: & quidem ...alis. Quare est ossigeri fructus os in potentia flos. In ...Cinara folia prius, quàm lanugo. Ad calorem igitur ...tatuisset signa generationis, tanquam ad agentem ...ausam sub formæ dictatura, non ad partes, quæ sunt ...atientes. Repetit autem sententiam de raritate, cùm ...c dicit: Plantarum partes ferè omnes raræ sunt: pro- «terea quòd earum calor humorem attrahit ad sum- «...na. Tum alimentaria materia totas in partes ipsa- «...um distribuitur. Quod autem superfluit, effunditur. «

At

,, *At quemadmodum in balneis calor attrahit humi-*
,, *dum, ipsumq́; convertit in exhalationem: tum ea le-*
,, *vata, ubi superabundarit, in guttas transmutatur: si-*
,, *etiam tum in animalibus, tum in plantis fit. Quæ ex-*
,, *uberant, ascendunt ab inferioribus ad superiora, &*
,, *descendunt à supernis ad inferna. Simul igitur una o-*
pera multa expedit. Nam de raritate quod dixerat, re-
repetit: eiq́; caloris attrahentis addit vim, quoq́; modo
superflua exigantur: item balneorum comparatio-
nem. Videtur igitur etiam finalem causam raritatis
assignare. Ad hæc virtutem attractivam alimenti, &
expulsivam superfluorum: de quibus accuratissimè
Galenus. At hic laxè admodum, ne dicam ignavè. Vix
enim percipio quamobrem hæc huc ingerat. Tum suo
more malè eloquitur. Neq; enim raræ partes sunt,
quia per eas humidum attrahit calor: sed è contrario,
quia sunt raræ, subire potest humor. Raræ verò factæ,
ut impleantur, & depleantur. Implentur enim eo,
quod vicinis habeant suppeditare, quantum poscant: &
sibi retinere, quantum satis. Illud quoq; falsum. Plan-
tarum partes esse raras ὡς ἐπιτοπλεῖστον: imò verò o-
mnes. Nam si spectentur, aut animo capiantur mini-
ma naturalia: ea sunt densa. Sin illorum situm: dissita
reperias, ut admittant, & transmittant: non enim a-
lio modo fiat incrementum. Interpretatus sum adver-
bium ὡς ἐπιτοπλεῖστον, ferè, Theodorus ex Plinio, ma-
xima ex parte: quo dicendi modo Cicero quoq; utitur.
Rectè verò subire scribit humorem calore tractū. Sic in
secundo libro de generatione: τὸ δὲ λεπτὸν ἀναπλησι-

ξὸν, ὅπ

...ὶν, ὅτι μικρομερές. τὸ δὲ μικρομερὲς ὅλον ὅλου ἅπτεται. ...d eundem modum hîc: διασπείρεται ἡ ὕλη ἡ θρεπτικὴ ...ς ὅλα τὰ μέρη. Hoc loco τὰ ἄκρα sunt accipienda, non ...lum summa, sed etiam extrema omnia, vel quæ in ...mo sunt: tametsi videtur ipse pro summis posuisse: cũ ...ese sic interpretatur: ἀναβαίνουσιν ἀπὸ τῶν κατωτέρων ...πὶ τὰ ἀνώτερα. Dixit autem διασπείρεται, quod Ari...toteles διασκεδάννυται, sacri libri διασκορπίζεται, me...lici διαδίδοται: quos nos quoq; secuti sumus in versio...ne. Quod autem incommodet illud ἐπιπολαιότερον, ex ...llis deprehendimus, εἰς ὅλα τὰ μέρη. Nam si ad partes ...omnes fertur, tota rara planta fuerit. Si nutriuntur ...omnes plantæ, plantæ omnes erunt raræ. Neq; bene di...xit interpres ὅλα, ἀντὶ τοῦ πάντα. Declarat autem quid ...it illud θρεπτικὸν: humidũ scilicet. Ne verò capiamus ...humidum simplex, sed corpus, in quo sit humiditas: ...quod & Galenus docet. ἀτμίδα quonam verbo repræ...sentemus, ideò possumus quærere, quia viri docti quẽ...admodum Latinè dicerent in Galeni libris, satis ha...buere: nobis quid in cæteris speciebus pronunciaremus, ...reliquere. ἀναθυμίασις videtur esse genus ad omnia ...corpora, quæ ab imis feruntur sursum. Ejus species duæ ...nõ uno in loco Meteoron: altera humida, altera sicca. ...Humidam vocat ἀτμώδη, καπνώδη siccam. Sed in se...cundo negat sicco generi commune nomen à Græcis esse ...positum: fumum verò ejus esse speciẽ. ἀναθυμίασιν au...tem dicemus exhalationem, qua flatus, humor, vapor ...comprehendatur. Neq; enim reor Latinos eo nomine ...carere, cujus egere dicit suos populares Philosophus: fit

enim

enim vapor. Sic ubi calor igneus abiit à vino, quod reliquum est, vapa dicitur. Siccam exhalationem statuit idem pro materia, quam diducit in tria: pro tonitru, inter nubes: ad concussionem, quæ fit in terra: ad aëris motionem, quam ventum appellamus. Tametsi dubitare cogor, an λιγνὺς, *quæ Galeno frequens vox est, genus haberi queat ad siccas illas exhalationes. Nam* λιγνὺν *à flamma ducit in tertio: ut sit vapor corporis siccioris:* καπνὸς *autē siccissimi. Galenus in tertio de locis, utitur* καπνῷ ἀντὶ τῆς ἀναθυμιάσεως τῶν χυμῶν *cujuscunq; modi. In eodē tamen distinctius sic:* ποτὲ δὲ πνεύματος ἀτμώδους, ἢ καπνώδους, ἢ αἰθαλώδους. *At in Timæo aliter scriptū est.* τὸ μὲ ἐξ ἀέρος εἰς ὕδωρ ἰὸν, ὁμίχλη. τὸ δὲ ἐξ ὕδατος εἰς ἀέρα, καπνός. *Et addit* παράδοξον *illud:* λεπτότεραι ὀσμαὶ ὕδατος, παχύτεραι ἀέρος. *Quod alibi discussum est. In libro de mistorum affectibus, subtiliores partes à crassioribus emissas nominat* καπνὸν, λιγνὺν, κνίσσαν, ἀτμίδα, ἀναθυμίασιν. πνεῦμα *quoq; tale esse. Ac ne flammam quidem ab ea separat natura.* ἀτμὶς *autem fortasse Latinum non habet nomen, quo tota res ipsa circumscribatur simul. Est enim ascendens humiditas: id quod etiam docebat Galenus in primo de simplicibus, ubi* ἀτμὸν *quoq; vocat. Hujus species tenuis, quæ aut in aquam concrescat, aut in aërem densiorem, nō habet proprium vocabulum. Aquea duplex,* δρόσος *ros, & pruina* πάχνη: *propterea quòd esset ros* παχυνθείς: *est enim &* πάχος, *&* ἄχνη, *ros crassiusculus in spumea natura. Aërea duplex: una, nebula, quam & caliginem*

iginem dicimus. Hujus vocis, si patiuntur delicatio-
es, videor acutissimè originem vestigasse. Primum sui
rtum habuit inter pastores: quorum mutuus conspe-
tus cùm esset ejusmodi aëris ademptus spissitudine,
ocibus inter se monebant, ubi essent locorum, quid a-
erent, quò eundem esset. Usitatū Priscis verbum, ca-
are. Altera vocis pars est, sicut in alio verbo instigo, ab
nstando, & agendo: pastorum quoq; soboles: certè co-
nes. A Græcis Caligo dicitur ἀχλὺς, & conferta ὀμί-
χλη, παρὰ τὸ ὁμῶς εἶ) τῇ ἀχλύϊ. Hæc super terræ fa-
ie sparsa est: cùm pendet, νεφέλη. Si prægnans est im-
ribus, sive sterilis: quam denotavit separatim Philo-
ophus. Nobis nubes dicitur. Si cui magis arrideat id,
t humidarum genus sit ὀμίχλη, sicciorum λιγνὺς,
aud repugno. Non enim solùm licet philosopho νομο-
τετεῖν, sed etiam pernecessarium est. Nam ipse quoque
hilosophus, quæ vulgi arbitrio circunferebantur pro-
niscuè vocabula, tam ad humidam, quàm ad siccam
xhalationem, distinxit primus ad certas significandi
unctiones, ἀναθυμίασιν, & ἀτμίδα. Hæc autem sic di-
essi: non ut abducam in servitutem loquendi judicia
bera doctiorum: sed ut ipsi vel hæc admittant, si non
ncommoda cognoverint: vel accommodent sua me-
ora. Non enim me latet, Fuliginem esse fumum te-
uem, & à pinguibus ferè. Attendite verò jam præter-
a quæ dicat hic: ἀτμὶς ὅταν περιέτ]δ'ύσω μεταβάλλε-
ω εἰς ςαγόνας. Nanq; τὸ περιέτ]δ'ύσω est causa præ-
rediens mutationem. Neq; enim soluta, aut aliquo
odo à calore victa perflat: atq;, ut ita vobiscum fe-

T stivè

*ſtivè ſemotus à Criticis audeam, guttescit. Eadem plu
viarum quoq; cauſa. Exhalatio nanq; aut abſumitu
æſtu nimio tota: quo tempore nullus invenitur demi
ſus cœlo ros: aut non tota, ſed vel pauca, tenuisq; eſt
unde fit ros: aut pluſcula reliqua eſt, à qua fit pluvi
Ubi verò plurimum remanet, imbres ingruunt. Quo
verò dicit, aſcendere τὰ περιττώματα: capiatur ali
modo, quàm cùm dicit, deſcendere. Etenim cùm a
ſcendunt, περιττώματα ſunt in potentia: quippe mi
ſta cum bona parte boni ſucci. Ubi deſcendunt, ex
pelluntur ab expultrice, ſecreta prius ab excernen
vi. Augenda quoq; ſignificatio verbi hujus, deſcen
dunt, Jureconſultorum more. Non enim deſcendun
vel tota, vel omnia: ſed à medio ad ambitum hau
pauca: quæ neq; aſcendunt, neq; deſcendunt. Ad hun
quoq; modum Meſue loquutus eſt, cùm medicament
quædam vocavit attrahentia, quæ deducerent à capi
te: quædam eradicantia, quæ ſubducerent à pedibus
Quaſi verò eradicatio non ſit attractio: aut quaſi no
eodem motu ſeſe applicet ferrum ad Magnetem, ſi ſup
ponatur, ſive ſuperponatur. An quid aliud alvum cen
ſeamus, quàm medium quaſi punctum, quod centrum
vocant: tam pedes, quàm caput pro circunferentia ſta
tuamus? Tum Ferrerius: Audis, inquit, Scaliger, quàm
curiosè carpat hic imperatoris illius tui gloriam. Sæp
equidem te de eo prædicantem audivi: Nullum il
ſubtilius dividere, digerere aptius, prudentius ordina
re, felicius exequi. Deniq;, ut veteres Attici dicere ſo
lebant, nullo modo ταχύ. Nam de apparendi conſi
ciendi*

ciendiq́; modo, vel Galenici & ei primas dant, & ultrò sese ei dedunt. Hic autem voluit intelligi medicamenta capitalia: pedes autem festivè radices non ineleganti dixit analogia. Nam & Prisci Graij ἕλκειν quidem de summo, & de latere: ἱμᾶν autem ab imo, consueverant. Sed hæc leviora. Duo magis me movent. Alterum est, cùm animadverti abs te τὸ περίττωμα non esse dictum excrementum. Id quod mihi perjucundum fuit: cui visum fuerit olim, multa esse περιττὰ, quæ non excernuntur. Utranq́; vocem τῶν πρός τι: sed hanc posteriorem addere priori motum πρὸς τὴν ἀκριβολογίαν: cujus esse decet studiosum philosophum. Nam excrementum & superfluum est, & consignificat excretionem. Cùm igitur utrunq́; Latinè dicatur: separato usui distribuenda sunt. Quod si quis objiciat: in vocabulo hoc, superfluum, etiam fluorem contineri: non tam eorum tueatur causam, qui nomine utuntur excrementi, quàm hoc æquè amoveant. Amovento igitur, atq́; aliud quærunto. Haud pauca sese offerent: illud non abjiciemus, exuperans, quo τὸ ὑπερβάλλον vertimus. Sicut in numeris id, quod excedit æqualitatem divisorum, Græcè dicitur περιττὸν, à nobis impar. Quia quod superest, videtur esse ambitu majore. Idcirco περί. Par verò rectißimè, quòd non excederet: quoniam juxta positæ partes iisdem limitibus præfinirentur. Hoc fuit παρά. Unde & pars. Quandoquidem aureum illud à pace conciliationeq́; animorum dictum sæculum, admirabilem illam ἰσομοιρίαν, pro maxima beatitudinis portione ducebat:

damnata penitus πλεονεξία, quæ nunc multorũ summum est numen. Impar autem non perinde è re ipsa dictum est. Superpar enim melius. Verùm rudiora omnia primordia, præsertim τῆς τῶν ὀνομάτων προθεσμίας. Itaq; cæcos sequimur, sed neutiquam cæci. Hunc ad modum Aristoteles, aliiq; tum philosophi, tum etiam historiarum scriptores, τὸ περιττὸν dixerunt in natura, quod esset rarum, atq; extra hunc ordinem vulgatum rerum quotidianarum. Sicuti de Phœnice, Bonaso, solidungulis cornutis, superfœtatione, octimestris partus vita: quæ media sunt inter monstra, & eventa, speciésq; ordinarias. Quin τὸ πλῆθος πρὸς τὸ ἔγχυμα non fuerit, quin insit τὸ περιττόν. At quæ pars boni sanguinis est nimia, nunquam venerit excrementi appellatione. Supervacuum & supervacaneum Cicero, τὸ περιττὸν: apud quem an excrementi vox inveniatur, nescio. Hoc primum erat, quod me moveret ad dicendum: Alterum non in verbis, sed in re est, Guttæ quomodo concrescant ex ipsa exhalatione: nam frigore cogi, confessum est. At in libro de mistorũ affectibus Alexander ait, condensatione quoq; fieri, non autem semper coactione, quæ frigoris opus sit. Exemplum addit operculi vasorum in culinis. Vapor enim guttescit, non frigore, sed inspissatione sola. Qui conatus tanto Heroe videtur indignus mihi. Quippe & gelatio, & spissatio, & horum omninò genus coactio, sunt effectiones. Autorem quærimus. Equidem arbitror in operculo minus esse caloris: calescit enim solo vapore. Quare minor ille calor, pro frigore est

fervide

fervido vapori. Concrescit ergo. Sic à balnei fornice vincitur exhalationis calor, Quo cedente, guttæ succedunt aqueæ. Sed ad pensum. Sequutus Bajulius: deducit deinde sententiam ad naturalis rei comparationem. Sic enim fieri fluvios ac fontes sub terra. Terræ « angustias repleri: atq; inde fieri largiores exhalatio- « nes, quæ interiore compressu terram findant. Hunc ad « modum extare fontesq; fluviosq; antea nunquam vi- « sos. Hæc sic. Verùm ut superioribus comparatio re- « sponderet, addidit, ἀπὸ τῶν ὀρέων γίνονται. *In sublime nanq; fertur* ἡ ἀτμὶς, *qua de agitur. Addidit & illud: fluviorum materiam esse pluviam. Sic enim pluviam* τῇ ὑγρότητι *supradictæ comparabat: &* ἀτμίδα *conferebat* ἀτμίδι, & τὰς σταγόνας τοῖς τῶν βαλανείων περιττώματι: *utriq; verò* τὰς ποταμούς. *Quæ omnia, quemadmodum accipi debeant, videamus. Dicit,* οἱ ποταμοὶ οἱ ὑπὸ τὴν γῆν. *At omnes fluvij de terræ visceribus exeunt. Sententia verò illa,* ὕλη γὰρ αὐτῶν εἰσὶν οἱ ὑετοὶ, *Aristotelis est Meteoron primo. De fluviorum principiis tres sunt sententiæ: una statuit eorum materiam humidas exhalationes: altera creat ex aqua pluvia: tertia subvehit è mari. Hanc postremam fovit Epicurus, à quo Lucretius accepit. Habent autem maximas dubitationes. Nam neq; omnes exhalationes, quæcunq; subter universos Europæ tractus fiunt, unum modò concreare Danubium queant. De pluviis ad eundem ambigitur modo, & efficaciore opera. Quantilla portio Garumnæ: si perennitatem spectes universi imbres, adde etiam nives, Aquitaniæ?*

Bona verba quæso: ne pueriliter agere videamur. De Oceano, tanquam de patre, non, ut ille dicebat, rerum, sed ut quidam volunt, fluviorũ, quid habemus? De materia non poteſt, ut in aliis duabus opinionibus, dubitari. Plus ſatis eſt, vel ad multò plura. Quæritur de ſubitione: Qua natura ſeſe ſurſum inferre valeat elementum grave? Aqua tale eſt. Hoc quia probationibus certis demonſtratum pictumq́; eſt à te, Cæſar, omnium, quod equidem ſciam, primo in tuis exotericis exercitationibus: non faciam, ut me ſinam abſtrahere à propoſita plantarum materia. Dicit, ἀτμίδα fieri πλείστην, quoties in anguſtiis aquæ fuerit. Ita demum eſt, ſi multum ſubtus ferveat, quo plus concipiat caloris. Cæteroquin ex aqua patula majores contingunt exhalationes: ſi de ſuperiore loco æſtus ſubtrahat. Celerior enim fit motus, qui liberior eſt. Sic enim addenda eſt his exanguibus ſententiis anima pro ſale: ſicut è contrario pernis ſal pro anima. Fluviorũ verò, qui cùm prius non extarent, poſtea emerſerint, generatio tum à philoſophis, tum ab hiſtoricis recenſetur. Haud valde abſimili ratione, atq; illi, qui poſtquam in priore curſu certis intercipiuntur locis, exiliunt aliis poſtea. De aquarum miraculis non uno libro Plinius: item Vitruvius, Ovidius, Seneca, Solinus, Ariſtoteles, Herodotus, Strabo, Pauſanias, Lucretius, Athenæus. Venimus ad eam tandem partem, quæ fidem faciebat inconſideratioribus ingeniis, hos eſſe libros „ Ariſtotelis. Ita nanq; ſcriptum eſt: Expoſuimus cau- „ ſas, quibus fontes, ac fluvij generarentur, in libro noſtro,

nostro, qui Meteoron inscribitur. In quo etiam de terræmotu diximus. Sæpenumero iis tum fontes aperiri, tum fluvios emicare, qui nulli prius extabant. Findi namq; terram exhalatione. Facto igitur terræmotu sæpe id inventum est: fontes scilicet ac fluvios conjugari. ‹‹ *Hæc in libris Meteoron sanè scripta sunt: ἤδη δὲ καὶ ὕδατα ἀνεῤῥάγη: sed alio modo. Non ait, aqua terram, sed vento findi. Quemadmodum ventus fluctuum causa sit: sic etiam αἴτιον τῆς ἀνατρέψεως τῆς γῆς. Hæc verba sunt in secundo. Nam quod inscriptio induxit illorum animos, ut ascriberent divino viro: non debuit. At quot viris illustribus argumentũ contemplationis hujusce suppeditatũ est à Natura? Scripsit Meteora Democritus, Anaximenes, Empedocles, Anaxagoras, Clidemus, alij. Et sanè qui hæc scripsit, cum Meteora scriberet, putabat sua scribere, non aliena. Illa quoq; sunt animadvertenda. Ex terræmotu πηγαὶ, καὶ ποταμοὶ πολλάκις συζεύγνυνται. Fortasse vult, distantes fonteis, interstitio sublato, per hiatum coire in unum. Notabimus etiam verbum σχίζεται ἐκ τῆς ἀναθυμιάσεως ἡ γῆ. Intelligamus terræ soliditatẽ. Nam de solo arenoso non potest. Fissile namq; describit Philosophus, ut omnia, mirificè: ὅταν πλέον διαιρεῖται, ἢ ὅσον τὸ διαιροῦν διαιρεῖ. Abusi sunt hoc significãdi modo veteres medici, qui lac σχιστὸν appellarint, cujus serosa pars à crassiore separaretur. Sed jam militares ostendunt sese pro nobis stationes. Quod enim positũ est ab illo in secundo, negat hîc iste. Motũ, quem à concussione hoc in loco nominat σεισμὸν, Aristoteles etiam τρόμον, iste plantis evenire*

 negat,

oi *negat. Paulò ante hæc supra quoq; in animalibus. At*
oi *contrà Philosophus & sentit, & profitetur. Ejus verba sunt:* τὸν σεισμὸν ἐν τῇ γῇ εἶναι, ὥσπερ ὁ τρόμος, καὶ ὁ σφυγμὸς ἐν ἡμῖν *Idem quoq; dicit Galenus in libro de Tremore. Vento, flatúve adacto obseptoq; tolli partes obsidentes ipsum, conatibus illius tentantis eruptionem: premi naturali motu musculorum, retrahentiũ cutem ad pristinæ statum superficiei. Tum ita fieri saltum, atq; palpitationem.* παλμὸς *enim, qua ex voce vox nostra deducta est, hujus generis est. Aliquando subsilitionem sumus interpretati. Barbari nostri jectigationem. Sic enim vulgus Italicum & Francicum vocat titillationem paulo corruptiusculo nomine. Similis motus in Piscibus videtur, aut moribundis, aut vibratione, resilitionéve molientibus evasionem. Eum Græci motum dicunt* ἀσπαίρειν. *Philosophus etiam* ἀσπαρίζειν. *Sub toto illo genere sunt, pulsatio, oscitatio, pandiculatio, tremor, saltus, palpitatio, horror, succussio, excussio, titillatio. Motu namq; comprehenduntur eo, cujus autor sit flatus aut humor. Ut etiam quis addat pruritum non ineptè, si rem propius contempletur. Plato quoq; huic adversatur. Quippe scribit in Timæo: tremorem & rigorem modum esse* τοῦ σεισμοῦ. *Ejus verba memini.* τὸ δὲ περὶ φύσιν συναγόμενον μάχεται κατὰ φύσιν αὐτὸ αὑτῷ εἰς τοὐναντίον συνωθοῦν. τῇ δὴ μάχῃ, καὶ τῷ σεισμῷ τούτῳ τρόμος, καὶ ῥῖγος ἐτέθη. *Galenus quoq; sententiam perpendit hanc, atq; ita commendat, ut medicis succenseat, qui hac in Naturæ cognitione passi sint sese ab eo, qui non*

esset

ffet medicus, superari. Quasi non sit id ipsum philoso-phi potius, à quo medicus mutuetur. Motus enim est. Ergo cum vel succi, vel gummi foras expuuntur, non it id præter Naturæ leges: si intus vel humore, vel fla-u, qui in fibilis viridium lignorum, dum uruntur, de-prehenditur, colluctante fiat motus ejusmodi. Quin odem libro vocabuli transtulit usum alia quoq; ad e-ementa. τὰ δ' ἀνομοιούμενα φέρεται διὰ τὸν σεισμὸν πρὸς τὸν ἐκείνων, οἷς ἂν ὁμοιωθῇ, τόπον. *At etiam in ventriculo, id quod isti Galenifugæ Aboalistæ meri ne-ciunt, fit aliquando tremor. De quo Galenus cum in-er accidentium differentias quadam designasset, ubi ractat eorundem causas, iterum verba facit. At A-oali, quod equidem meminerim, nusquam. Hic verò noster ad illam turpiculam sententiam fœdiorem ap-posuit rationẽ. Quoniam, inquit, aër in partium in- « st raritate. Quin hæc erat causa terræmotũ efficiens. « At ventus aëris moti affectio est. Is, qui supra terram xistit, flatus dicitur. Ab eo, qui subtus terram agita-ur, terræ tremorem fieri contingit. Ab eo, qui in nu-bibus confligit, eveniunt ipsa tonitrua, sicuti diceba-ur. Hîc Minutius cùm se velle aliquid ostendisset, con-icuit Bajulius. Tum ille, Etsi, inquit, meritò vos a-mo de isto animo, cùm Galeni sitis tã impensè studiosi: amen non committam, ut quantum vos ei debere profitemini propter singularem ejus diligentiam in contemplatione veritatis: tantum ego me comparem ad eandem veritatem apud ipsum vestigandam. Neq; piguit unquam me jurisprudentiam cum philosophiæ*

primordiis coaptare. Cujus cùm partes habeantur tres: quæ animum colat ad beatitudinem, tum in cognitione positam, tum in actionibus constitutam: quæ corporis curet statum, atq; habitudinem: quæ fortunarum ineat, habeatq; rationem: unde Logices, Moralis, Medicinæ, œconomiæ deductæ sunt leges: non putavi libero nobiliq; homini solis Scævolæ Papinianive responsis acquiescendum: sed quæ judicia darent de rebus controversis, protinus ex ipsis, unde illi duxissent fontibus, haurienda. Quocirca non parum me apud Aristotelem exercui: quantumq; operæ posuerim in cognoscendis Galeni placitis, nunquam profectò pœnitebit. Ergo quod in libro de Tremore scripsit, hîc inter vos discutiendum censeo. Duo sunt, quæ mihi minus placent. Alterum, cùm dicit: non fieri tremorem, nisi cum quis sese movere vult. Alterum, quod ait: tremorem non esse nervorum affectum, sed activæ potestatis. Primum patiebatur objectionem à capitis tremore. Nam tametsi nolo movere, tremit tamen. Haud est, inquit, ita. Nam & aves ubi pendent in aëre, nec videntur alas movere, movent tamen. Non apparet tamen motus. Quod moveant, ex eo manifestũ est: quia si avis mortua in eodem aëre statuatur, decidet. Hoc fit: quoniam hæc non movet se, illa se movet. Hoc exemplo confudit Galenus id, quod est sistere, cũ eo, quod est movere. Non negamus in utroq; conatum potestatis naturalis: sed in volente movere, motum agnoscimus: in eo qui non vult movere, motus prohibitionem. Tam tremit ergo moveri nolens, quàm movere volens. Ita

capitis

apitis pondus mutat locum invita virtute. Non enim tunc movere vult, sed neq; movere, neq; moveri. Nam quod putat hanc (necessariò fingam) stitionẽ esse motũ, fallitur. Motus enim est mutatio loci: at sistendi conatus neutiquã ad motum tendit, sed ad motus prohibitionẽ, quam à sistendo stitionem dicebã, sicut à stando stationem. Avis autẽ vivens nõ cadit, quia motitat aliquantum: esto. Statim enim, atq; sese delabi sentit, colligit aërem. Non tamen semper id facit, ut moveat: neq; tamen tũ cadit, quia sistit, ac tendit nervos. Quare hoc quoq; verbo Ligures aucupes utuntur, ad eiusmodi quietis designationem. Neq; verò melius, quod ab Hippocrate deducit argumentum. Prohibet, inquit, Hippocrates eum, qui crus habeat ulceratũ, vel stare, vel etiã sedere. Hinc igitur tam in statu, quàm in sessione, quæ vulgo quietis judicantur, colligemus esse motionem. Utinam tantus vir hæc silentio præteriisset. Jam tum primum constat in utroq; membri devexitatem excipere posse facilè defluxiones. Id quod ne contingeret ægroto, decubitum ab optimo sene præscriptum. Pendula nanq; crura multũ arcessant humoris è proclivi. Tantò magis stanti. Nempe laborant musculi, dum vetant, rursum prorsum fieri motationem: idq; non movendo, sed motũ prohibendo: quando motus loci mutatio est: hîc loci servatio est. Alterum, quod indicabamus, jam nunc dicam. Carpit Herophilum, qui dixerit, tremorẽ esse affectum nervosæ substantiæ. Haud hujus esse, sed motricis facultatis. Et in epilogo sis. Palpitationes, convulsiones, paralyses esse instrumentos

mentorum nocumenta: at tremorem affectum imbecillæ facultatis. At enimvero si tremor motus est; motus corporis affectus: tremor erit corporis affectus. Facultas movens non est corpus: non ergo moventis facultatis affectus tremor est. Nihilo magis quàm terræmotus est affectus gravitatis, quæ in terra est. Non enim gravitas quatitur, sed terræ substantia corporea. Ita, quemadmodum suprà stitionem cum motione cõfudit, hîc eodem modo causam cum morbo. Imbecillitas enim est potestatis affectus; ea est causa tremoris, qui est affectus nervosæ partis. Sic paralysis, convulsio, palpitatio, sunt partium affectus, quorum causæ sunt facultatum debilitates. Postremò cum definit morbũ, affectum qui primus impedit membri functionẽ, atq; iccirco læsionem ejus: hic statuit morbum facultatis læsionem. Omnino vel altero in loco falsus, vel utroq;. Nanq; in febre fit potius virtutis læsio quàm membrorum: calor enim non naturalis obruit naturalem, atq; avertit ab officiis propriis. In tremore verò quid? Non enim tremor officit viribus, sed frigus, puta, aut venenum, aut humor, aut aliud tale quippiam. Tremor autem est aut morbus, aut accidens. Hæc si minus probabuntur vobis: at satis mihi fuerit, à Jureconsulto profecta, quæ nondum viderit ullus vestrorum factiosorum. Quare cedo quæ sequuntur. Nihilo, inquit ille, meliora. Iccirco in locis arenosis non moveri terram. Cæterùm alia ratione causa deducenda est. Quippe iis in locis multum inest aëris. Sed iccirco non fit, quia partes obsidentes aërem mutuis inter se cedunt obsequiis,

juis, neque contranituntur. Non enim continuum corpus est. Sed & illud malè: ἀλλ' ἐν τόποις μανοῖς. Imò nusquam in corporibus densis: in quæ aëris aditus nullus, unde postea cogatur erumpere. Aquæ verò tunc attribuit, cùm dicit: ὁποῖοί εἰσιν οἱ τῶν ὑδάτων καὶ τῶν ὀ-ρέων. Turbo potius in aqua dicatur, aut κλυδῶν. Cujusmodi locus est ad promontorium, quod Vascones & Cantabri vocant Capberton. Tranquillo nanque Cœlo secundum litus illud excitatur flatus quovis decumano major. Minus quoque scitè idem attribuit aquis, & lapidibus: cùm στερρὸν utrunque dixit. Quippe nullum suppeditatur exemplum usu: nulla ratio præfertur ab etymologia. Sed origo vocis exprimit potius contrarium. Nempe παρὰ τὸ ἑστάναι τὸν ῥοῦν. Solidæ nanque rei fluxis interest ac liquidis certos terminos constituere. Illud quoque ab Aristotelis dignitate longè alienum est. τῇ φύσει τοῦ ἀέρος τοῦ θερμοῦ, καὶ ξηροῦ ἔνεστι τὸ ἀναβαίνειν. Quin equidem à philosophorum nullo unquam dictum reor, Aërem calidum, & siccum. De frigore, caloreque controversantur: humidum uno ore concedunt omnes. Non præteribitur sine commendatione verbum κατακυριεύουσι. Sic enim est, ut aëris partes dominentur, & sint potiores. Aristoteles in secundo libro de Cœlo, τὸ κυριώτατον τοῦ παντὸς, quod esset in universo præstantissimum. Idem usus Demostheni. Et habemus κυρίαν ἡμέραν. Et apud Galenum τὸ κῦρος θεραπείας. Et in quinto de locis τὸ περικάρδιον τῶν ἀκύρων ἐστὶ μορίων: non est membrum primarium. Atque is, qui in animalibus negabat motum, ausus est addere, ἀλλ' ἐν

ἄλλοις

ἄλλοις πᾶσι. Neq; eo contentus, addidit, καὶ πλεϛάκις. Exempla quoq; apposuit, ἐν ὀςρακώδεσι, καὶ ὑέλοις, λοιποῖς μετάλλοις. Nemo tamen ollam unquam vi dit tremere, neq; vitrum: nisi cum intus aqua ferve ex ejus motu movetur. At idem lignum quoq; facit. I agitante intus humore sese subter cortice, cum tentat eruptionē lacrymæ, nihilominus evenire par est. Sen sum latet: quia nō observatur. Quin ea musica instru menta, quæ vocant organa, tubis caßiterinis confecta si majora sint: dum fistulæ inflantur illæ, non solum tremunt ipsæ, sed & saxeæ pilæ, quibus templorū tho sustinentur. Hoc admota manu sæpenumero deprehen sum est à nobis. Tantò magis templorum turres, ane pulsatis tintinnabulis. In vitro tamen, & in fictilibu cum multi sint meatus, atq; intus conclusus aër: nun quam tamen inde tremere sunt deprehensa. Dißiliun sanè calore circunventa, cū flatus obsessi in cavernuli attenuantur. Gelu quoq;, propterea quòd aquea natu ra vitri est. Cogitur ergo magis, quàm quantum eju natura fert. Tulit autē, quantum, & quoad licuit pe ignem. Ulteriora momenta pati nō potest, quin absi stant partes. Post hæc ubi rationē dat egreßionis aëris rectè sanè sentit. Item æquè bene, aurū ob densitatem mergi: lignum propter aëreas partes fluitare. Dixit, συ χνάκις, ut πλεϛάκις. Sic in octavo de Repub. Plato τε συντάκις. In nono autem etiam sesquipedale, ἑπτακο σιοπλασιάκις. Verba sequuntur, quæ me valde remo rata sunt: ὅθεν οὐ διὰ τὰ φύλλα οὐ καταδύεται τὸ καλα δυόμενον πολλάκις ξύλον, οὐδὲ διὰ τὸ ὑποκείμενον τὸ

βαρύ.

βαρύ. Nonne satis erat sic? Non prohibent frondes quin lignũ summergatur, ubi non submergitur. οὐδὲ τὸ βαρὺ διὰ τὸ ὑποκείμενον. Addendum verbũ absq; negatione. Neq; grave mergitur, puta aurum propter τὸ ὑποκείμενον. Quod quid sit, cum haud sciã, ne labarabo quidem. Sed pro nobis Ferrerius, ut solet. Aliter, inquit ille, hic. Non propter folia fundum non petit, quod sapè fundum petere solet lignum, nec propter gravitatem: sed quia aliud solidum est, ac densum, aliud rarũ. Profectò mirifica verba. Nam si Buxus fundum petit, citius faciet cùm viridis est, quàm siccus. Si ergo viridis ramus foliatus fluitarit, foliorum beneficio continget id necessariò. Tum quod negat, gravitate urgeri, trahíve ad fundum, quis non deputet insani verba esse? Non enim rarũ omne fluitat: sed id, in quo plus aëris est scilicet. Minus ergo grave. Hic verò noster dissimulavit τὸ ὑποκείμενον. Sic & suprà, illam aëris, quam tu meritò damnabas siccitatem, sustulit de medio. Perpulchram sanè μόχλευσιν, & haud nostrarum similem. Sed in viam redi. Etiam, sequutus Bajulius, minus probis vocibus hic usus est ad ea, quæ proponerentur. Dixit βραχὺ, breve lignum, in aquam si demittas, fluitare. Quin longum quoq; nihilosecius, & latum optimè. Imò verò quantò longius, ac latius, modò sit ejusdem spissitudinis, rectius, commodius, levius & extat, & fertur. Temperaturæ gradus idem adjuvatur à figura, sive, ut prudentius dicam, modus dimensionis: id quod est etiam in quarto de Cœlo disputatum. Ἐπιπλεῖ rectè: rectius ἐπιπολάζει. Quæ deinceps adjũgit, vulgaria sunt:

usq; dum scribit, omnia folia supernatare: videlic[et] eorum quoq;, quorum lignum mergitur alioqui. Qu[od] verò dicit, Ebenum subire aquas propter densitatem, & ab Aristotele dictum est, & à nobis compertum. [A]t verò non sit satis. Nam Spongia quandiu aëris plen[a] est, fluitat: cùm aëris in locum subiit aqua, mergitur: neq; tamen densa est. Itaq; Philosophus in libro de mi[ra]biliorum affectibus de Ebeno scripsit hæc. Non fluitat quia διαπέπτωκεν ὁ ἀήρ. Quo ex loco id observabis quod ajebat: ἐκ δὲ τῆς ἐβένου τῆς μελαίνης. Quasi etiam non nigra quæpiam sit Ebeni species. Ut ne id quidem latuerit divinum Poëtam, qui epithetum adjecerit tanquam necessarium, cum dicebat: Sola India nigrum fert Ebenum. Herodotus tamen ex Aethiopia post expeditionem Cambysæ vectigales Aethiopas factos, centenas Ebeni phalangas tributi nomine Persarum Regibus pendere solitos. Id quod adegit viros doctos suspicari, Gajacum hot jam usu Venereæ luis factum nobis populare, nihil esse aliud, quàm Ebenum decolorem. Quæ ligna si sunt affinia potius hominum opinione, quàm specie, meminerimus, ab autoribus prodi, frondes Ebeni Buxo similes: Gajacinas vidimus allatas, Commari, Laurúsve facie. De Pausania hac quoq; in historia mendaciis non est hic locus: Ebenum radicem esse opertam sine stipite. Contrà, impostores & phalas ad pedestres lanceas venditant è Terebintho, & incoctas atramento Populnas assulas ad speculorum capsulas: & ad tessellatum emblemmatis opus roboris frustilla, quod diu sub aquis nactum fuerit nigredinem

redinem commendabilem. Addit ad rationem: Proterea quòd, inquit, in ipsis est humor & calor. At huaoris mos est partibus coaptari. Calor autem facit, t humor ad eam partem reducatur, quæ aëri commoior est ad consequendum. Utinam sic omnia dixisset. Nam quod fluitat, in utriusq; confinio versatur, aëris, & aquæ: propterea quòd utriusq; certo modo partieps est. Aqua igitur ab humore non abhorrebit, qui umor in oleo est. Habebit ergo secum. Habebit autem n superficie: quia calor eò reducit, ubi aëri commoum est cum aqua conjungi. Sic enim interpretor hîc φέρον: quod est χρεὼν & opportunum. Quare quo loo aër & aqua coëunt, ibidem erit corpus ex aëre & qua constitutum. Qua lege recens ovum, non satis ëris cum contineat, submergitur: vetustate exhautum supernatat, aëre concepto intus. Iccirco intelligenus humidum aëreum: propterea nanq; dixit, humoem cum calore. Etenim aqueum humidum terreis ceit partibus. Quæ causa est, ut arida natent ligna eaem, quæ viridia non natarant. Pali, qui diu sub aquis n excipulis fuere piscinarũ, si evellantur, neq; extraantur, tamen haud emergunt. Hanc non injucunam sententiam fatali lapsu verbis illis deformavit: ἦθος τοῦ ὕδατος κουφίζειν πάντα. Omitto doctis atq; accuratis viris, ἔθος, non ἦθος hîc. Dicamus illud, Ad suam superficiem non levat aqua terram. Neq; recte sentiam: Aquam potius alia tollere, quàm seipsam deprimere. Injecto nanq; corpore cum discedit à seipsa, movetur loco sursum vi. Suapte natura tum seipsa re-

 stituit

ſtituit in priſtinam ſedem ſuam. Neq; aërem levat a-
*qua in locum ſuum: eſſet enim motus aëris per acci-
dens ab externa cauſa.* Neq; *ſi deficiat aquæ moles u-
niverſa, ejus in locum ſeſe demittat aër, niſi ut ne de-
tur vacuum.* Quin nihilo melius accipiet nos illoru-
ſententia verborum, quæ ſequuntur, niſi juvet illu-
Ferrerius placitis Mathematicorum, in quibus nu-
cedit ætatis noſtræ. Cum enim ſuperficies nullam a-
cipiant diviſionem profunditatis: in diſputationib-
naturalibus de motus continuitate conſtitutum eſt
Philoſopho, neq; ex punctis ullam dimenſionem, ne-
ex lineis ullam latitudinem, neq; è ſuperficiebus ulla-
conflari poſſe profunditatem. Quare inter aëris & a-
quæ ſuperficiem cum nihil intercedat: & ſuperfici-
ſuperficiei nequeat copulari: neceſſe eſt Mathemati-
utriuſq; unam eſſe ſuperficiem. Icçirco dicit hic: ὅτι
ἐπιφάνεια ὕδατος μία ἐστὶ μετὰ τῆς τοῦ ἀέρος. Sic in XX.
ſectione quæſtionum, De aëre, & aqua ſic ſcribitu-
τὸ ἔσχατον αὐτῶν ἅμα. τὸ δ᾽ ἐπίπεδον ἑκατέρου οὐχ ἕτ-
ἐστιν. In quarto de Cœlo eadem & verba, & ſententi-
Hæc tamen facilius dicuntur, quàm intelliguntur.
iis enim multas patimur difficultates. Nam ſi τὰ ἄκ-
ſunt ἅμα, τὰ ἐπίπεδα ſunt τὰ ἄκρα: ergo τὰ ἐπίπε-
ſunt ἅμα. Si ſuperficies ſunt ſimul, quæ ſunt ſim-
non ſunt unum: non erunt unum duæ ſuperficies.
hæc, ſuperficies corporis terminus eſt. Quorumcu-
corporum una eſt ſuperficies, unum corpus ſunt ill-
nimirum corporis unius partes. Hæc enim eſt ſubtil-
ſima continui definitio: cujus partium omnium te-

m-

mini sunt communes. Nec absunt ab hac Aristotelicæ descriptiones: quarum una est è primo de Cœlo: τὸ συνεχὼς τὸ διαιρετὸν εἰς ἀεὶ διαιρετά. Ergo si una est aëris & aquæ superficies, aqua in aërem erit διαιρετή. Nam quemadmodum momentum, quod instans vocant, non est pars, atq; ita quod citra est, nō distinguitur per punctū ab eo, quod est ultra, sic non distinguetur per superficiem corpus aëris ab aquæ corpore. Erit igitur continuum. Quod manifestū est in quinto Physicorum: ὅταν τὸ αὐτὸ γένηται, καὶ ἓν τὸ ἑκατέρου πέρας οἷς ἅπτονται. At ἁπτόμενα sunt, quæ sunt ἅμα. Utriusq; enim vocis origo eadem. At aliud est συνεχὼς, ut in sexto: συνεχῆ ὧν τὰ ἔσχατα ἕν. Quod clarius in quinto Metaphysices, & declarat, & disjungit ab iis quæ sunt ἅμα. καθ' αὑτὰ συνεχῆ, ὅσα μὴ ἀφῇ ἕν. At in quinto Physicorum, ἁπτόμενα ὧν τὰ ἄκρα ἅμα. Postremo si est aëris & aquæ superficies una, aëre moto, mutari necesse est superficiem simul: at ne moveatur aqua: aut adverso moveatur motu: idem erit motus in aëre, & non motus in aqua, aut adversus motus. Quæ sunt & absurda, & incredibilia. Perspicua magis erit objectio, si ad cœlestes orbes referantur. Iisdem nimirum legibus Jovis superficies una futura sit cum superficie Saturni. Ad illud diverticulum fugiendum: Mathematicè unum esse, quia nihil corporis intercedit: Physicè non esse, quia diversis sub formis constent. Ita videtis διὰ τοῦ ἀπύρου λαμπτῆρος ἐν ἀχλύϊ σκοτεινῇ τὸ φῶς ζητουμένους ἡμᾶς μάτην. Græcè dixi: quo nostras indicarem miserias in quæstione Veritatis: dedecus

celarem τῆς ἀποτυχίας. Sed ad rem. Ab aëre fieri dici hoc, ut fluitent: non autem à ligni materia. Hoc erg fuerit, illud ὑποκείμενον: de quo suprà quærebamu
,, Quapropter alterius affert exemplum materiæ. Ide
,, quidam lapides fluitant, inquit, quia vacuum, quo
,, in ipsis est, exuperat partium quantitatem. Intelli gendum hic vacuum, quod opponitur denso, non au tem pleno contrarium. Abutitur scilicet voce ha
,, Itaq; coactus fuit addere: Locum aëris esse majorem
,, quàm terreæ locum molis. Declarat igitur, τὸ κενὸ aëris esse locum. Cæterùm haud satis est, esse majorem quin longè majorem oportet esse. Parvum siquide terreum corpus in maximum corpus aëreum diffun ditur. Quod est in secundo de generatione. Et in secun do Meteoron dicebatur: plus occupare loci rarũ, quàn
,, idem densum. Quare, inquit, rupis cotísve levioris fr
,, stum in aquam si demittas, ejus extabit dimidium
,, alterum dimidium subibit aquam: propterea quò
,, plus habet aeris, quàm lapidis. Plus in mole, inquan scilicet quanta sit satis ad æquandam levitatem suai cum lapidea gravitate: non autem in vi. Sic enim pl extaret, quàm dimidio. Quo in loco possem alia quoq si audeam, attingere. At vereor ne occurrendo totie offendam. Tanto, inquit Minutius, tibi frequenti atq; audacius accurandum est: ne sis animo semp impedito. Non enim te potes ex hisce turbis sine turb expedire. Age age quicquid id est, esto jam. De memo rabili, inquit ille, æqualitate: quæ tam inæqualit tractavit disputatores potius, quàm ab illis tractat

est

est: ut integrum librum Gentilis ingesserit suis commentariis. Non meliore consilio, quàm qui tot tantaq́; de tribus doctrinis consarcinarunt. Optimi quidem viri illi, atq; doctissimi, sed immodici, atq;, ut ita dicam, intempesti. Quod igitur isti dicunt æquale ad pondus: id nequit inter philosophos vel recipi, vel admitti. Ignis enim pondus habet nullum. Reliquum est, ut sit æquale, aut respectu ad mensuram, aut ad vim, aut ad proportionem. Ac mensura quidem æqualis, inter ignem & terram constare nequeat in corpore vivente. Si verò vis æqualis omnium sit: tum verò corpus illud nullam unquam in partem naturaliter moveatur. Ultimus modus est, quem Galenus πρὸς τὴν δικαιοσύνην *referebat. Ut quia latitudo sanitatis, exempli gratia, certis continetur, ut ita dicam, spatiis elementorum: quæ portio accedet ad punctum intimum, ea sit circunscripta ratione hujus æqualitatis. Si vivens homo constitui potest tribus terræ partibus, cum terræ plurimum habet: & duabus ac semisse, cùm multum: & ex duabus, cùm satis: hunc ad illam mediocritatem recensebimus. Cui mistioni non est necessaria æqua ignis natura: sed si duas ignis partes, qui obtinet, plurimum habet: qui unam, & semissem, multum: qui semissem, satis: hic semissis ignis duobus illis terræ assibus æquale fuerit. His dictis, cùm oculos, ut ad reliqua pergeret, in librum conjecisset: hæc, inquit Minutius, ut indicta silentio præterires? Malim ista quidem, ad quæ te jam paras, ignorare. Nihil unquam accuratius audivi. Igitur ad alia.* ῥαχίαν, *in-*

 quit,

quit, pro coticula posuit. Pollux in primo, pro litore, aut scopulo. Plutarchus in commentario, εἰ πρεσβυτέρῳ. πολιτευτέον, pro strepitu: μὴ ῥαχίαν ποιοῦντες ἐν δήμῳ, καὶ ψόφον. A scopulorum, arbitror, allisione fremitum expreßit. Habetis & apud Sophoclem. Ut in transcursu nostrum hunc sermonem faciamus hilariorem Virgiliana eruditione. Ille nanque cum esset omnium bonarum literarum plenißima bibliotheca, referſit opus suum divinum illud variis atque reconditis literaturis: Cæterùm tanta dexteritate, atque pudore, ut ea vix attigisse videatur. Itaque de scopulis dixit: Dorsum immane mari summo. Græci enim ῥάχιν dorsum vocant, ῥάχιαν saxum, quod extat è mari. Sic est apud Strabonem, Thucydidem, alios. Deformavit autem sententiam obscuritate orationis. διὰ τοῦτο, inquit, πάντα τὰ δένδρα βαρύτερά εἰσι τῶν τοιούτων λίθων. At qui lapis? Nam quantum in ipso est, verúmne sit hoc, sanè nescias. ῥαχίας enim non significat pumicem, de quo hic intelligat hæc dici necessariò. Docet autem nos Plinius Thyræum lapidem natare, fluitareque grandem: comminutum mergi. Quam causam subticet, hæc à nobis esto. Aeris in eo multum contineri, nō in minimis partibus, ut in lignis solet, sed inter majusculas. Quibus dißitis, simul cum abeuntis aeris levitate, natandi beneficium amittat. Sic peluis ænea fluitat integra: concisæ pars longè levior mergitur tamen. Ratio est: quòd aer, qui ejus in sinu est, tam repentè nequit separari, quàm citò pondus deprimere poßit. Perstat igitur. Si foramine subire poßit aqua, tum decedet aer:

let aer: quia paulatim res ea geri queat. Itaq; minus rectè Plinius eodem loco prodit: inania vasa non facilius, quàm plena ex aquis extrahi. Quin illa ipsa inania nullius egent penitus extractionis: sed multa vi vix depressa sponte resiliunt adeò, ut etiam deligata secum sustollant onera. Ita nos sustinebant natare discentes pueros cucurbitæ: quod munus explebat antiquis cortex. Quæ verò scribuntur hîc de lapidum generatione, minimè pertinent ad hunc locum. Sed universalis consideratio tractationis interest, quæ mistorum affectus designat. Privatim verò spectat ad librum de terris, glebis, lapidibus, lapillis, gemmis. Nam metalla gemmarúmne subsequantur, an antegrediantur generationem, parum est diligenter à philosophis observatum. In Timæo, de lapidibus Plato: certo commentario Theophrastus. Plinius non bono consilio diversis hæc maximè locis tractat. In secundo lapidum naturam exequutus, in ultimo gemmarum lapillorumq; texit historiam. Eadem tamen & natura, & generatio: materia sub alia forma speciei. In iis enim maxima ex parte aquea, & aerea lux. Nihilo consultiore opera, cum à simplicibus corporibus inchoatum opus deduxit, post terrarum descriptionem, statim ad rem maximè compositam: hominem dico. Inde narrationem illico demisit in res minus compositas: verùm everso ordine. Marmora enim gemmis prætulit. At sunt hæ compositiores, atq; operosiores. Ad propositum redeamus. Gignuntur, inquit, ἐκ τῆς συγκρούσεως τῶν ὑδάτων. Ex aquarum mutua offensione: quasi sit hoc

efficiens, & ἀρχή. Materia verò spuma. Spuma nanque ex collisione. Rarescit igitur aqua primùm: Sic aëre natura pinguior ac viscidior diutius constat: quoad calore quopiam, marisve salsugine densescat, ad lactis ut hic inquit, modum. Tum collecto ex attritione sabulo fiat lapis. Prudenter addit, τῷ ἐπιμήκει τοῦ χρόνου. Multæ nanque, multiplicisque interpolationis eget aqua ut lapidescat. Ad aquas calidas parieti adhærescentes crustas legimus ex aspergine. Nec aliis naturæ legibus ἁλοσάχνη, & Halcyonium. De Adarce alibi dictum est. Echini marini medullam miratus sum: lapidea erat, sed ejusmodi, ut nemo, qui unquam vidisset Echinum verum, dubitaret olim vixisse illam. Hujusmodi miracula multa Plinius recenset, scribitque, intra arborem lapidem inventum. Etsi non tam intus conformari, quàm intro immitti potuit integer: circũ quem obductæ partes arboris coalescere quiverint. Quemadmodum de quibusdam spoliis videtur scribere Theophrastus. In mare autem bonus hic vir ingressus, si non exit ad plantas, in elementi feritatem potius transferatur culpa. Otiosè tamen admodum scrutatur are-
» nas, quarum enarret generationem. Terræ, inquit,
» pars quædam dulcis non est. Igitur intra illam par-
» tem recepta si restiterit aqua, non potest ab aere alte-
» rari. Propterea quòd illæ partes in terra nõ sunt: quip-
» pe salsæ. Ergo concalefactæ tam illæ, quàm aqua luti
» genus efficiunt nativum. Cujusmodi dulcibus in aquis
» gigni nequit: iccirco quia in iis non dominatur terræ
» siccitas. Quare vel mutat illam aqua in suam speciem,

vel

vel propemodum hoc efficit: atq; utrunq; alteratur. " Indurat ergo terra duritia, propter vim suam compin- " gendi: & aqua dividit ita subsidentiam, ut è limo " fiant particulæ pusillæ. Ac propterea quæ prope est ma- " re terra, fit arenosa. Auditis hominem, qui medio in " mari nihil habeat salis, unde condiat orationẽ suam. Miram verò audaciam, Negare dulcibus in locis arenam reperiri. An verò fluvios nullos ejus terræ, cujus iste sit civis, arenas alluere? Tam miserè, ne dicam vecorditer, immemor sui: mox ut in campis irriguis aqua dulci scribat arenam generari. Multis in æstuariis ad fundum arena nulla est, sed limus: reliquiæ scilicet maritimarum quisquiliarum, quæ ibi relabente restitarunt æstu: unde græca vox λεῖμμα. Subtus verò quantumquantum, totum id arena est. At interiores ac subteriores venæ minus salsæ: ut omittam, quod vulgò canunt nautæ: maris fundum dulcibus aquis esse mitiorem. Et accedit propius ad opinionem philosophorum. Nam si salsugo contingit aquæ propter Solis vim: igitur quæ aqua maximè semota fuerit ab ea vi, maximè videtur ab ipsa distare salsugine. Plinius tamen ab hac sententia discessit in secundo, non sine admiratione suorum popularium: quandoquidem in 23. sectione propositarum quæstionum verba sunt, quæ pro nobis adversus illum faciunt. Arena verò terræ species est, sicut & sabulum, & calculi, & lapides volares, quos à glarea nominant alicubi glareones Itali: qua ex materia montes integros constare constat, non à mari genitos, ut hic ait, sed à natura conditos cum

mari ſimul. Arenam quadraginta amplius ulnas ef- foſſam vidimus propter litus: ubi turrim pro portu fundandam redemerat Architectus. Eam reor equi- dem nulli unquam antea mari cognitam. Nam quod ait, in minutas ſolvi partes: vix credibile eſt à natura fieri: ut quæ ad Cantabros eſt, ullis olim ſæculis detri- tior ſit futura. Partes item illæ terræ, quem habeant ſuæ ſalſitatis autorem, contemplandum. Non enim à terra ſalſedo, tanquam accidens à ſubſtantia. Frigida terra: calida ſalſedo, calorem habens ſuæ principium generationis. Attendite & id: σκληρύνουσι ἡ σκληρό- της τῇ δυνάμει τῆς συμπήξεως. *Nam ſuprà quoq; τὴν* σύμπηξιν *attribuit aquæ: & hic terræ, non aquæ. Et agendi poteſtatem aſſignat terræ: quæ tamen omnino paſſiva eſt. Nam neq; frigore hoc, neq; ſiccitate agit quicquam. Deniq; duritia nihil poſſe durum fieri, niſi per admiſtionẽ: nemo neſcit. Non igitur erit* τῇ δυνά- μει. *Cavebo verò mihi ab illo dicendi modo:* ἅπασα ἡ γῆ οὐκ ἔστι γλυκεῖα. *Sic enim dulcis eſſet nulla. Quod verò dixit,* πηλὸν ἔμφυτον: *ſumptum id eſt è primor- diis philoſophiæ. Quoniam limus in potentia fuit illius naturæ: Quaſi dixerit, genuinum. Sic Ariſtoteles ven- tos vocat* ἰθαγενεῖς, *qui ſuis è natalibus recta ſpirant. Indigenam vocaverim Latinè. Ita corrigendus codex eſt, ut addatur negatio:* ὅτι οὐ κωλύει ἐν τούτοις ἡ ξηρό- της. *Scilicet in dulcibus aquis deſit ſiccitas. Alioqui contradicat ipſe ſibi. Niſi cum tuo duce Ferreri diver- ſam inſiſtis viam. Imò te, inquit ille, quod minimè re- ris, ænigmate verberabo. Nam neq; tecum ſentit hic, ne-*

neq; adversatur tibi. Qui fieri potest? ait Bajulius. Atqui factum, inquit ille. Nam neq; addidit negationem: & τύτοις interpretatus est, illis: non autem, is: novo errore corrigens errorem. Profectò, ut huic assentiar Scaligero: versionis onus pistrinarium est. Ad molam enim alligati vertimur in gyrum æquè, atq; vertimus: Tu verò, ubi voles. Appendit, inquit ille, « huic impostura auctarium de nihilo meliore merce. « Idem namq; contingere campis apertis Soli, atq; uligi- « nosis. Arescunt enim partes eorum Solis vi, dulci ni- « mirum exusto succo: quo fiat, ut sabulum generetur. « Id esse maximo argumento. Quia si quis profundius « fodiat, nativus inveniatur limus. Esse verò hunc are- « næ radicem. Non enim arenam fieri, nisi per accidens. « Atq; hæc quàm vera? Est in Galliæ parte regio, quam « nunc vocat Beausam vulgus. Ibi arbor nulla. Omnia sub imperio Solis sunt. Uligo latissima: uber glebæ felicissimum: arenarũ nihil. In Aquitaniæ tractu, quas Lanas appellant, Ericis, Genistis, Paliuris, aliisq; fruticillis ejusmodi tota facies operta est: quominus Solis radios apertos experiatur. Nihil ibi præter arenas etiam profundissimas. Contrà, permultis locis sub arvo pinguissimo subsunt arenæ: subter eas saxei scopuli. Neq; magis verum est, arenã per accidens fieri, quàm lapillos. Forma enim sua est, qua sit arena, non pulvis, non lapis, non aliud terræ genus. Si per accidens existeret, aliquando coiret, vel aqua, vel igni. Neutro fit. Adhæc, in aqua putrescit nunquam. Plato in Timæo de arena & saburra nihil: de generibus aliis

terræ

terræ concretæ multa. Etiam videre est, quàm dilige[n]s fuerit Theophrastus: nisi vitij culpam sustineat inju- ria temporis: unde facta est tam præclari commenta- rij mutilatio. Ita digerit Plato. Saxum, fictile, lap[is] lapidis species fusilis, ex quo vitrum. Generatione[m] verò deducit ab aqua concreta, συμπαγὲν, inquit, ὕδ[ωρ] μετέβαλλεν εἰς ἀέρ☉ ἰδέαν. καὶ πλησίον ἔωσεν ἀέρα. ὁ[δ'] ἂν ᾖ βαρὺς, ὠθεὶς ἢ περιχυθεὶς τῷ γῆς ὄγκῳ σφόδ[ρα] ἔθλιψε, ξυνέωσέ τε αὐτὸν εἰς ἕδρας, ὅθεν ἂν εἴη ὁ νέ[ος] ἀήρ. Et concludit: συνωσθεῖσα δὲ ὑπὸ ἀέρ☉ ἀλύτ[ος] ὕδατι γῆ γίνεται πέτρα. Deinde dividit in species. A[ë]- rem verò commiscet ad splendorem. Tantum abest, [ut] per humidi consumptionem factum dicat lapidem, [ut] ejus materiam constituat humorem. Sic etiam Emp[e]- docles. Lapidem ferventium aquarum vi concrescer[e], id quod & Aristoteles recitat in 24. sectione. Et in 2[3] jam dixerat arenam esse saxum pusillas in partes fr[actum] stillatim comminutum fluviorum agitatione, mari[s]- ve salo. Sic in hoc ob æstum, in illis ob cursum, arena[m] fieri: in lacubus immobilibus nullam. Iste vult per lim[i] concretionem: ille contrà, per dissipationem. Aegyp[tum] alluvione factam vult Herodotus: quia superiorib[us] locis arena sit. At enimvero multis in partibus aren[a] visitur, nullius aquæ vel argumento, vel vestigio, v[el] suspicione. Quare neq; limus pro materia, neq; pro e[f]- ficiente possit humor assignari. Neq; verisimilius es[t], ex majoribus lapidibus minores factos per dissoluti[o]- nem, quàm ex minutis majores per concretionem. L[o]- cus est in ea, quam dicebã, Aquitaniæ parte, Lanaru[m]

nomin[e]

*omine, Cohortes vocant, sub prætura Vassatensi. Ejus
oci lapicidinæ ferunt saxa, quorum in cavernulis ad-
arescunt Mytuli, Buccini, Cochleæ, non alia constan-
es materia, quàm cujus est earum matrix: adeò verò
equentes, ut pleræq; directiones earum occursu depra-
entur in ædificiis. Ibi qui putet Oceanum restagnas-
e, vix universos Aremoricos à diluvio vindicare posse
ideatur. Hoc ideo dico: quia si marinæ species extra
nare generantur saxeæ: nihilo secius arenas procul ab
llo concreari posse fateamur. Nam quemadmodum
licebamus, integri montes arenarum sunt in Vasco-
iia passim: quos si tandiu texit mare, quoad sabulum
igneretur: necesse fuit, universam penè Galliam totis
llis sæculis sub mari latuisse. Quod verò videre velim,
quò sese receperit, postquam hinc decessisset. Conclu-
dent igitur emunctiora judicia contra nostrum hunc
sic pote: Fluvij arenosi, qui non salsi. Arenosa terra sic-
ca, humore nullo. Arena sub pingui terra. Arena sine
limo. Ergo neq; salsitas autor est arenæ, neq; humor,
neq; Sol, neq; limus. A sale proinde petas argumen-
tum. Ab Sole concretum in magnos grumos, sub Sole
positum haud unquam arenascere. Nota mirificam
vocem.* Εἰσί τε μεμακρυσμένα ἀπὸ ὕδατος γλυκεροῦ, *& mox* μακρυσμός: *quasi factum sit à natura id.* μακρύνειν *enim autorem notat actionis, quam significat.
Facetè dixit,* διατριβὴ τῆς κινήσεως τοῦ ἡλίου: *mora motus. Ab arenæ effectore mari fertur, deinde ad effectum
effectoris: salsuginem, inquam, cujus autorem Solem
facit. Verùm laxè nimis dicit,* κατὰ τὸν τρόπον τὸν λεχθέντα.

λεχθέντα. Neq; enim sic fit salsum, quod salsum fit, sicut arenam dicebat arenã fieri. Nam salsilago creatur ademptione partium dulciorum. Arena verò to-
„ tius humoris. Feratur tamen intra τὴν ἀκειβολογίαν.
„ Tum astruit multum ineptiarum. Propterea quòd
„ ambiat aqua terram: iccirco potiore prærogativa de-
„ beri aquæ nomen elementi, quàm ipsi terræ. De ratione vel puer judicet. De re ipsa nõ nisi sapientibus, quid sit statuendum, constare puto. Vel à magnitudine sumatur argumentum, vel à censu rerum naturalium compositarum. Nam quæcunq; sunt hîc apud nos, etiam pisces ipsi plus terræ quàm aquæ habent. Nam quod piscium recentia cadavera quædam fluitent: id efficit aer, qui in illorum vacuis continetur. Sicut ἑωλα cadavera terrestrium. Ea postquam sub aquis computruerunt, multo concepto aere de putredinis calore sursum enatant. Cæterum piscis frustum in aqua inditum fundum petet. Non igitur aquæ plus habet. Tanto minus, quæ seorsum creantur exortes aquei loci. A mole verò si evocemur ad hujusce rei disquisitionem: ut Græcum est proverbium, secemus medium. Aquæ facies ergo, quæ comparet, terræ tractu tota fusior est: etiam si demantur appendices fluviorum. At ipsa corpora si conferantur inter se, vix, exempli gratia, semuncia est aqua totius ad assem terræ. De more suo ῥίζαν hîc appellat principium. Arabes ita loqui soliti sunt. Rerum principium radicem vocant. Plantæ principium non radicem, sed venas. Et odiosa sententia: ἡ ῥίζα πάντων τῶν ὑδάτων γλυκεῖα. Aqua enim suis

suis primordiis insipida. Siquidem dulcedinis opifex est moderatus calor. At is in aqua nullus. Omnium philosophorum consensu est in natura frigidissimum. Non ergo constabit ex atomis aqua Democriti. Corpuscula namq; illa omnia figurata ad gustus omnem speciem. At insipidum privatio est: non enim sensum afficit, ac ne tentat quidem. Erit ergo corpus sine figura quippiã, ridiculè. Nam ex vacuo totã efficere nequeat aquam. At solum vacuum figura carebat. Hic autem veterum fovet sententiam: quorum fuit princeps Thales: Aquã solam esse primum rerum elementum. A qua tantum abfuit Aristoteles, ut in secundo Meteoron ne fluminũ quidem principium concesserit haberi. Hinc ex propositis construit demonstrationem. Aqua levior est quàm " terra: ergo aqua dulcis, quàm salsa. Nimirum quia " salsa terrea est. Ovi confirmat exemplo jam pervulga- " to. Dulcem aquam subiturum, idem in salsa natatu- " rum. Aristoteles in propositis quæstionibus, oneratas " naves extare plus in mari, quàm in fluviis. Haud plenam tamen hîc addit rationẽ. Dulcem propter partiũ " tenuitatem sustinere non posse: salsam propter crassas " posse. Mihi aliter videtur. Non propter partium tenui- " tatem crassitudinémve, quicquam esse aptum vel ineptum ad sustinendum: sed ex earum cohæsione. Quapropter in oleo defæcatissimo plus extat lignum, quàm in aqua. Olei tamen partes tenuiores: aerei namq; plurimum obtinet, aquæ multũ, terræ exempta fæce minimũ. Itaq; gutta pannis aspersa latè subit, ac diffunditur: aqua nõ item. Quæ causa est, ut stilus duapondo

mucrone

mucrone demiſſus in aquam citius deſcendat, quàm lamina decempondo eandem in aquam ſecundum ſu- perficiem impoſita. Scilicet ſeparat ſtilus partes: lami- na non ſeparat. Sic quod aqua non ſuſtinebit, ſuſtine- bit aquæ glacies ejuſdem: non ob partium differen- tiam, quandoquidem ſubſtantia eſt eadem, ſed ob par- tium differentem poſituram. Conjunctiores enim ſunt. Ovi poſuit exemplum: ut efficeret, quod præcip- Philoſophus in ſecundo Metaphyſices: Non poſſe qui- buſdam, niſi exemplis, perſuaderi. Quippe rationes et- iam veriſsimas, ſi vulgares eæ non ſint, ac paſsim rece- ptæ, non admittere. Hoc genus hominum vocat idem mancipia ſenſuum, atq; intellectu mancos ait, in duo- deviceſima ſectione. Ecce verò appendicem. In mari mortuo nullum animal mergi: nihil propter ſiccita- tem gigni. Ajunt tamen ex Ariſtotele Cypriis in for- nacibus Pyrauſtam generari, quam etiam Pyralin vo- cat Plinius. Tametſi mavult Hermolaus, Pyroton. Py- ralis avis apud Ariſtotelem. Dixit, animalia non mer- gi. Sic Plinius, Cameli, inquit, ac Tauri impunè flui- tant. Inde fama nihil in eo mergi. Quaſi de cæteris nullo dum facto periculo. At Solinus certo quicquam mergi negat. An de eo Strabo quicquam ſcripſerit, nunc non memini. Geneſareticum tantùm nomina. De bitumine quoq; Babylonio ſolo. Ad hæc in eodem mari nihil quicquam gigni. Ratio. ὅτι κωειδής ἡ ξηρό- της ἐν αὐτῷ, καὶ ἐν παντὶ, ὥσπερ ὅτι πλησίον τοῦ σχήματος τῆς γῆς. *Quæ verba non parvæ indigent conſideratio- nis. Nempe in ipſa terra multa oriuntur Aſelli, Lum- brici*

rici, Talpæ. Nihil autem propius terræ naturā, quàm terra ipsa. Non igitur est siccitas in eo mari, quatenus « siccitas est, sed siccitas inepta ad generationem. Quæ « siccitas subscriptorem, atq; etiam collegam suæ habet ineptitudinis amarorem. Sed & pessimè dixit, σχῆμα*: quod accederet ad figuram terræ. Verùm neq; figuram esse ullam elementis in tertio de Cœlo disputat Aristoteles: & in quarto, ne ad motum quidem quicquam facere* ἁπλῶς τὸ σχῆμα πρὸς τὸ κάτω, ἢ ἄνω, ἀλλὰ τοῦ θᾶττον*: tantum abest, ut quicquam præstet ad generationem. Tum si quis terræ globum spectet, æquè intelligat aliis quoq; communem elementis esse figuram illam. Prosequitur ab his rationem salis generandi, postquam de maris salsitate verba fecit: eamq; sudori comparat, atq; apponit, ut retur, causam. Fit, in- « quit, sal in stagnātibus aquis: in quibus quod erat dul- « ce, salsescit. Superat verò terræ salsugo salsuginem illā. « In illa enim remanet inclusus aer, in hac no remanet. « Ac propterea non est illud terræ corpus particeps secun- « dum omnem modum cuiuspiam dulcedinis. Siquidem « aquæ genus id est, quod exit ex ipsa terra, sicut sudor. « Quæsiverunt aliqui: Sal quare non nisi dulcis aquæ commistione fiat, cùm sit calidum & siccum. At isti supponunt falsum. Nam & sine dulci fit. Contentionis autem respondebimus: Aqua dulci cohæsionem temperari. In cautibus tamen exesis Aegeo mari, ad Nauplium, & Epidaurium, scio lectum sal à militibus ex assultu fluctuum relictis ibi, mox à Sole concretis aquis. Aqua verò dulcis id præstat, ut de pinguitu-*

dine sua deponat aliquid mare. Quod enim tale est minus commodè concrescit. Iccirco glacies ex aqua fi ex oleo non fit. Spissescit oleum, non glaciatur. Sic aër. Quod & à Philosopho edocti sumus. Id etiam v rumne sit, considerandum. Quod erat dulce salsescen Nam sanè ex aqua salsa fit sal. Neq; dulcis illa pri salescit, quàm salsescat. Adhuc dubitabo, an terræ sa sitas salis superet salsilaginem. Non enim videtur. A ctu nanq; sal salsum est: terra verò potentia tantùm Neq; affectio terræ propria est salsitas: & salis propr est. Sed salem sub terra fieri, sicut & sulfur, & igne quónam autore alio, quàm cœlo? Salem verò terræ su dorẽ cùm vocat: sanè facetus est. Hoc idem cùm de ma ri dixissent antiqui, risit Philosophus in Meteoris. Illu attentius in memoria habeamus: Terram sine humo nunquam vel salescere vel salsescere. Quare cum Sol efficiẽs: aqua materia: terra potius esse videbitur (pa cite auribus viri elegantissimi) commateria. Nam eff cientis rationem sibi nullo modo vindicare potest. Pl to in Timæo ab aqua salsa, & terra: ut salsuginem a aqua trahat, à terra concretionem. Nitro quoq; ob principium attribuit quoddam. Plutarchus Cervi la crymam dulcem, apri salsam scribit. Apponit causam frigus in Cervo, calorem in Apro. In calidis animal bus, atq; animosis excrementa omnia calida, amar salsa. In 23. sectione, stans aqua salescit: ex mobili nullum fit. Exigit enim concretio quietem. Et ibidem Maris aquam quò plus coquitur, eò plus acquirere sa sedinis. At calidior est prope litus: ut est in quinto h

storiarum

[f]riarum: sanè ex reflexione radiorum à propinquitate fundi. Et apriciora omnia litora concalescentibus [f]acilius arenis. Quonam igitur modo litoralis aqua [d]ulcior ibi dicitur ab eodem? Contrà nanq; videri de[b]eat: si salescit à calore. Quò enim coctior, eò calidior. [R]espondeo. Motu aquam calefieri, atq; aerescere: dul[c]escere igitur. Spumescit enim. Non ergo parum con[c]ipit aëris. Plutarchus, alios humores agitatos frige[s]cere: mare incalescere. Fortasse. Nempe omnis aqua [c]alorem concipit agitatione: aëris enim haurit mul[t]um. Ex æstivis extractam puteis cum jumentis potui [d]amus: ne frigore suo noceat, aut torminibus, aut an[g]ina, vexatam prius baculo exhibemus. Hæc cùm di[x]isset, respirabat. Percontanti Minutio quid esset ne[g]oti: Vota, inquit, solvamus Neptuno, ut ait ille, sal[s]ipotenti. Jam verò tandem vix enavimus: ac terram attigimus, in qua stirpes intermissas resalutemus: atq; utinam melioribus auspiciis. Nam quasi rem arcanam ex Jacchi, ut ajunt, vanno mystica notandum monet. Quocirca novum hinc inchoare caput licet.

Scire, inquit, debemus, plantas esse non ex simplici materia, sed compositas. Quasi verò hic sit locus. Nam per initia libri hujus posuit jam δυνάμεις *illas. Et in libro de mistorum affectibus, jam illa verba sunt:* αὗται μὲ οὖν τοῖς τε φυτοῖς ὑπάρχουσι, καὶ ζώοις: *Loquitur de qualitatibus: at qualitates in elementis. Ibi quoq; in ejusdem libri extremo, ad animalium atq; plantarum historiam transiturus ait, hæc ex condissimilibus esse composita partibus. At nullum simplex*

Aa 2 corpus

corpus constare posse partibus inter se dissimilibus, i[n] secundo libro de Cœlo jam declaratum fuit. Jam est i[n] secundo de generatione, quod suprà dicebamus, [e] quatuor omnia constare. Prioris sententiæ verba me[mi]nimi: ὁμοίως τὰ ὁμοιομερῆ θεωρητέον, καὶ τέλος τὰ ἐ[κ] τούτων συνεστῶτα, οἷον ἄνθρωπον, φυτὸν, καὶ τ' ἄλλα τ[ὰ] τοιαῦτα. *Alterius hæc:* ἅπαντα δὲ τὰ μικτὰ σώματα ὅσα περὶ τὸν τοῦ μέσου τόπον ἐστὶν, ἐξ ἁπάντων σύγκει[]ται τῶν ἁπλῶν. *Illud durum:* αἱ βοτάναι, καὶ τὰ εἴδ[η] *Herbæ, & species. Adjungit porrò haud satis commo[]dam comparationem. Sunt, inquit, compositæ plan[]tæ, sicut salsedo ex aqua maris, & arenarum substan[]tia. Esset igitur circulus in natura. Sic efficiens caus[a] suum haberet effectum pro causa efficiente: aut form[a] formatum à seipsa pro forma sua: aut materia mate[]riatum pro materia. Nam si, quemadmodum supr[à] dicebat, ex aqua maris fit arena: propterea quòd aqu[a] salsa est: & ex arena fit salsugo: profectò* ἔσται κύκλ[ῳ] ἀποδεικνύναι. *Quod tamen esse* ἀδύνατον *in resoluto[]riis declaratum est. Præterea non est ex aqua & terr[a] composita salsugo: nam quæ, quota salsuginis pars a[]qua est? Nusquam substantia pars est accidentis. Ete[]nim pars & totum sunt ejusdem prædicamenti. Alio[]qui non esset unum per se. Mirifica deinde verba fun[]dit, cum vult causam reddere, quare planta composi[]ta sit. Exhalationes, inquit, ubi concreverunt, possunt comprehendere causam, qua fit, ut sint plantæ. Jam illud excussum oportuit, quomodo concrescat. Non enim à seipsa hoc obtinebit exhalatio, sed à calore gi[]gnitivo.*

sitivo. Cujusmodi motum Democritus appellabat ..ῶ: ut Philosophus in quarto de Cœlo scriptum reliquit. Verbum quoq; συμπεριλαβεῖν, Aristotelicū sanè, significat agendi potestatem. Itaq; dixit, δυνάνται. Cæterùm exhalatio, quæ sit materia, neutiquam poterit formam comprehendere, qua fiat planta. Quin potius comprehendi. Occupatur enim, atq; vindicatur ab alterius formæ prehensione. Quippe affectam materiam paratis qualitatibus forma facit esse secum hoc, aut hoc. Quid autem sit illud, quo afficiat (hoc sanè est συμπαγῶσι) magna fuit controversia. Hac quoq; propositione videmus non probari, quod intendebat, quatuor ex elementis esse plantam compositum. Nempe ἀναθυμίασις suapte natura potest unico tantùm elemento constare. Quæ verò sequuntur verba, sunt sanè quàm incommoda. Decidit, inquit, aër « inde, atq; irrorat locum. Atq; ex eo seminum prove- « niunt species ex vi siderum. Nam quid confert aëris « casus ad probandum, quod exhalationes, ubi ascendêre, concrescunt? Neq; intelligo, quid sit ἐντεῦθεν. Unde nanq; cadit aër? An vult, ex eo aere? Ut sit aer efficiens plantarum causa. Irrorare nanq; effectio est. An, ex eo: id est congressio aeris, & materiæ, quæ est in loco? Cadere verò voluit: opinor, ad terram se demittere. A terra tamen abscedit aer nunquam. Profectò alium intelligat igitur aerem, scilicet superiorem. At ne sic quidem possit. Ascendit enim aer omnis, non autem καταπίπτει. Sanè duo simul hæc esse nequeunt, aer, & descensio: tantò minus aer, & casus. Cadit

enim, quod deorſum fertur natura ſua, poſteaquam ſubductum eſt id, quo violenter ſuſtinebatur. Omitto
„ διὰ τῆς δυνάμεως: *malim,* διὰ τὴν δύναμιν. *Rurſum*
„ *verò ineptit, ubi dicit: Aquam eſſe plantæ materiam*
„ *neceſſariam. At, bone Deus, cuinam miſto nõ eſt aqua neceſſaria? Ipſa metalla, quæ rerum omnium duriſſima ſunt, ex aqua concreta conſtant. Cùm ex Galeni diligenti obſervatione: tum ex Pragenſibus fodinis id compertum eſt: opere intermiſſo, ſuperficie per initia madore oblita, tandem Chalcitidis evaſiſſe cruſtam. Jam ipſe ſuprà teſtam dicebat è luto conſtitutam: cujus luti pars haud parva eſſet aqua. Cur ergo* ἀναγκαία ὕλη? *Non enim eſt vel plantæ propria, vel aliis miſtis non neceſſaria. In libro de affectibus miſtorum terram & aquam ſtatuit Philoſophus, quaſi pro materia: aërem, & ignẽ, quaſi pro forma. Propterea quòd illa paſſiva ſunt, hæc activa: eaq́ tanquam prævia formæ inſtrumenta. Theophraſtus in ſecundo de cauſis, quo in libro recenſet aquarum differentias, è quarum vi plantarũ generi maleficia beneficiáve queant proficiſci, aqua frigida rigatos hortos melius proficere prodidit. Verùm aliter à noſtratibus fieri meminiſtis. Solum ocymum ſub Sole calefactis aquis, atq, per pannis tranſmiſſis, perenni gaudet irroratione. Cætera frigida æquè pereunt omnia, ſicut & calida. Ea de cauſa per æſtatis tempus, è puteis hauſtam manè permittimus ſub veſperum inſolari: qua rigaturi ſumus in ſero diei, cum deferbuit: poſtquam diurnum cœlum paſſa eſt, ut miteſceret, ac deponeret cruditatem. Ideo peri*

Oryza,

Oryza, si propter fontes existant elices: unde frigidior exeat aqua. Prata non minus degenerant ob eandem causam. Aquilonias verò, atq; austrinas pluvias, nocturnas diurnásve reducemus ad similem rationem: ita ut citra teporem aqua sit, non frigida tamen. Urit enim quemadmodum & austrina. De his apud Theophrastum satis. Post hæc dividit aquarum genera. Non “
cujuscunq; modi aquam venire ad generationem. Non “
enim salsam, sed dulcem. Probat, Salsa gravior. Con- “
cludit inde. Iccirco pari nisu non quit ascendere cum “
dulci Probatio pendet ex problematibus, & quarto li- “
bro de Cœlo. Attexit deinde corollam, quo mercis au- “
geat commendationem. Hinc, inquit, fontes, & fluvij. “
Verùm periit muneris gratia per repetitionem. Ut possimus perurbanè παρῳδεῖν, δυσχερὴς μὲν ἡ διαθάνατος. Addit odiosa verba de cursu fluviorum: καὶ εἰς πολὺ διατρέχουσι. Cæterùm à cauda, quæ nos pupugit, incipiamus. Quis inde fluvios fontesq; deducat, quòd aqua salsa cum dulci nequeat ad plantam subire? Contrà potius usu venit. Fontes esse debere salsos: propterea quòd hæc à plantis aqua relicta sit, attracta scilicet, atq; epota dulci. Legimus enim in historiis, aquarum scatebras extitisse repentè succisis sylvis. Neq; melius hîc dictum est, aquam ascendere, quàm suprà, aërem descendere. De salsa verò quid senserit Plutarchus, jam suprà satis. Nam quis adimat ab aquis ascensionem propter salsitatem: terræ concedat, à qua sit ipsa salsitas? Ascendere, accipio laxè nunc cũ hoc autore nostro, pro eo, quod est in superiora loca

 trahi.

trahi. Quis igitur arborum cacumina multa esse terra neget constitutos? eamq; terram ipsam, ab imis petitam, attractamq; radicibus. Hujus ascensionis argumentum posse capi vel à pituita, vel à sanguine, vel ab atra bili: quæ sæpenumero crassa admodum, atq; etiam salsa subeant cerebrum. Sed & sudor etiam capitis ipsius salsus est. Non enim est pura descensio in corporibus propter gravitatem, purus ascensus propter levitatem: sed utroq; attractio de ventriculo, & jecore, quæ sunt vice puncti medij. Hactenus anfractibus καὶ ματαίαις ἐντρεπαῖς studuit, quibus errationem suam ostentaret. Iis valdè vexatos nos hactenus, reficere animum induxit hac gelidißima tempestate vaporariis: è quibus exemplum petit. In cameris receptam ad
" *fornices exhalationem in guttas concrescere, quæ po-*
" *stea descendant. Dixit, καταπιέζεται ὁ ὄροφος. Verbum vulgare sub sarcinis: verùm hîc minus aptè positum. Non potest intelligi, quomodo contignatio aut camera prematur guttis, quæ pendeant. Deorsum vergat Bautia Vasconica suffixa ferreis clavis, & gravior quidem fiat: non premetur tamen. Egreßi verò tandem omnibus ex aquis, ad terras revertamur. Qua in egreßione, primùm aquaticas herbas occurrere par est. Negat eas herbas augescere posse justa magnitudine, quæ salsis proveniunt locis. Addit causam. Ob humoris, inquit, siccitatem. Intelligit siccitatem potentialem. Omnis siquidem humor humidus actu est. Sed qualis hæc sit sententia, videamus. πληθυσμὸν appellat plenam magnitudinem. Attamen ita censeo: Suum*

cujusq;

ujusq; generis esse πληθυσμόν: ita ut etiam maritimis arboribus sua sit justa magnitudo. Nemo it infitias, Apuas, & Squillas, & Asillos, & Asellos, atq; alia minuta, quæ vocat Aristoteles ἑψητὰ, Gari confectores ὀψάρια, suam consequi magnitudinem, haud secus atq; Crocodilum, Pristin, Physeterem. Nam maritimæ plantæ maris, uti dicebamus, fruuntur alimento: neq; in terram translatæ vivunt. Hæc ut concilientur, tandem plantā conferemus, quæ in terra, quæ in mari nascitur. Nanq; ad Oceanicum Germaniæ litus arbusculæ quædā sunt infelicibus natalibus, nō contemnendis tamē: quippe saxis hærent, radice vel nulla, vel obscura adeò, vix ut sui specimen præbeat. Cæterùm contra pertinaces instent. Prason marinum, quod est sub aquis admodum prolixum, si transferatur in arvum, longè brevius futurum. Idq; adeò, ut evadat nullum: quod multò minus est, quàm esse parvum. Et Pepones in Venetis litoribus audivi grandissimos esse, atq; etiam nitidissimos, suavissimosq;. Frustra verò auferunt alendi vim, atq; crementa ipsa à salsedinis natura, si meminerint Orcarum & Balænarum. Sed & illud demus. Salso non ali plantas: at non continuo sequetur in salso non ali. Nam si non subibit, ut hic vult, aqua salsa: non oberit igitur. Deinde sic agam: In aqua salsa plus aquæ dulcis est, quàm in terra sine aqua: cujusmodi sunt hæ terræ nostræ, in quibus arbores visuntur. Paululum humoris deprehendas: aquæ non item. In salsa dulcem contineri, persuadet ratio: docet Aristoteles: exprimit experientia confessionem:

ostentat natura. Pisces enim dulces sunt. Alligatis a navigiorum latera lanis exprimitur ad bibendum dulcis exhalatio. Quamobrem ut pisces in mari, (dulci nanq; scribit ali Philosophus) non ex mari: sic etiam stirpes in salsa, non è salsa. Iste verò ludit, cum à sicco prohiberi, ne crescant, scribit. Quippe tum, ut dixi, maxima capiunt incrementa pisces, qui sunt alioqui terrestribus animalibus molliores, tum Palmarũ quod & alibi dictum repetere cogimur, cultui sal adhiberi prodidit Theophrastus. Postremò si è quercus cinere fit sal, (fit enim) haud quaquam ejus alimenti repugnare videtur, quod in ejus est substantia. Ex iisdem aluntur, quibus constant animantes. Illa etiam
„ quæ subdit, sunt dispicienda. Opus, inquit, habent &
„ materia, & loco: quæ duo principia conveniunt inter
„ se. Existimavit, arbori mare non esse locum idoneum.
Non omni quidem arbori locus ille aptus est. At marinæ arbori non ineptus, & naturalis. Repetendo cogor ineptire, dum repetentem ineptum sequor. Evenit ergo mihi, quod & judici. Is ut cædem expiet, cædem jubet. Falsus autem est, cùm apponit locum simpliciter ἄκρατῆ. Quædam profectò plantæ usq; adeò læduntur hoc, ut etiam intereant. Capparis, Artemisia tenuifolia, Cunilæ omnes, aliæ multæ. Persuasum, receptumq; est, Iridem cultum aspernari, fieriq; deteriorem. At cultus habet cum eucrasia proportionem. Neq; monticolis, neq; iis, quæ aquis sunt populares, mediocritas ulla convenit. Non igitur assignandum τὸ ἄκρατὲς pro loco plantis, sed suum cuiq;. Et est demonstratio: Non omni

omnes plantæ sunt ἀκραεῖς: non igitur opus habent locis temperatè temperatis. Et reclamat historia instituta. Nam primùm hic agnovit in aqua salsa: mox à nive: tum redibit ad salsas: inde ad alia loca, quæ sint calida: post hæc ad arenosa: ab iis eas ad plantas, quæ in aquarum visuntur superficie: porrò ad aquas calidas, loca edita, loca ima, saxosa, sicca humida. Quibus expeditis plantarum aggreditur constitutionem. Ubi videbitis, quot quoties retractet: quem ordinem non pudeat obturbare. De his igitur agamus sigillatim. Non ferè, inquit, inveniemus in nive plantam. Dicit ferè, κοινῶς. Propterea subdit: à se visas in nive plantas, sicut & vermes. Ac de vermibus quidem Philosophus quoq; prodit historiarum quinto. Aßignat rationem: quid ita non gignantur in nive. Caloris, inquit, penuria. At quare gignantur, est causa craßities, atq; inclusus aër. Nix enim spumæ obtinet modum, atq; proportionem. Itaq; solutæ nives etiam lutum creant, in quo herbulas nasci translatitium est. In potestate nivis igitur herbillæ fuerant eæ, perinde atq; lutum. In secundo libro de generatione, demonstratur hæc sententia magno ambitu propositionis. ὅτι, inquit, εἰσὶν ὑπερβολαὶ ἡ πῆξις τοῦ ψυχροῦ, ἡ ζέσις τοῦ θερμοῦ. οὔτε ἐκ κρυστάλλου, οὔτε ἐκ πυρὸς γίγνεταί τι. Alibi tamen de ignigena volucella dictum est. Nam Salamandram vel impunè pati, vel etiam flammas extinguere, non ex illis progigni fabulantur. Olympiodorus ait in papyretis inveniri. Iccirco fasces à vitrariis excuti, ne labem fornacibus afferat. Tradit autem hic, mutilas,

mancasq;

mancasq; plantas illas esse, quæ de nivibus oriuntur.
» Quippe foliis carere: quemadmodum aliis quoq; locis
» maletemperatis nequeunt flores edere plantæ quæ-
» dam. Scythæ, qui tum maximè bella gerunt, cùm ma-
ximè glacie rigescit tellus, equos habent adeò sibi alie-
na tempestate consulentes, ut ungulis rumpant cru-
» stas, atq; apertis vescantur herbis. Addit, omnes her-
» bas, quæ in nive oriuntur, amaras esse. At neq; nix a-
mara est, neq; quod fit ex ea, lutum. Et aër, qui conti-
netur in nive, multus debuit intus dominari: solitus in
mistorum concretione dulcedinem comparare. Ac sa-
nè gelidissima nix admittere nequeat amarorem, si
ejus vel causa, vel comes perpetuus calor est: ut voluit
Galenus. Qui Opium amarum putant, huic opinioni
minus adversabuntur. Empedocles etiam, qui canit
igneam piscium naturam, delatam ad humoris domi-
cilium, quo temperarentur, non ausit huic repugnare
sententiæ. Hic subiit Minutius: quia videbare progres-
surus ad alia, nec amaroris causam dare nobis velle:
accipias, si probaris. Obsessus sub nive calor, ubi sese in
humidum tabescentis nivis insinuarit, creat aliquid,
quod sit amarum: quia decesserint amabiliores par-
tes, sicut à mari. Sic sub inclinationibus cœli clemen-
tioris acquirunt à nivibus arva fœcunditatem. Nivi-
bus operto agro, non exhalat calor genitalis. Iccirco
effœtescunt terræ continuatis sationibus: quoniam &
abit in segetem materia, & cum ea spiritus vivifica-
tores. Augentur autem magis post nivem sata, quòd
radices majora ceperunt incrementa. Ita penu fit opu-

lentius

entius in parsimonia, quo lætiores epulæ postea comparentur. Hunc ad modum his in campis vagandum est. Quòd si Georgius Valla fecisset, non id obiiceretur ei quod commisit in commentario quintæ Satyræ Iuvenalis: ubi Squillam piscem cum Squilla Cepacei generis confudit, sumptis hoc ex libro verbis ad suæ sententiæ confirmationem. Sed jam deduc nos ad alia loca. Faciam, inquit ille, posteaquam tam studiose nos ex illis nivibus eduxisti. In salsis, & siccis, inquit, haud "ferè videtur planta: procul enim sunt à bono tempe- "ramento. Sanè pertinent hæc ad superiora: propterea "non immorabimur. Quam addit causam, neq; accipio, & vix percipio. ἐλαττονεῖται, *inquit,* ἡ γῆ. *At quemadmodum decrescit terra, cùm à terra, & ex terra salsum fieri prædicarit? Siccum quoq; ad terram pertinet. Tum si minuitur terra: fieri videatur id, propterea quòd in plantas abeat solùm. Haud dißimi- "lia quæ sequuntur:* ἐξ ἧς μακρόν εἰσιν ὑγρότης, καὶ θερ- "μότης, ἅπερ εἰσὶν διὰ γλυκέος ὕδατος. *Quoniam pro- "cul abest humiditas & caliditas, quæ per aquam dulcem comparantur. Quibus verbis nihil esse potest absurdius. Nemo unquam dixit, aquæ beneficio parari calorem. His expeditis de salsæ proportione transilit ad plantarum generationem: declaraturus ea, quæ affici queant ab eventu, qui postremus omnium dulcibus terris evenire potest. Fit interdum, inquit, ut terra "dulcis emoriatur. Itaq; minus celeriter in ea procrean- "tur herbæ. Hoc peccat: quòd de cæteris omnibus affe- "ctibus prius erat ei dicendum, quàm de pernicie terræ.*

Est

*Est hic omnium ultimus profectò. Quippe à formæ pri-
vatione. Alij à forma ipsa: ut fertilitas, celeritas gene-
rationis, cultus facilitas, æquabilitas ad diversa pro-
gignenda, bonitatis diuturnitas. Hi affectus habitudi-
nis terræ sunt: ille privationis. At est negatione prio
affirmatio. Scilicet simplicior, & æquiparatur enti
negatio verò, privatioq; non enti. Post habitudinis af-
fectus per gradus certos deventum oportuit ad interi-
tum. Inciperet igitur à substantia. Veluti cùm aßidui
operibus exhauritur. οὐσίας enim partes abeunt. Deind
procederet per alia prædicamenta: qualitatem, cùm
frigescit ventis, aut arescit æstibus: quantitatem, cùm
in clivis per imbres gleba detergitur: tenuisq; crust
relinquitur radicibus defraudatis. Item à situ partiū
Quemadmodum si perpetuis densescat imbribus. Tum
ex pavita superficie nequeunt sata caput exercere: s
quæ prodeunt, adolescendi potestas nulla. Non enim
cedit indurata crusta. Quamobrem cuneata stipula
strangulatur. Poëticè admodum dixit, νεκρὸν. Ut ea
terra mori dicatur, in qua nihil vivere valeat. Urba-
nè admodum Philosophus in primo Meteoron, non ad
officium generationis, sed περὶ τὴν διαμονὴν, καὶ τ
παραλλάττειν dixit, terræ partes habere ἀκμήν τε, καὶ
γῆρας. Quapropter ea, quæ fuerunt ἔνυδρα ξηραίνεσθ
καὶ γηράσκειν: & festivè subdit, ἕτεροι δὲ τόποι βιώσ-
κονται, καὶ ἔνυδροι γίνονται κατὰ μέρος. Itaq; de locis iti
loquens haud multo pòst utitur auspicato verbo, εὐθη-
νεῖ. Hoc enim animalium est, cum fruuntur commo-
da valetudine, quod & εὐημερεῖ dicit idem in historiis*

Cæterùm

Cæterùm hic non conſtat ipſe ſibi. Quid enim ſibi vult ὀξέως? Nam neq; celeriter, neq; tardè mortua in terra quicquam ullum facere proceſſum poteſt. Poſt mortem agit de vita. Dulcia loca propter humorem » & calorem eſſe commoda. Verùm prudentius tractat » hoc, quàm ſuprà faciebat: cùm traheret ab aquis dul- » cibus calorem. Nunc ab aquis humorem, ab aëre calo- » rem: aëris calorem ab Sole. Tum duo concludit: Ma- » turari coctiones fructuum his in locis. Et, in montibus » plurimum humoris attrahi per aeris calorem. Non eſt » modica diſceptatio in ejuſmodi comparatione, quæ ſit montium, & camporum, ut pernoſcatur uter ſit calidior locus. Nam ſanè vel ventis, vel nivibus montes, quàm campos, quibus in locis utriq; ſunt, & celerius, & gravius, & diutius occupatos videmus. Id ſi præ oculis habeamus, ſolvetur controverſia. Montanas herbas montibus, planis campeſtres felicius provenire. In alſioſis Alſinem, in opacis Bætonicam, in apricis Meon, in aquaticis Sium, in ſabuletis Pulicariam, in parietinis Capparim, in litoribus Batin, in ripis Botryn. Habemus & parietes, & macerias, & ſaxa, & reſiccata loca, velut ad Xanthium. Si quis verò nectareis Platonis condimentis aveat herbulas haſce facere commendabiliores, poſſit. Locum quidem non eſſe principium, ſed principiorum ſtationem. Formā verò principium, quæ affinem nacta materiam eatenus perficiat, quoad aptum ſibi atq; idoneum domicilium ſua opera comparatum induat. Epicurus verò cùm præficiebat rebus generandis litem, & amicitiam, nomini-

nominibus integebat qualitates. Unde constet illius error, si praeponat accidentia substantiis. Substantiis sanè contrarium nihil est. Nequit igitur inter eas esse lis. Item formæ non conveniunt ad mistiones. Una enim unius tantùm est. Ergo non est amicitia. Actiones igitur qualitatum, & frustrà, & temerè principia statuebat. Quod si quis subtilius contempletur, non ex amicitia potius, quàm è lite fieri putet generationem. Est enim generatio, non quidem nunc nostra illa momentanea præscriptis Aristotelis introductio formæ, sed antiquis recepta, atq; habita propter hanc præparatio: est inquam in hoc temporis tractu nihil aliud, quàm conflictus pugnantium, quoad unum fiant. Itaq; in Platonicis legimus mysteriis, quod & ipse docet Aristoteles: Belli finem esse justitiam: ut sibi quisq; poßideat, quantum satis putet. Tum verò sequitur pax. Nihil enim præterea vel lacesßit, vel lacesßitur. Hunc ad modum perfecta generatione justitia consistit in misto. Ex duobus nanq; conciliatus fit in unum coitio: quemadmodum ex maris fæmineæq; semine conflatur fœtus. Ea duo non pugnant, ut alterum ab alterius injuria sese vindicet, nisi motu, agitatione, subitione: deniq; tacito consensu mutuo naturali: vult hoc perfici, vult hoc perficere: atq; ita demùm quatenus inter se conveniat. Alterius generis si interveniat semen: tum verò pugna fiat ex impacabili dissidio, quo nulla sequatur generatio. Abeamus hinc alias ad terras jam, in quibus non oriantur plantæ. Inter quas, terras arenosas nominat. Causas addit: Quòd

Quòd in sabulo & salsedo insit, & Sol haud satis ha- «
beat virium ad continuandum pabuli partes dissitas, «
suas in plantam deinde transformet. Ideo vel non na- «
ti herbas ibi, vel infrequentes. Natas verò non esse pro «
portione propriarum specierum, atq; differentiarum, «
sed ex proportione tantum similes. Hæc nisi vestra le- «
pitate condiantur, non bellè cedat autori. Non enim
hereditas à natura sabuletis herbas accipiemus, sed alias,
quæ proba in terra nasci consuevere. Eas è sabulo non
prodire, quis nescit? Si quo casu peregrinæ gignantur
ibi, vel minus benè, vel haud ita diu posse frui credamus
alieno beneficio. Nihilo sanè melius, quàm si Lituanus
demigret Genuam, vel tabescat fame, vel nunquam
penitus abeat in eorum mores. In omni verò sabulo sal-
suginem dominari, non nisi demens ausit dicere. Are-
narias verò herbas plus, uti jam tangebamus, triginta
meliore solo fieri deteriores scio. Inter quas partim re-
petam, partim addam, Agriorhaphanon, Pulicarias
tres, Polygonon, Botryn, Artemisiam leptophyllon,
Crispulam, Crethmon, Eryngium, alias innumeras.
An verò verum sit, locis mutari species, fortasse quærat
aliquis. Quippe ne mutatis quidem illis, eas mutari
declaravimus ex Theophrasto. Dixit autem τὰ διά-
φορα, *pro eo, quod nos* τὰς διαφοράς. *Aristoteles posuis-*
set: εἰ δ' ἐγένοντο, ἀλλ' οὐ κατὰ τὸ εἶδος: *sententia verò*
semiplena est. Non enim fit id, quia Sol continuare
partes nequeat, ut sit ultima causa: sed ultima causa
defectus humoris est. Nam si Sol continuat scapi par-
tes dodrantalis: quare non addit duplum aliis super

alias continuatis? Non igitur Solis vis causa vera: si forma fines quosdam præscribens sibi certa in materia: quæ ubi desit, species confici nequeat. Nunc ad alia. Quæ in aquæ nascuntur superficie, eas herbas ex aqua concreta fieri. Radice carere: propterea quòd radix ad terram pertinet natura sua, distinctasq; partes habeat. Ibi verò terram esse nullam. Foliis carere: quia careant æqualitatis temperamento. Intelligit eam, quam Lenticulam aquæ nominant. Interpres ἐπίπετρον transtulit. Nomen hoc hac in re hactenus ignotum mihi: quodq; cum figura minimè conveniat: & cujus vestigia sint alius plantæ nomini cognita. Postremò qua ratione sit ἐπίπετρον, si foliis caret? Quocirca scire pervelim, quid ταμίας iste tuus habeat in suo penu, Ferreri. Nihil, inquit ille. Quid nihil istud est? ait Bajulius. Quid aliud, inquit ille, quàm nihil: siquidem totum hoc omisit orationis, quæ de nomine statuit? Prudenter, inquit Bajulius. Silentio verò, dißimulationéve, diluátne potius, an augeat dubitationem? Nam in tribus diversis exemplaribus ea leguntur. Videbimus igitur mox, in simili negotio, an sibi futurus sit in ære suo. Nunc ad alia. Nam quòd ait folio carere: mihi quidem contrà videtur, nihil aliud quàm folium esse Lens palustris ipsa. Sed & Græcorum mendacia si patiamur pro veris circunferri, quale Folium Indum est? Quantum verò est? At hoc aiunt absq; radice super aquarum superficie concrescere. At longè aliter scriptum est in Indicis navigationibus. Arbusculam esse ἀνδράχνον, ut alibi diceba-

mus ex

mus ex Theophrasto, cujus stipites flaccidi aut vieti per se stare nequeunt, ridicarum, aut aliarum beneficio surrigunt sese. Verba verò quædã superioribus contradicunt. Priore libro negabat, esse plantis partes διῃρημένας. At hic. ἡ ῥίζα ἐν τοῖς μέρεσιν ἑδράζεται τῆς γῆς ἔχουσα μέρη διῃρημένα. Quod etiã plus est, quàm quod alibi dicebat διωρισμένα. Jam de illarum generatione, quæ proveniunt in terra. Qui volet capita distinguere, licebit, ubi libuerit. In terræ partibus impactas esse. Earumq; partes existere tales necessariò. Leviculam «
sanè sententiam. Plantas, quæ terræ infixæ sunt, esse tales necessariò. Omne enim, quodcunq; est aliquid per specificam formam, tale est necessariò. τοιονδί, inquam, non ἁπλῶς τοῖον. Competit enim per se definito definitio, sine ullo medio. U*num enim sunt re ipsa, sola differunt ratione. Profectò natura est omnibus rebus naturalibus principium per se, ut hoc ipsum sint, quod sunt. Quapropter aquaticæ quoq; tales sunt necessariò. Quid sit ἀναγκαῖον, κατὰ παντὸς, καθ᾽ ὅλου: quo conveniant, quibus inter se differant, in primo posteriorium satis declaratum est. Natura enim vis ordinaria Dei est: idq; adeò, ut Peripatetici non distinxerint τὸ εἱμαρμένον ἀπὸ τῆς φύσεως. Quomodo igitur aliter sese habeat quicquam in natura, si natura Fatum est in Lyceo. Fatum est necessitas sub illa Zenonis religiosissima porticu? Quod si natura constant omnes plantæ, necessitate quoq; constabunt tales. Tales, inquam, perpetuò: velut eæ, quæ non mutantur. Tales non perpetuò: sicut illæ, quæ mutantur, vel*

 semine,

semine, quod patitur Triticum: vel post sationem, quemadmodum de Menta dicebamus. Quippe hoc ipsum principium, quod est esse mutabilem, immutabile est. Ergo natura vis est ordinaria Dei: Fortuna verò voluntas Dei. Quibus nutibus atq; gubernaculis totus orbis & constat & variatur: & multa est in uno, & unum ad multa. Notabimus verbum συμπεπηγότα: unde nostra, pango, palus. Plato in octavo de Repub. ἔγγεα vocat τὰ φυτὰ, τὰ δὲ ζῶα ἐπίγεια. Quo nomine & ab Anaxagora, & à Pythagora dicta scribit Plutarchus in causis naturalibus. Melius dixisset τὴν φύσιν τούτων τοιαύτην εἶναι, quàm τὰ μέρη. Nec tam placet συμπεπηγότα, quàm ἐμπεπηγότα. Ea συμπήγνυται, quæ mutuo contactu confixa hærent. ἐμπήγνυται, quod subit in solidum corpus, vi partibus diductis. Procedit deinde ad generationis modum sic:
„ Hæ fiunt ex putrefactionibus in humido loco, & fu-
„ moso. Nanq; putredines aërem continent. Largioribus
„ ergo vel imbribus, vel ventis Sol efficit ut extent. Eas
„ enim cogit arescere, & concrescere. Ac terræ quidem
„ siccitas earum radices facit: unde nascuntur plantæ,
„ fungi, tubera, atq; alia talia. Fiunt omnia hæc in lo-
„ cis, quæ certo caloris modo prædita sunt. Nam coquit
„ aquam calor in terræ partibus interioribus. Quam
„ terram comprehendit Sol. Excitatur hinc exhalatio,
„ atq; ita transit in alteram naturam, scilicet plantæ.
„ Simili ratione omnibus in locis maxima ex parte sic-
„ cis completur plantæ perfectio. Non solùm mala multa hîc, sed etiam malè bona. Non enim plantæ omnes,

quæ

quæ in terra naſcuntur, ex materia putrefacta fiunt: ſed quæ αὐτόματα ſunt tantùm. Quanquam ne ex putrefacta quidem omnes. Aliud enim putrefieri, aliud corrumpi, ut fiat aliud. Hoc enim illius genus eſt. Non putrefit ſemen, ex quo planta fiat: putrefit mus, ut ex eo vermes generentur. De his etiam ſuprà. Temerè verò nugaces quidam, æquè hominem de limo prodire poſſe, atq; ſoricem, putarunt. Nam & impium eſt in ſacris myſteriis noſtris, & deſciſcit ab Ariſtotelica veritate. In ſecundo libro de generatione, per lineam in ſe recurrentem fieri dicit πᾶν ἐκ παντός. Eam mutationem reciprocam ſolis aſſignat elementis. Altera non recurrit, ſed recta tendit. Non enim ex homine fit limus, ex quo fieri poſſit homo. Ex vitulo concreantur apes; nunquam retrò redit in vitulum apiculæ natura. Iccirco ſic dicit ille: ἄνθρωποι δὲ καὶ ζῶα οὐκ ἀνακάμπτουσι. Duæ verò duorum modorum generandi voces εὔθυνσις καὶ κάμψις declaratæ ſunt in libro de miſtorum affectibus. Atq; hæc hunc ad modum hactenus recepta ſunt. Vulgo tamen iactatum eſt, è Cimicibus contritis Cimices item exoriri. Quod mihi quidem non ſit veriſimile. Sed quibus primordiis illis in locis concreabantur olim ij, qui fuerunt ibi contriti, ſubnaſci alios. Ligna enim quædam, ut abiegna, & paleas habere illiuſce ſpeciei ſecum rudimenta naturalia, manifeſtum eſt. Qua natura ſuperſtite atq; incolumi permanente, non tam redintegretur in contritorum tabo, quàm nova ex veteribus principiis ſubſtituatur generatio. Ita fiet igitur, ut quæ ſint perfectio-

 res plan-

res plantæ, solo queant seminio prodire. Cupressum tamen in Creta insula, vel emoto solo tantùm exilire produnt. Non omnes igitur è putredine. Accuratius quoq; diceret ἐκ σεσηπμένων, quàm ἐκ σήψεων. Et illa est ἀτμὶς, non καπνὸς: non enim sic Aristoteles. Quippe fumus ex aëre nullus apud illum, sed ex igni & terrea materia. Et satis durè loquitur: κατεπείγει ὁ ἥλιος ξηραίνεσθαι. Urget Sol desiccari. Imò exuggit ipse. Et ὁμωνύμως συμπήγνυσθαι. Suprà impactā esse: hic concrescere. Et quid est? ἡ ξηρότης τῆς γῆς τὰς ῥίζας αὐτῶν ποιεῖ. Nanq; verbum ποιεῖ, principiorum interest: pertinetq; ad solam causam efficientem: si fidelius loquamur. Radix autem per formam est, non per siccitatem. Ad hæc, nemo dixerit, siccitate fieri corpus ullū. Quin Aristoteles cum amoverit actionem ab humiditate, & siccitate, in libro de affectibus mistorum: & Galenus in commentario de curandi ratione per venæ sectionem, humiditatem cum calore ac frigore tanquam activā connumerasset, nō apposuit siccitatem. Tantum abest, ut ei possit opus attribui, quo plantæ pars instrumentaria constituatur. Sic in tertio quoq; libro de Cœlo cognoscitur pro passiva. Neq; bene disclusit à plantis fungos, cùm dixit per distributionem, φυτὰ, μύκητες. οἴδμα pro tubere scriptum est, hoc enim tumorem significat: aliis ὕδνα dicuntur. οἴδνα in codicibus Galeni scriptum à quibusdam prodit Hermolaus. Non enim semper imbribus proveniunt, à quibus ὕδνα sanè dicta sunt: hoc enim est ὕειν. In Africa nanq; sine pluviis & plurima, & maxima. Eo consilio Latini Tubera. Ne

quis

quis ὕδνα putet à Suibus jocosa excogitatione nominata: quorum opera pastores vestigent ipsa. Quoniámve mirificè sit eorum appetens id animal. Iccirco revinctis rostris sequuntur eos. Atq; hac de causa puto panem porcinum à quibusdam vocitari. Quanquam Cyclaminum sic appellare malint alij. De eorum natura, generibus, natalibus, non pauca Theophrastus, Plinius, Plutarchus, Athenæus. Multa omisere tamen, quæ nobis nota scripsimus alibi. Plato in quinto de Republica, Tubera, Spongiasq́; esse, nec esse plantas. Itaq; ἐπαμφοτερίζειν. Videmus hic naturæ scenam. Ut *plantæ sint perfectæ quædam: nonnullæ careant stipite: ramis deficiantur aliæ: fructus aliquæ non ferunt: aliis flos deest: sunt quæ florem sine fructu fundant: quibusdam neutrum: videmus aliquot nihil aliud quàm folium esse: tubera verò sunt radices meræ. Tum Minutius. In pratura mea, itemq́; sub Pyrenæis minutuli nascuntur fungi, moschum halantes: unde etiam moscherons eos nominant. Nihil è terra prodire suavius arbitror. Hos vereor simul cum multis aliis ignotos fuisse priscis. Quemadmodũ id quoq; quod habeo de Tubere compertum. Allatum est è Vasconia mihi tuber cum stipite, ac folio, quod exemit suspicionem de Cyclamino. Salicinum enim fuit. Præterea dissectũ à me nullam præ se tulit faciẽ novam, nullum gustum peregrinum. Et erat cum multis aliis lectum, donoq́; datum à cliente, quæ tum sunt à nobis esitata. Nec mihi quàm rarum, tam mirum fuit, qui legissem apud Theophrastum, quæ in vicesimoprimo recensentur à*

Plinio. De Arachidna diximus alibi. Anthalio quoque Cyperi folium gerit. Castigandus vel Plinius, vel ejus codex est, ubi hæc de Arachidna: neque stipitem, neque folium, neque aliud quicquam extare supra terram. At Theophrastus ab radice primaria, quæ demittitur, radiculas alias efferre sese per summa cespitum, è quibus exeat, quod usui sit in cibum. Tum Bajulius. Hæc innuebat autor fortasse, cum dixit, καὶ τὰ ὅμοια. Malè verò loquutus est: κατέχει τε ταύτην ὁ ἥλιος. Nam quemadmodum terram continet Sol? ἄκυρον sanè τὸ κατέχει: sicut & illud, ἀλλοίωσις εἰς φυτόν. Tametsi τὸ ἄλλο substantiæ est: tamen ἀλλοίωσις apud Græcos est qualitatis: substantiæ verò μεταβολή. Si tamen origini verborum consulamus, erit loci tantum μεταβολή. Est enim verè jaculi, vel lapidis, vel ejusmodi, cum jacitur: unde Vallum militare jaci dicitur βάλλειν. Et in summa id quod Aristoteles & Plato ῥίψιν vocant, ἀλλοίωσις autem rectius de substantia: hoc enim est ἄλλο. ἑτερότης, sive ἑτέρωσις in qualitate: scilicet ἕτερος ὁ σωκράτης ὁ γέρων ἑαυτοῦ παιδὸς, ἀλλ᾽ οὐκ ἄλλος. Cæterùm tyrannus usus est, sæpe bonorum extortor
» *judiciorum. Post hæc ubi ostendit, calidis in locis æquè*
» *omnibus plantam perfici, deducit orationem suam ad*
» *contrariæ qualitatis loca. In frigidis nasci, sed contra-*
» *ria ratione. Aëre siquidem frigido calorem deorsum*
» *premi: ejusque partes cogi. Evenire propterea, locus ut*
» *afficiatur coctione simul cum humore sibi socio. Igitur*
humore superfluo resiccato finditur locus, atque ex eo plantæ prodeunt. Rectè videantur hæc dicta omnia: si

fiat,

fiat, quam vocat Philoſophus ἀντιπερίστασιν. Accipias tamen τὸ ὅμοιον de generatione, non de modo. Non enim ſunt omnia τὰ ἐναντίως κείμενα, ſed eſt genericum ὅμοιον. Ariſtoteles dixiſſet, ἀλλὰ, non autem πλήν. θερμὸν, ut diſtinguit Galenus, pro corpore calido, non pro qualitate tantùm. Dixi ego, συμπήγνυσι, cogit, quomodo Varro putat à cogendo caſeum. Perpendenda illa: καὶ ὁ τόπος ἕψησιν πάσχει μετὰ τῆς παρούσης ὑγρότητος αὐτῷ. Eſt enim ἕψησις ὡς ἀκυρώτατα de loco. Si enim coqueretur locus, fieret hoc ipſum, quod generatur. Haud tamen ſpernendus ſenſus eſt. Si quidem ſimiles oportet eſſe qualitates in conſervante, & conſervato: tametſi, quod ex Ariſtotelis præceptionibus docetur, non ſemper: ſed aliquando contrariæ pro mediocris temperamenti conſtitutione. Etiam videndum, an τὸ σχίζεται proficiſcatur ἀπὸ τοῦ ἕψεσθαι. Nam deducit affectiones haſce, quaſi per ἀποδείξεως gradus. Hanc verò ſententiam, de frigore circunſtante, penes alios autores item inveniamus. Sic Theophraſtus de cauſis quinto, Arborem, quæ gelu paſſa fuerit, celerius germinare. Nos quoq; videmus uberiore proventu lætas eſſe vineas anno poſtero, ſi priore gelaſcunt: idq; non ſine miraculo ſapientum. Quaſi verò prioris anni ſuccus ſervetur inelaboratus ad conjunctionem, ſocietatemq; cognati ſucceſſoris ſucci. Ut contrà rebus eveniat materialibus, atq; iis, quæ materia carent. Illæ nanq; fiunt opulentiores atq; valentiores ad operam futuram: immateriales opere non delaſſantur: Quin anima noſtra torpeſcit otio: fre-

quentioribus officiis functionum crebritate multò vegetior evadit. Concipit enim ex divinitate sua in seipsa: parit præclaras illas soboles, quæ sunt affines cælestium operationum: itaq; decedit nihil. Explicat autem in secundo de causis, comparationem Theophrastus. Calorẽ per se concoquere: frigus per accidens. Meminerimus etiam Vitis genus quoddam, quod plus appetat frigoris, neq; ignotum Plinio. Regressum verò caloris super frigus vocat idem Philosophus in primo καρκινῶσιν, *à Cancri flexu, reflexuq;, cùm ingreditur. Theodorus Carcinationem maluit, quàm Cancritionem. At in hoc etiam latebat itio, quæ non erat in illo. A præceptore Theophrastus accepit illam comparationem frigoris & caloris ad eandem effectionem. Est enim in libro illo de affectibus scriptum sic:* λέγεται δὲ καὶ θερμαίνειν τὸ ψυχρὸν, οὐχ ὡς τὸ θερμὸν, ἀλλὰ τῷ συνάγειν, ἢ ἀντιπεριιστάναι τὸ θερμόν. *Prosequamur deinceps, quæ loquitur de partibus aquaticis. Atq; sicuti dicebam, qui volet, ubi volet, secet in capita: multis enim potest locis. In dulcibus, inquit, locis, in quibus fit, ut non admodum alienetur aqua, cùm aer inclusus terra fuerit adeptus siccitatem: & aquæ compactus humor: idemq; aer manserit intra aquã: tunc exeunt plantæ. Quemadmodum Nymphæa medicamentaria, speciesq; aliæ multarum herbarum, etiam minutarũ: quæ hunc ad modum generantur. Cæterùm extensæ non sunt: propterea quòd earum radices aguntur in terræ superficie. Dixit,* γλυκερῆς, *ad differentiam* τῶν ἁλμυρῶν, ἐν οἷς μὴ συμβαίνει μὴ χωρίζεσθαι. *Alius fortasse*

asse vertisset, perennibus: perpetuis etiam transferre posis. Perannare verbum vetus in sacris. Aristotelis vox est, διετίζειν, quam etiam usurpavit Theophrastus. Interpretatus sum ξηρανθῇ, siccitatem adeptus fuerit. Sic enim loquar modestius, quàm si dixerim, aërem siccatum, aut arefactum. Non enim siccus aër ullus. Quanquam ne sic quidem mollior sententia sit. Scilicet in planta, quàm extra plantam siccior aër est. Sed planta per ignis terræq; accessionem siccior, quàm aër, aërem nihilosecius humidum tanquam sui partem continet. Tanto aptius, cùm illum aërẽ, qui prius erat intra terram, dicit exiccatum: neq; tamen vereatur eum in humidi elementi partibus intimis, id est terræ ponere. Ostendit autem interpres, quantum profecerit in Græcis libris, qui Nymphæam Nufar appellarit. Nenufar vocant Arabes, Itali nomen à discis mensariis indiderunt. Hispani Græca voce corrupta, propter natales aquas, Golfano. Negat autem frustrà simul, ac temerè pusillas herbas iccirco crescere, quia radices minus profundas agant: tanta, quod sine obtrectationis suspicione dictũ sit, inscitia plantariæ rei: ut nesciat Meon haud magnum fruticulum demittere longissimam radicem. Eryngion longè breviore scapo tantum producere radicis, ut herbariorum turba opinionem fecerit infiniti. Contrà, Pinum, Cupressumq; vastissimas arbores superficiaria penè radice niti. Nymphæa quoq; fusissimas & crassissimas in cratis modum complicatas spargit. Apium aquaticum legimus nos triũ cubitorũ, radice minima, eaq; capillacea.

Crede

Credo, quòd humoris copia nequeat excoqui. Quod miraculo vobis sit, vidimus in ea planta. Rivulus est qui ubi restagnat ad latera, ejus aquæ regressum non habent. Ibi carecta densissima. In sinu laxiore planta fuit illa, pollicari scapo, intus cavo, fœniculaceis internodiis: à quibus ramuli, quantum conjectura possum capere, prodierant: tum in iis foliorum nihil: sed viminilla ramulorum undequaq; pullulantium in stellæ modum cingentium matricem suam sub aquis fluitabant. Quæ fibrarum speciem primo quoq; obtutu præ se ferebant. Id quod & tunc putavi: & nunc an non putem, dubito. Nam & Nymphææ radix plurima per aquas fluitat, inter earum & terræ ima superficiem. Folia verò & sapor omninò fuit, cujusmodi hortensis Apij minoris, quod falsò vocant Petreselinum. Illud quoq; non omittendum, ἐκτετυμένα ad longitudinem potius reduci. τάσις Aristoteli, cùm de nervis loquitur, sonat hoc: ita ut simul etiam designet potestatem extensionis. Scilicet quanquam extensum, tamen extendi porrò possit. Neq; id propter vocabuli flexum, veluti ἐλατὸν, τηκτὸν, χυτὸν apud eundem alibi, sic τατικὸν: sed simplici voce, τάσιν ἔχει. Utitur ad solam prolixitatem in libris poëtices eo participio. Dioscorides tamen sparsam fusamq; materiam passim describit eo verbo. Atq; hæc quidem de frigidis aquis: nunc de calidis. In locis, inquit, in quibus aqua currit calida, sæpenumerò plantæ gignuntur: propterea quòd aquæ recentes exhalationes super terram trahit calor. Humiditatis aqueæ natura frigida subtus manet.

manet, ac concrescit aër in eo humido. Etiam cum amissus fuerit aëris calor planta, rursus in eo generatur, non alio modo, quàm multo tempore. Omnia satis patent. Calor nanq; trahit. Quod quemadmodum fiat, alibi disputatum est. Manere subtus aquam frigidam, sicuti suprà declarabamus, per contrariam naturam. Iccirco dixit, loca, in quibus currit aqua, non in quibus nascitur. Pessimè tamen consuluit veritati, qui non putarit, gigni posse plantam, nisi refrigerato aere. Sic enim scribit: ὅταν πεμφθῇ ἡ θερμότης τοῦ ἀέρος: *cùm abierit. At ille* ποιητικωτέρως, *cùm missa fuerit. Et jam dixit:* συμπίγνυται ὁ ἀὴρ ἐν ὑγρῷ. *Suprà volebat exiccari, nunc refrigerari. Diuturnæ verò interpolationis ad generationem egere plantam, rectè sensit. Propterea quòd calor nimius aquæ currentis est: cujus excessu quæsitum ad vitæ domicilia temperamentum prohibetur, aut corrumpitur. Nam tepor comes aut apparitor vitæ est. Quapropter ad Juliam Carnicam pisces in calidis aquis vivunt, in quibus orti sunt. Hæc de locis affectis simplici qualitate. Nunc de iis, quæ prædita sunt pluribus compositis: quales à sulfure, atq; ejusmodi. In sulfureis pusillas herbas nasci: idq; ventis flantibus contrariis, atq; inter se confligentibus. Aere nanq; citato calefieri loca. Sic ignem generari. Atq; in fundo, inquit, gignitur Arsenicium: quod ex aeris limo descendit, attrahitq; secum ignem, ac putredinem. Minus autem foliorum ea fundere, propter supradictam mali temperamenti rationem. Quibus ego non assentior. Non enim ventis opus*

tis opus eſt ad ignem excitandum. Actu igitur igne quærit hic. At plantæ animam non eſſe ignem, patet e univerſali diſputatione, ſecundo de anima. Satis ve caloris obtinet ſulfur, ne dicam nimis. Tantum abeſt ut ignis acceßio ſit neceſſaria. θειαφώδη *vocat ſulfuro loca. Nam quod veteres* θεῖον, *vulgus* θειάφιον. *Arſeni cum eſſe Auripigmentum docuit Hermolaus obſerva tione multa. De aqua ſulfurata Plinius in 31. cum ſcr bit, in ea nihil herbarum naſci prodit. Hic autem Ar ſenici definitionem formula deſcribit quadam. Cu ignem attribuit, efficientem declarat cauſam. Mate rialem verò, cùm dicit, aëris limum. Finem verò, ill verbis:* τότε γὰρ γίνεται ἐκ τούτου φυτά. *Ut hoc ipſum Ar ſenicum ſit plantæ futurũ materia. Summa eſt. Vent agitatas aquas, in ſulfure conceptis ignibus, aëris lim commiſtas Auripigmentum fore tandem, quod evada planta. Profectò inſanæ cucurbitæ Chymiſtarũ citiu effecerint aurum potabile, quàm ex Auripigmento na tura ſtirpem. Quemadmodum verò deſcendat ex aëre limus, non minore negotio quærendum eſt. Raras autẽ plantas, aut nullas ejuſmodi naſci locis, docet Ariſtoteles in 24. ſectione. Fervidas aquas ſalſum ſaporem maxima ex parte referre, propter alumen, aut ſulfur, aut nitrum. Salſum amaro valde affinem eſſe. Id quod patet in aqua maris, ut prius dicitur in 23. Utrunq; verò minus aptum ad generationem, diſputatum poſtea in 32. Sic aurium ſordes, & ſalſas, & amaras in excrementorum cenſu nulli uſui naturæ pro animalis alimento, propterea repudiari, atq; exigi. Jam verò*

diverſa

diverso capite videamus, quæ deinceps à locis calidis frigidísve polliceatur. Quæ planta ferat aliquid esculentum, locis gigni calidis, levibus, excelsis: tertio præsertim, aut quarto climate. Quæ verò arbor accedebat ad hujuscemodi naturam, altis & frigidis oriri: in quibus frequentes sunt, ob humoris attractionem, ac mediocre temperamentum ex calore Solis, in diebus hybernis. Cum perobscurè, tum minus constanti sibi scribit hæc sententia. Obscurum illud, ποιεῖτο ἐγγὺς τοῦ τροφίμου. Quid enim illud, quod prope escam est? An in eo est, ut propemodum sit esca? Quasi dicat, penè cibum esse. Ut intelligamus eas arbores, quæ glandem ferunt, aut corna, bacásve agrestes alias. Istud ita concinnetur. At illa inconstantia quî possit sibiipsi conciliari? Cum dixit, ἐν τόποις ψυχροῖς: & postea, εὐκρασίας: Illud enim ex extremis unum, hoc inter extrema. Et quis nescit, vel frigida, vel calida, vel temperata loca, alta esse, non necesse esse? Et necesse esse, ut ne sint frigida, quæ sunt alta: si ita dicat, quemadmodum suprà dicebatur, frequentiores plantis montes quàm campos esse. Loca verò κοῦφα quæ sint, nondum mihi divinare licuit: nisi velit, solum leve, & solutile. An alius ita sit loquutus, videndum erit. Illud veritas haud potest pati, ἐν ἡμέραις χειμεριναῖς. Quis nō putet, frigidis locis æstate potius, quàm hyeme produci plantas? Quippe tunc ex contrariis affectibus temperationem assequuntur ad generandum aptiorem. Et illius sententiæ frangetis audaciam: fructiferas arbores locis calidis provenire, alias frigidis.

In

In Indiis, Arabiis, Aegypto venena præsentißima. Belgio, Germania maliferas frequentißimas. In Aethiopia sub Aegypto sylvas immensas steriles. Habet & Brasileta, & Sandaleta, nulla ad vescendum utilitate. Addit frustrà, ὑψηλοῖς. Cyrenaicis campis nihil felicius. Et Damasceni colles sunt potius, quàm montes. Contradicit & ibi. Inquit: peculiare suis locis lutum fert pinguiores plantas. Non enim leve solum lutosum est. At hoc supra beatum faciebat. Huic nos accedimus sententiæ, non superiori. Vulgo commendatur uliginosa, gravisq; gleba. Laudata Virgilio Campana fœcunditas: nos Beauſſam habemus nostram. Talis circumpadanus ager, & quem noster interfluit Garumna. Tametsi ne hoc quidem cesserit ex sententia. Scilicet humidiores fructus eveniunt udis locis non pinguiores. Manifestò deprehenditur id in uvis atq; ficis. Siccioribus pinguiores: porrò enim excoquitur aqueus succus, atq; aerescit. Postquam de pingui solo dixit, de aridißimo verba facit. In saxis, inquit, solidis quæ planta nascitur, multum sumit temporis ad proveniendum. Aer nanq; in iis comprehensus cogitur ascendere. Cum verò propter lapidis robur exitum non reperiat, reciprocat, ac seipsum calefacit. At humor, qui reliquus est in lapidibus, sursum trahitur, atq; egreditur exhalatio cum humore & resolutione partium minimarũ, quæ in lapidibus insunt. Is enim lapidibus frequens mos, eis ut auxilio sit Sol ob peculiarem maturitatem. Atq; hunc ad modum gignitur ex ipsis planta. Ea non surgit, nisi sit propter terram

au

ut humorem. Ut *enim planta subsidat, opus habet aqua, terra, aëre. Intelligatur ergo planta, si prope Solem sit, celeriter nasci: si sit Sol ad occasum, serius. Quæ verba magnopere vereor, ne sint ipsis erroribus pauciora. Audiatur primùm contradictio. Suprà negabat è solida renasci plantam. E lapide nanq; non prodire sudorem: quod ejus partes essent compactiores. At hic utriq; contrarias fundit sententias. Illud perridiculum: Aërem, qui sua natura tenuißimus sit, obsessum non habere qua exeat, sed reciprocare: humorem, qui sit alioqui craßior, exitum invenire. Aërem, cujus natura sit ascendere, demitti: humorem, cujus intersit naturaliter descendere, sursum proferri. Nam quod apponit: Aërem seipsum calefacere, vel Aristotelica ferula dignum est. Neq; declaravit, quid esset τὸ βιάζον. ἀὴρ, inquit, βιάζεται ἀναβῆναι. Quin ejus naturæ sursum fert, non suspellit vis. An voluit dicere, conatur?* Ut *interpretis culpa sit: cui multò commodiora non pauca præsto verba fuerint, ἐπιχειρεῖ, μηχανᾶται, ὁρμᾶ, & metaphoræ plurimæ: nam verbo θέλει, βούλεται frequenter utitur Aristoteles περὶ τῶν ἀψύχων. Et illudit nos illa balbutiente loquutione. πολλάκις ἔθος ἐστὶ τοῖς λίθοις, ἵνα βοηθῇ αὐτοῖς ὁ ἥλιος διὰ τῆς ἰδίας πέψεως. Potius sit, ἔθος ἡλίῳ. Sic suprà, ἔθος ὕδατος, ἔθος ἀέρος: quod nos, solet. Verbum quidem favet, εἴωθε: reclamat usus. Neq; prætereunda viciniæ prærogativa. E lapide negat provenire plantam, nisi prope terram sit. At quid aget vicina, si non attingat? Nónne huis accommodare poßis proverbium,*

μεταξὺ χείλεος, καὶ κύλικος. *Perseverat enim sitis, ad moto calice, nisi hauriatur. Ab illa terra stirps ipsa nihil sugget per eas radices, quæ terræ affixa nō sunt. Etjam desisterem fatigatus evincendo veritatem, si non etiamnum prorsus iste provocaret. Quid? Si prope Solem sit, celerius adolescere? Securè nimis, laxeq́, & otiosè. In aridissimo lapide Solis vicinitate juvat plantas. Cum contrà, super lapidibus in opacis insint herbulæ: nec nisi prius obducto musco: qui locis extis Sole nullus fit. Neq́, tum ex lapidis exhalatione, quàm aëris concretione, roris incubatu, nebularum insessu. Tum ex iis, quæ addit, verbis nihilo meliorem intelligamus esse mathematicum, quàm philosophum cognovistis: nisi quis vestrum inducat animum ei ferre suppetias. Occidente Sole minus maturari generationem: quasi verò tum plus distet ille. Sed succurrendum est binis copiis. Quippe non ex longinquitate, quæ non longè major est, sed ex radiorum differentia. Validiores πρὸς τὴν κάθετον, ἐγκάρσιοι minus. Perpendiculo fiunt anguli recti: ex transverso vel nulli, vel obtusi. Hoc est primum antipharmacum. Alterum à mora. Si enim cœperit generatio sub crepusculum, abit cum Sole tum dies, tum calor ille quæsitus ad vitam plantæ. Cæterum, si quod dicebam, verum est: Sole potius offici, quàm afferri lapidigenis plantis adjumentum: Solis discessu temperatius foveantur. Quo loco habeo, quibus vos excitem, si obrepat somnus. Enimvero dicente Minutio, se potius dormitationem simulaturum, quàm ut quicquam vel solo nutu committeret*

mitteret, quo ille sibi desistendum putaret: ignoscite, inquit, si ne id quidem, quod in secundo libro de generatione scriptum est, placet mihi. Nam ibi materiam & formam cum rectè pro principiis statuisset: cœliq; motum perpetuæ mutationis causam faceret: negavit motum primi mobilis esse causam generationis: sed hoc munus ascripsit Soli, cujus motus cũ sit perpetuus, perpetuã fuisse, esse, fore mutationem. Cum sibi constans, quoad nos attinet, sit diversus: diversas efficere mutationes: accedendo generationẽ, recedendo corruptionẽ. Hoc, inquam, minus explet animum nobis, aliquot de causis. Principio non illum solùm putamus esse causam: non parvam juris hujus partem sibi cætera quoq; sidera vindicare. Non enim frustra cœlestes alios ignes affixos cœlo censendum est. Quin eorum nonnullis Chaldæi Sapientes longè maiores attribuunt potestates, quam Planetis ipsis. Deinde quis non videt, non de quacunq; generatione dici posse, quod ibi dicitur? Nam homo, qui penè solus, aut finis, aut ambitus est totius generationis (hoc enim sentit ipse quoq;) toto nihilosecius anno generatur. Præterea non potius hyeme corrumpitur, quod vere generatum est, quàm æstate. Uruntur enim non pauca. Quin omnium stirpium principes primariæq; fruges autumno, recedente nimirum Sole generantur. Crescunt media verò bruma. In Angot Aethiopiæ provincia Nili accolæ, toto seritur anno, metitur, convehitur. Nullus mensis à tritura vacuus. Pars operarum in area est, alÿ sementẽ faciunt, alÿ sarculo purgant segetes adolescentes. Habemus

 & hye-

& hyemales flores, & autumnales. Fructus aliquos a Novembrem. Quare cum assentior, Solem generationis autorem esse, sicut arbitratur ille: sic ejus comites ejusdem officij populares facio. Item faculas alias quas tum ad hoc, tum ad alia, de octavo Cœlo suos ignes arbitror in nos nostraq; non temerè jaculari. Animalium quoq; generationem quorundam in illius recessu fieri. Legamus historias piscium, & habeamus in memoria nobilissimam, post hominem, animantem. Equum dico. Ejus fœmina semper concipit post Solstitium. Eodem verò modo corruptionem quoque. Excessum nanq; unius activi contrarij dissidium cum adversario suo nullis statis temporibus exercere: quo solvantur corpora nostra. Cùm autem duo sint contraria, calor, & frigus: atq; hoc hyeme, ille soleat æstibus excedere modum, tam æstatem quàm hyemē corruptionis causas afferre posse. Sed de hoc satis. Audit hunc de Solis beneficio commoda prædicantem: ut non sine causa prisci, contra Aethiopum morem, illius adventum execrantium, adorarent Orientem. Picta e hujus religionis facies apud Socratem Platonis: & in apophthegmate & in epigrammate, cujus meminit ip quoq; Cicero. Jam pars maxima templorum nostrorum sic sita est, ut precantes spectemus Orientem. A sapientissimo Trimegisto placuit aliter Asclepium docere. Ad Orientem matutinas precationes, ad Occidentem vespertinas converti debere. Quasi verò Deus vel motu transferatur, vel capiatur angustiis locorum. Maluit tamen Plato Pythagoræ pigmentis capi, quàm de suo

de ſuo, ſi quid habebat, promere veritatem. Nam in ſexto de legibus ita ſcripſit de ritu venerationis: τὰ δ' ἐπιδέξια γιγνέσθω τὸ πρὸς ἕω. *Idem in Epinomide. Quare ut ſibi conſtet, Deos quoq; Olympios in iiſdem partibus agnoſcat, neceſſe eſt. In quarto nanq; de legibus, Diis terrenis* τὰ ἄρτια, καὶ τὰ δεύτερα, καὶ τὰ ἀριστερὰ *tribuit. Olympiis autem* τὰ περιττά. *Neceſſariò igitur* τὰ δεξιά, *atq; adeò ipſam unitatem. Immutabilis, indiviſibilis, aliorum principium, meritò ſuperis aſſignabitur. Supera nanq; principij loco ſunt inferis. Sunt enim quaſi forma: ut in quarto tum Phyſicorum, tum de cœlo declaratum eſt. Sic unitas nullius eget alimenti: ſed cæterorum parens ipſa eſt. Quamobrem hæc perfectio: numerus autem omnis inchoatus. Hæc ab ſe, & in ſe rurſus. In eam enim deſinit omnis numerus. Hic ab illa, & in illam. Præterea motus omnis ab uno ad duo. Nam tametſi finis unum eſt, tamen eſt aliud à principio, & ſemper* σύνδυο. *Cum ergo fiat à dextro in ſiniſtrum: ſiniſtrum reducetur ad rationem paritatis. Ut intelligamus illud maximi poëtæ: Numina læva ſinunt. Quem ad ſcopulum fecere naufragium literatores omnes. Dextrum verò & ſiniſtrum in Cælo nuſquam eſſe, ſatis eſt abs te Cæſar in Exotericis diſputatum. Cæterùm præter illa tot argumenta, fortaſſe non invitis auribus hoc accipies. Nam ſi in dextra parte ſunt Dij Olympij, quavis in parte Cœli ſunt iidem. Nulla nanq; cœli pars, quin oriens ſit. Tum iidem ſint nuſquam: ſiquidem nulla pars item, quæ non ſemper occidat. Eſt enim pars eadem*

dem ubiq; simul & oriens, & occidens. Dextrum igi- tur & sinistrum idem. Hic Minutius: Etsi nihil a- hasce subtilitates addi posse videatur, tamen hau- tanquam judex, sed perinde ac dubitator audiendu- sim fortasse. Nam si oriens dextrum est, & nobilius: atq; ab eo fit motus in sinistrum: finis erit ignobilius. Nam quare moveatur Cælum à dextro nobili, ut si- in sinistro non nobili? Quis erit ille tandem appeti- tus? Ad hæc quale judicium, quod imum & summum faciat in ambitu cœli: quod & Plato negat in Timæo & ipsemet Aristoteles. At hoc evenire necessarium est si dextrum sit oriens, occidens sinistrum: ut polorum alter si summum cœli tanquam caput: alter, tanqu- pedes, imum. Itaq; non erit recta sphæra iis, qui sub æ- quinoctiali degunt, sed iis, qui sub polis. Quin quod est absurdius, alter ille polus, qui huic nostro est obver- sus, erit vice capitis: noster hic, pro pedibus. Cùm ta- men maxima terræ pars sub hoc nostro sit hemisphæ- rio: cujus ratione cœli summum sit potius hoc, quo no- tegimur: si alterutrum sit eligendum. Qui polus cum à vertendo vertex dictus sit: factum est, ut suprem- cujusq; rei pars eodem vocabulo designaretur, illiu- proportione, qui de excelso cœli loco nobis immineret. Poteras autem sapientum disputationem tangere: qu- dubitatur, moráne Solis an radiorum perpendicul- difficiles sint æstus sub torrido cingulo, an utroq;. Qu- quæstionem antecedit illa: sit ne difficilis ibi mansio Et ante hanc illa: sit ne illis in terris habitatio. Verùm hæc apud Aristotelem, & Aboali controversa, nobi-

mani-

manifesta, sustulerunt τὸ ζήτημα, εἰ ἐστί: solam reliquere disquisitionem τ̃ διὰ τί: quæ versatur in prima propositione. Nam sanè compertum est ex Hispanicis navigationibus, totā penè partem illam habitari: sed tot, tantisq́ vel commoditatibus æquè penè vel incommodis, vix ut à Sole causa duci posse videatur. Verum de his alibi, ne te nunc sub torrida remorer. Tum Bajulius: Haud importunè hæc. Pertinent enim vel maximè ad plantarum generationem. De vario discrimine locorum sanè valde mirum. Nam & memini Javæ insulæ majoris rerum omnium opulentiam: & Aethiopum quorundam rerum omnium inopiam. Et multis locis aërem moderatum. Alibi sub eodem cœlo soluta pice, Lusitanæ classi fuisse periculum ab exustione. Hic autem error est superioribus par: cùm tria tantùm nominavit elementa, subticuit ignem. Libri hujus initio totidem statuebat: aërem præteribat. ὑπόστασιν plantæ constitutionem vocavit malè. Est enim vox significans aut locum, aut situm, aut rem quidem, locum verò sitúmve consignificans. Nunc plantas aggreditur, in quibus humor nimius, nimiáve siccitas dominatur. Neutro enim affectu posse tales adolescere. Quippe aërem, qui in ipsis sit, ab aqua prohibitum ascendere nequire. Siccitas ubi sit, calorem naturalem verti ad extrema: & obstruere plantæ vias, per quas commeandi facultas sit. Ac propterea non ali plantam. Rectè illud: ubi exuperet humor nimius, non posse capere incrementum. Nempe non excoqui, At non rectè causam. Aqua dicit aëris

ascensum prohiberi. Non potius impedit humor aërem, quàm uterq; impeditur. Nihilosecius ascendunt in plantis aqueæ partes. Alioqui non alerentur. Tum aqua si prohibet aërem, quominus subeat cacumen: non impediet, quin occupet latera. Igitur in latum saltem potuit promovere. Quod exemplo Jecorariæ confirmare licet. Minus id quoq; benè. Ubi siccitas fit, ad extrema converti calorem. Nunquam verò percipere quivi, qua, cujus naturæ lege calor obstruere valeat plantæ vias: ejus enim est aperire. Deinde si procurrit ad extrema, sola stipabit extrema: quæ via ducunt ad extrema, non obstruet eas. Tum locis perhumidis plantæ sunt, quarum igneæ sunt extrema. Possit quispiam tueri sic: Ex calore siccitateq; coangustari meatus. Sanè. Non uniuntur tamen. Quare succi potius penuria fit. Nam quamobrem quæ partes intersunt inter folij peciolum, & oras, non interea turgent, si extrema tantum connivent? Quo verbo commodiore usus esset: non autem obstruendi. Hoc enim materiæ proprium βύειν: unde nostrum, imbuere. Quin siccior planta, non continuò densior, aut obstructa magis, sed rarior maxima ex parte: ut Arundinum genera, Calamus odoratus, Acorus, Ferula, Juncus Africanus. Ratio simplicissima, quare non crescat: succi penuria, sicuti dicebamus. Præterea plantæ quædam siccæ admodum, proceræ admodum sunt: Cupressus, Gajacum. Acacia non valdè parva. Quædam humidioribus majores: Absynthium quàm Portulaca. Sicut etiam temperatioribus humidarum nonnullæ gran-

grandiores, quanquam frigidiores quoq; : ut Lactuca, quàm Borrago. Eadem fructibus item ratio. Strobili magni: Solani pusillæ bacæ. A partibus argumentum haud minus validum: si quis Juglandem spectet. Nam quæ pars ambit nucleum, siccißima est: fusius tamen crevit. Neq; calorem vel extimum, vel intimum pro causa prodas, à quo non sit exuctus humor, quominus tum putamen citimũ, tum nucleus ultimus, utrunq;, unquam, minus quàm testa media siccum sit. Forma, viri optimi, forma est cum mero mistoq; imperio tum creandi, tum sistendi limites accretionum. Ea jussu primi, summi unius opificis normalem dirigit lineam: cujus ad directionem metatur omnia. Ei calor & humor pro instrumentis, frigus & siccitas ad instrumentorum temperationem, comparata sunt ab artifice cunctificio, cunctipotente. Iis illa utitur: jura dat: non ab ipsis accipit. Certas habet à conditore leges, suas cuiq; speciei destinatas. In eadem specie si loca, si cœli segmenta vel inclinationes obtundant, obstrepant, adversentur: pro modo materiæ suas vires periclitatur, atq; efficit, quantum satis pro copia, proq; inopia. Hæc ubi dixit, triaq; digeßit elementa, non eodem, quo suprà, censu: nunc novo capite diversam init rationem principiorum.

Opus, inquit, habet planta rerum quatuor, universali ratione: certo semine, convenienti loco, aqua modo, aëre simili. Hæc omnia cùm certo convenerint fine, planta gignitur, & augetur. Cùm illa recessere, recedit item planta præ imbecillitate. Omiserat aë- "

 remsu-

rem suprà: nunc apponit locum: infrà verò etiam φ
τείαν. Exclusam ab aere loci rationem uni ascrib
terræ: cùm tamen pars major ab aeris, quàm à ter
complexu ambiatur: cum tamen ab aere terra patia
tur. Melius Democritus: δεῖ δὲ πρὸς τὴν τῶν τόπω
ἁρμόζεσθαι φύσιν ἀεί. ἐὰν γὰρ ὁ τόπος ᾖ, τὰ πρὸς ἄρκτο
νδοντα φυτεύσομεν. Intelligit enim tam aerem, quà
terram. Explicabimus sic acutius. Erit aqua plan
principium, pro materia: aer, pro loco: item terra. S
men autem non tam sit plantæ principiū, quàm pla
ta ipsa tota in potentia. In semine forma sibiipsi, qu
commodum sit, exædificans domicilium. Hoc multi
locis à Philosopho potuit accipere Themistius, qu
planissimè scripsit: Locus est concausa, reduciturq; a
efficientem sicut & instrumentum. Sunt enim ext
rem. Nam Galenus cum Platonem sequutus, instru
mentum pro quinto genere causæ statuit, inæqua
abutitur divisione. Quod imprimis est vitandum sa
pienti. Etenim cæteræ quatuor causæ primæ æq
sunt: neq; quicquam prius habent. Instrumentu
autem habet: non enim movet, nisi motum. Videm
etiam membra hæc hujusce divisionis apud nostru
philosophū inter se non respondere. Sic fortasse dixiss
Aristoteles: Quatuor ex elementis confieri plantā, p
materia. Certa forma, quæ in semine sit, constitui. E
gere cœlo, ut educatur: loco, ut conservetur: aliment
quia corpus est vivens, ergo crescens, ergo solubile, er
reparabile. Præterea causæ causam omisit. Non eni
satis aer est, sed præcentorem habet Solem, Luna

cæte

etera sidera. Ille longè omnium maximus error est, um ait, solam aquam esse plantarum alimentũ. Quæ anq; constet quatuor elementis, alimentis totidem efici par est. Itaq; in secundo de generatione philoso-hus lacteis verbis illis, quæ hodie à me recitata, nunc ursum me cogunt propter singularem suavitatem se-e pronunciare, ἅπαντα δὲ πλείοσι τρέφεται. καὶ γὰρ σαπερ ἂν δόξειεν μάλιστα μόνῳ ἑνὶ τρέφεσθαι τῷ ὕδατι ὰ φυτὰ, πλείοσι τρέφεται. μέμικται γὰρ τῷ ὕδατι γῆ. *Cujus orationis nectar video vos libenter, non sine ma-ximo sensu voluptatis haurire. Non enim ille hominis otius, quàm naturæ videtur ore loqui. Tanta cum implicitate tantum numerorum conjungit, ut vetu-stas nativa, non ambitiosè quæsitus cultus, expleat a-nimum paucorum, sed Atticum illum, atq;* αὐτόχθονα. *Sic in historiis cum pleraq; omnia scribat: Theodorus additis calamistris fusam, laxam, atq; etiam turgi-dam interdum trahat orationem: visus est barbaris quibusdam, qui temerè tumultum verborum quæri-tant, etiam (si Deo placet) Aristotelem ipsum dicendo superasse. Qui tamen hominibus Romanis haud pau-cis locis Latinæ dictionis puritatem ægrè tueri posse vi-deatur. Auxerit Gaza literas Latinas, illustrarit, de-niq; genuerit: damus, agnoscimus, laudamus, admi-ramur optimi atq; innocentissimi viri studium, me-rita: non obtrectamus, amamus, sequimur. At e-nimvero dicatur, melius quàm sit Aristoteles loquu-tus, loqui: suscitabitur animus eruditiorum ad judi-candum. Observabunt impuras loquutiones, anxias,*

peregri-

peregrinas: καὶ ὡς καλλωπίζειν, Atticam illam Palla-dem ausus sit. Quantò melius Callimachus? Is ubi pin-xisset Venerem: Palladi non purpurissum afferre, s-verum nativumq́ colorem ex cursu maluit educere. ἃ δὲ δὶς ἑξήκοντα διαθρέξασα διαύλως. Quare opor-tet asciscere genuinam puritatem, non è pyxide vena-lem fucum quærere. Sic enim ait: χρίματα ἰδίας ἐκγ-να φυταλιᾶς: non autem appendere Stalagmia, Spin-theres, cincinnos meretricios. Matrona est Aristotel-oratio, quæ ad suum decorem nihil sibi petat præsid-Sed ad nostra. Quod ait hic: universali ratione plan-tas egere semine, falsum est, nisi ex bono & æquo ju-dicetur. Scilicet ut semen sit etiam ἀνάλογον. Nam stirpes quæ semen ferunt nullum, nullo item semin-suam possunt speciem propagare. Analogum intellige quod non plenè directóve suscipit cum specie primari-prædicationem. Non enim fimus, ex quo Mus nasci-tur, est ejusdem naturæ specificæ cum semine maris & fœminæ Murium. Auxit errorem, cum exclusit excu-sationem: addit enim διωρισμένω: semine certo, atq-à natura præscripto. Quin confusa quorundam prin-cipia sunt in seminibus ipsis, uti dicebamus, Rapi & Brassicæ, & aliorum. Ut quintam omittamus cau-sam, τὴν φυτείαν. Nam neq́ plantatio, neq́ cultus neq́ cura ulla humana maximæ plantarum parti de-sideratur. Videamus quota, quantilla pars sit uni-versæ naturæ stirpium labor vel agricolæ, vel olitoris Aerem verò similem cum requirit, quam exigat simi-litudinem, comminisci nequeo. Nam si calidis cali-

dum

um præscribit, profectò naturæ ignarus est. Etenim Pontica sive Scythica planta, quam dicebamus cum vulgo falsò Calamum aromaticum, in gelidissimis locis admodum calida nascitur: sicut contrà, Lactuca, Papaver, Cucumis in Africa, & in Aegypto. In plaga torrida Cacao, tam gelida humiditate, ut ibi solum nouis precio permutetur ad refrigerationem. Sin id ὁμοιον *accepit pro latente quapiam proprietate, næ ille nobis illuserit. Latius enim patet ejus ambitus significati, quàm ut vel præsentis operæ, vel etiam intellectus nostri angustiis capi possit. Dixit,* συντελεῦσι: *ut præpositio,* σὺν, *indicaret societatem: verbum autem* τελεῖν, *finem. Quasi quorum finis sit coitio hæc ad plantæ generationem.* ἀποχωρήσουσι *verò festivè, abscedunt ab eo modo temperationis. Absistunt, ut Virgilius loquitur. Absunt, simplicissimè. Quippe non in motu res ipsa posita est, sed in concretione. Eruditorum vulgus dixisset, distant. Et* ἀσθενεῖ, *si respiciamus ad perfectam temperationem: ad cujus respectum sit morbus. Sibi quidem sana planta: sed ægra, si ad medium referatur. Interpretatus sum* σύμμετρον ὕδωρ, *aquæ modum: sicut agri modum Horatius. Non quòd metuam, quod vel minatur, vel exprobrat, vel monet Plinius: carere nos voce, qua Græcam explicemus. Vitruvius enim antiquior illo, commensum vocat. Simplicissimè sic possim, quantum satis. Verùm jam nos ad montes ducet, fortasse non recusantes: te Cæsar, ut reor, invitum. Non enim jam superabis* ἐν πανοπλίᾳ *cursu clivum, quo teipso perniciores in campo*

campo ψιλοὺς provocabas. At tu si nolis ascendere, spectato saltem montanas herbas, quas iste præstantissimas prædicat ad medicamenta. Propensiores enim propria natura dicit, atq; præstantiores ad medicinam. Ad usum verò cibi fructus ipsos duriores, si coctionem spectemus. Tum autem minoris operæ ad alendum. At verbum unum admiscuit, quod plus tardat meum cursum, quàm montes isti, quos ipse dicit ὑψηλούς. Inquit enim: εἰ ἔστι εἶδος. Arbitror id innuere: non omnes species ad medicinam facere. Si usus venerit, ut cujuspiam forma comparetur ad id operis: ejus Ideæ individua montium beneficio fieri generosiora. Hoc quoq; sensit Avenrois ille magnus. Tam miser falsus hac in parte, quàm anxiè fuit acutus. Nimirum haud omnes herbæ petuntur ob calorem, quem à montibus comparent: neq; propter siccitatem, quæ indidem quæri possit. E lacubus excipiuntur quædam: à litoribus aliæ. Dant & paludes, & opacæ valles, locaq; Solibus invisa. Quemadmodum cibi quoq; non uno ex loco petuntur omnes. In 20. sectione Philosophi verba memini: οἱ σίκυοι πέπονες ἄριστοι ἐν τοῖς ἑλώδεσι. Polium igitur è montanis eruam: Rha mihi campi mittent. At dicent: ejusdem speciei quæ ferunt montes medicamenta potiora campestribus periclitati sumus. Hoc fefellit illos. Nam cujus plantæ humidum obtundet efficaciam, de montibus effodiam. Cujus expetetur siccior acrimonia, desumetur inde. Ubi contrà quid aliud usus flagitaverit, id contrariis in locis inventum erutumq; curabo. Illud est Avenrois argumentum,

Montes

Montes esse cœlo propiores. Hoc alterutra potest intel- ctione capi: scilicet ad qualitates aut elementares, ut cœlestes. Si de elementaribus sentit: hoc jam refu- utum est. Si de cœlestibus: stultè putaverim, cœli vi- s illas immateriales, pusillo clivi tractu vel profliga- , vel fatigari posse. Aequè valens puto cœli robur in mis terræ visceribus ad metallum, & in summa Te- erife, aut Casio ad Buphthalmum. Quippe nec ullo emporis ævo, neq; spatii fatiscit longinquitate. De- epti nanq; sunt illi philosophi, atq; in iis Conciliator, qui naturã effœtescere putabat. Mutatur illa quidem ine sui mutatione: scilicet in officiis, functionibus, ef- fectionibus aliã atq; aliam ostendit sese: tamen eadem nihilo secius, velut ille Discobolos, ubi seipsum erexerit. Nam si materia, quæ fuit olim, nunc est eadem: si ni- hil ei decessit quantitatis: si formæ non patiuntur τὸ μᾶλλον, καὶ τὸ ἧττον: si, quemadmodum dicebamus ali- bi, Natura Dei potestas est: quî fieri possit, ut se minor ipsa sit? Oportet enim, quod patitur, à fortiori pati. Quid obicis est formæ hominis, quo præpediatur ejus vis ad materiam sibi nunc, sicuti prius, conforman- dam, conformata utendum? Nam si fluunt à formis accidentia, neq; mutantur formæ, non erunt acci- dentium mutationes aliæ, quàm quæ intersunt au- toris sui. A terra tollatur reflectio radiorum, ac quæ- dam alia talia (nam hinc haud negarim virium acci- dentalem variationem) at immaterialem illam vim, qua dantur formæ rebus, in quibus nulla vehemens qualitas dominatur, puta gemmis, auro, videmus

nullo

nullo distantiæ situ defatigari. His cum videretur aliquid addere velle, suscepit Ferrerius sermonem. Majus inquit, opus, Bajuli, motum est à te, quàm ut capiat angustiis hujusce disputationis. Brevissimè tamen in perplexissimo judicio quid sentiam, non prætaribo. Ut rectè abs te dictum est, non fatigari Naturam, ita non minus rectè dici possit, ejus actiones adeo varias esse, ut nobis illa (tametsi non deficit) deficere videatur. Itaq; sic illa sententia condienda est: Non Dei vim delassari: non seipsa fieri minorem, aut deteriorem, sed manente robore illo, consiliis illis inconcussis, invictis, infinitis, opus esse minus interdum. Veluti cum haud semper hominem creat. In Muris opifici virtus eadem, Deus idem. Non in hoc inferior seipso, sed in opere inæquali, tamen æqualis ipse sibi. Non absimili ratione, si consideres in eadem specie, quæ nos appellamus individua diversa. In unaquaq; specie certus ambitus præscriptus est, quantitatis, qualitatum, figuræ, numeri partium, situs, finium, officiorum. In ius quasi spatia facit natura deambulans in eodem sæculo sæpè: quemadmodum Samogethios accipimus nanos natos ex gigantibus, & gigantum patres postea. Quanto majore commodo liceat ei diversis ætatum tractibus operari simili ludo? Neq; verò sine ratione vagatur hæc oratio mea. Non enim vestrum quenquam latet vetus, ab Aristotele sæpius usurpatum proverbium: πῦρ ἐπὶ πῦρ. Hoc eò spectat: ut si magnas intueamur conjunctiones: quoties similes coierint naturæ siderum, similibus signis, domibus, gaudiis

lis, exaltationibus, faciebus, terminis: efficaciora quoq; sint eventa. Hæc vulgo quoq; nota sunt. At illa solis doctis: abductum caput Arietis à superioris cœli capite, non amisisse vires suas: qua in re tecum sentiamus: sed sociis copiis amissis, ejus operam minoris factam, non potestatem. Quamobrem & quod tu profitere, profiteamur: & quod illi prædicant, hunc ad modum censeo prædicandum. Cum ab his conticuisset, ait Bajulius: Bone Deus, quanti fuit mihi deerrasse, ut tam nobili, tantis differto commoditatibus exciperer diverticulo. Redibo igitur in viam. Quod de coctione scribit hic, attentius est observandum. Generosius est collibus triticum, quàm è campis. Plus alit: minus corrumpitur: citius concoquitur. Poma quoq; montana maxima ex parte, pro cibis, succo sunt aptiora: campestria dilutiore: minus sapiunt, celerius corrumpuntur: minus alunt, propter aqueæ materiæ ineptitudinem: sicuti montana propter terrestrem siccitatem. Et quæ diximus alibi de sententia Theophrasti, super Mali, Fraxiniq; natura campestrium, prohibent nos huic accedere sententiæ. Attendamus etiam plantarum cum animalibus comparationem, meo quidem judicio, non injucundam. Quippe tum plantæ, tum animantes montium indigenæ, suo quæq; in genere diutius vivunt, quàm campestres. Hoc observatum est in 14. sectione. Causæ duo subsunt: calor in humido: cujus non tam quæritur multitudo, quàm affectiones duæ: μήτε εὔπηκτον, μήτε εὐξήρεντον. Igitur montanorum humor cùm sit minor, minusq;

Dd obno-

obnoxius τῇ πῆξει, καὶ τῇ ξηρότητι: haud quidem tanta moles est, at vitæ diuturnitas & fœcunditas major. Hoc excipere licet ex libro περὶ μακροβιότητος, & ex decima sectione. Gallinæ quoque minusculæ sunt fœcundiores. Et in secundo de causis Theophrastus, excelsas arbores fructum pusillum ferre prodidit. Multo scilicet opus habere alimento. Infœcundas vivere diutius ob eandem rationem. Nam cum ille ibi, tum præceptor optimus antè dixerat, τὰ ὀχευτικὰ βραχυβιώτερα. Quare putarunt quidam, passerum nullum excedere bimatum: sanè haud contemnenda opinione. Ex illis parum captatur, minimũ capitur: fœcundissimi sunt: frequentia non magna. Est & proportio quædam secundum quasi gradus, sanitatis, roboris, vitæ. Igitur si salaces morbosi, etiam brevioris vitæ. In Hercule, qui Veneri fuit imprimis obnoxius, neque indicium, neque judicium vitæ fieri potuit. Igni nanque vitæ finem antevertit. At memoria prodita sunt athletarum nomina, qui, ut valentiores essent, victoriarum spem in libidinis abstinentia collocarunt. Plato quidem in octavo de legibus, Astylum, Diopompum, Crissonem commemorat: sed ante omnes Iccum Tarentinum. Ne verò putet quispiam subesse contradictionem. Montanæ minores. Montanæ fœcundiores. Montanæ longæviores. Fœcundæ minus vivunt. Comparantur enim eodem in genere cum campestribus, quæ sunt majores. Tum autem si æquè fœcundæ sunt, minus vivunt. Quod autem sequitur, facile intellectu est: Loca Sole viduata infœcunda esse. Verbum quod suprà ponebatur,

tur, hîc repetit, ἀπομεμαχρυσμένοι, id est, οἱ ἄποθεν τόποι. In quodam codice legebatur ἀπομεμακαρισμένοι, voce translata. Infelicia sanè sunt illa loca. Excipitur idem sensus è quinto de Republica: πόλεις, inquit, καλὰς, καὶ ἡμαρτημένας. Inde transit ad contrarium, videlicet ubi nimius est Sol. Verùm phrasin uti probetis, Græcè pronunciabo: ἐὰν ὁ ἥλιος μακρότητα τῇ ἡμέρᾳ « προσάγῃ ἐν τῇ κινήσει αὐτοῦ, καὶ καταψύξῃ τῆς ὑγρό- « τητος, οὐκ ἔχει τὸ φυτὸν δυνάμεις φύλλα, καὶ καρποὺς « προάγειν. Perpensa suprà fuit hæc sententia de mora « Solis. Utroq; opus est, & ipsa, & directo radio. Solem verò suo motu non producere diem, dicet aptius Ferrerius: nisi quatenus promovet in oriente contra diurnu motum. At hoc quotidie facit. Et fortasse nō tunc animadvertebat noster hic. Ad aquas deinde redit: ut hoc etiam loco videamus, quanto cum periculo possimus in capita discursus hos sistere. Sed quasi rem inducat novam, usurpavit interrogationem. Quid autē de plan- « tis, inquit, oportet intelligere, quæ nascuntur in aquo- « sis locis? In iis ubi quiescit aqua, fit quasi limus. Neq; « vis est in aëre, qua fiat, ut aquæ subsistant partes. Con- « tinetur aër ipse in terræ partibus interioribus: prohi- « betq; aquæ crassitudinem ascendere. Illis igitur in locis « fluctuante vento, coarctata terra, seipsum si cōprimat « involutus aër, & compingat humorem ventus: plantæ « prodibunt ex humore hoc, haud ita multo differentes « inter se specie, figuraq; propter aquæ stationem, atq; « crassitudinem, & calorem Solis de superiore loco. Atq; « hæc quidem brevissimè potuit: si animum appulisset

ad Aristotelicam dicendi rationem. Nunc infelicite divagatus incidit in aquaticam hanc quietem. Si, inquit, quiescat aqua, limus fit. At etiam non quiescente. Nam quot fluviorum fundi limosi sunt? Non enumerabo, qui nullo nobis noto numero continentur. Sed quanam modò videte. Multi sunt in Taurini Nilo ipsi non infeliciores. Grana diluviis hybernis quantum glebæ detersit à vicinis pratis, tantum reponit paucu lis vernis diebus, etiam cum fœnore nonnunquam. Neq; hoc inferior Duria. Beneficium par: cursus productior: alveus major: uberiores aquæ. Ex alpibus uterq;: hic ab iis, quas altrinsecus accolunt Centrones ille in prætura Sutriorum. Deinde curiosius addit operam venterum, quasi ad fundi subversionem, u admisceatur aquæ. Quin citius quietiores aquas limosiores ipsemet intelligit. Et profectò Solis vim excipit acriorem, atq; incrassescit, etiam contactu terræ nullo. Id quod vel in lapideis alveis, vel in vasis vitreis compertum est. Sequuntur illa verba: οὐκ δεῖ δύναμιν ἐν τῷ ἀέρι, ἵνα ὑποστήσῃ τὰ μέρη τοῦ ὕδατος. *Nequit aër superare partes aquæ. Sanè ita sit. Obducta enim quasi cute quadam, nequit efferre aër sese. At cùm ait:* καὶ κωλύει τὴν παχύτητα τοῦ ὕδατος ἀναβαίνειν *profectò ludit nos. Quis enim dicat, aërem depressum loco inferiore ab aquæ crassitudine, atq; cohibitum eo loco, efficere, ne aquæ crassities ascendat? Quin inter duas illas crassities interstitus, eam dico, quæ ab imo vult ascendere: quod ait hic: & eam, quæ involutum cohibet: potius hanc urgeat impetu suo naturali*

pro

proscindatq́; adeò, ut erumpat. Tanto, quæ subdit fœdiora: Agitatu ventorum compingi terram. Nam "
sanè tunc aër ille compressus à superiore limo, dirumpet, uti dicebamus, ipsum facilius propter agitationẽ. Quò fiat, ut & decedat ipse, & aquæ subeunti cedat. Tantum abest, ut illa vera sint: συμπιέσῃ ἑαυτὸν ὁ περιειλημμένος ἀήρ. *Qua vi, quóve instrumento sese comprimat aër? Nónne aëris forma sursum levat aeris materiam in septimo & octavo physicorum. Aquæ verò quietem statuit pro causa temerè: quare non multum differant inter se plantarum species. Nam in terra quæ longè quietior est, dißimiliores sunt plantæ. Et longè sunt inter se dißimiles Nymphæa, Sium, Lenticula. In mari, Coralium, Alga, Bryon. Aggreditur eam nunc, quam Iecorariam vocamus. Cujus historiam ac generationem suprà decuit cum Lenticula contexi. Rursus, inquit, de plantis, quæ sunt humidis* "
locis, quarũq́; superficies apparet in summa tellure vi- "
rescens, hæc dico: In eo loco parvam esse raritatem. Cu- "
jus humorẽ loci cùm Sol ingruens moverit: atq; ejus- "
modi motus eventu caloreq́; terræ partibus interiori- "
bus involuto calefecerit locum: id quod nunquam con- "
tingit, in quibus planta non habet, unde crescat: tunc "
humore suapte diffuso extensione, fit fumus in terræ su- "
perficie, quasi textura quadã virescens. Atq; inde plan- "
ta gignitur carens foliis, ex eo genere plantæ, quod ex- "
tat in aquæ superficie. Sed hoc illo majus est, propterea "
quòd terræ propius. Tametsi neq; in altum tolli, neq; "
extendi potest. Hæc, inquam, si superioribus attexuis- "

set, quibus aquaticæ Lenticulæ narrabat historiam: unico verbo poterat explicare sic: Par Epaticæ ratio: sed amplior magnitudo, propterea quòd terræ propior est. Quanquam hæc causa manca est admodum. Breviores enim plantæ folio essent grandiore, quia propè terram sunt magis. At enimverò etiam procul à fundo Nymphæa fundit folium grandissimum. Aequali verò tractu Hydroselinum tenuissimum. Sic in terrestribus: latum Platanus, Hippuris capillaceum. Neq; verò putetis hanc potius calumniam, quàm animadversionem. Nam aquaticæ folia crassa, ut Nymphæa, terrestri tenuissima ut Chærephyllo. Aquatica tenuia, ut Hydroselino: terrestri crassissima, ut Vermiculari. Loquendi modus sacris libris peculiares: super facie terræ. Sic hoc loco: ἐν τῇ ὄψει τῆς γῆς. *Sallustius ad pugnæ transtulit aspectum, non nimis, ut quibusdam duris videtur, durè. Faciunt enim pugnam milites. Sed ne Ovidius quidem temerè vultum unum rerum Chaos videtur appellasse. Tetigit enim litem & amicitiam veterum philosophorum, quas duas causas efficientes illi statuebant. Erant siquidẽ ipsis Mundi conditores hi. Necessitatem faciebant primum, & maximum, & valentissimum. Alterum, Mentem voluntati obsequentem, atq; ejus præscripto formarum discretionum, constitutionum architectam, classium ordinatricem. Quod apud veritatis studiosos maximè impium est. Ridiculum etiam, necessitatem statuere priorem conditore. Quin necessitatis nomen ipsum exterminant à Deo Sapientes, idq; optimo consilio. Tertio po-*

tio ponebant loco naturam: vim, uti dicebam, ordinariam, conflatam ex assensu mutuo Mentis, ac Necessitatis. Hæc erat illorum picta Trinitas. Usque adeò veritatis lux etiam in tenebrarum cæcitate sui speciem præbuit, antequam de Cœlo coràm fulgeret nobis. Sic naturam istam, Spiritum Virgilius appellavit, agnovitque cunctis partibus integrum ubique insinuatum. Quartum principium addiderunt, Materiam. Iccirco in ea materia, dum adhuc essent omnia confusa, fuerat vultus unus: id est, principiorum consensus absque motu. μικρὰ, *inquit,* ἀραιότης. *Quia si multa raritas esset, exhalarent illa: neque retinerentur intus ad plantæ materiam.* ἐμπεσὼν ὁ ἥλιος. *Festiva loquutio.* ἐνσκήπτων *alibi dixit Aristoteles: vel, ut alio codice legitur,* ἐνσκίμπτων. *Nos commodè, ut opinor, ingruens: ut de imbre Poëta dixit. Cæterum addidit, de quo addubitemus. Sol, inquit, calefecerit locum motu. Non enim Solis motus calefacit. Quin contrà, quies potius id facere videatur. Proportio manifesta est in arcus majoris transmissione. Aequiparatur enim quieti mora motus. Quanquam id, ut alibi dicebamus, non est causa, sed Solis calor. Tempus enim nihil facere, satis ostendimus suo loco: sicut &, quemadmodũ motus calefaciat. Etiam præter Aristotelis morem loquutus est, ubi dixit:* καπνὸς γίνεται. *Nam fumus est exhalatio sicca. Et suaviter accipienda verba illa:* μὴ ἔχον φύλλα. *Non habet folia: sed ita tamen, ut potius tota planta folium unicum, laciniatum, atque in se involutum esse videatur. Quod de Jasionis flore prodit Theophrastus.*

Explicatius est ad truncos roborum vetustorum: cætera natura similibus foliorum rudimentis, nomine medicorum vulgò, Pulmonariæ. Explicatioris in hoc figuræ ratio certa sub forma siccitas. Evenit aliquando, ut aquaticæ ipsius facies expreßior sit, & foliorum illa diuturna meditatio exeat in veram conformationẽ. Quamobrem ligulas quoq; erigit, & flores. Interdum humore destituta, nihil aliud est quàm coriacea lapidis obductio. ἀναβαίνειν, unam intellexit modò dimensionem: in altum scilicet, tum rectè, tum verè. ἐκτείνεσθαι, eandem dimensionem, neq; rectè, neq; verè. ἔκτασις enim etiam in longum est. Iccirco dixi, non verè. Dico, non rectè, propterea quòd applicat malè sententiam ad id, cui non competit: Negat enim ἐκτείνεσθαι. At productio tam in latum, quàm in longum, quàm in altum, ex libro de mistorum affectibus. Hoc enim τατὸν. Sed jam de plantis iis, quæ in aliis generantur plantis, quid sentiat, videamus. Quo loco si quis voluerit novum secare caput, liceat. Sæpe verò, inquit, aliis etiam in plantis plantæ progignuntur quædam, non ejusdem vel speciei, vel similitudinis: idq; sine radice. Moventur autem hæc sic: Planta, quæ spinis prædita sit, ubi in aqua pingui sita movetur, aperiuntur ejus partes. Tum verò Sol educit per vaporem, quæ in ea sunt, putredines: eisq; affert coctionem. Propriaq; natura in locum putrefactum præstat opem calore temperato: atq; inde plantam auget. Quasi filamenta videatur in seipsum totam producere. Hoc plantarum proprium est, quæ multis præditæ sunt spinis.

vinis. Tum igitur ea generatur, quam Linozostin vo- ant: aliaq; similes ei. Hanc sententiam capias ex hi- oriarum libro quinto Philosophi. Cùm animalium uorundam natura sit, ut in aliis animalibus, neq; a- bi, neq; aliter oriantur. Dixit, ἐπὶ φυτὸν: sicut heophrastus ἐπιόχυλλον, hunc herbarum modum. Et ıbdit: οὐ τοῦ αὐτοῦ εἴδους. Quoniam τὸ ἐπὶ multipliciter icitur: sicut & τὸ αὐτὸ: quemadmodum alibi dice- amus. Et addidit, τῆς αὐτῆς ὁμοιώσεως: quasi dicat, eq; genere eadem, neq; τῷ ἀνάλογον. Non enim Visco r Quercûi quicquam similitudinis. Sic enim loqun- us fuisset Aristoteles. Dixit, ἄνευ ῥίζης: Iccirco quia lantæ aliæ cum radice oriuntur: ut Muscus, Polypo- ium: quæ perinde nascuntur in plantis, atq; Viscum, r Epithymum. Sed ambitiosè admodum, κινεῖται δὲ τοῦτο οὕτως. Movetur, pro eo, quod est, gignitur. Et ob- cura est oratio: ὁπόταν κινήσει φυτὸν πολλῶν ἀκαρ- πῶν ἐν πίονι ὕδατι. Nam quid est, quod plantam mo- vet. Accipit hic motum pro eo, quod est διάθεσις. Pinguem aquam voluit esse materiam, propter lento- em, qui in illis est capillamentis, & in Visco. Verùm palam est, Thymum siccißimis gaudere locis: tum illud Thymi genus Epithymum ferre, quod durius est, & Thymbræ naturæ propius, ac propterea minus pingue: quod sanè tenui admodum solo provenit. Neq; verum est, quod ait: aculeatarum esse proprium hoc: nisi for- tè Quercus & Thymum sua vidit hic in patria spinis horrida. Ex Paliuris autem quæ planta prodit? Itaq; si neq; soli generi competit aculeatarum, neq; toti:

non erit proprium. Illud verò non tam ex uſu, quàm ex Etymo: cùm vocavit Cuſcutam Linozoſtin. Nam & Apothecæ Lini podagram ſcitiſſimo vocabulo dicunt. At veteres Mercurialem dixere Linozoſtin, temerè ſanè. Nihil enim ei cum cinctura Lini. Quanquam illud quoq; animadvertendum eſt: Cuſcutam ſive Caſſytam, non è lino prodire, ſed è ſolo macro (marceſcit enim lini ſatu) natam Lini ſtipulis advolvi: ſicut & Vitias, cæteraq; plantarum impedimenta: quorum meminit Theophraſtus, Plinius, Galenus. In pratis quoq; glareoſis ſeorſum ab adminiculis oritur Cuſcuta: quod & aliàs diximus: è quibus evulſa, atq; inchoatis uvis obvoluta, tum adhæreſcit, tum vivit: adeò verò creſcit, ut mirandam in magnitudinem dimittatur. Diviſio ſic ſcitè admodum ſtatuetur. Ejus generis plantas, alias foliatas, alias non: ut Epithymum. Quaſdam ſementigeras: ut Cuſcutam, & Viſcum: quaſdam non. Quod autem attribuit id officium Soli, non tam malè, quàm mutilè. Informatrix enim eſt. Illud enim prudentius accipiendum. Auget, inquit, plantam. Equo ſi enaſcantur cornua: bene conſdatus philoſophus nequaquam creviſſe dicet equum, ſiquidem non fuerit naturalis equi pars. Ita non creſcere terra dicitur, à qua prodit planta. Tota enim ſpecie diverſa ſunt: ſtirps, & terra: Equus, & cornua: Quercus, & viſcum. μαθηματικῶς ergo ſint aucta quantitate, non univoca ſubſtantia. Et accuratius id interpretandum: ἀνικμᾶται ὁ ἥλιος τὰς ἐν αὐτῷ σ[…] *ψεις: πέψιν τε ποιεῖ τούτῳ. In priore parte fortaſſe latet err[…]*

et error. Non enim ex Thymi putredine fieri Epithymum arbitror: sed ex bono succo elaboratiore: sicut in animali pilum. Quod ipse fateri cogatur, qui plantam scribit crescere. Non enim crescat ex putredine. In altera parte similis negligentia. Cui τούτῳ? Non enim plantam coquit Sol, à qua succos educit: sed quas educit, putredines excoquit. Negligentius etiam vocavit putredines, locum: dixit enim εἰς τόπον τὸν σεσημμένον. Plato potuerit: Aristoteles sibi licere noluerit. Ille enim τὴν ὕλην χώραν appellavit. Mutilè quoq; narrat, cùm filamenta nominat. Viscum quidem hujus naturæ est, ut non hujus figuræ. Et minus rectè: εἰς ὅλον ἑαυτό. Quando non tota planta tegitur capillamentis. Alludit tamen ad illud Plinianum palliolum, de quo aliâs. Hæc cùm enarravit, jam bis ter dictam sententiam repetit novo capite, nova recensione principiorum. Plura enim, quàm suprà, statuit, & inconstanti sententia. Omnes, inquit, herbæ, & si quid super terra crescit, « atq; in terra, proveniunt ex aliquo horum quinq;: se- « mine, humore aqueo, loco accommodato, aëre, planta- « tione. Atq; hæc quinq; sunt, ut ita dicam, plantarum « radices. Audacter sanè, cùm herbas nominavit, adde- « re instituit, καὶ ἔτι αὐξάνεται ἐπὶ τῆς γῆς: ut plantas omnes amplecteretur. Audacter, inquam: propterea quòd animalia quoq; super terra crescunt: itemq; ea, quæ non crescunt, horum aliquo opus habent. Quin cœlum ipsum in loco est idoneo sibi. Nam quod hactenus persuasum fuit multis, primum cœlum in loco non esse: falsum ostendimus alibi. Omnino verò æquanimitate

mitate quadam excipienda sententia est. Non enim ex iis omnibus unum conflavit omnibus principium: sed aliud alii necessarium statuit. Quanquam & locus, & aër, aqueus humor, omnibus. Semen, æquivocè: sicuti dicebamus. Plantatio solis plantis, sed non omnibus. Et verbum φύεσιν, *quod proveniunt, interpretatus sum, plus quàm æquivocè: aut illa præpositio,* ἐκ. *Nam quæ proventus similitudo ex loco, & ex semine, & ex materia, & ex plantatione? Materia* ἐξ οὗ. *Locus,* ἀφ' οὗ. *Plantator,* ὑφ' οὗ. *Semen* ἐξ οὗ, καὶ ὑφ' οὗ. *Si quis locum malit,* ἐν ᾧ: *nihil mutat. Hîc sicut & priore libro,* ἀντὶ τῆς ἀρχῆς ῥίζα: *sed peiore consilio. Nam radix propria plantæ pars. Confusè igitur promiscueque usus est & partis, & causarum significato. At* ῥίζα *pars inest:* ῥίζα *principium extra est.* φυτείαν *dicere malui plantationem, quàm satum: ne cum semine confunderem. Locus verò perfectionis principium unum est. Propterea namque tum motus, tum quies fit naturalis. Iccirco pro Entelechia posuit sæpe Philosophus. Postquam plantarum causas recensuit & generationes,* ὡς τὸ ὅλον: *nunc aggreditur dicere* ὡς τῶν μερῶν. *Tripliciter, inquit, ferunt arbores fructus suos: aut ante frondes, aut cum frondibus, aut post frondes. Ponit hic ejusmodi partitionem, cujus mox causam reddat. Rectius tamen præposuisset, quàm distulit divisionem,* τῶν καρποφόρων, καὶ τῶν ἀφόρων. *Atque inde* τῶν φυλλορροούντων, καὶ τῶν μή. *Tametsi non sunt statim contraria,* τὰ εὔφορα, καὶ τὰ ἄφορα: *sed* τὰ εὔφορα, καὶ τὰ μή. τῶν δὲ μὴ καρποφόρων, τὰ μὲν πολύφορα, τὰ

δὲ ὀλιγά

ἢ ὀλιγόφορα, τὰ δὲ μετειόφορα. Item alia differentia [illegible]*arum, quæ alternis ferunt: πολύφορα quidem, si con*[illegible]*ertum spectes proventum: ὀλιγόφορα, si continua*[illegible]*ionem interceptam: quando quod semel tulerint uno* [illegible]*etu, ad duos annos partiendum sit. Notabimus et*[illegible]*am verbum ἀκολουθεῖ. Videtur pro eo positum, quod* [illegible]*st συμβαίνει Sic enim Aristoteles. Nam si πρῴαγονοι,* [illegible]*on ἀκολουθεῖ. Illud an verum sit, attendendum: Fru*[illegible]*tum ferre prius quàm folia. Florem quæ fundant an*[illegible]*e folia, scimus: at fructum quæ ferant, equidē in me*[illegible]*noria nunc non habeo. Talem divisionem condiamus* [illegible]*tiam lepidiore conatu. Plantas alias ferre, alias non.* [illegible]*Quæ ferunt, ad sterilitatem mutari, loco, ætate, ne*[illegible]*ligentia. Secundum sationum tempora nonnullas* [illegible]*espondere fœtura stata. Veluti si post brumam triti*[illegible]*um terræ mandes. Alias accelerare. Brassicam & la*[illegible]*ctucam si quis serat, quo tempore sementescunt adul*[illegible]*tæ, semen secum ferunt ex humo prodeuntes. Quædam* [illegible]*penè toto anni tractu fœcunda sunt, alium alio sub*[illegible]*eunte fructu. Nonnullæ biferæ sunt. In quibusdam no*[illegible]*velli fructus veteres pellunt. Sunt etiam, sicuti diceba*[illegible]*mus, quæ nullis anni tempestatibus obnoxiæ, circui*[illegible]*tiones à satu suas servent. Cinara si telluri per autu*[illegible]*mnum committatur, vere magna ex parte Pineam* [illegible]*reddet pro opera: si per hyemem, æstate: per ver, au*[illegible]*tumno. Hæc igitur illis anteponenda: aut sic dixisset:* [illegible]*ἔστι γὰρ φυτόν. At interpres omnem vim corrupit ora*[illegible]*tionis, cùm ait: ἔστι τοίνυν φυτόν. Non enim ex illo po*[illegible]*test hoc inferri. Quanquam & his repetit, & mutila.*

Est

„ *Est igitur, inquit, planta, quæ radicē non habet: null*
„ *gerit folia. Est etiam, quæ caulem sine fructu fert, &*
„ *foliis: cujusmodi Chrysocome, sive Chrysitis. Sic divi-*
„ *debamus nos. Quædam partes habet omnes: quædam non. Harum quædam unicam, quædam plures. Tubera enim tota radix mera sunt. Contrà, quæ radice carent, duo sunt generum. Aut enim radicē habent nullam necessario, ut Viscum. Aliena enim radice tum nititur, tum alitur. Hæc est necessitas naturalis. Detracta nanq; Visci planta, atq; humo pacta non vivet. Parasiticas hasce stirpes appellare consuevi: quasi quæ victitent aliena quadra. Aliæ sunt, quæ non carent quidem radice, sed carere tamen possunt: ut Sedum atq; alia, quæ avulsa vivunt. Quæ verò sit ista mirifica Chrysocome, non equidem scio. Nam quid eam non existimem propiorem miraculo, cui sit in nomine aurea coma, in re coma nulla? Tum alias ad partes deducamus divisionem. Sine ramis Juncus. Sine foliis Cuscuta. Sine flore Ficus. Sine fructu flos Iridis. Sine utroq; Adiantum. Jam verò propositæ sententiæ cau-*
„ *sas perpendamus. Sic scribit: Plantæ, quæ fructum*
„ *prius edunt quàm folia, multum pinguis obtinent.*
„ *Igitur extenso calore, qui naturaliter inest plantæ, &*
„ *ejus maturitas acceleratur, & corroboratur in ramis*
„ *plantæ fervendo. Tum prohibet, quin ab ea succus a-*
„ *scendat. Atq; inde tum fructus, tum folia prodeunt.*
Tamen mihi videtur huc nullam esse allatam rationem, propter quā fructus frondibus antevertant. Nam si κωλύει τὸν χυμὸν ἀναβαίνειν: aut ne fructus quidem prod-

rodibunt, aut fructus non erunt ἐκ τοῦ χυμοῦ. Neq; possimus interpolare tam duram orationem, ut dicamus, enuiores prodire partes, quæ fructibus debeantur. Nunquam concedam, quasvis fructuum partes, quibusvis frondium partibus tenuiores. Membranas sive cutes, coria, putamina, testas contemplamini: maximam hæc auferent partem Iuglandis, Corni, Ziziphi: ut Pinum taceam. In ipso quoq; vel Pruno, vel Persico est corium, & testa. At eæ prius edunt fructum, quàm frondes. Florem, inquam, prius: qui fructus inchoatus est. Tum qui fructus exeunt, quàm folia, posteriores: eorum non omnium partes omnes crassiores sunt frondibus. Palmulæ caro tenuis. Medulla Balani Myrepsicæ tenuior. Nuclei strobilorum. Quid Mora? Ergo si sumamus argumentum à tenuitate: prævenerint fructuum portiunculæ tenues partes alias crassiores. At enimvero Punicæ coriũ prodit primum longè crassius tum frondibus matricis suæ, tum acinulorum succo. Et Persicus neutiquam pinguis arbor est: antegreditur tamen fructus rudimentum frondes. Non amplius immorabor. Vos deducetis animos vestros per ipsas species ad veritatem. Inter herbas quoq; ratio constare nequit. Necesse est enim, folia prodire primũ. Hæc enim erat herbæ definitio. Et in eis tamen pingues multæ. Neq; bonus philosophus sic loquatur: Calor, aut maturitas in ramis corroboratur, inq; iis fervet. Quis dicat, τὴν θερμότητα, quis τὴν πέψιν fervere? Sed sit interpretis durius scribentis. Illud condonari nequit: Calore prohiberi succũ, quominus prodeat.

Aperit

Aperit enim calor. Deinde tot locis declaratum est rarefacta plus occupare loci. Atq; hic posuit, ζῆ. Quæ te testes adhibeamus bellicis tormentis: quæ tu, Minuti, jocosè fulminalia vocitare solitus es. Ubi concepit ignem pulvis ille sulfure nitroq; constans, occupat immensa spatia: ut vel ferream propellat molem, vel tubum dirumpat ipsum: interdum etiam disjiciat. Videamus alterum partitionis membrum. Ait sic: "plantis, quæ celerius folia producunt, quid intelligendum est? Humidorum multæ sunt effectiones. Cum igitur Solis calor cœperit aquæ partes dispergere, sursum trahit eas Sol, & maturitas serius evenit: propterea quòd fructus maturitas non est nisi in compactione. Et antecedunt folia fructus ipsos, propter accessionem multæ humiditatis. Sequitur nihilosecius sententiam suam, quam explosimus. Crassiores ejus partes, quibus constant frondes. Major quoq; propositio falsa est. Celerius in planta produci, quod tenuius est. Hoc enim tum dudum, tum alia disputatione refellebamus. Quippe radix omnium partium maximè terrestris est: atq; ea longè omnium prima generatur. Sic in animali arteriarum prius tunicæ, quàm caro, conformantur. Finis enim primarius motor est vel artificis, vel naturæ. At crassiorum partium quarundam finis nobilior, quàm aliarum aliquot minus crassarum. Multa sunt exempla. Sed manifesta natura tum carnis, tum nervorum comparetur. Cordis quoq; concretio crassior est: cujus tamen ortus primus ac princeps partium tenuitate superatur ab adipe, parte perquàm ignavi

gnava sanè, atq; etiam ignavorum. Intueamur illud « xactius: Moto, inquit, humore trahit ejus partes Sol « ursum. Differtur itaq; maturitas. At maturitas ad « uctum pertinet. Quæ verba vexabunt ingenia vege- « iora. Nam si partes trahit, trahet tenuiores. Partes rgo fructuum, non frondium. Præterea dicit, antece- ere folia, τῇ προσαγωγῇ τῆς πολλῆς ὑγρότητος. *Ergo nultus educitur humor. Terræ igitur multum relin- uetur. Quamobrem hæc futura fuerit fructuum ma- eria. Id quod ab eo longè diversum est, quod intendit. Quinetiam, ut hoc omittamus, illud est animadver- endum. Non posse, quod ait, evenire, maturitas ut fit* ν τῇ συμπήξει. *Nam ille terrestris humor secandus tq; coquendus erit à Sole, quo fructus exeat: & ta- ien tunc, cũ inchoatur educente Sole, terrea sunt illa* μπεπηγμένα. *Notabimus verbum* διασπείρειν: *unde ostrum dispergere. Post hæc eorum rationem reddit, quibus frondes simul, fructusq; proveniunt: Humo- « em illum, sive lentorem esse pinguem: cujus è tenuio- « ibus partibus edatur fructus: è crassioribus folia. « Quam sententiam redarguat multarũ natura plan- arum. Exemplum sumatur à Rosa, si quis ejus par- s mentis vi separatas dijudicet. Nam ut quæq; ma- imè terrestris pars est, ita primo quoq; tempore pro- ucitur: pediculus, alæ, turbinatus tumor ille, qui tan- em excrescit in capitis & nomen, & proportionem. psius quoq; floris folia (sicut & alij fructus omnes) rrestria primùm, aërea postea fiunt. Ut non tam fit* ν συμπήξει, *quàm* ἐν μανώσει *maturitas. Hoc autem*

ex Aristotelis principiis à Conciliatore & aliis disputatum est: Concoctio fitné per inspissationem, an per rarefactionem. De hoc alibi. Tantum illud hîc: Non esse tutum illis perfugium, qui ventriculi operam negant esse coctionem: præparationem ajunt ad coctionem. Hoc gladio putarunt se posse solvere Gordianum illum nodum, quo captiva teneri Philosophi sententia videbatur. Nam in ventriculo nemo nõ videt succum quàm prius erat in cibo, liquidiorem. Nec judicium Conciliatoris satisfacit. Quemadmodum sit id accipiendum, diximus suo loco. Falsitatem hujusce novæ sententiæ videamus. Omnis motus quæq; pars cuique parti univoca est. Omnis pars alterationis alteratio est: augmenti augmentum: τῆς κατὰ τόπον φορᾶς φορά. Actio caloris naturalis in cibum, ut fiat succus: in succum, ut fiat sanguis: in sanguinem, ut fiat ros: in rorem, ut fiant aliæ tres illæ θρυλλούμεναι humiditates: in hasce, ut fiant corpus: hæ, inquam, omnes actiones alterationes sunt. Eadem materia, idem agens: idem finis: idem motus igitur genere, subinde procedens per species adusq; ultimam. Scilicet alteratio una per hanc specialẽ, & hanc, & hanc perfectibilis alterationem. Non enim fit in ventriculo, sicut in cacabo præparatio. Sed idem calor, sui similis, uno tenore, dissimilis tantùm instrumentis. Ut ad rem redeam: noster hic arbitratus est, rerum summam in calore, tenuitate, tũ aliis ejusmodi qualitatibus versari. At quantò melius Peripatetici, & Proclus ipse, qui equidem Platonis & Aristotelis glutinum appellatur

soli

solitus sum. Is enim in Alcibiade tria ponit. Primum, οὐσίαν, quam vocant ἐντελέχειαν Peripatetici. Secundum, potentiam, quam δύναμιν nominat. Tertium, ἐνέργειαν, sive actionem. Essentia dominatrix est. Ab ea fluit potentia. Ab hac actio. Essentia consensu omnium est in prædicamento substantiæ. Potentia, sive potestas, sive facultas, seu vis aptitudove posterior est natura: etiamsi, ut vult Duns, in eodem sit prædicamento, atq; idem re cum essentia. Tanto posterior sit caritas, & tenuitas, in obsequio, atq; adeò nexu ipsius essentiæ, cujus est proles, etiam si sit alumna. Nefas enim est, ut ex Platone & Aristotele scribit Plotinus, effectibus causas superari: ut ego addo, vel etiam æquari. Ambitus quidem par esse possit: vis non possit. Sic etiam Galenus χρείαν & ἐνέργειαν distinguit opportunè. Pendet enim actio ab ea natura, quæ in usum atq; utilitatem constituta est. Tametsi χρεία partium omnium esse quit: ἐνέργεια earum tantùm, quæ valent aliquid efficere: quam ob causam dictæ quoq; sunt officiales. Hinc scire licet, an rectè Galeni περὶ χρείας de usu partium interpretemur. Et sanè rectè: si caro ulli est usui ad fines à natura destinatos. Uti nanq; videtur ea pro partium supplemento. Scilicet ὄγκον facit, officium nullum facit. Quod si χρεία capiatur ad animalis functiones, ut quidā videntur interpretari: nulla sit carnis χρεία. Non enim utitur animal ea. Verùm ad alia. Vocant enim nos antiqui. His enim scribit iste, morē fuisse, folia quoq; fructus appellatione designare. Quos hîc antiquos innuat, non liquet. Nec malè fecit

 usus

usus posteritatis, quæ tam ineptam sustulit ambiguitatem. Utinam verò ne scripsisset, quæ sequuntur. Ponentur ergo, ne fallant, si quid est castigandum. „ Cum, inquit, humor tantus est, ut concoqui compingiq; non possit, propter aëris ἀνάπνυξιν, & studium attractionis, quæ desuper à Sole fit: tum ejusmodi humor, in quem non est excitata concoctio, alteratur in folia, quæ nullo alio fine diriguntur, quàm humiditatis attractione: atq; ut sint fructuum operimenta quæ Solis vehementiam defendant. Non igitur necesse est, ut eadem ratio sit & frondium, & fructuum. Nanq; succus ascendens, ubi alteratus fuerit, in foliorum naturam transit. Non me latet, quod Aristoteles de vite luxuriante scripsit: quodq; dicebat Theophrastus, nimis læto solo bonas arbores degenerare, quòd succus ille nequeat concoqui: quapropter abire in deteriorem partem: opusq; naturæ quasi stare citra fines suos. Hæc ita capienda sunt: Oppressam nimio succo vim generativam subsidere, ac cedere oneri: non autem gradus esse concoctionis ejusdem operæ in generatione dimidiata foliorum, & perfecta fructuum. Nam tametsi succus idem est: eadem vis universalis generandi & informandi: tamen priva vis privis operibus destinata est: ut hæc flores gignat, illa folia. Nihil, inquam, fortuitum ibi, sed certis præscriptum terminis ac principiis. Diversus verò abit sæpenumerò ad materiæ copiam, vel inopiam. Cùm tamen & corpore minimo Scincus, & maximo Crocodilus in eodem humore, sub eadem figura, sub eodem genere constituti sint

sint: ut ex largißima copia materiæ semper increscentem, ut aiunt, molem sibi vindicarit altera species: ex eodem altera thesauro tantilla fuerit unciola contenta. Adianti quoq; tres illæ notæ species ex humore prognatæ, atq; in humoris vi educatæ, siccæ adeò sunt, ut omne sui ortus, hoc est humoris, commerciũ respuant, ac societatem. Noster verò plantarius philosophus admodum materialis est. Proinde quasi ludat tesseris, si non cadit Senio, patiatur jaci Canem. Nihil magis ridiculum, quàm putare, totam naturæ molitionẽ comparatam ad fructus creationem. Id si patrare nequeat, convertat ad frondes operam: ac tanquam in diverticulo merendam capiat: quia non licuerit ad hospitem cœnare. At enimvero natura eadem quam ob causam non omnes fructuum partes esculentas fecit? sanè propterea quòd alium finem cutis habet, alium putamen, alium nucleus, alium alia: stipes, radix, cortex, rami, deniq; frondes ipsæ. Quid, quod & alibi sæpè, hac item parte sibi contradicit? Constitutas enim frondes ait fructuum præsidio. Id igitur agit consulto natura, non autem frustrata spe operis atq; officij prioris. Et quædam profectò plantæ succisiva opera, neq; ex proposito, sed per accidens generatæ viderentur: nimirum quæ nullum ferunt fructum. At quotus quisq; vel è plebe philosophorum putet, naturæ condenti Scolopendrium ad fructum defuisse materiam? Aut, ut acutius dicã, superfuisse: quæ iccirco permanens incocta pòst abierit in folia? Sed formæ ipsi, pro modo rationeq; virium, quantum materiæ deposcitur à fine, naturæ consiliis

atq; opibus est attributum. Satis est hoc à philosophorum principe tum in libris universalibus, tum in privata historia declaratum. Nam in quarto de Cœlo, formam dicit esse ducem perfectionemq; materiæ. τὸ μὲν περιέχον εἶναι εἴδους, τὸ δὲ περιεχόμενον τῆς ὕλης. *Sic in secundo Physicorum,* τῶν πρός τι *esse materiam, propterea quòd* ἐν ἄλλῳ εἴδει ἄλλη ὕλη. *Non alio modo alia, nisi quia recipit à forma, ut sit hoc aliquid. Variatio igitur & alietas est fundamentum* τοῦ πρός τι*: ut materia sit hujus materia. Est siquidem alia: quia aliud. Sic etiam in eodem libro de Cœlo divinitus:* καὶ ἔστι μὲν ἡ αὐτή, τῷ δ' εἶναι οὐ ταὐτόν. *Ut secundum essentiam sit in prædicamento substantiæ: secundum esse dicatur ad aliquid. Est enim hujus materia. Quare optimè dixerat,* τὸ περιεχόμενον. *Ubi ne* τὸ ἔχειν *ex usu vulgi pro eo capiamus, quod est, occupare tantum, sed pro potestate ipsa efficiendi, atq; gubernandi. Quemadmodum Plato in Cratylo,* τὸν ἄνακτα, καὶ τὸν ἕκτορα*: pro eodem jubet accipi:* ὅτι κρατεῖτε, καὶ κέκτηται. *Quare serva est materia: forma verò princeps. Cum igitur à fructu folium forma differat: etiam materia diversa erit. Non autem* κατὰ τὸ μᾶλλον, καὶ τὸ ἧττον τῆς πέψεως. *Videmus enim post incheatum fructum multas arbores magnam vim fundere frondium. Esset alioqui folium fructus incoctus: & fructus folium coctum. Sicuti de pituita & sanguine Galenus* ἀντιστρέφει. *Aut folium esset* παρέκβασις *naturæ: sicuti vocat idem Philosophus. Et natura cogeretur à materia: dictato à plebe: vel sibi illa adversaretur. At Platonis in quarto de*

to de repub. scita sententia est: ὐ φαμὲν τῷ γε αὐτῷ τὸ αὐτὸ ἑαυτοῦ περὶ τὸ αὐτὸ τἀναντία πράττειν. Hæc sunto ex præceptionibus universalibus. Reliqua deinceps è privatis narrationibus, atq; disputationibus. Nam in 20. sectione propositarum quæstionum, Myrtos nigras cultu mutari posse negat. Quo fit, ut agnoscamus, formam constare, nec cedere materiæ, aut accidenti. In libro secundo historiarum priscos philosophos castigatos, qui putarint, superiorum dentium ordines in cornuum absumi materiam. Quippe si ita sit: vitulo cornibus avulsis, aut exustis, dentes superiores emersuros. Homo, cui maximum sit cerebrum, unde tum dentes, tum cornua confieri queant, esto corniger. Balænæ quoq; huic Cantabricæ, cui dentes nulli, vastissima sunto cornua. Non desit enim materia. Igitur Aristoteles cum τὰ ἀμφιόδοντα carere cornibus, quia dentes haberent superiores, ex veterum sententia prodidisset, emendavit addita historia: Nonnulla esse, quæ dentibus careant superioribus, quibus tamen nulla sint cornua. Ibi nominat Camelum. Non est igitur, quod ajunt recentiores, taxari à Plinio Philosophum: sed ab utroq; veteres, qui sic senserint. Sequitur enim Plinius illum in undecimo, tota sententia. Neq; prudenter iidem Plinium reprehendunt, qui Cervarum attulerit exemplum. Sic autem inquiunt: Non esse in Cervis naturæ defectum, sed occasione sexus evenire, careat ut Cerva cornibus. Tentasse nanq; naturam in iis quoq;, sicut in maribus, quod erat proprium speciei: verùm materia defectam. Hæc illorum opinio. Quasi

Ee 4 verò

verò natura sit alia, quæ materiam suppeditet: alia, quæ materiam deposcat sibi: tanquam Aeneas ab armigero Achate, cum oppressus hostium vi dicit: Suggere tela mihi. At enimverò existimandum est: materiam facilius ac parabilius præsto esse, quàm imponi formam. Operosior enim hæc. In Cerva igitur si vis inest informatrix, unde sumat, quod, quantum opus habet, nihil ei defuturũ puto, modò sit ab infinita illa potestate certus præstitutus finis. Cornua verò non debentur Cervinæ speciei, ut Cervi species est: sed speciei in mari tantùm: sicut mammæ, matrix, in fœmina tantum: omninò verò membra, seminaq́ genitalia, altera in alterutro. Profundius hæc ita considerabuntur: Hasce differentias duobus esse modis. Unus modus, secundum habitum utrinq positum: ut membra virilia, & muliebria. Alter modus, secundum habitum, & privationem: cornua, non cornua. Rursus digeramus ad hunc modum: Differentiarum aliquas esse formales: eæ species constituunt, neq variantur: ut spirare, sentire, moveri, intelligere. Quasdam materiales, quæ in speciei principiis positæ, non in iis consistunt, sed partim in alterutram, ut membra generationis: partim in alteram præcisè partem demittunt sese, nec quærunt alteram: ut Leonum jubæ, Cervorum cornua. Quid? Videamus quot luserit natura modis. Dentata in anteriore mandibulæ superioris parte, non cornuta: Leo. Cornuta, non dentata: Bos. Neq cornuta, neq dentata: Camelus. Cornuta & dentata: Indicus Asinus. In utroq sexu cornuta:

Bos.

ios. In mari tantum: Arietes noſtrates. In fœmella tantum: Arietes Africani. Non ſunt igitur vel jubæ, vel cornua ſpecierum differentiæ: ſed ſicut par & impar in numero. Omnium verò ſtultiſſimum, quod protentur: Naturam materia carere ſolo Cervæ ſexu. Nam quotidianum naturæ opus queat ab aliis operibus ejuſdem mutari, differri, intercipi, impediri: At cum primordiis Mundi ſpeciem inſtitutam, quare in maſculo integram, in fœmella ſemper mutilam dicas ob inopiam? Non habuit in penu ſua Deus materiã, cum Cervam fabricabat, unde depromeret ad cornua. Sunt verò conjunctiones atq; neceſſitudines ſuperioris naturæ cum inferiori cohærentes adeò, ut una tantùm ſit Sapientibus, non duæ: ſed intellectionis imbecillitate duæ, non una, cenſeantur. His iiſdem de cauſis malè eſt à philoſophis pronunciatum: qui naturæ propoſitum dicerent, ſemper marem generaturire. Quod id opus perficiundum cum impediatur, quod eſſet reliquum, fœminam, quaſi hoſtiam ſuccidaneam ſupponere. Haud negamus, eſſe marem, quàm fœmellam, majoris operæ. At Hominem quoq; perfectioribus eſſe conſtitutum principiis, quàm Leonem. Ad Leonem tamen non divertere: quaſi cum ſit hominis fruſtrata creatione. Sic in Timæo Plato fœminæ virum cùm antepoſuit, agnovit ex comparatione ſtatum conditionis: non autem conſtituit operæ gradum in officiis naturæ. Ibi, inquit ille, viros, qui à fortitudine degenerarint, ſequente ſæculo mutatos in mulieres. Quin ſimul utrunq; dicit aliquando creatos ita, ut unum fuerint

 corpus.

corpus. Disjunctos postea, quo more nunc fit à natur[a]. Ubi voluit ille sub iis ambagibus æqualem finem pr[æ]positum consiliis illius. Hanc disputationem collig[i]mus ex summis Metaphysicæ principiis. Quæ Sapien[tia] cùm Deum rerum omnium autorem censeat, eun[]demq́; omnium item rerum formam quodammod[o] dicat: necesse est, ut quantum formæ aliæ distant [à] illa prima forma nobilitate, tantū à formis hisce ma[]teria. Quod verò pertinet ad præsentem contemplatio[]nem de fructuum ac frondium generatione, ne nos m[o]veat, quod in vigesima sectione scriptum est. Rhaph[a]no, inquit, hybernis temporibus si adimantur folia, so[]lumq́; desuper paviatur, ne descendat aqua, grandi[s]sima radix æstate fiet. Nam tametsi videntur verb[a] hæc eandem radici foliisq́; materiam constituere: hau[d] tamen ita est. Sanè succus à terra materia longinqu[a] & communis esto. Negatis foliis foliorum creatrix v[is] in otio est. Succus, qui non ascendit, virtuti radic[is] auctrici transmissione frustratum reservatur: atq; i[ta] crescit. Nunquam tamen dixerim, succum illum, e[x] quo radix continuò futura fuerat, porrò coctum, [&] maturatum, sese in folia daturum, si permittatur. S[ed] communem massam rudem atq; inchoatam edu[ci] statim, atq; alterari ad transmutationem, fieriq́; ma[]teriam secundam, aliam pro radice, atq; in radicem: aliam in alia. De foliis quoq; minus benè loquutus e[st].

„ ἃ δὴ ὐκ ἔχουσιν ἄλλον σκοπὸν, εἰ μὴ ἐφέλκωσιν τῆς ὑγ[ρό-]

„ τητος. *Nam si folia nullum sibi proponunt alium fi[]nem, præter humoris attractionem: igitur folia sun[t]*

excr[]

excrementa. Excrementa nanq; nullum habent finem ipsa, nisi humoris attractionem: ut pili quidam. Qui non alia de causa sunt: nisi ut ne sint. Pili mustacei crescunt, ut tondeantur. Facti sunt à natura, non ut aliquid facerent, sed ut aliquid fierent. Longè sanè nobilior est eorum constitutio, quàm fumus, quo ex concreantur. Quanquam ne id quidem, tametsi tum Alexandri, tum est Theophrasti jactatum autoritate, probatur mihi. Folia præsidij nomine condita: quibus esset munimentum fructibus ab incommodis. Omitto, quæ suprà commemorabam, argumenta multa. Complures sunt plantæ, quæ nullum fructum ferunt, folia ferunt. Ergo non propter fructum. Enati flores sinu foliorum tutela plerisq; in arboribus, longè sanè imbecilliores, quàm fructus ipsi: quantò verò propiores injuriæ? pruinis extremæ brumæ, veris imbribus ineuntis. Non igitur folia fructuum causa. Hoc unum sit: illud alterum. Si per se, si primò, fructus ad propagationem, foliis prohibetur, quin maturescat: propagatio fieri nequit sine maturitate: folia non solùm non afferent ullum juvamentum, sed etiam impedimento erunt. Sin secundo loco, naturæq; institutis iidem fructus sunt ad animalium cibum destinati: jam hoc quoq; frondium frequentia corrumpitur beneficium. Quocirca stringuntur vites, propterea quòd obsunt frondes. Quo in rerum genere mihi quidem videtur naturæ consilium multo callidißimum: quæ ultrò auxerit hominis studium, non tam neglecta, quàm relicta parte operis ei, cui thesaurum apparat. Ad hæc,

non

non omnes fructus sub foliis. Postremò fructuum omnium maximè utile ac necessarium nullo ejusmodi munimento tectum est: Triticum, inquam: sicuti ne frugum quidem alia genera: quæ tam curiosa judicia non mediocriter hoc in negotio vexare possunt. Hinc ex olearum historia diligentius prosequitur sententiam suam. Nam, inquit, quod humor hic sit folia, maturitas autem flos: ex olea patet. Aliquando namque contingit certis annis, ut sterilescant. Suffecta deinde materia fructum ferant, solito proventu. Hoc nos tantum abest, ut negemus, ut etiam pro nobis facere contendamus. Putantur sanè vites: nempe quo succi quantitas uvis sufficiat, neq; vel in brachia, vel in frondes distrahatur. Cæterùm haud ita est: ut quo anno sterilescunt oleæ, non fiat succus idoneus ad fructus confectionem: propterea quòd ulteriore opera quàm pro foliis illum percoquere nequeant. Sed vis ipsa fructificans prioris anni sedulitate fatigata, sequenti effœta conquiescit. Est enim, quod & alibi dicebamus, hoc omnibus materialibus commune rebus, ut agendo fathiscant. Sic intelligenda sententia est Theophrasti, hæc eadem prædicantis in primo de causis: Frondibus luxuriantem minus ferre fructuum. Et in quinto: Paucas extare frondes Amygdalo, quæ fructus ediderit uberiores. Concludetur ex illis contradictio deprehensa. Fructibus existunt præsidio frondes: Ubi nullus fructus, frondium plus. Pro insuavibus illa verba notanda sunt: ὅταν ἡ φύσις πέψιν ποιήσῃ, ἀναβαίνει πρώτως ἐκ τῆς λεπτότητος, ὅπερ δὴ ἐνταῦθα ἐκ

τῆς θερ-

ῆς θερμότητος. *Asperitas ea sic lenietur: Educi fru-*
um de tenuioribus partibus, quas non absumpserit
alor. Dixerim, ἐπαύθη: *factum est, ut deficeret.*
am κίνησις *suprà ponebatur pro generatione. Iccirco*
otus privatio, pausa, dicta est hic: qua voce veteres
tebantur. Id si quis aliter interpretetur: more nostro
tis habeamus, & acquiescamus: sequamurq; liben-
ssimè doctiorem. Neq; enim vel ego moror hæc, vel
sa me morantur, in quibus divinatio, quàm judi-
um, potior est. Oratione scabiosa semper ungues no-
ri fiunt fœdiores.

Enarrat deinceps alias partes certarum specierum: «
pinas scilicet: quas esse ait è genere plantarum, eodem «
anè, sed non ex eadem natura. Ita φύσιν *capit hîc pro* «
becie: ut sit minor, quàm genus: non admodum scito «
onsilio. Et ait: in ejusmodi plantis raritatem inesse «
uandam, per quam ascendat humiditas frigida, quæ «
olis concrescat vi. Quorum verborum partim inepta, «
artim falsa sunt. Ineptum: quando tanquam rem
nysticam profitetur: humoris commeatum per cor-
oris spatia. Deinde contrà, quàm statuit, intelliga-
nus. Profectò densiores sunt arbores spinosæ, quàm
uæ spinis carent in eodem genere. Exemplo est Pyrus
psa manifestò. Ex feris translata locis, adhibito cul-
tu deponit agrestem illum habitum simul cum acu-
leis, quos adulta tulisset: simul laxatur illa densitas,
uæ videtur in ejus popularibus, unde transportata
uit ad naturam meliorem. Neq; assentiendum super
llo humore, quem frigidum profitetur. Quin stirpes
qua-

quædam, quoad frigidiuſculæ ſunt, nullam ſpinam ge- runt: ubi per ætatem provectiorem tum anni, tum ſuam concaluere, ibi verò tandem aculeaſcunt. A La- ctuca petatur hoc: quæ per id tempus calorem prodit e- amaritudine. Cinara quoq; ſatis eſt calida. Nec Eryn- gium teſtatur aliud: nec tacet Aloe: tum Urticæ mor- ſus pertinacias omnes expugnabunt. Et opinionem hanc ſub triumpho ſenſus captivam ducent. Verba verò illa, καὶ μετ' αὐτῆς βραχεῖα διάκεισις, *ſatis ob- ſcura ſunt, niſi ſic accipiantur. Humoris haud multi prodire: ſicut fit in ramorum generatione. Rationem ſimul reddit, quam ob cauſam ſit aculeis figura pyra- midalis. A craſſo nanq; prodeuntes attenuantur in ,, mucronem. Propterea quòd aër, inquit, paulatim ,, plantæ circunfuſus, ejus auget partes cum intenſione ,, materiali. Id quod plantis item ipſis evenit: Tenuiora ,, nanq; cacumine ſunt. Cæterum minus plenè hujus ex- plicaſſe rei cauſam viſus eſt. Neq; verum arbitror, au- geri plantas aëre circunfuſo: ſed animæ vim auctri- cem id efficere Sole adjutam. Figuræ verò cauſa vide- tur in ſpina eſſe: quòd baſis alimento propior eſt, atq; iccirco latior. Sic & racemorum facies, & Strobilo- rum. Deniq; omnis ſtipes talis eſt. Quanquam Pyris & Cucurbitis contraria ratio. Excreſcunt enim in ex- tremum magis: at neq; Cucumis, neq; Pepo. Nam Ovi lex alia. Poſterior enim pars minus ampla, quia premitur inter exeundum. Jam hinc verò tranſcun- dum nobis eſt ad affectiones, à coloribus initio ſum- pto. Ut ab his quoq; privatim nova materia, nova capitis*

apitis inscriptione designanda sit. Plantis omnibus " eberi viriditatem natura sua, quasi rem commu- " em. Videamus, inquit, interior albedo quemadmo- " um communis est, ita foris viriditas. Hujus rei cau- " a: Quod utuntur materia propiore, magisq; cocta. " Quò igitur viriditas omnibus in plantis insit, oportet, " t materiæ trahant, & : refaciant arboris lignum. " Parvam tum efficit calidit. coctionem: & humoris " aliquid remanet, qui foris apparet. Atq; hæc est vi- " riditas, quæ in plantis invenitur: nisi major fiat co- " ctio. Mediocris autem in foliis esse debet, & in lignis " potestate. Hæc autem viriditas non corrumpitur, si " humor existat in ea, qui sit è genere terræ. Fit igitur " ex utrisq; his color ille viridis. Argumento sunt arbo- " ris cortices, qui nigrescunt arescente illa. Intus autem " atri sunt. In arboribus igitur inter duos colores viridis " color fit in earum superficie. Sententiæ summa est hæc: " Omnium affectionum communem esse maximè plantis viriditatem. Ejus autem modũ ponit sic: Inter candorem, & nigrorem. Ab humore verò causam. Ejus affectionis eventa ponit. Interire in quibusdam: in aliis perpetuari. Idem à partibus. Propterea quòd aliusmodi sit in cute arborum: aliter in foliis. Et à loco. Quippe non interior, sed exterior. At hoc subtilius perpendamus. Pallent enim quædam moritura. Alia contrà, pallor occupat ineunte ætate: porrò adulta virent. Talis Buxus. Præterea ne credamus, intus omnes albescere. Sandali rubri sunt, & Brasilum. Fusago, & Scotanum, lutea. Varium Agalochum. Niger Ebenus,

Tere-

Terebinthus, Sorbus, Larix, Iuglans, Pyrus, aliæ multæ non albæ. Nunc propositiones ipsas contemplemur. Ut communis, inquit, intus albedo: sic foris viriditas. Ergo non est κοινότατον viriditas: si respondet albedo. Quin albedo major. Superficies enim non æquatur interiori toti corpulentiæ. Ratio, quam dicit, ut intus albedo sit, foris viriditas, hæc est: Quia, inquit, interior natura propior est, ut coquatur. Ergo viriditatem retur à defectu coctionis. Nihil hoc alienius à veritate. Nam folia suum finem coctionis hunc habent. Alioqui semper essent imperfectum ens. At videmus nullum alium præterea colorem assequi. Contrà potius appetente alio colore corrumpi. Sic moribundæ Vitium, Ruborum, Malorum frondes rutilant. Adhæc, extimæ sunt aut æquè cocta, aut si differunt ab intimis, coctiora sunt necessariò. Aëre nanq; juvantur, & Sole. Tamen æquè cocta putandum est. Plantæ nanq; vix coctrix æqualis est pro partium ratione: sibi quidem similis, subjecto dissimilis. Tum autem durior extima pars: Ergo cocta magis. Item aridior. At ab humore molle fit, qui calore nequeat expugnari. Etenim exteriora omnia sicciora. Pro munimento nanq; data sunt. Ita constituuntur ab efficiente illo, propter finem hunc. Postremò si viriditas esset propter μόλυνσιν sive incoctionem: semper essent immaturi fructus quidam: ut in genere Malorum, Pyrorum, Prunorum, Cucumerum, Peponum, Anguriarum, & aliorum multorum: qui nihilominus & maturi sunt, & edendo, & dulces. Cretenses uvas preciosissimi vel Pramnij, vel

conge-

ingeneris vini matres, semper acerbas credideris ex lore. At illæ tum suavissimæ, cùm nectar illud fun- unt, prope quod voluit ille vetus Jupiter nasci: ut es- t unde lautè suos acciperet undecim epulones. Multis iis in fructibus hæc observatio necessaria est. Albicant itio, aut pallent: deinde virescunt: postea nigricant, ut rubidi fiunt. Ergo si, ut ait, viriditas est inter al- edinem, & nigredinem: sanè erit mediocris inter co- um, & non coctum. At candidum à coctione fieri arrabat. Coctum tamen in exemplo est nigredinis, on coctum albedinis, ut in fructibus ostendebatur. ost hæc quæ sequuntur, falsa sunt: ἵνα ἡ χλοερότης ν πᾶσι τοῖς φυτοῖς. *Non enim in quibus dicebamus, ec in Aspalatho: nisi Aspalathum Scotanum est. Ne eam nunc è scopulis Coralium. Planta nanq; est. Ex ortis autem Atriplices, Betas, Blita: ex areis medica- entariis Bistortam, Cyclaminum, pictas albo Ser- entarias: ex aggerum toris Carduum argentatum, rgentariam, Cottonariam. Infra verò causas horum se quoq; digerit. Reddenda fuit hîc, quam posuimus libi, causa, quare sint in umbra Rubi pallidi: aliæ lantæ in opacis tantò viridiores. Quamobrem rube- cant autumno folia, Mali, Rubi, Vitis, Opuli. Ex uibus agnoscamus albedinem in multis abesse longius maturitate, quàm virorem. Vel cum seminum me- ullam videmus candidam prius in viridem transmu- ari plantam. Nempe fit hæc ulterior coctione colo- atio. Semen enim diximus alibi plantam esse inchoa- am. Pessimè verò illud:* αἱ ὗλαι ἕλκουσι, καὶ αὐξοῦσι τὸ

 ξύλον.

ξύλον. Quis enim attribuit unquam materiis actio-nem, vel attractionis, vel rarefactionis? Ait verò e humore terreo fieri viriditatem: non malè. Arescent ergo cortices nigrescere: propterea quòd terrestre ma-net: abit aqueum. Aquam enim viriditatis esse ma-tricem diximus aliàs: unde fit in subgrundiis ad parie-tes muscosa cutis: quæ resiccata paululum conficitu impluviatus color. Non tamen iccirco sequitur, ver esse, quod ait iste de coctione diminuta. Neq; enim pl coctus chylus, quàm sanguis. Lac autem, quàm san-guis, coctum majus, productiore, non intentiore coctio-ne: sed caloris facultate remißiore. Itaq; plus habet aë-ris, minus ignis. Sic agitatum albescit oleum concept aëre. Ita nix: ita semen genitale ex sanguine. De colo-ris constitutione, actu, potentia, visibilitate, luce, lu-mine, satis alibi disputatum est. Inter quæ illud à vul-go alienum. Hanc enunciationem, aër est lucidus, ali modo sustinere prædicationem, quàm illam: paries e albus. Phrasin attendamus. Mollißimè nanq; dixit, χλοάζουσα χροιά. Virescens color, pro viridi. Et ὀφείλε quasi debitum à natura. Quod autem hîc appella πρᾶγμα, sit potius πάθος. Alterum genus aggreditu

„ affectionum, figuram: cujus modos aßignat tres. Quæ-„ dam, inquit, ascendunt: quædam descendunt: quæd „ medium petunt. Quæ se attollunt, in iis esse naturan „ in medulla, quæ calorem ad sese trahat. Igitur in me-„ dullæ raritate comprimere aërem, atq; iccirco turbi-„ nari, scilicet ignis modo, qui levitate sua cacuminatu „ in Pyramidis figuram. Quæ verò descendunt, harum

meatu

...catus compingi. Ubi ventum sit ad coctionem, tunc « ...moris materiam condensari: quo in humore medul- « ...sit. Inde sursum exit tenue: reciprocat humidũ de- « ...sum. Movetur enim à propria gravitate. Quæ verò « ...nt inter has, earum humiditas attenuatur: propte- « ...a quòd natura boni temperamenti propior sit coctio- « ... Tum meatus mediocres sunt. Extenditur ergo ma- « ...ria tam sursum quàm deorsum. Est autem sub plan- « ...prima coctio. Secunda in medulla, quæ à terra exit, « ...q; existit in plantæ medio. Postea divisio fit, quæ e- « ...nit à secunda, non à prima coctione. Tertia verò co- « ...io in animali est. Nõ enim fit hæc coctio, nisi propter « ...ituræ secretionem in membris, & naturaliũ distan- « ...ã inter se. Quibus verbis habemus explicationẽ mo- « ...orum trium, primo loco. Deinde περὶ πέψεως judi- ...um, secundo. Cæterùm primum ac maximum erra- ...im est, cùm attribuit ascensionem ac descensionẽ fi- ...uræ. Hanc enim veterum opinionẽ de naturæ diariis ...letã ostendimus à Philosopho. Tam enim ascendens ...uam descendens ejusdem figuræ queat esse. Itaq; Rha- ...ani, tum stipes, qui sursum, tũ radix, quæ deorsum ...ndit, pyramidalis est. Atq; ita pyramidales ambo: ...æc ut illã superet faciei manifesta delineatione. Tan- ... pejus cum ipso agatur: cùm medias plantas, quæ ...eq; ascendunt, neq; descendunt, iccirco putavit ab u- ...isq; diversa figura esse. Dicet ergo plus ignis obtine- ..., quæ sustolluntur. At hoc falsum est. Altius nanq; ...axus attollitur, quàm Persicaria. Et acriores sunt vel ...pathulæ, vel Iridis, vel Acori Scythici, vel aliarum

complurium radices, quàm stipites. τὸ κάτω intelligi medium, aut ad medium. Sic Aristoteles: sic Timæus Locrus, τὸ κάτω, καὶ τὸ μέσον ταυτὸ, ὥσπερ τὸ ἄνω καὶ περιφέρεια. Plato verò etiam confutat eorum opinionem, qui imam cœli circunferentiam τὴν κάτω arbitrarentur. Negat enim, in orbe perfecto, cujusmodi Mundus est, τὸ ἄνω, καὶ τὸ κάτω: id est, ut Veteres loquebantur, sus & de. Munit autem sententiam hanc verbis hisce: εἰ γάρ τι στερεὸν εἴη κατὰ μέσον τοῦ παντὸς ἰσοπαλὲς, εἰς οὐδὲν ἄν ποτε τῶν ἐσχάτων ἐνεχθείη, διὰ τὴν πάντη ὁμοιότητα αὐτῶν. τὸν γὰρ κάτω, πρὸς ὃν φέρεται πάνθ' ὁπόσα τινὰ σώματος ὄγκον ἔχει. Ubi cavendum censeo nobis ab illa voce, ὄγκος. Significat enim molem, aut corpus, omnino quantitatem: at non continuo in horum quopiam βάρος. Ignis ὄγκον habet: βάρος non habet. ὄγκος cujuscunque corporis est: βάρος non cujuscunque. In animalibus aliter τὸ κάτω statuitur ab Aristotele. Non sanè venter in piscibus, reptilibus, quadrupedibus. Hoc ille vocat ὕπτιον. Quæ verò caudæ propiora, & ejusmodi, τὰ κάτω. Non ad universi rationem partium situm referens, sed ad corporis constitutionem. Sic τὸ ὕπτιον in foliis Theophrastus. Theodorus rectène sit an secus interpretatus, alibi disputatum est. Autor autem malè loquutus hic est, quod sentiebat. Natura, inquit, est in medulla, caloremque trahit. Et falsum æquè: Rariorem naturam plus trahere. Sambucus enim, & Ferula, grandissima: Terebinthus & Gajacum essent minima. Tum autem si crescit, quia medulla trahit: at dum crescit, medulla

quoque

quoq; crescit ipsa. Fit igitur. Quod autem fit, non est. Quod nondum est, nondum trahet. Trahet quidem propter se, ut fiat: non trahet propter alia, ut illa faciat: quippe ipsa nondum perfecta est. Neq; trahet, ut mittat: sed vis attractiva in omnibus partibus est, quæ sibi quæq; trahit. Quod verò densitas & raritas nihil faciant ad magnitudinem comparandam, patet ex Fungis & Quercu, si inter se comparentur. Sed neq; ad celeritatem. Simul enim tum carnes tum ossa crescunt. Neq; verò magis in acumen calidæ plantæ fastigiantur, quàm vel humidiores, vel frigidiores. Lactucæ, Taxi stipites contemplemur. Néve mucronis causam tutò nos posse reri, existimetis. Asphodeli, Ari, Allij, Dracontij bulbos orbicularibus globis reclamare, palam est. Tribulus autem non uno mucrone infestus est. Planta sanè aquea tum natalibus, tum sapore. Piperis grana, & Agnicasti rotunda. Non igitur evenit ab igni, sed à forma. Ad hæc, ignis figura non est pyramidis, sed globi: si qua tamen debetur illi, non propter se, sed propter Universum. *Neq; enim ejus propria est, sed cum cæteris elementis omnibus communis propter locum, non propter formam suam, neq; propter finem. Elementi finem intelligo naturalium corporum constitutionem. Nam quod ignis hic nostras Pyramidem imitetur, ejusce rei causa motus est: Siquidem tenuiores partes celerius ascendunt: graviores ab imo fusæ restitant: mediocres antecedunt has, illas subsequuntur. Sed & alibi demonstratum est, neutiquam pyramidis figuram igneæ deberi naturæ propter celeritatem. Mo-*

biliora nanq; sunt corpora sub facie globi. Nihil enim est quod offendat. In pyramide latera sunt ad basim aut saltem latus unum, multorum instar laterum: u natura fert circularis. Animalia quoq; nos docent eju sententiæ vanitatem. Neq; enim caput pyramidis imi tatur naturam. Et ima serpentum pars, nimirum cauda potius eam refert. Et illud à veritate prorsus a lienum. In iis, quæ descendunt, obstrui medullæ mea tum materiæ densitate, quando coquitur. In Rhapha ni stipite rarissima medulla: item in Rapis: quorum tamen radix grandissima demittitur. Neq; id verius Tenue sursum appetere: humidum deorsum. Acriore enim, sicuti dicebamus, atq; odoratiores stipitibus sui radices non paucæ. Et Rhaphani mucro imus long mordacior est, quàm radicis corona summa, de qua stipes exit. Et illud putidum: Gravitate moveri deor sum. Non quòd negem, in radice multum terræ conti neri. Verùm, ut hoc concedam, ita illud objiciã: plan tarum radices quarundam, quàm sui stipites sint, esse laxiores. Habemus Zinziber ex peregrinis scapo fir mo, radice rariore: ex nostratibus Ben rubrum. Ne nunc objectem fructuum partes, tota semina, compa ctiore soliditate, quàm quali constent radices. Vel Ju glandium testulas, vel Persicorum, vel Olearum, vel Palmularum osseos lapideosq; nucleorũ amictus con sideremus. Deniq; Lithospermon: unde & nomen. Cum Strobilorum squammea lorica illa quævis radix conferatur: quota pars erit hujus soliditas cum illa comparata? Grave igitur etiam ascendit. Fit enim

opus

opus illud à vi, ficuti diximus toties, distributrice: quæ & terram sursum levat, & ignem deorsum vel pellit, vel trahit. Terræ scilicet, atq; ignis domina, Domini ipsius opificis primi jussu. Non enim dubito, vos existimare, non alium rerum esse conditorē, alium qui condita tueatur, spiritum. Et illum, ubi ista condidit à seipso, qui à se non potest abesse, ab his abesse noluisse. Deus Deus, ô viri optimi, neq; otiosus, neq; negotiosus, neq; in opere, neq; extra opus: sed sine opera operis caput, principium, medium, finis, totum: &, ut uno verbo omnia tum expleam, tum ambiam, tum superem: Ipse, cujus simplicissima atq; indivisibili sui intellectione, sicuti facta sunt universa: ita suū quæq; finem atq; ordinem omnia nanciscuntur. Elementorum autem ratio cùm ita sit: esse per se, ut propter aliud sint: scilicet ob corpora, sicuti dicebamus, naturalia: tametsi propriis formis suorum locorum sedes, suam quodq; appetunt: tamen obsequentia nobilitati finis sui, meliorum ac nobiliorum formarum imperio parent. Ut non tam in capite sit ignis Apibus, quàm in spiculo, quod earum pars est infima. Obstrepit deinde philosophiæ legibus, ubi coctionem tripartitur. Primam ponit ὑπὸ φυτὸν. sic enim loquitur: alteram in medulla: tertiā in animali. At enim haud queat ita disponi, ut sit πρώτη, δευτέρα, τρίτη. Non enim sunt in eodem. Ea sanè quam statuit in animali, quónam ordine sit in plantis tertia. Aut si extra plantas est, quomodo tertia est? In animali verò, quæ coctio est, nec in planta est? An intellexit spiritus, qui dicuntur à

medicis animales? Hoc si ita sit, erit etiam quarta. Plus enim distant spiritus, qui sunt instrumenta ad intellectionem, & memoriam, à sensoriis spiritibus quàm ipsi longè sunt à spiritibus animalibus, qui sunt in planta. Majus est intervallum inter hominem, & ostream, quàm inter ostream, & quercum. Præterea quid est ὑπὸ φυτόν? Nónne τοῦ φυτοῦ medullam pro parte statuit? Quónam igitur modo illa: aut quid aliud, sanè quidvis, sub planta est? Si radicem intellexit, malè loquutus est, cùm à planta radicem separavit. Quòd si tertiam coctionem accipiamus pro ea quæ fit in membris, magnopere considerandum est, an in plantis ulla sit hujus naturæ proportio, quæ deducit coctionis opus ab ore ad cutẽ usq;. Profectò radix tametsi oris vices gerere dicatur ab omnibus propter suctionem, tamen primores ejus partes cohærentes ipsi terræ videntur hanc sustinere proportionem. At interiores pro ventriculo sunt. Et est, ubi Aristoteles ad ventriculi referat officium: quasi ponat ibi primum vestigium concoctio. Altera igitur æquè in venis erit, sine ullo jecore: sicut in animalibus quibusdam, quæ membrum non habent illud: quemadmodum nonnulla alia, quibus sine testibus vasa sunt seminalia. Tum à venis in membra perficietur hæc tertia, quam temerè stirpibus abjuratam, solis consignat animalibus. Etjam fluctuat in priore sententia, qua negabat, plantas habere partium distinctionem. Quin commune humidum quoddam attractum in radicem mutatur ibi primum ad ejus privata commoda. Inde in medullam

atq;

atq; alias partes actum, distribuitur in venas, unde postremò fiat alimentum verum, ac membrum ipsum. Appellat autem διαίρεσιν secretivæ facultatis officium. διακειτικὴν eam nominat Galenus: διάστασιν verò φυσικῶν differentem constitutionem. Quoniam & succo, & carni, & nervis, & medullæ, & radici alius atq; alius debetur succus. Nunc plantarum perscrutatur analogiam: verùm intempestivè hîc. Nanq; statim ad motum, quem hîc reliquit, redit: tum ad figuras. Sic enim dicit, ὡς ἐπιπλεῖστον ἡ ὕλη τῶν φυτῶν ἄτω τείνεται. Quæ meliore fato nunc omisisset, quàm distulisset. Quis enim huic assentiatur: maximam plurimamq; plantarum naturam ad descensionē propensam esse? At enim arbor nulla nobis comperta est, cujus radix æquali magnitudine stipiti respondeat. Fabulosam Esculum excipio: quæ utroq; tractu partes illas æquavit sibi, gentili mendaci melliti potius, quàm Melitæi senis. Natæ, inquam, sunt arbores, atq; natura habitæ plus subire, quàm demittere. Sic in manibus ungues Alexander ait magis crescere, quàm in pedibus. In homine pili frequentant superiores potius partes, quàm inferiores. Aristoteles quoq; & Aphrodisiensis idem prodiderunt, jumenta non crescere à pedibus ad genua, tam posterioris, quàm anterioris cruris. Contrà, hominem plus ibi. Hæc contemplatio persequenda est accuratius in secundo historiarum. Est autem plantis in crescendo modus. Nam quædam properant: aliæ serius eriguntur. Novellæ, quæ suapte natura festinant, udum solum, atq; uber nactæ, seipsas

acuunt ad ea incrementa capienda, quæ sibiipsa sin oneri. Eadem fortuna illis, quæ nimiis studiis atton dentur. Illæ igitur, & hæ, nisi fulturis adjutentur, eva dunt flexuosæ. Aliud genus, alia illarum causa, qu propter duritiam atq; siccitatem amittunt recti spe ciem. Hasce longævas esse scripsit Democritus. Mini enim morbosas, quia minus siccæ sint. Sic Aegyptio rum crura, sic Aethiopum à calore concurvari, scr ptum est in 14. sectione: sic & crines. Ubi facetissim divinus vir: ἡ δὲ ὑλότης ἐστὶν ὥσπερ βλαισότης τῶν τε
„ χῶν. Jam verò intempestivè interposita verba illa vi
„ deamus. Vicinæ, inquit, plantæ sunt inter se. Icciro
„ sunt frequentiores multis locis. Quam vicinitatẽ hu frequentiæ prætendat, nescio. Ridiculam orationem Quia frequentes sunt, vicinas esse, aut è contrario. Fre quentia est in vicinia, & in multitudine. Vicinitaten non continuò frequentia sequitur. Duæ tantum vici næ possunt esse. Illa relatio fundatur in numero, & i parva distantia: hæc in hac ipsa distantia tantum: i numero non est necesse. Præcipitem dehinc sese agit i
„ figuras iterum. Eas in natura & quantitate seminun
„ consistere. Flores & fructus in humiditate, atq; i materiis. Quæ verba sunt maximè perpendenda. Re ctè facit, cum figuras contemplatur. Tractat eas Ma thematicus, hoc, quo sunt quantæ sibi, & quales. Phy sicus, hoc, quo sunt aliis. Metaphysicus, hoc, quo sunt quod sunt. Dicam inter doctos. Naturalis ut sunt mo bilis affectiones. Mathematicus sub similitudinis ra tione, æqualitatis, inæqualitatis, proportionis, con

tinenti

tinentis, contenti, productilis, curtatilis, unitatis, pluralitatis, simplicitatis, multiplicitatis, rationalis, irrationalis, fortuitæ, necessariæ, concessæ, confessæ, sumptæ, datæ, deductæ, conclusæ. Metaphysicus (audebo, inquam, inter vos, nihil veritus otiosorum loquutulejorum simultates, aut obtrectationes) ad leges entitatis, extremitatis, atq; etiam extremalitatis: hæc enim est forma considerationis ejus: sicut & actualitas, & potentialitas. Nam si circulus quadrabilis est, potentialitas ea est in illo ad quadraturam. Hæc ridebunt illi. Sed mirum eveniet, ut illi nos irrideant, non tamen irrideamur. Neq; enim vel animus, vel eruditio sapientis ab ignobilibus Lucianorum ingeniis pati potest. ἄτρωτος *est. Tela excipit: vulnera non accipit. Itaq; illudenti Diogeni, ac dicenti: ô Plato, circulum video, circularitatem tuam istam non video: Nimirum, inquit, oculos, quibus circulum videas, habes: quibus circularitatem videas, non habes. Videamus etiam, quemadmodum distinguat hic à materia naturam. Et animadvertamus, quibus artibus à florum fructuumq; natura potuerit amovere figuram: eamq; nihilosecius ponere in natura. Nónne flores in natura sunt? ponere in quantitate seminum. Nónne in natura sunt, tum natura seminum, tum quantitas? Aut quomodo materiam separat ab humiditate: & materias dicat, non materiã. Ut primum excutiamus: accipiat materiam pro causa efficiente: ut figura sit in facultate spiritus generativi. Hoc sanè probè: at illud non probè, cùm figurã sic ponit in quãtitate, ut in natura.*

Non

Non enim quantitatem figuræ autorem esse, disputatur tum alibi, tum in libro de substantia orbis. Si enim verũ esset hoc, nullæ duæ diversæ figuræ possent æquales esse. Id quod vel rusticulis agrorũ mẽsoribus esse falsum satis patet. Tum à quantitate disjungere flores, extremæ verò dementiæ est. Quòd autem τὴν ὕλην diversam statuit ἀπὸ τῦ ὑγρῦ, si quantitatem solã humidam intellexit, nequeat ex ea fructus constituere: Sin humidi pro corpore affecto humiditate, non potuit à materi[a] segregare. Dixit autem materias in plurali, non in[…] consulto. Alia nanq; fiorum est, alia fructuum. Eam accipit, quam propinquam vocant philosophi. Et illud examinandum: Cur flores ac fructus exemerit à naturæ vi, quam statuebat effectricem. Quasi verò seipsam informet materia. Verùm enim tantò minus ipsa qualitas humida. Hæc cùm dixit, vult ad ipsa[m] procedere causas generationis, quam more suo κίνησιν vocat, sicut & suprà. Aristoteles in quarto de Cœlo tres recenset motus, ad locum, quantitatem, generationem. Quia motum alterationis in primo libro declarasset, eam ob causam omisit ibi: & in secundo de generatione postea restituit. Plato in decimo de legibus aliter. In quinto physicorum negat generationem esse motum, sed solam credi jubet transmutationem. Quod & alibi dictum est à nobis adversus hosce novos adolescentiæ pravos introductores. A generatione discedens hic ad motum redit: quem attribuit primarium animalibus, ut cum plantis comparet. Abutitur oratione tamen. Nam primum motum recognoscit in

anima-

nimalibus. At primus motus tum nobilitate, tum a-
a quavis ratione consistit in primo corpore naturali,
uod Cœlum appellatur, & animal æquivocè dicitur.
ræterea non omnia locum mutant animalia. Quæ-
am enim propter ejus generis immobilitatem Græci
icunt vel μόνιμα, *vel* στάσιμα, *vel* σαθερὰ, *quæ vox*
pud Platonem in Phædro est. Ad hæc, quod & hodie
icebamus, motus, qua motus est, tametsi per se com-
etit animalibus, non tamen primo, sed tanquam cor-
ori naturali. More autem suo sententiam orationis
lagitio depravavit: καὶ οὐκ ἀποχωροῦσιν ἀπ' αὐτῆς πάν-
α τὰ ζῶα. Imò verò, οὐδὲν τῶν ζώων ἀποχωρεῖ. *Nam*
i est in plantis, nobiliori lege sit in animalibus. Vide-
is verò, quatenus hæc à superioribus disjunxit. Ad ea
ıanq; pertinent, quæ supra de motu disputabat. Itaq;
ıunc demum assignat causam incrementi. Plantæ, in- «
quit, omnes ascendunt tandiu, quoad compleantur. «
Cujus rei causa est, quòd animalis cujusq; longitudo «
prope est suam latitudinem : in planta verò procul. «
Propterea quòd ejus radix, ignem intelligo, & aquam, «
properè ascendit, quo planta fabricetur. Principio «
quod ita plantis ascribit, quasi differant hoc ab ani-
mali : id animali quoq; commune est : crescere scilicet
in longum, donec compleatur. Ratio præterea perob-
scura est : & quæ, si per nos perspicua facta fuerit, ad-
versetur autori. Prope latitudinem est animalis lon-
gitudo. Vult, opinor, dicere: cor, & jecur in medio
constituta, propter id animantes æqualiter & vege-
tari, & crescere. Verùm haud ita est. In longum enim

ad vi-

ad vicesimum primum ita crescimus, ut accretionibus haud parum latitudinis respondeat. Inde ad vicesimũ septimum, ut ajunt, justæ latitudinis ambitum capimus. Eadem ratio est à nobis in canibus & equis animadversa. Et posteriora prius in jumentis, quàm anteriora. Atq; hæc tamen tum cordi, tum jecori propiora. Quod autem contra ipsum faciat, sic videamus. In plantis, inquit, longitudo distat à latitudine. Antevertat ergo latitudo: propinquior enim. Profectò facilius est, in latum humorem diffundi, quàm ascendere. Neq; opponamus ignis vim, cujus imperio pareat humor. Nam habet ille imperatorem, Formam, inquam, quod toties inculcavimus: cujus præscripto res agitur tota. Et plus aquæ, longè plus terræ est. Et quare non semper crescit arbor, quandiu vivit? Ei sanè non desit humor, unde fiant additamenta perpetua. De hujus vocis, ῥίζα, usu, suprà satis: & nunc primũ in mentem venit, à Timæo Locro ita scriptum esse: τροφὰ δὲ πᾶσα ἀπὸ ῥίζας τῆς καρδίας. Addit causam sanequam ineptam: ἵνα δημιουργηθῇ τὸ φυτόν. Quasi verò planta tota sit in longitudine sita ædificatio. Perscrutemur in animantibus, secundum genera, modos incrementorũ, atq; varietatem: facilè deprehendemus hominis in judicando festinationẽ. Angues, Anguilla, Mustela piscis, Gonger, Acus in longũ penè tantùm protenduntur: Orchis, Maja, Pagurus, Echinus in globum potissimum turgent: Solea, Raja, Passer, in latum funditur. Homo autem arbori quàm simillimus. Tum Minutius? Rectè admodum. Hoc enim inversam arborem dicebant

bant

bant veteres hominem. Ad quam significationem Grammatici nomen ipsum convertere. Imò subvertere, inquit Ferrerius. Alia profectò vocis origo est: ὅτι ἄνω ἀθρεῖ ὀπί. Ut illud sit: Os homini sublime dedit, cœlumq; videre jussit. Cui Minutius: Cum avibus id quidem commune habet. Quanto melius cerebrum, id est intellectionem, non obtutum natura obvertisset ad cœlum? Nunc verò miseris mortalibus sursum spectat os: animus ad cellam vinariam, aut pejus, quod mihi dicere nunc religio, atq; etiam cautio est. Quod verò subjicias, Baiuli, jam licet. Puto, inquit ille, nimis audacter additum adverbium ἀεί. Nequit enim fieri, ut crescant semper. Vel hyemis interpone incommoditates: vel ipsam operam hauriendi, antequam transmutetur, quod in tractu est. Quòd si τὸ ἀεὶ non tam crementi continuationem significat, quàm extensionem in longum, donec justam nanciscantur proceritatem: hoc etiam evenit accretioni, quæ fit in latum, quoad ea quoq; nihilo secius expleatur. Neq; verum est, in longitudinem solùm subjici, quin aliquid addatur etiam ab lateribus dimensionis. In septima decima verò sectione quærit Philosophus, cur in longum potius crescant omnia. Cujus responsionem suo loco sumus interpretati. Est enim Pythagorica, & in verbis tantùm posita, atq; notionibus eorum. Et effectus ibi pro causa, pro effectu posita causa est. Non enim augetur longitudo ter, ut ibi dicitur: nisi quia crescunt corpora. Longitudo nanque corporum, non corpora longitudinis. Verùm Pythagorei numeros

ac di-

ac dimensiones pro rerum principiis statuebant. In secundo de Cœlo, cum plantis confert animalia: Animalibus dextrum aßignat, & sinistrum: plantis nullum, sed superum, & inferum. Alia similitudo: cùm medici & plantarij philosophi vocant alas, & brachia. Ex situ verò ponè & antè designabitur: quibus habeamus ad Solem respectum. Quare etiam dextrũ, & sinistrum: ex situ, inquam, non ex officio. Plato ad motum & operam æquè dextram & sinistram natura comparatas: usu & instituto defraudari putavit, in septimo de legibus, nimis ambitiosè fortasse. Demonstratio nanq; adversatur evidentißima. Ne in specie quidem ipsa deprehenditur æqualitas ejusmodi. Pauciores enim Scævolæ. Sic sanè dicti priscis ij, quibus usus esset in læva potior: nunc ab Italis Mancini dicuntur. Latitudinem igitur atq; craßitudinem indiscretam habent atq; promiscuam in ipso tereti: qua ratione longitudo quoq; simul cum iis in globo est. Ideo neq; anticam, neq; posticam, neq; dextram, neq; sinistram dignoscere poßimus, propter officiorum indifferentiam, & uniformitatis conditionem. Nam dextrum & sinistrum sunt contraria. In dimensione corporis uniformis nulla est contrarietas, nisi ejus ratione, in quo per se inest dextrum & sinistrum. Sic enim nobis intuentibus plantam, quævis ejus pars, pro ratione locorum à nobis mutatorum, fiet eadem modò sinistra, modò dextra: nunc anterioris, nunc posterioris adipiscetur appellationem. Quæritur autem in XVI. particula, quare teretes sunt stirpes. Sanè maxima

xima pars talis. Quæ minus explet eam perfectionem, in ea terræ multum inest, humoris multum. Horum utrunq; difficile concoctu: atq; ad hoc naturæ diversæ. Quocirca sequitur nonnihil inæqualitatis. Haud paucæ verò plantæ non sunt teretes. Triquetræ quædam. Juncus, quem Ciperum nominant, & juncus Africanus, quem vidimus grandioris baculi crassitudine, ferulæ levitate. Quadratæ verò multæ. Quare non est verum, quod ajebat Archita, æqualiter moveri succum, ut fiat planta, à puncto medio ad ambitus lineã. Præterea non respondet in cæteris partibus eadem proportio. Nam & folia plana sunt: & fructus pleriq; pressi. Leguminum siliquæ, Fœnugræci, Papaveris, Thlaspeos, Opuli, Ceraciæ, Casiæ, tot semina. Cæterùm hæc acrius cum disputare possem: impedit me vocis illius, quam suprà rejiciebam, recordatio. Ea erat adverbium ἀεὶ, quod temerè attribuerat incrementis, quæ perpetuò fierent sursum versum. Sanè hujus erroris monuit nunc nuper Theophrastus in primo de causis. Prima, inquit, generatione prodit prius radix, quam germina. Hoc nos quoq; suprà memorabamus. Id quod cum fiat ante plantæ absolutionem: ante absolutionem planta descendet prius, quàm ascendet. Qua contemplatione facetus erat Empedocles. Radicum generi terræ naturam cum attribueret: æquum erat, illam primo quoq; vel loco, vel tempore vindicare. Germina verò Aetheri curæ esse. Qui cum sit remotior, posteriore jure serior ei pars deberi videatur. Philosophus autem noster persequitur in ramis figuram

mox, in quibus eam statuit aliam atq; aliam à rar
„ tate. Differentia, inquit, in ramis est à superflua ra
„ ritate. Compressis enim succis natura calefit, & m
„ turat coctionẽ: atq; inde rami efformantur: extant
„ ipsa folia, sicuti prædiximus. Quam igitur constitu
differentiam? Non substantiæ: non enim ab accide
te variatur. Non figuræ: quoniam rarum & densu
eadem capi figura potest. At quantitatis? Hoc qu
fefellerit. Haud majorem locum occupet rarum, qua
densum, superficie scilicet exteriore. Quid? eadem
arbore non differt raritas, & densitas, nisi per æt
tem, qua alius alio ramo compactior sit. Novelli
imo stipite sunt teneriores, quàm ad summum vet
li. Quanquam equidem dixerim, differre quæ su
obversa Soli, & quæ aversa. Ad hæc superflua ra
tas superfluæ differentiæ causa fuerit, non cujuscun
Raritatem ubi nominavit, ausus est subnectere v
cem compressionis. Apertio nanq; raritatis aut ca
sa, aut comes. Compressio verò utriq; contraria. M
turatio autem non est (ut loquuntur) de essentia d
ferentiæ. Eadem forma in maturis, & in acerbis. Pr
terea si rami raritate provenirent, rariores essent r
mosiores. Hoc autem falsum esse, docet Arundo. S
densitate, frequentioribus ramis constaret Quer
Populo. Hoc item à vero tantundem abest. Neutru
igitur erit pro causa. Tum non est necesse συμπιεχθῆν
τὸν χυμόν, quo maturet natura coctionem. Quæda
enim sunt iccirco μεμολυσμένα: quòd multa inest m
teria, quæ percoqui non potest. Illud ambitiosè dictu

θερμα

θερμαίνεται ἡ φύσις. *Nam quis dicat, Naturam concalescere: Quin idem dicat, Solem calidum esse, vel ignis formam, vel ipsum etiam Deum? Dixit,* φαίνεται τὰ φύλλα, *apparent: id est exeunt. Nos, satis opinor commodè, extant. Sic* φανὴς *Amor, Orphei deus ille priscus, qui ex Chao primus omnium extitisset. Deinceps alium aggreditur affectum partium: casum scilicet foliorum. Quo capite cùm potuit, tum debuit de eorum scribere conversione: quo modo, quóve tempore, quavé in planta, quam ob causam fieret. Qua de re studiosius Theophrastus. Cujus tamen judicium accuratè censeo dispiciendū. Ait enim circumagi, quia per idem tempus decidant. Dimidiatum sanè motum esse obversionem illam, si casui comparetur. Verùm neq; omnium cadentium est inversio, neq; solstitio, sed bruma cadunt folia. Non ergo tum motus ille destinatur. Ad hæc factum oportuit, ut sciremus, qua de causa quibusdam ad Solem convertuntur, ut Malvæ folia: quarundam non item. Quamobrem flores aliqui ad idem sidus hiant, alij occluduntur. Id quod me hodie tractare memini. Proclus in libro de Sacrificiis etiam certas herbas nominat* σεληνοτρόπια, *sicut* ἡλιοτρόπια. *Addit: occulta jungi necessitudine cum illis numinibus, quibus etiam hymnos concinant. Nec acquiescit huic superstitioni. Aliam addit: In iis herbularum conversionibus plausum quendam non incompositum in aërem dari, qui cœlesti illi respondeat harmoniæ. Latere verò id aures omnium mortaliū, quia nulla intercedat proportio sensilis ad sensum. Animos verò non*

omnium latere, sed insipientum. Quis ergo illi palam fecit, invidit nobis miseris? Ergo plausus ille materia lis non est. Nam si accinit cœlesti concentui, grad tantum, non specie differt ab illo. At nos illi isti ipsi quos is vocat insipientes, hactenus arbitrati sumus hæc omnia nostratia, & illa cœlestia etiam plusquam genere differre: neq; ulla rerum serie nostris vocib & illis concentibus convenire posse. Iam si percipitu animo, non sensu, divinam sanè rem oportet esse. Mi rum verò si plus divinitatis ea in herba sit, ut agnosca Solem, ac Lunam, quibus gratuletur, quàm in cæter omnibus hominibus, quicunq; non traducant anim suas per corpora bestiarum: quíve fabæ statuant ara At nos hosce Pythagoreos atq; Aegyptios pictores men daciorum, non alio plausu, quàm Ovidij transmuta tiones excipiamus. Quæreret hîc porrò Philosophus no ster, quare plantæ frons, quæ Solem spectabat, trans lata, si aliorsum alia vergat facie, pejus habeat? Nih enim jacturæ factum videbatur: quando tantunden vel cœli, vel Solis obtinet ad pristinorum commodo rum compensationem. Nam si beneficij partem ami sit: at alibi nihil minus repositum est. Haud diffici solutio. Damnum citius percipitur quàm commo dum. Privatio, quàm habitus, facilior. Serò dispen diorũ miseriæ farciuntur. Tum præter hæc illud quoq vestigaret, quod pertinet ad quarundam oppressiones interitus, mutilationes. Abolentur aliquæ totæ ve intra ipsum annum, quo natæ sunt. Aliarum parte tantum. In quibus non una natura. Nonnullis foli cadunt

dunt, aliis absistit cortex: aliquibus etiam perit sti-
s. Hanc ipse partem ut jejunè attingit, ita causam
git obscuris verbis: Amitti folia διὰ τὴν ἐπιφορὰν τῆς «
ξείας ἀραιότητος. ἐπιφορὰν *proventum dicimus alibi:* «
c impressionem, interventum, superventum. τὴν «
ξύτητα *verò quid intelligam, nondum satis liquet*
nibi. Non convenit huic loco propter qualitatem.
Nemo enim dicat, Archigenis vestigia sequutus, acer-
am aut acutam raritatem. Neq; ut Iones solebant,
ccipi quit in significato celeritatis. Nam anni serum
st, quo tempore cadunt folia. Vehementem fortasse
voluit. Cæterum à raritate nulla fit. Quin potius ob-
structioni casus est attribuendus. Densat enim frigus
ras venularum, quæ traducitur alimentum. Quocir-
a necesse est frondes absistere. Non est igitur raritas.
Quibus verò non decidunt folia, raritas iis permanet,
per quam etiamnum commeat alimentum. Evenit id
præsidij formæ beneficio: cujus in fide atq; clientela est
succi constantia, copia, calor, viscíditas, pinguitudo.
Ejus generis arbores in libro agriculturæ undecimo re-
censentur à Græcis, si rectè memini, quatuordecim.
Palma, Citrus, Pinus, Laurus, Oliva, Cupressus, Cera-
tia, Picea, Buxus, Ilex, Myrtus, Cedrus, Juniperus.
Salix quoq; addita non servavit sententia ipsi naturæ
fidem. Et non paucas videmus alias, quæ non amit-
tunt. Sanè Abieti non decidunt, non Sabinæ. Plinius
in XVI. Pinum omisit: Pinastrum memorat: appo-
nit Aquifolium, & Taxum, & Andrachnen in Græ-
cia, Unedonem apud nos. Suber tamen cùm adjungit,

Gg 3 *miscet*

miscet genera. Cadunt enim suberi non autumno, sed vere novellis subeuntibus. Id quod videmus quotidie trans Garumnam. Cupressum quoq; tacuit: Terebinthum annumeravit. Noster verò sic prosequitur cau-
» *sas: Percoctus humor cum materia fastigiatur in ca-*
» *cumen: ac postea attenuantur. Tum ubi materia ex-*
» *titerit perfecta coctione, ibi meatuum summa, quæ*
» *sunt superna, penitus obstruuntur. Itaq; folia cum*
» *materia deficiuntur, aresiunt, atq; cadunt. Quòd si e-*
» *veniat contrarium, non cadit planta in privationem*
» *suorum foliorum. Rursum verò cum vicerit plantam*
» *frigus: inclusus calor intus ipsam calefacit: & in ex-*
» *tremis extrinsecus apparet frigus. Quo tempore cæsiæ*
» *frondes evadunt, neq; cadunt. Quemadmodum neq;*
» *Oleis, neq; Myrtis, neq; aliis. Quid igitur intelligit humorem, quem dicit cum materia fastigiari? Ergo facit humorem aliud à materia? Præterea quid est: Coctam materiam in Pyramidis educi formam? Nam tametsi folia sunt corpora, nemo tamen ea digna putet hac appellatione. Quanquam quot folia videmus abesse à trianguli facie? Hoc enim nomen eis rectius conveniat. Nam quot ad orbis ambitum imitandum comparata sunt à natura? Maluæ, Umbilici Veneris, Violarum, Cyclamini, Asari, Chelydonij minoris, Alliariæ, Terrestris ederæ, Cucurbitarum, Personatiæ, aliarum? Quot eo in genere serrata? Quot sinuata? Sed ita, nullum ut referant triangulum. Quæ in classe digitata quoq; comprehendam: Apiorum genera plurima, Batrachiorum, Crotonem, Staphysagriam, Pentaphyllon,*

phyllon, Saniculam, Caryophyllatam, Sideritidas, Matricarias. Addam ne etiam capillamenta, & cirros ...sos? Nam quod glaucescere frondes ait, quæ indeciduæ sunt, id falsum est. Non enim id in Ilicis generibus, non in Lauro, non in aliis agnoscimus. E sola penè Olea petas exemplum. Sed & glaucæ sunt Salici, eædemq; deciduæ. Ne verò phrasin prætereamus: κατισχαίνονσι passivè. Et laxè dixit, νικῆσι. Nam plantæ victoria est, non humoris. Attrahit enim illum ipsa: quippe sua natura non ascendet humor. Est in alio codice κινῆσι, ut frigore obsessus humor intus agitetur. Et abusus est verbo, ἀποτελοῦται. Nulla sanè foliis à glaucedine proficiscitur perfectio. At τέλος apud philosophos ubiq; perfectio. Contrà potius, glaucedo foliorum est affectio, quasi morbus. Morti ergo vel similis, vel quasi semimors. Non igitur τέλος. Quæ verò sequuntur, & aliis alibi assuenda, & dilucidius explicanda fuerant. Inquit enim: Arbores & plantæ, „ cùm attrahendi vim obtinent vehementem, fit pro- „ ventus fructuum simul. Is proventus contingit, pro- „ pterea quòd natura utitur coctione per continuam „ successionem. Et in quaq; coctione fructum producit „ multum. Ac propterea plantæ quædam, eæq; sæpè in „ tempore fructificant. Cum superioribus, inquam, de- „ cuit hæc conjungi: in quibus de fructificandi officio atq; opera gignendorum foliorum disputabatur. Igitur cùm dixit, ὁμοῦ: prodidit se crimine repetitionis. Erat enim membrum tertium divisionis in superiore narratione. Quid autem sit ἐν χρόνῳ, sanè me latet.

* Fortasse sit (nisi non placet vobis) ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ: pro eo quod est, simul. Dixit τὰ δένδρα, καὶ τὰ φυτά. Oratoris hoc potius, quàm philosophi: ubi posita voce amplioris significatus intenditur oratio. Verùm prudentius nomen generis tacuisset. Non enim plantæ omnes fructum ferunt. Et earum, quæ ferunt, haud paucæ sunt: quæ tametsi magnam vim attrahendi nactæ sunt, nunquam tamen folia simul & fructum edunt. Nihilo verò consultius repetit ea, quæ de aqua
„ natura plantis ascribebat: Aquaticas enim vix fru-
„ ctum ferre, tum ob humorem nimium, tum propter
„ meatuum dilatationem. Item quia radice fluxa sunt.
„ At calore corroborato accelerari coctionem, attenua-
„ ri humorem, atq; concrescere. Vix verò videntur cohærere posse, ut & multus insit humor, & τῶν πόρων πλατυσμός. Ut omittam etiam crassitudinem, cui meatus non admodum laxi esse queant. Quod verò crassum quoq; intellexerit, ex sequentibus colligetur. Dixit enim, λεπτύνεται. Nam si fit tenue, non est tenue? ἐπικράτεια verò est victoria, & oppressio à multitudine. Obscura, quæ subdit. ἐάν οὕτως πάλιν γίνεσθαι συμβαίνῃ. Vult, opinor, dicere: occupatas aqua plantas ad perfectionem perduci caloris vi. At non è contrario. Quæ satis habeant caloris, humoris nimij superventu amittere fœcunditatē. Quòd si ita sensit, malè sensit. Cavenda & illa: καὶ τοῦτο δ᾽ εἰσάγεται ἐν πάσαις ταῖς βοτάναις ταῖς λεπταῖς. Quid enim est, quod ait inveniri? Pusillas herbas fructum non ferre propter humidi copiam, propterq; meatuum laxitatem? Medicæ

tantum

antum humoris inest, ut eam Arabes Humidæ appellatione designarint. Cytisus quoq; non parum. Haum utraq; haud parum rara: & fructificant tamen. Nam fructum vocat omne semen Dioscorides. Fert nagallis: fert Ocymum istud minutum: fert Eufraa: fert Centumgrana omnium fortasse minima, omnium fortasse plurimum. Cæterum à colore suprà igressus ad hæc, ad eum redit pudentius, quàm reliuerat. Fuscedo, inquit, in locis valde calidis evenit: « n quibus parum fructus prodit ex humore: propterea « uòd arcti meatus sunt. Cùm igitur ita instituit na- « ura, ut facere velit coctionem: neq; humorem, quan- « um satis ad materiam sit, nacta est: tunc fiunt mea- « us angustiores. Reciprocat ergo coctio, quam conti- « uam efficit calor: & tunc apparet color medius inter « lbum, & nigrum. Et cùm ad hunc modum fit hoc: « unc nigrum occupat, ut nigrescat aut coloretur quo- « unq; genere coloris, quod accedat ad nigrum. Id quod « x Ebeno atq; Ulmo videre est. Perpendamus singu- « a. Fuscedinem locorum attribuit caliditati: fructuum aucitatem, meatuum angustias. Haud malè deducit x adustione colores atros. At iisdem locis ligna candila videmus, quibus & nigra. Eodem cœlo fruitur & Carpinus & Terebinthus: item Sandalum album, & ubrum. Elephanti albi sunt ad extremam Aethiopiam sub torrida. Sunt fructus atri, aut punicei, nec ninus humidi. Vel Prunorum genera, vel Mora facient fidem. Sunt acerrimæ radices albæ, Rhaphani, Costi, Lepidij, Struthij, Cepullæ, Allij, Uri, & Ursi

 in Ger-

in Germania nigri: in Syria, & Arabiis, & Africa niveo Equi candore. Quid ebore candidius? Quonam sub cœlo gignitur ipsum? Haud negarim candoris frequentiam locis frigidioribus: quales Vulpes in Prusia, Lepores in alpibus, Perdices in terra Allobrogum, & Mures quoq; quos etiam vesci nive credunt indigenæ. Causa est, quòd aliquorum succus aut copia, aut alia vi, vel frigoris, vel lentoris resistit calori: quominus absumatur. Contrà, pali, qui piscinarum, sicuti dicebam, præfiguntur excipulis, in aqua diu cum mansերint, adeò nigrescunt, ut etiam tessellatis operibus expetantur. De fructuum paucitate nihilo felicius. Nam & Cyrenaica, & Africa, & Cyprus, & Aegyptus, & Assyria, & Java major feracissimæ sunt. Jampridem verò confutatum est à nobis, coarctari meatus à calore. Quin contrarium evenit, exustis partibus liquidioribus. Tenuis enim est, implere. At liquidum tenue est. Hoc quotidie videtur in pumicibus, & carbonibus. Habemus exempla raritatis in locis calidis, Thapsiæ, Ferulæ, Galangæ, Zedoariæ, Zinziberis, Calami, Turbith. Consultius Theophrastus, neq; frigori, neq; calori tribuendam censet fœcunditatem. Quid autem sit φαιὸν, declarat, τὸ μεταξὺ μέλανος, καὶ λευκοῦ. Sic in Timæo verbis iisdem. In nono quoq; de republica: ὥσπερ πρὸς μέλαν, φαιὸν ἀποσκοποῦντες ἀπειρία λευκοῦ: ut fuscum putarent album, albi ignoratione. Est autem φαιὸν, qualis color olivis. Apud Firmicum legimus λευκόφαιον. Hoc cinereum est. Quod autem nigri tulit exemplum ab Ulmo, mendum esse putabit necessariò.

*iriò, qui nolit illum temeritatis insimulare. Hinc a-
as aggreditur affectiones à propriis elementorũ for-
is, levitate scilicet, ac gravitate. Mergi scribit Ebenũ
ropter densitatem. Rectè dictum, sed non rectè repeti-
um. Malè tamen eloquutus est: καὶ ἀὴρ οὐκ εἰσέρχεται.
Iam neq; in alia ligna ingreditur aër, sed inest: & in
beno inest aër: aut ne in illis quidem: ut temerè qui-
am recentiores eum amovent à mistorum composi-
ione. Quid illud? Contrariam esse lignis candidis na-
uram. Quippe non summergi: quia nimiam ob humi-
itatem prohibeatur aër egredi. At nimiam ob humi-
itatem viridia ligna summerguntur magis, quã sic-
a. Non est igitur id, quod prohibet humiditas. Præter-
a mergitur Buxus, qui candidæ quàm nigræ naturæ
ropior est. Et Gajaci candida pars item subit aquas.
ta falsus est, ubi dixit: διὰ τὴν στενότητα τῶν πόρων.
Arida nanq; ligna meatus habent laxiores, & Pumex,
Arundo, Cucurbitæ cortex: quorum nihil mergitur.
Quæ verò sequuntur, neq; illa hujus sunt loci, neq; ve-
ra. Siquidem post affectiones non est perscrutanda sub-
stantia. At hic de materia florum scribit. Sic Plato cùm
sacrificia ceremoniasq; prioribus libris & enarrasset,
& legibus constituisset, in decimo demum disputat, an
Dij sint, magna sanè ordinis injuria, quem pervertit:
præsertim quòd ne ad Legislatorem quidẽ, sed ad Me-
taphysicum pertinet id negotij. Minus autem verũ esse,
quod ait: floris materiam tenuem esse, propterea q; pri-
mo quoq; tempore concreari: patet ex plurimis stirpi-
bus, quarum partim crassiusculi flores citius, partim
tenuio-*

tenuiores serius emittuntur. Pruni flos, quàm Rosa compactiore substantia. Lilia florent ante vitem. Persicus prævertit Morum. Quemadmodum verò sibi contradicat, satis compertum esse potest. Nanque suprà dicebat, arborum folia confieri ex incocto succo. Ergo ex inchoato. Hic autem, ὅταν αὔξηται ἡ πέψις, malè dicat flores generari. Quare non injucunda more nostro fuerit illa perscrutatio. Qua de causa per initia tenera folia sunt, postea dura: contrà, fructus initio duri, postea teneri. Ad hæc, si à proportione tenuis & crassi fiat ordo prodeundi: scilicet flores, quia tenues, antequam folia, quia crassa: ergo folia, quæ prodibunt ante florem, erunt partium tenuiorum. Hoc autem falsum in Fico, Moro, Vite, aliis. Illud etiam, quod subdit, haud negligenter excipiendum est. Duos re-
„ censet colores, alterum sapphirinum, alterum glaucũ:
„ meatuum angustiis illum attribuit, hunc æquali tem-
„ peramento. At enimvero quis putet, Salicem mediocriter temperatam? Quis in Bistorta colorem inferiorem à meatuum angustiis evenire? Sapphirinum sanè colorem tum ibi, tum in Ambubeiæ floribus conspicari licet. Nam glaucum diluti plus habere dicit in Timæo Plato: λαμπρὸν δὲ λευκῷ συνελθὼν, καὶ εἰς μέλαν κατακορὲς ἐμπεσὼν κυάνουν χρῶμα ἀποτελεῖται· κυανοῦ δὲ λευκῷ κεραννυμένου, γλαυκόν. *Sed de his alibi. Iste verò ut confundit, ut repetit: ita partes dissitas agglutinat importunè. Hic enim* ἀπὸ τοῦ ἔχειν, *quod est unum ex prædicamentis, aggreditur disputare:*
„ Quasdam plantas carere floribus propter partium diversita-

*versitatem, quæ in ipsis sunt: tenuitatem, asperita- «
tem, crassitudinem. Nulla igitur planta florem feret. «
Florum princeps rosa est. In ea planta quæ mollitudo
alibi, alibi asperitas? In flore quæ partium tenuitas,
si odoris vehiculum, si coloris intelligas: quæ crassitu-
do, si capitis succum, si seminis, si unguium ipsarum?
Verùm id à forma contingere satis patet, ubi quis a-
nimalium species fuerit contemplatus, quarum indi-
vidua nullum ferunt fœtum. Idq; neq; a crassitudine
fieri, neq; duabus ab aliis affectionibus, quarum hîc af-
fertur natura pro causa sterilitatis. Summi autem o-
pificis sapientia (Sapientia ipsemet) cùm sui similia
fecerit omnia quodam modo, æternitatem etiam quo-
dam modo ipsis est impertitus. Quod ergo materia de-
negarat propter contraria, formis attribuit propter
vim, seriemq; propagationis. Ea tamen haud semper
solo semine vero fit, sed quadam principiis proportio-
nis. Iccirco aliter alia in materia communi proprio
modo continuantur. Aliqua non nisi semine, ut Fru-
mentum. Quædam non nisi spongiis, aut avulsione, ut
Iris. Nonnulla utroq;, ut Lilia, & Spathula fœtida.
Ferunt enim utraq; semen, hæc acinaceum, illa palea-
ceum in camerulis. Est etiam præter hæc genus aliud:
in quo cùm ostentaret thesauros natura suos, nullam
sibi quæsivit à nobis opem. Nam quot aliæ plantæ
sunt, quæ sponte prodeunt nullis excitæ præsidiis?
Adiantum, Scolopendria, Polypodium: quæ nullo no-
stro commento seminiorum occultis principiis expe-
diuntur. Nos verò, sicuti materiæ fatemur penuriam*

in iis,

in iis, quæ non florent: ita nullam exigi dicimus a[...] expectari ab ea forma, qua illæ sunt hoc, quod sun[t]. Sunt autem steriles. Itaq; etiam si suppeditaretur materia, nullum ferrent. Nam quid amplius vos suspens[os] animi detineam. Detur Equus Mulæ: detur Asellus: admittatur Mulus ipse: quid tum postea? Materi[a] est: conceptus nullus est. Non enim est forma. Qui[d] enim materia sola fiat absq; forma? Atq; eæ quidem sic sunt perfectæ, nihil ut præterea desiderent. Non enim in Ficu Ficus forma florem appetit, neq; semen Iris, neq; in lingua Cervina caulem, neq; medullam in Arundine, neq; in Tubere folium. Quemadmodum ne canis quidem animi religionem, quæ uni debetur homini. Sed præscripto limite contenta summi opificis dicto parent. His dictis cùm porrò vellet progredi: Licétne, inquit Minutius, properanti jam tibi paululum facessere negotij? quo mihi otium sit ab hisce litigatoribus. Cursus, inquit ille, totus hic vester est. Proinde tuo, quod hactenus fecisti semper, arbitratu moderator. Extitit nuper, inquit Minutius, à Brutiis libellus quidam, in quo de coloribus satis accuratè. Igitur ex eo didici: Glaucum quidem esse, quod omnes profitentur, Cæsium. At Cæsium non à cœli colore, sed à cæde dictum, igneo splendore nobilem. Hic cùm Ferrerius subrisisset: utrunq; tibi vides, inquit Bajulius, explicandum, & risus causam, & jus hujus controversiæ. Unica, inquit ille, opera præstabitur. Perlegi ego quoq; illum, ut soleo nova omnia. Argumenta ridicula: libido animi præceps: eru-

ditio

ditio perversa. Nam Catilinæ oculos fuisse cæsios, divinat ex verbis Ciceronis. Assentiamur. At quia ille sanguinarius, oculi propterea sanguinei? Tyberim flavum legit apud Horatium: eundem Maroni glaucum. Quid ni? Tumidus, & turbulentus, infectusq́; gleba, quam detergit, ex Apœnino fuit, cum iret dejectum monumenta Regis, ut canit ille. At Virgilianus, Mitis ut, in morem stagni, placidæq; paludis, Sterneret æquor aquis, remo ut luctamen abesset. Itaq; ex alio vultu color alius. Sic Garumnam sæpè Tarni colore flavum vidimus: aliquando verò & Athesim tuum Cæsar ex montibus Tridentinis talem ex te audivimus, qui alioqui ab eodem summo poëtarum dicitur amœnus. Adeò verò deliravit ille, ut Glaucum equum à Virgilio commendari scribat ex eo colore, quem balium nominant equisones. Cum tamen hunc sub spadicis fulgore pinxerit Poëta: sub glauco illum, quem leardum Itali, Galli grisum nominant. Nam quem vult ille spadice dilutiorem, damnat eum Maro Gilui appellatione. Hoc enim est κιῤῥός. Quænam verò illa eruditio? Ubi ex Aristotele statuit eundem glaucum, & χαροπόν: quos ille distinguit in primo historiarum. Ex Platone saltem didicisset ea, quæ suprà narrabamus: constare glaucum ex cæruleo, & albo multo. Et Aristoteles equorum aliquot ait oculos glaucos. Sanè ij subcærulei. Ad hæc, Glaucoma in oculis vitium, cujus esset coloris, perspectum oportuit. Quod autem scribit à Græcis Leonem χαροπὸν, verum est. Ii sanè sunt ignei oculi, quales illi bestiæ.

At

At enimvero ne propterea huic adglutinet cæsium Catulli Leonem, quo faciat idem glaucum, & χαροπόν. Frustra erit profectò cum multis aliis eruditis, qui illius epitheti causam (quod equidem sciam) hactenus ignorarunt. Sunt sanè jubati Leones χαροποί. Ii non sunt barbari, nisi famelici, aut lacessiti. De eorum clementia pleni libri. Sunt verò & non jubati, ex Pardis concepti, qui atroci feritate sunt, atque malefica perfidia. Horum oculos esse glaucos sive cæsios is intelliget, qui apud Oppianum meminerit, universum Pantherarum genus esse glaucum. Sed ad rem. Tum Bajulius: Recensebit nunc jam partes alias, non secundum
„ *substantiam, sed à qualitatibus. Crassum, inquit,*
„ *corticem quæ habent, secundum humoris extensionem*
„ *protelantur. Facere verò ad hoc etiam caloris occursum: idque evenire tum Pinastro, tum etiam Palmæ.*
„ *Nolo hæc impugnare. Quasi verò ea, quæ tenui cortice ambiuntur, non secundum humoris extensionem producantur. φδίκλω sum hîc Pinastrum interpretatus. Nam στρόβιλον suprà ex agriculturæ libris Pinum dicebamus: πίτυν verò Piceam. Fructus tamen sit στρόβιλος, πδίκη arbor: ut qui Pinum, quàm Pinastrum malit, liceat. Nam neque Theodorus, neque is, quem ille sequitur, Plinius è Theophrasto hæc eodem modo semper. Apud quos quid sit Laryx, alio loco animadversum est. Hinc ad eas, quas quasi partes appellabamus,*
„ *transfert orationem. Lac, inquit, quæ planta fert, id*
„ *ea obtinet in medio. Subest enim calor fortior, atque ibi*
„ *pinguedo manet. Cum igitur coquere cœperit calor,*

proprium

proprium in humorem vertitur pinguedo, ac modica « um concretione cogit. Tum concalefacto loco evadit « umiditas lacti similis: excitaturq; exhalatio ab hu- « nore, qui lac illud ad extrema trahit. Is humor calo- « rem continet apparentem, atq; hunc ad modum con- « crescit lac. Natura enim caloris est effectio concretio- « nis. Hic quoq; separati capitis, qui volet, segmentum « acere queat. Partem enim, aut quasi partem nomi- nat lac. Nominis addidit ab similitudine rationem. Assignat in planta locum: medium scilicet. Ponit ef- ficientem causam, calorem. Agnoscit modum: ἰσχυ- ρωτέρα. Statuit materiæ præparationem à qualitate substantiali: πιότης. Et inde naturæ progressum ad transmutandum: τρέφεται. Dixit, εἰς τὴν οἰκείαν ὑγρότητα: quæ certa, debita, propria sit ipsi. Astruit modum progressus illius: συμπήγνυσι. Et modi mo- dum: βραχεία. Postremò declarat motum lactis il- lius, à medio ad extrema. Et moti vehiculum. Quip- pe humorem agnoscit quendam, illud qui vehat. Haud penitus sine causa. Sanè est pingue ineptius ad motum, propterea quòd hæret. Et profectò quidam pro glutino lacte ficus utuntur. Hæc à nobis ita Peri- patetico more digesta sunt, atq; explicata. Verùm nonnulla queant aptius intelligi. Nam si pro efficien- ti causa designat calorem simpliciter, hoc erit com- mune rebus omnibus naturalibus: Siquidem calor instrumentum est agentium formarum, quemadmo- dum suprà dicebamus. At si calorem intelligit quali-

Hh tatis

tatis intensionem, qua dicitur aliquid calidum: h... falsum est. Lactuca enim, & Papaver, tum lact... sunt, tum frigida. Nigri verò lac etiam frigore letal... Sententiam verò illam destruit oratio: τὸ πηγνύε... Nanq; articulus is, ut alibi dicebamus, universa... ambitus nota est. Idem esset igitur, atq; πᾶσα σύ... πηξις. Quantum verò absit à natura opere contrari... multa sunt argumento, quæ frigore concrescunt, n... calore. Est idem ergo τὸ ζῶον, καὶ πᾶν ζῶον. Utrunq; p... nunt aliquando philosophi: ut in primo de generati... ne Aristoteles, de vini gutta multam in aquam infu... λύεται γὰρ τὸ εἶδος, καὶ μεταβάλλει εἰς τὸ πᾶν ὕδωρ. ... etiam Plato in Atlantico. Notabimus: συμπήγνυ... τὸ γάλα. Est enim quod Græci, τὸ πύον. Dixit, ὑπο... τω, quod Aristoteles ἐνυπάρχει. Et στρέφεται, motus ... calis est, non mutationis substantialis: sed μεταβάλλ... ται: quemadmodum Plato quoq; utitur in decimo... legibus. Posuit βραχέα, pro ὀλίγη. Cujusmodi loqu... tio etiam Galeni est in tertio de locis: ἐκ τε πόσεως ὀ... βραχεῖ πλείονος. Sicut haud multo pòst contraria s... tuit, μεγάλην καὶ βραχεῖαν. ἄκυρον autem illud: τ... θερμότητα τὴν φαινομένην. Calor enim per se nunq... φαίνεται. Dixit autem ἐκβάλλον: non solum φέρ... Non ut tantum intelligamus ἐκθλιβόμενον, verum... iam sponte quoq; emitti. Quoniam ex emisso, s... emanante lacte gummi concrescere dicat mox. Mu... lus quoq; hac parte est. Nullam enim de succis ment... nem facit, vel croceis, vel sanguineis, vel pinguibus.

in pinguibus. Non pinguis est multarum. Pinguis, ...oni, & Hyperici, & ejus, quam majorem Centau...um ridiculè vocarunt aliqui. Narrandum præterea ...it ei, quemadmodum quædam semper haberent lac, ... Tithymalli: quædam non semper, ut Lactuca. Hanc ...im elactescere vetustate, absumiq; in medullā quan...m araneaceam. Ceterùm qua ratione porrò concre...t lac, videamus. Vehementius, inquit, concrescit « ...c, cum frigus extiterit. Concretum nanq; deinceps « ...it proprio de loco: atq; tum gummi est. Gummi verò « ...lidum exit, dum stillat. Concrescit igitur aëris at- « ...ctu, defluitq; in loco benè temperato, & aquæ simile « ...t. Aliud funditur, & coalescit lapidibus simile, aut « ...nchyliis. Cum verò guttatim fluit propria manens « ...specie, fit quale vocant Smerium. Quod autem alte- « ...tum est, ut lapis, secundum quod apparet, frigidum « ...t. At calor, tale ut sit, efficit. Cùm verò frigus fuerit, « ...r defluxerit, lapidescit. Igitur Gummi genera à qua- « ...tate frigoris & caloris, quasi causa efficiente, discutit. ...anè concretionis modum deducit inde. Lac autem esse ...ummi materiam ex eo colligi potest, quòd eorum ...uædam in lac solvuntur, si diluantur. Error esto igi...ur: si generibus attribuit omnibus tanquam mate...iam. A frigore verò cogi patet, sed minutiore. Non ...nim valido solvuntur calore, sed remisso. Uruntur ...nim potius à vehementiore. Contradicit autem si... ...iipse sic: Concrescere intra arborem à frigore: exire ...erò calidum. Bis adversatur iis, quæ dicit. Frigoris &

caloris idem locus intus. Item, concrescit intus: exit. Non enim potest exudare, nisi liquidum. Iccirco dicit: aquæ simile. Quid? tertio quoq; Concrescit à frigore: calore lapidescit. At concretio via est generationis ad lapideitatem. Ejus verò, quod lapidis induit naturam, nullum posuit exemplum. Succinum igitur esto: quod & segnitiam arguat, qui omiserit: & inscitiam, qui cogi dixerit à calore. Lapidis verò nomine peti debere jubebit Dioscorides: qui illum etiam Lyncurium nominat. At hunc mavult è Lynce Theophrastus. Videndum etiam, quæ prodat Plinius: ne in re manifesta vos obtundam locorum ostentatione. Panthera nunc sunt in Gallia. Pardos aliquot vidimus: Lynces complures. Ex horum omnium generibus urinam multam: lapidem nullum. Pharmacarij pro Lyncis lapide quendam supponunt ab radicibus Cemmeni montis specie non contemnenda. Ovi facies perpusilli desinens in umbilicum, ac metam utrinq; obtusiusculam. Furvus ei color sublustri subpuniceo. Diffractus medius radiolos jaculatur à puncto, quasi modioli novæ planiciei ad ambitum. Smerion verò quid sit, equidem nescio. Haud sanè Smiris ille vitrariorum. Et apud Pollucem σμήριγγες τείχους εἰσί. Interpres autem Nicandri addit, τῶν μηρῶν, καὶ τοῦ τραχήλου, καὶ τοῦ μετώπου. Suidas σμήρινθον τὸν σπάρτον, ἢ σχοῖνον. Fortasse scriptum oportuit, σμύρνη: sed non vulgaris. Stacten potius intelligas. Quanquam neq; hoc laboro, neq; volo ascribi mihi. Hæc cum diceret,

Ferrerium respiciebat. Is eum ubi conticescere animadvertit: Negas, inquit, te scire Bajuli, quid sit Smerion. At ego non nescio, edoctus quidem ab hoc antecursore meo. Transtulit enim, propolida. Propolin tamen ex alveariis excipimus: stillatitiam ab arborum nulla vidi. An verò mihi liceat inter vos heroas ac præsides veritatis aliquid comminisci? Est Erithace, quod in mellificiis vocat Aristoteles: doctiores Vernilaginem: quidam etiam Vernicem ab anni tempestate. Hoc eodem nomine vocant Juniperi lacrymam, ut ex ea communione dimanarit error hujus autoris. Hanc lacrymam recentiorum insolentia prohibere conata est Arabes, ne patrio vocabulo Sandarax appellarent: propterea quòd hæret vestigiis Græcorum Sandarachæ. Ita suis istis caveant legibus, ne Brizo fuerit Deliis dea vaticiniorum, quæ per somnia fierent: quando βρύζα fuit apud Thracas frugum genus. Hîc nobis tum judicij mirantibus acrimoniam, tum amplexantibus reconditam eruditionem, Bajulius sic est prosequutus. Nunc de colorum affectu à temporibus. Quædam stirpes, inquit, alterantur " in hyeme. Fiunt enim virides interdum, alias glau- " cæ: neq; corrumpuntur ipsæ, ipsarúmve folia, fru- " ctúsve: Propterea quòd quibus id contigit, habent ea " in summo calorem crassum, atq; in radicibus tenuem " humiditatem. Itaq; in ingressu anni obtinet humi- " ditas calorem illum ob aëris frigiditatem. Atq; ubi " accedit ad frigus calor, impellit is extrorsum humidi- ,,

» tatem unà cum eo, quo tinxit arboris superficiem ca-
» lore consequente. Rursum verò cùm regreditur fri-
» gus & ariditas ad effectum, & humiditas contin-
» caliditatem: tum glaucus fit color. Qui affectus à con-
cretione, atq; substantiali eveniunt habitu, eosdem
consimilium tempestatum constitutione continger
posse par est. Quemadmodum iracundus ex intem-
perie sua solet ad iram concitari: sic frigidiore prædi-
tus indole, si inedia, si vino, vel exercitio vehementi
vel æstu acuatur, facilius movebitur ad illius propor-
tionem. Simillima sanè causa tum constitutionum
quibus tempora sunt affecta, quas καταστάσεις *voca-*
Hippocrates, tum earum habitudinum, quæ sua cu-
jusq; corporis est. Ergo quemadmodum plantæ sun-
quædam suapte natura glaucæ, cujusmodi Salices
& Oleæ: nimirum tales efficiet hyems aliquas. Ta-
men addit, quod egeat disquisitione: Plantas ali-
quando fieri virides hyeme. Nam viriditatem affe-
ctum maximè communem plantarum generi, dixe-
rat suprà. Intelligamus igitur hîc eas per id tempu-
fieri vegetiores, quæ frigore gaudeant. Quas inte-
duarum naturas imprimis adversas animadverti. El-
leborum nigrum dico, & Mandragoram. Pallescun-
enim calore: ac miserè sanè Mandragora. Frigore ve-
talem ac tantam assequuntur viriditatem, penè u-
nigræ videantur. Harum ille causam reddidit nullam.
Verùm ita sit: nisi melius aliunde tanquam symbo-
lum conferatur. In Mandragora terream absumi hu-
midita

iditatem calore nimio, qui ejus humiditatis innatæ ostis sit. In Elleboro verò facilè resolvi partes subtiores, augeriq́; calorem intimum ab extimo ambiente ad humoris perniciem. Attribuit iste glaucedinis causam calori crasso. Laxam orationem. Interpretetur calorem, calorisq́; vehiculum humidum, ut emolliamus hoc duriusculè dictum. Ipsum igitur ostendit per ἀντίςασιν: cùm dixit, ἄνω. Et contrà, ἐν ῥίζαις ...χρότητα λεπτὴν. Pictura tamen hæc potius, quàm ratio. Glaucedo nanq; plus pertinet ad aërem. Iccirco materiam crassiorem in radicibus contineri, par est, à frigore repercussam: tenuiorem aëreo calore suo, pinguiq́; resistere, atq; superesse. Quare minus rectè est ab eo institutum, uti superante calorem humido putemus glaucedinem commodius concreari, quàm viriditatem. Glaucedo nanq; ex humido est aëreo: viriditas terreo. Theophrastus autem quærit in quinto de causis, quare arbor eadem colores diversos reddat. Artem quoq; docet ibi. Vidimus nos in eodem racemo nigerrimos acinos, itemq́; candidos. Quid mirum? Nam eodem quoq; in animali sic natura lusit: sic arte comparatum est. Notanda loquutio. ςρέφεται ἡ ξηρότης εἰς ἐνέργειαν: ad efficaciam suam redit. Hæc sic à substantia, & affectibus, & fine plantarum: ut earum talis sit finis, quo ipsæ sint aliis. Isq́; duplex, aut ad propagationem, aut ad cibum. Ab hujus finis qualitatibus impræsentia ordiri, ac texere instituit orationem. Amarus, inquit, gignitur fructus: ubi calor "

H 4 & hu-

„ & humiditas non sunt absoluta in coctione. Frigus „ enim, & siccitas impediunt perfectionem: atq; ita „ fructus in amaritudinem vertitur. Hujus argumen- „ tum rei est: quòd amarum, in ignem si mittatur, dul- „ cescit. Fateamur à calore & humido certa lege distributis, atq; temperatis, dulces fructus evenire. A cruditate fieri negamus amaritudinem. Absynthium vetus amarius est novello. Sic Intubi genera: sic Lactucarum. A frigido autem amarum prodire, sicuti dicebamus, falsum putant, qui ad aras Galeni dixerunt sacramentum. Mel quoq; porrò coctum amarescit. In partibus ergo terrestribus interdum esse amarorem, quæ sint etiamnum incoctæ. Itaq; per calorem eas digerentem fit accessio dulcorationis in fructibus. Mellis autem partes absumi teneriores ulteriore percoctione: relinqui terrestres, atq; amarescere. Ab exemplis enim naturæ petendas esse rationes nostras: non ab argumentis nostris rerum naturas subvertendas, jubet Aristoteles. Sic agnoscendum partes in Opio, in quibus sit amaror. Cum enim pro maximè frigido jactatum sit, non posse dari partes calidas, quarum gustus vincat saporem frigidarum. Ab imperio nanq;, victoriaq; effectionum tum indicari, tum judicari qualitatum quantitatem. Neq; illò fugiendum, ut negemus Opium amarum: dicamusq́; potius esse saporis horribilis (sic enim loquuntur) sed verè amarum esse. Quid quod Papaver album vulgò serit Asia, atq; India, unde succum premant (Am-

siam

piam vocant) & ad animi hilaritatem, & ad Venereos usus? Verùm de hoc alibi: nunc hoc agamus. Acerba quædam cum sint amara, eademq; Solis vi maturata dulcescant, eoq; tempore sint calidiora, quæ antequam maturescerent, fuerint frigidiora: non omnem amaritudinem in calido consistere, concludendum, atq; tenendum est: sed in absentia, aut in excessu. Quid nos ad id cogit? Quid absurdi propterea sequitur? Non enim in elementorum principiis sapores esse, sed à formis dari, per formas constitui, fuit aliàs à nobis disputatum. Quis enim mentis compos ab elementis afferri, apponíve quantitates, figuras, numeros, ordines, situs ausit profiteri? Etiámne latratum, & cantus avium, & risum hominis, atq; etiam sermonem? Nam de intellectu, & ratione, ipsáq; anima, quæ contaminarint istæ nebulæ Aphrodisienses, & pudet dicere, & piget meminisse. De amaris hæc in humo dulci: nunc de dulcibus in aqua calida. Dulcem his in aquis evenire fructum: propterea quòd " Solis vi trahit aciditas eam, quæ sibi propria qualitas " est. Hoc autem est frigus, & siccitas. Atq; inde re- " manent humores intus quidam pauci, dulces. Et plan- " tæ alvus calefit, ubi astiterit, atq; immoratus fuerit " in ipsa Sol. Quocirca fit plantæ fructus astringens pa- " rum. Ubi plus coctus fuerit is, dissolvitur aciditas " paulatim, usq; dum absumatur ipsa, & existat dul- " cor. Erit ergo fructus dulcis: at folia, & rami, aridi. " Perfecta verò maturitate magis ac magis amarescit "

Hh 5 *fructus.*

fructus. Id sanè fit ob calorem nimium cum humore pauco. Quippe consumitur humor: & fructus efficit, ut ascendat calor. Atq; ibi tum ipse fructus amarus est. Principio videmus, vel repetitum, vel dilatum. Suprà nanq; debuit hæc: ubi de salsis, de dulcibus, de amaris scribebat aquis. Quibus verò locis aquæ hæ existant acidæ, nondum est compertum mihi. Tamen ex hypothesi, tanquam in campo militari, genus hoc exercitij meditemur ad palum. Nam è contrario in solo dulci nascuntur Acidulæ genera multa. Quamobrem interea singula videamus. Primum illud occurrit: Acidam gigni, quoniam trahat acidum sibi simile. Igitur acidum jam in planta est. Ergo non est ab attractione illius generatio. Interpretemur etiam illud liberalius, τὸ ὀξῶδες ἕλκει. *Non enim est acidi trahere, sed pellere: sicut est in Timæo, & apud Galenum, atq; jactatum vulgò. Simile verò est, quod ait Philosophus in sectione vicesima: Origanum musto injectum efficere vinum dulce, quia parteis aquosas auferat ad sese, quemadmodum Sol ab uvis. Passæ nanq; sunt dulciores.* Ut *hoc quoq; errorem arguamus illum, cum dicit: excedenti maturitatem fructui fieri amaritudinis accessionem calore ulteriore. Fiat in Prunis, fiat in Ficubus periculum. Myxa quoq; & Ziziphæ profitebuntur idem. Philosophus autem Origanum acrimonia sua non tam attrahere ad se vini acrimoniam dicebat, quàm ejus partes coquere dilutiores. Quod verò passæ ficus sint dulciores, præter gustus ju-*

dicium

diciùm etiam persuadent rationes. Quia tametsi ultimæ comeduntur, tamen si vomitus cieantur, postremæ prodeunt. Nam & adhærescunt visciditate: & à natura propter dulcedinem appetitæ retinentur. Quod verò dixit: καὶ τὰ φύλλα, καὶ οἱ ἀκρέμονες ξηροὶ, *falsum est. Non enim necesse est, maturescente fructu, arescere folia: tantò minus ramos. Et illud ut infelix sit, videte.* ποιεῖ ὁ καρπὸς τὴν θερμότητα ἀναβαίνειν. *Nam ubi maturitatem fructus adeptus est, haud amplius quicquam trahit, sed ab extraneo discoquitur calore. More verò suo resilit, atque adjicit sese ad figu- “*
ras partium, & ait: acinos esse pyramidales propter “
caloris attractionem, & superfluum tum frigus, tum “
humorem, qui existunt intus ex genere aquæ acidæ. “
Manet enim humor in medio, ac densatur. At summitates attenuantur. Cæterùm quis dicat πυρῆνας *omnes esse pyramidatos? Nominum affinitas elucet in Punicis, atque ipsam æquat rem: at in aliis multis deficit ea ratio. Præterea quot novimus acinulos ad ejus figuræ modum à natura elaboratos, ad acorem nequaquam? Jam in frumento Indico paratum habemus exemplum ad contradictionem. Quin illo in genere Punica dulcia quis nescit? Ad hæc in Punicorum nullo caloris vehementiam memini, propter quam ignis figuram illam falsò decantatam sibi vindicent. Quis denique somniet, intra ipsos humidum existere, quo in loco nucleus insit ligneus? si tamen nuclei hoc in loco non refugitis appellationem. Haud absimilis*

in More

in Moro naturæ opera. Qualis proportio in acinulorum congestorum, confertorumq; imitatione: talis intus in ligneis filamentis. Figuræ verò causam in Punicis acinis petamus è schola mathematicorum. Ductæ nanq; lineæ à puncto ad ambitum, ipsum ad punctum angulos conficiunt: ad ambitum statuunt basim. Eam ob rem angustiore sede videamus acinos illos hærere carnibus internis, quàm membranæ contegenti. Quapropter pro loci portione corpulentiæ modum nacti sunt. Ut *illud etiam explicetur: non ignis more mucrone sursum versum surrecto consistere. Ex Pythagoræ somniis fluxit hoc delirium in Timæum usq;* τὸ πυραμίδος στερεὸν εἶδος εἶναι πυρός. *At ignis species cùm sit maximè mobilis, mihi videtur non à corpore, quod haberet basim, super qua firmiter consisteret, sed ab eo, quod in puncto versaretur (id verò globosum est) ducere debuisse naturam suam. Sanè triquetra corporatura æquilatera omnium firmissima. Nam pondus est ad perpendiculum: à cujus cuspide introrsum ad basim ducta pendens linea rectum efficit angulum utrinq;. Id quod cum Pyramide habet commune. Postremò Pyramis est* τῶν ἑτερογραμμάτων. *Quippe composita ex circulo, & angulo, qui in cuspide est. Quòd si sit laterata, jam neutiquam repræsentet ignem. Et cuspis ad subeundum apta est: planicies non item. Esset igitur ignis corpus compositum ex contrariis. Egregios verò Aristotelicos, qui harum nugarum expugnatori Herculi hosce*

libros

libros attribuere. Primus Pythagoras à numeris & figuris, tanquam à primordiis rerum suam diduxit philosophiam. Quam exceptam ab Empedocle, Democrito, Platone, Epicuro, Lucretio, aliis, funditus evertit divinus præceptor. In eodem quoq; libro ignem in duo genera cùm diducat Plato: scilicet in lucem, & hunc alterum ustionis autorem: non potuit luci pyramidem attribuere. Non enim in globo posset contineri. At continetur in corpore Solis. Nam quod exeat in conum, id nequaquam propter figuram fit, sed quia non potest esse infinita, neq; tractu, neq; potestate. Iccirco & terminatur aliquando, & interea deficit paulatim. Sic finitur umbra quoq;. At hæc illi contraria est. At figuræ nihil est contrarium. Ignis autem noster hic facie sua miserè fefellit illos. Ostentavit enim metæ cuspidem, quasi suapte natura talis esset. Longè tamen res sese aliter habet. A corpore nanq; puta ligni, cum abit, tenuißima quæq; pars primum quenq; sibi occupat locum ad ascensionem: quas partes cùm aliæ craßiores impari levitate consequi non poßint, subsequuntur. Illas aufert celeritas in angustum propter paucitatem. Hoc etiam suprà. Verùm absolvamus jam opus hoc. Video nanq; me in extremo versari jam. Redit ad classes atq; recensiones temporum, & locorum, quorum beneficio maturitas accedat: In benetemperata regione ante " brumam accelerari maturitatem: cùm prope est, ut " adsit bona temperantia, & humiditas extiterit lucu- " lenta.

„ *lenta, & aër fuerit purus: neq; fructus multo calore* „ *opus habeat, egeátve coctionis. Haud tamen satisfacit. Quod ante brumam tempus est, ejus tractus sanequàm multus. Igitur æstate quoq; plurima perficiuntur maturescendo: etiam vere affecto. Et negare tamen ausus est, à fructu exigi calorem multum: oblitus frugum, de quibus vel solis, vel inter prima debuit verba facere. Nam quod addit mediocrem vel anni, vel loci temperiem, malè fecit, apposito verbo,* πνευδει. *Hoc enim convenit calidioribus locis. Nihi-* „ *lo verò tutiora, quæ sequuntur. In omni, inquit, stir-* „ *pe, cùm primùm satæ sunt, præstat amarus aut acer-* „ *bus sapor. Humor enim postquam est in extremis par-* „ *tibus, maturat loca, quæ in plantarum medio sunt.* „ *Ex quibus est etiam fructuum materia. Prodit sicci-* „ *tas, & sequitur humiditatem: atq; hunc ad modum* „ *prima coctio fit acris, aut amara, aut acerba: Propte-* „ *rea quòd à calore atq; humiditate coctio est. Cum* „ *verò vicerit humor & siccitas calorem: est eadem de* „ *causa fructus per initia immaturus. Quia fructus ge-* „ *neratio per id tempus est absq; dulcedine. Nihilo, inquam, tutiora. Nam & partitio manca est illa: amarum, vel acerbum: & eam mox auget ipse, cùm dicit,* δριμύ. *Et præter hæc, est etiam* στῦφον: *& genus ipsorum,* αὐστηρὸν: *& insipidum: & dulcia quædam, ut Lactuca. Eo nanq; tempore aut dulci, aut admodum est diluto sapore. Habet autem apud Latinos acerbi vox ætatis aliquando notionem, aliquando saporis.*

poris. Sic dicimus apud Ciceronem, impolitas res, & acerbas. Ita fructus erunt acerbi quidam ætate, gustui non acerbi, sed aut amari, aut astringentes, aut acidi. Hoc enim quoque ab acerbo differt. Est enim acerbus sapor inter astringentem & acidum. Plus inest in astringente terræ: plus in acido fervescentiæ illius, quam non ignoravit in Timæo Plato: Galenus agnovit in aceto, sub illarum partium notionibus, quas dixit esse tenues, quarum beneficio posse subire profitetur. Petatur exemplum familiare. Illico post exutum florem, astringens est in vite fructus. Is ubi adultus fuerit acerbus, etiam in vino, si ante maturitatem prematur. Postremò acidus est succus, ubi partes aëreæ vaporarunt ex vino: unde etiam vapa dicitur: quo tempore quiddam igneum hæsit in partibus terreis. Perpendenda & illa: Humiditatem, cùm in extremis fuerit, coquere loca. Nam ὑγρότης abstractum est. Et τὰ ἄκρα non sola obtinet. Neque sanè humiditas unquā quicquam coxit. Quin coquitur, non coquit humor. Ipsa etiam loca quid unquam coxit? Sed de hoc suprà quoque. Cum verò dicit: consequente humiditatem siccitate, contingere primam coctionem, vel acrem, vel amaram, vel acerbam: nequit hoc constare sibi. Non enim amari & acerbi principia dixerit eadem Galenus. Extrema verba malè cohærent, ὅταν δὲ ἐπικρατήσῃ ὑγρότης, καὶ ξηρότης τοῦ θερμοῦ. Nam quomodo simul hæc duo queant vincere calorem? Aequalia facit igitur, ut sit temperamentū simplicis victoria. Id quod

sanè

ſanè cum Galeno probatur mihi: tu Cæſar quare non probes, videbis. Puto tamen voluiſſe, ὑγρότης, ἢ ξηρότης. Haud malè verò de ſaporibus. Sunt enim multò certiſſima indicia temperationum: quemadmodum rectè docuit idem medicorum princeps. Quinetiam in ſacris libris ſanctioris philoſophiæ, non ſolùm ſapores ſua obtinent nomina, verumetiam ipſa corpora ſubjecta: id adeò, ut fructus acerbi certa peculiariq; voce cognoſcantur. Superſunt de Myrobalanorum generatione paucula, non tam neceſſaria ad cognoſcendum, quàm ad refellendum, atq; oſtendendum, librum hunc falsò Philoſophi nomine circunferri. Non enim de unguentaria glande agit hîc, de qua ne alibi quidem verbum ullum: ſed de recentiorũ hiſtoria, nec ipſi Galeno cognita. An Theophraſtus inter Aegyptias aliquid deſignarit, videbimus, Cæſar, in tuis commentariis. Incheat autem caput hoc à contradictione. Etenim cùm dixiſſet, vel amarum, vel acrem, vel acerbum ſaporem ἐν πᾶσιν ἔτι per initia: nunc ita ſtatuit: Arborum Myrobalanorum fructus initio dulces ,, eſſe. Verùm communi natura acerbos, & concretio- ,, ne amaros. Id evenire propter ramos arboris ipſius, ,, quorum textura ſit rara. Cum ergo matureſcunt: ,, ſequitur, inquit, humorem calor: & maturantur ,, fructus: atq; initio dulces ſunt. Rurſus autem per ,, eandem illam raritatem (ſic enim interpretor verba ,, hæc corrupta, πάλιν ἀκολούθως ἕλκει διὰ τὴν ἀραιότητα τοῦτο τὸ δένδρον πόρους) ſuperat frigiditas & ſiccitas

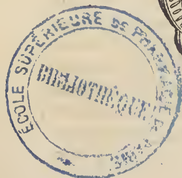
citas calorem & humiditatem. Atq; inde alterantur fructus in acerbitatem. Vincit rursus calore Sol propter attractionem superfluæ siccitatis in illo semine, quod est in arborum superficie. Vincitq; frigus siccitatem. Et sunt fructus vehementis acerbitatis. Inde ascendit denuo naturalis calor adjutus à calore Solis exteriore: & vincit calor, ac siccitas. Atq; ita evadunt amari fructus. Satis erat, hæc recitasse tantum, ne vos diutius obtunderem. Quædam videtis ipsimet, quàm indigna sint, in quibus opera ponatur ad contradicendum. Cæterùm me ut promissis liberem, attigero modicè. Ait, Myrobalanos amaras esse: gustum tamen astringere. Ramorum affert pro causa amaritatem. Arundo tamen, quæ est Sacchari matrix, amarissima. Etiam Ficum attrectes: etiam Vitem contemplemur. At quasi veterem ludum, quem vocabant Trojam, componere videtur, currendo, recurrendo, intercurrendo. Miseret me illarum qualitatum relegentium laborum peregrinationes, quibus jam defunctæ fuerant. Nam quare calorē frigus occupet superventu suo, cùm jam in eo sunt, ut maturitatē consequantur? Ludit verò nobis, cùm dicit: corroborari calorem calore Solis, διὰ τῆς ἐφελκύσεως τῆς περιττῆς ξηρότητος. Ut aliquid ponat siccum, tanquam substantiam, Nemo enim dixerit, trahi qualitatem. At hoc in loco est humoris absentia sublecti, subducti, absumpti per calorem. Plato verò, sicut alibi dicebam, facit ignem νομαλότητι δυμικρῶν. Igitur aut non maturat calor: aut ἐν ὁμαλότητι non est dulcor. Quorum utrunq;

 affirmat

affirmat ille. A calore maturitatem: in ipsa æqualitate consistere dulcedinem. Hoc alibi discussum est. Habetis, quæ pro divino præceptore opponamus, opinor, audacter adversus hosce quovis plagiario pejores. Malim nanq; mihi surreptum nomen bonum, quàm impositum malum. Enimvero præstat, de meo alii benè esse, quàm ex alieno malè mihi. Et quoniam vos assentiri video, eamus expuituri miseriam hanc in sinum appetentis auroræ hujus. Nos igitur, cùm illud probum os piæ verecundiæ plenissimum conticuisset & jam lucesceret: atq; Gallorum cantus undiq; crebrescentes exaudirentur: ei quàm maximè fieri poterat, cumulatè gratias egimus. At eas illo ad omnium bonorum ineffabilem datorem meritò referente, suum quisq; concessimus in cubiculum.

GRATIAS TIBI DOMINE JESU.

MARPURGI CATTORUM,
EXCUDEBAT PAULUS EGENOLPHUS
TYPOGRAPHUS ACADEMICUS, AN-
NO AB INCARNATIONE SALVATO-
RIS M. D. XCVIII.

